

Rövid távú munkaerő-piaci prognózis – 2010

Budapest, 2009. november

Az MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet olyan nonprofit kutatóműhely, amely elsősorban alkalmazott közgazdasági kutatásokat folytat. Célja, hogy elméletileg és empirikusan megalapozott ismereteket és elemzéseket nyújtson a magyar gazdaság és a magyar vállalkozások helyzetét és kilátásait befolyásoló gazdasági és társadalmi folyamatokról.

MKIK GVI Research Institute of Economics and Enterprises
Hungarian Chamber of Commerce and Industry

A tanulmány alapjául szolgáló adatfelvételre az Állami Foglalkoztatási Szolgálat és a Gazdaság és Vállalkozáskutató Intézet együttműködésében került sor.

A kutatás finanszírozását az MKIK GVI és az MKIK között 2008. december 20.-án létrejött szerződés biztosította, amely szerződés előzménye a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara, valamint a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet között FKA-KT-64/2008. számon megkötött szerződés 4.1./VIII. pontja.

A kutatás terepmunkáját irányította:
Várhalmi Zoltán (elemző, GVI)

A tanulmány írták:
Czibik Ágnes (elemző, GVI)
Lőcsei Hajnalka (elemző, ELTE)
Makó Ágnes (elemző, GVI)
Várhalmi Zoltán (elemző, GVI)

Olvasószerkesztő:
Cserpes Tünde (elemző, GVI)

Kutatásvezető:
Tóth István János (tudományos főmunkatárs, MTA KTI,
ügyvezető igazgató, MKIK GVI)
e-mail: tothij@econ.core.hu
internet: <http://econ.core.hu/~tothij/>

MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet
Budapest,

A kézirat lezárva: 2009. november 28.

Cím: MKIK GVI
1034 Budapest, Bécsi út 120.
Tel: 235-05-84
Fax: 235-07-13
e-mail: gvi@gvi.hu
Internet: <http://www.gvi.hu/>

Tartalom

Tartalom	3
Ábrák, táblák jegyzéke	4
Összefoglalás	10
Bevezetés	13
1. A kutatásról	14
1.1 A vizsgálat célja és háttere	14
1.2 Az adatgyűjtés és minta jellemzői	15
2. Makrogazdasági helyzet	19
2.1 Makrogazdasági trendek	19
2.2 Nemzetközi kitekintés.....	32
2.3 Bruttó átlagkeresetek.....	42
2.4 Gazdasági előrejelzések – Hol tartunk a válságban?.....	44
2.5 A gazdasági válság területi egyenlőtlenségei	55
2.6 Építőipar.....	59
3. Vállalkozások üzleti helyzete és várakozásai	63
3.1 Termelési volumen	63
3.2 Kapacitáskihasználtság	70
3.3 Rendelésállomány	74
3.4 A cégek üzleti helyzete	79
3.5 Beruházás	85
3.6 Válságkezelés	92
4. Várható munkaerő kereslet 2010-ben	95
5. A foglalkoztatás jellemzői	105
5.1 Nem teljes munkaidős foglalkoztatás.....	105
5.2 Határozott idejű foglalkoztatás.....	115
5.3 Külföldiek foglalkoztatása	127
5.4 Pályakezdők foglalkoztatása	139
5.5 AM könyvesek foglalkoztatása.....	151
5.6 Kölcsönvett munkaerő foglalkoztatása.....	161
6. Toborzási nehézségek	172
7. Vállalatok képzési aktivitása	178
7.1 A dolgozók képzése	178
7.2 Gyakorlati képzés	182
Melléklet – a kutatás kérdőíve	186

Ábrák, táblák jegyzéke

1.2.1. tábla: A minta súlyozatlan eloszlása tulajdoni háttér szerint, 2006-2009.....	16
1.2.2. tábla: A minta súlyozatlan eloszlása régió szerint, 2006-2009	16
1.2.3. tábla: A minta súlyozatlan eloszlása gazdasági ág szerint, 2006-2009.....	17
1.2.4. tábla: A minta súlyozatlan eloszlása az export aránya szerint, 2006-2009	17
1.2.5. tábla: A minta súlyozatlan eloszlása vállalatméret szerint, 2006-2009.....	18
2.1.1. ábra: A bruttó hazai termék (GDP) volumenindexei, szezonálisan és naptári hatással kiigazított, kiegyensúlyozott adatok, előző év azonos időszaka : 100% 1996 – 2009. III. n.év, %	20
2.1.2. ábra: A bruttó hazai termék (GDP) volumenindexei, szezonálisan és naptári hatással kiigazított, kiegyensúlyozott adatok, előző negyedév:100%; 1995. II. n. év - 2009. III. n. év, %	20
2.1.3. ábra: A beruházások és a feldolgozóipari beruházások volumenének alakulása (volumenindex, az előző év azonos negyedéve:100%), 2003 – 2009. II. n. év.....	21
2.1.4. ábra: A nemzetgazdasági beruházások volumenváltozása gazdasági ágak szerint (volumenindexek, az előző év:100%), 2003-2009. II. negyedév.....	22
2.1.5. ábra: Az ipari termelés és értékesítés volumenindexei (az előző év azonos időszaka:100%), 2003-2009	24
2.1.6. ábra: A külkereskedelmi termékforgalom alakulása (volumenindexek, az előző év azonos hónapja:100%), 2005 – 2009. július	25
2.1.7. ábra: A GDP volumenváltozása (előző év azonos időszaka:100%) és a foglalkoztatottak száma a 15-64 éves népességben (ezer fő), 2003 – 2009. II. negyedév	26
2.1.8. ábra: A GDP és a GVI Konjunktúra Mutató alakulása, 1998-2009.....	28
2.1.9. ábra: A GKI konjunktúra-indexe és összetevői (fogyasztói bizalmi index és üzleti bizalmi index), 1996-01 – 2009-10	30
2.2.1. ábra: Az üzleti bizalom megítélése Németországban az iparban és a kereskedelemben az Ifo vállalati felmérése szerint, 1991-01 – 2009-10	33
2.2.2. ábra: Az üzleti bizalom megítélése az eurózónában, az Ifo világgazdasági felmérése szerint, 1990. I. negyedév - 2009. IV. negyedév	35
2.2.3. ábra: A németországi bruttó hazai termék (GDP) negyedéves volumenindexei, szezonálisan és naptári hatással kiigazított adatok (előző év azonos időszaka:100,0%), 2001 – 2010.....	36
2.2.4. ábra: Németország ipari termelésének volumenindexei, szezonálisan kiigazított negyedéves adatok, 2000-2009 (százalék, 100%:előző negyedév)	37
2.2.5. ábra: A francia bruttó hazai termék (GDP) negyedéves volumenindexei, százalék (előző év azonos időszaka:100,0%), 1990 – 2009. III. negyedév	38
2.2.6. ábra: A francia bruttó hazai termék (GDP) negyedéves volumenindexei, százalék (előző év azonos időszaka:100,0%), 1990 – 2009. III. negyedév	38
2.2.7. ábra: Az üzleti bizalom megítélése Franciaországban az iparban az INSEE vállalati konjunktúra felvételei szerint, 1976 március - 2009. január	39
2.6.1. ábra: Az alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete a versenyszférában és a közszférában (az előző év azonos időszaka : 100%), 2001-2009	42
2.6.1. ábra: Az alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresetének változása, 2005 – 2009. szeptember, százalék (az előző év azonos időszaka: 100,0).....	43
2.4.1. ábra: A Dow Jones tőzsdeindex napi záró értékei, 2007. február - 2009. február.....	45
2.4.2. ábra: Az Amerikai Egyesült Államok ipari termelésének volumenindexei, szezonálisan kiigazított negyedéves adatok, 1987 – 2009. III. negyedév	46

2.4.3. ábra: A bruttó hazai termék (GDP) volumenindexe az Amerikai Egyesült Államokban, százalék, 1947 – 2009. III. negyedév	47
2.4.4. ábra: A Philadelphia Fed-index alakulása, 2001-2009.....	47
2.4.5. ábra: A New York-i Fed-index alakulása, 2001 – 2009. november.....	48
2.4.6. ábra: A bruttó hazai termék (GDP) volumenindexei az EU-ban, szezonálisan kiigazított negyedéves adatok, (százalék, 100%:előző év azonos időszaka), 1996 – 2009. III. negyedév	50
2.4.7. ábra: Az Európai Unió ipari termelésének volumenindexei, szezonálisan kiigazított negyedéves adatok (százalék, 100%:előző negyedév), 2000 – 2009. III. negyedév	51
2.5.1. ábra: A nyilvántartott álláskeresők számának változása (előző év azonos időszaka : 100%), 2009. szeptember.....	56
2.5.2. ábra: A nyilvántartott álláskeresők arányának változása az előző év azonos időszakához képest (százalékpont), 2009. szeptember	57
2.5.3. ábra: A nyilvántartott álláskeresők aránya a munkavállalási korú népességben belül (%), 2009. szeptember	58
2.6.1. ábra: Az építőipari termelés volumenindexei, 2005-2009, százalék (az előző év azonos időszaka : 100,0)	60
2.6.2. ábra: Az építőipari termelés volumenindexei ágazonként, 2005-2009, százalék (az előző év azonos időszaka : 100,0).....	61
2.6.3. ábra: Az építőipari beruházások volumenindexei, százalék (az előző év azonos időszaka : 100,0), 2005-2009 II. negyedév	62
3.1.1. ábra: A termelési volumen alakulása 2006-2009	64
3.1.2. tábla: A termelési volumen alakulása tulajdonosi háttér szerint, 2006-2009	65
3.1.3. tábla: A termelési volumen alakulása vállalatméret szerint, 2006-2009	66
3.1.4. tábla: A termelési volumen alakulása régió szerint, 2006-2009.....	67
3.1.4. tábla: A termelési volumen alakulása gazdasági ágak szerint, 2006-2009	68
3.1.5. tábla: A termelési volumen alakulása export tevékenység szerint, 2006-2009	69
3.2.1. ábra: Vállalatok kapacitáskihasználtságának alakulása, 2006-2009	70
3.2.2. tábla: Vállalatok kapacitáskihasználtságának alakulása tulajdonosi háttér szerint, 2006-2009 .	71
3.2.3. tábla: Vállalatok kapacitáskihasználtságának alakulása vállalatméret szerint, 2006-2009	71
3.2.4. tábla: Vállalatok kapacitáskihasználtságának alakulása régió szerint, 2006-2009.....	72
3.2.5. tábla: Vállalatok kapacitáskihasználtságának alakulása gazdasági ágak szerint, 2006-2009 ...	73
3.2.6. tábla: Vállalatok kapacitáskihasználtságának alakulása az export tevékenység szerint, 2006-2009.....	73
3.3.1. ábra: A vállalatok rendelésállományának alakulása 2006-2009	75
3.3.2. tábla: Vállalatok rendelésállományának alakulása tulajdoni háttér szerint, 2006-2009.....	75
3.3.3. tábla: Vállalatok rendelésállományának alakulása vállalatméret szerint, 2006-2009	76
3.3.4. tábla: Vállalatok rendelésállományának alakulása régió szerint, 2006-2009.....	77
3.3.5. tábla: A vállalatok rendelésállományának alakulása ágazat szerint, 2006-2009	78
3.3.6. tábla: Vállalatok rendelésállományának alakulása export tevékenység szerint, 2006-2009	78
3.4.1. ábra: Az üzleti helyzet megítélésének alakulása, 2006-2009	80
3.4.2. tábla: Az üzleti helyzet megítélésének alakulása tulajdonosi háttér szerint, 2006-2009	81
3.4.3. tábla: Az üzleti helyzet megítélésének alakulása vállalatméret szerint, 2006-2009	81
3.4.4. tábla: Az üzleti helyzet megítélésének alakulása régió szerint, 2006-2009.....	82

3.4.5. tábla: Az üzleti helyzet megítélésének alakulása gazdasági ág szerint, 2006-2009	83
3.4.6. tábla: Az üzleti helyzet megítélésének alakulása export tevékenység szerint, 2006-2009	84
3.5.1. ábra: A beruházási aktivitás alakulása 2006-2009.....	86
3.5.2. tábla: A beruházási aktivitás alakulása tulajdonosi háttér szerint, 2006-2009.....	87
3.5.3. tábla: A beruházási aktivitás alakulása vállalatméret szerint, 2006-2009.....	87
3.5.4. tábla: A beruházási aktivitás alakulása régiók szerint, 2006-2009	88
3.5.5. tábla: A beruházási aktivitás alakulása gazdasági ágak szerint, 2006-2009.....	89
3.5.6. tábla: A beruházási aktivitás alakulása exporttevékenység szerint, 2006-2009.....	89
3.5.7. ábra: Beruházó vállalatok arányának alakulása, 2006-2009	90
3.5.8. tábla: Különböző beruházási formák alakulása, 2006-2009	91
3.6.1. tábla: Válságkezelési stratégiák – likviditás javítása.....	92
3.6.2. tábla: Válságkezelési stratégiák – kiadások csökkentése	93
3.6.3. tábla: Válságkezelési stratégiák – piaci pozíciók stabilizálása, javítása	93
3.6.4. tábla: Válságkezelési stratégiák – egyéb alkalmazkodási lépések.....	94
4.1. ábra: A munkaerő-kereslet várható alakulása, 2006-2009	95
4.2. ábra: Vállalatok megoszlása foglalkoztatási várakozásaik alapján, 2006-2009	96
4.3. tábla: Vállalatok megoszlása foglalkoztatási terveik szerint – tulajdonosi háttér szerint, 2006-2009	97
4.4. tábla: Vállalatok megoszlása foglalkoztatási terveik szerint – létszám szerint, 2006-2009.....	98
4.5. tábla: Vállalatok megoszlása foglalkoztatási terveik szerint – földrajzi régiók szerint, 2006-2009	99
4.6. tábla: Vállalatok megoszlása foglalkoztatási terveik szerint – gazdasági ágak szerint, 2006-2009	100
4.7. tábla: Vállalatok megoszlása foglalkoztatási terveik és exporttevékenység szerint, 2006-2009	101
4.8. tábla: Foglalkoztatottak egyenlegének alakulása 2009-2010 – tulajdonosi háttér szerint.....	102
4.9. tábla: Foglalkoztatottak egyenlegének alakulása 2009-2010 – vállalatméret szerint.....	102
4.10. tábla: Foglalkoztatottak egyenlegének alakulása 2009-2010 – földrajzi régiók szerint	103
4.11. tábla: Foglalkoztatottak egyenlegének alakulása 2009-2010 – gazdasági ágak szerint.....	104
4.12. tábla: Foglalkoztatottak egyenlegének alakulása 2009-2010 – exporttevékenység szerint.....	104
5.1.1. ábra: Nem teljes munkaidős alkalmazottat foglalkoztató vállalatok arányának alakulása a cégek tulajdonosi háttere szerint, 2006-2010.....	106
5.1.2. tábla: Nem teljes munkaidős foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása vállalatméret szerint, 2006-2010	107
5.1.3. tábla: Nem teljes munkaidős foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása régió szerint, 2006-2010.....	108
5.1.4. tábla: Nem teljes munkaidős foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása gazdasági ágak szerint, 2006-2010	109
5.1.5. tábla: Nem teljes munkaidős foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása export tevékenység szerint, 2006-2010	110
5.1.6. tábla: Nem teljes munkaidős foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása – tulajdonosi háttér szerint, 2009-2010	111
5.1.7. tábla: A nem teljes munkaidős foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása vállalatméret szerint, 2009-2010	111

5.1.8. tábla: Részmunkaidős foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása régió szerint, 2009-2010	112
5.1.9. tábla: Részmunkaidős foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása gazdasági ágak szerint, 2009-2010	113
5.1.10. tábla: Részmunkaidős foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása exporttevékenység szerint, 2009-2010	114
5.2.1. ábra: Határozott idejű foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása tulajdoni háttér szerint, 2006-2010.....	116
5.2.2. tábla: Határozott idejű foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása –vállalati méret szerint, 2006-2010	117
5.2.3. tábla: Határozott idejű foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása régiók szerint, 2006-2010	118
5.2.4. tábla: Határozott idejű foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása gazdasági ág szerint, 2006-2010	119
5.2.5. tábla: Határozott idejű foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása export tevékenység szerint, 2006-2010	120
5.2.6. tábla: Határozott idejű foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása tulajdoni háttér szerint, 2009-2010.....	121
5.2.7. tábla: Határozott idejű foglalkoztatottal rendelkező vállalatok cég egyenlegének változása vállalati méret szerint, 2009-2010	122
5.2.8. tábla: Határozott idejű foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása régiók szerint, 2009-2010	123
5.2.9. tábla: Határozott idejű foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása gazdasági ág szerint, 2009-2010	124
5.2.10. tábla: Határozott idejű foglalkoztatottal rendelkező vállalatok cég egyenlegének változása export tevékenység szerint, 2009-2010	125
5.2.11. tábla: A cégek határozott idejű foglalkoztatottak iránti alkalmazási szándékai 2010-re – a leggyakoribb 10 foglalkozáscsoport	126
5.3.1. ábra: Külföldi alkalmazottal foglalkoztató vállalatok arányának alakulása- tulajdoni háttér szerint, 2006-2010	128
5.3.2. tábla: Külföldi foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása vállalati méret szerint, 2006-2010	129
5.3.3. tábla: Külföldi foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása régiók szerint, 2006-2010.....	130
5.3.4. tábla: Külföldi foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása gazdasági ág szerint, 2006-2010	131
5.3.5. tábla: Külföldi foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása export tevékenység szerint, 2006-2010.....	132
5.3.6. tábla: Külföldi foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása tulajdoni háttér szerint, 2009-2010.....	133
5.3.7. tábla: Külföldi foglalkoztatottal rendelkező vállalatok változása vállalati méret szerint, 2009-2010	134
5.3.8. tábla: Külföldi foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása régiók szerint, 2009-2010	135
5.3.9. tábla: Külföldi foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása gazdasági ág szerint, 2009-2010	136
5.3.10. tábla: Külföldi foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása export tevékenység szerint, 2009-2010	137

5.3.11. tábla: A cégek külföldi foglalkoztatottak iránti alkalmazási szándékai 2010-re – a leggyakoribb 10 foglalkozáscsoport.....	138
5.4.1. ábra: Pályakezdőket alkalmazó vállalatok arányának alakulása tulajdoni háttér szerint, 2007-2010.....	140
5.4.2. tábla: Pályakezdő foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása vállalatméret szerint, 2007-2010.....	141
5.4.3. tábla: Pályakezdő foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása régiók szerint, 2007-2010.....	142
5.4.4. tábla: Pályakezdő foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása gazdasági ág szerint, 2007-2010.....	143
5.4.5. tábla: Pályakezdő foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása export tevékenység szerint, 2007-2010.....	144
5.4.6. tábla: Pályakezdő foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása tulajdoni háttér szerint, 2009-2010.....	145
5.4.7. tábla: Pályakezdő rendelkező vállalatok egyenlegének változása vállalatméret szerint, 2009-2010.....	146
5.4.8. tábla: Pályakezdő foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása régió szerint, 2009-2010.....	147
5.4.9. tábla: Pályakezdő rendelkező vállalatok egyenlegének változása gazdasági ág szerint, 2009-2010.....	148
5.4.10. tábla: Pályakezdő foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása export tevékenység szerint, 2009-2010.....	149
5.4.11. tábla: A pályakezdőket 2010-ben felvenni szándékozó cégek aránya – a leggyakoribb 10 foglalkozáscsoport.....	150
5.5.1. ábra: AM könyves munkavállalókat foglalkoztató vállalatok arányának alakulása –tulajdoni háttér szerint, 2007-2010.....	152
5.5.2. tábla: AM könyves foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása vállalatméret szerint, 2007-2010.....	153
5.5.3. tábla: AM könyves foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása régió szerint, 2007-2010.....	154
5.5.4. tábla: AM könyves foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása gazdasági ág szerint, 2007-2010.....	155
5.5.5. tábla: AM könyves foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása export tevékenység szerint, 2007-2010.....	156
5.5.6. tábla: AM könyves foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása tulajdoni háttér szerint, 2009-2010.....	156
5.5.7. tábla: AM könyves foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása vállalatméret szerint, 2009-2010.....	157
5.5.8. tábla: AM könyves foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása régiók szerint, 2009-2010.....	158
5.5.9. tábla: AM könyves foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása gazdasági ág szerint, 2009-2010.....	159
5.5.10. tábla: AM könyves foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása export tevékenység szerint, 2009-2010.....	159
5.5.11. tábla: 2010-ben AM-könyveseket felvenni kívánó cégek aránya – a leggyakoribb 10 foglalkozáscsoport.....	160
5.6.1. ábra: Kölcsönvett munkaerőt alkalmazó vállalatok arányának alakulása tulajdoni háttér szerint, 2006-2010.....	163

5.6.2. tábla: Kölcsönvett munkaerővel rendelkező vállalatok arányának alakulása vállalatméret szerint, 2006-2010	163
5.6.3. tábla: Kölcsönvett munkaerővel rendelkező vállalatok arányának alakulása régió szerint, 2006-2010	164
5.6.4. tábla: Kölcsönvett munkaerővel rendelkező vállalatok arányának alakulása gazdasági ág szerint, 2006-2010	165
5.6.5. tábla: Kölcsönvett munkaerővel rendelkező vállalatok arányának alakulása export tevékenység szerint, 2006-2010	166
5.6.6. tábla: Kölcsönvett munkaerővel rendelkező vállalatok egyenlegének változása tulajdoni háttér szerint, 2009-2010	167
5.6.7. tábla: Kölcsönvett munkaerővel rendelkező vállalatok egyenlegének változása vállalatméret szerint, 2009-2010	168
5.6.8. tábla: Kölcsönvett munkaerővel rendelkező vállalatok egyenlegének változása régió szerint, 2009-2010	169
5.6.9. tábla: Kölcsönvett munkaerővel rendelkező vállalatok cég egyenlegének változása gazdasági ág szerint, 2009-2010	170
5.6.10. tábla: Kölcsönvett munkaerővel rendelkező vállalatok cég egyenlegének változása export tevékenység szerint, 2009-2010	171
6.1. ábra: Toborzási nehézséget érzékelő cégek arányának alakulása –országos átlag, 2006-2009	173
6.2. ábra: Toborzási nehézséget érzékelő cégek arányának alakulása –munkaerő képzettsége szerint, 2006-2009	173
6.3. ábra: Toborzási nehézséget érzékelő cégek arányának alakulása - tulajdoni háttér szerint, 2006-2009	174
6.4. tábla: Toborzási nehézséget érzékelő cégek arányának alakulása vállalatméret szerint, 2006-2009	175
6.5. tábla: Toborzási nehézséget érzékelő cégek arányának alakulása régió szerint, 2006-2009.....	175
6.6. tábla: Toborzási nehézséget érzékelő cégek arányának alakulása –gazdasági ág szerint, 2006-2009	176
6.7. tábla: Toborzási nehézséget érzékelő cégek arányának alakulása export tevékenység szerint, 2006-2009	177
7.1.1. ábra: Képzést nyújtó vállalatok arányának változása - országos átlag, 2006-2009	178
7.1.2. tábla: Képzést nyújtó vállalatok arányának változása tulajdoni háttér szerint, 2006-2009	179
7.1.3. tábla: Képzést nyújtó vállalatok arányának változása régió szerint, 2006-2009	179
7.1.4. tábla: Képzést nyújtó vállalatok arányának változása gazdasági ág szerint, 2006-2009	180
7.1.5. tábla: Képzést nyújtó vállalatok arányának változása export tevékenység szerint, 2006-2009	180
7.1.6. tábla: Képzést nyújtó vállalatok arányának változása vállalatméret szerint, 2006-2009	181
7.2.1. ábra: Gyakorlati képzést nyújtó vállalatok arányának változása - országos átlag, 2006-2009..	182
7.2.2. tábla: Gyakorlati képzést nyújtó vállalatok arányának változása tulajdoni háttér szerint, 2006-2009	183
7.2.3. tábla: Gyakorlati képzést nyújtó vállalatok arányának változása - vállalatméret szerint.....	183
7.2.4. tábla: Gyakorlati képzést nyújtó vállalatok arányának változása régió szerint, 2006-2009	184
7.2.5. tábla: Gyakorlati képzést nyújtó vállalatok arányának változása export tevékenység szerint, 2006-2009	184
7.2.6. tábla: Gyakorlati képzést nyújtó vállalatok arányának változása –gazdasági ág szerint, 2006-2009	185

Összefoglalás

- 2009. szeptember 14.-e és október 30.-a között ötödik alkalommal került sor az Állami Foglalkoztatási Szolgálat (ÁFSZ) és az MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet (GVI) közös kutatására, a versenyszektor rövid távú gazdasági kilátásait előrejelző és munkaerő-piaci döntéseit megalapozó vállalati empirikus vizsgálatra. Az adatfelvétel során 7151 cég vezetőjét kérdeztük meg. A kapott válaszokat vállalatméret és gazdasági ág együttes eloszlása alapján súlyoztuk.
- Általános jelenségnek tekinthető, hogy gazdasági válság a legjobban teljesítő vállalati szegmensekre volt kiemelkedően kedvezőtlen hatással. Így akár a létszám, akár az exporttevékenység vagy a tulajdonosi háttér szerint nézzük, az üzleti kilátásokat tekintve 2009-ben csökkentek az egyes vállalati csoportok közötti különbségek.
- A vállalatok üzleti helyzetének értékelése alapján elmondható, hogy a válság elérte mélypontját és a 2010 első félévére vonatkozó prognózisok már mutatják a kilábalás jeleit. A 2008 őszén megfogalmazott prognózisok már előre jelezték az idén bekövetkező nagyarányú termelés, és foglalkoztatás visszaesést. A tavalyi prognózis szerint 2009 első félévére 11 százalékpontos fölénybe kerültek a rossz üzleti helyzetben lévők, a jó üzleti helyzetben lévő vállalatokkal szemben. 2009 őszén pedig közel 13 százalékponttal haladta meg a jó helyzetben lévő vállalatok arányát, a rossz helyzetben lévőké. A 2010 első félévre vonatkozó várakozás azonban már jóval kedvezőbb képet mutat. Bár még mindig többen gondolják, hogy üzleti helyzetük inkább romlani, mint javulni fog, a különbség már csak 3 százalékpont a két csoport között. A vállalatok 23 százaléka prognosztizál további visszaesést és 20 százalék pedig üzleti helyzetének javulására számít.
- Pozitív értéket vett fel a termelési volumen várható alakulását mutató egyenlegmutató értéke: 2010 első félévében – 2009 első félévéhez viszonyítva – már árnyalatnyival több cég jelzi előre a termelési volumen növekedését, mint csökkenését.
- A 2009 őszi adatok szerint 6,5 százalékponttal csökkent a versenyszférában a kapacitáskihasználtság a tavalyi helyzethez képest. Így jelenleg 76 százalékos a versenyszféra kapacitáskihasználtsága.
- 2009-ben jelentősen csökkent a versenyszféra rendelésállománya. Az egyenlegmutató értéke 17 ponttal alacsonyabb, mint 2008 hasonló időszakában, így -23 ponton áll. Ez azt jelenti, hogy 23 százalékponttal több cég jelezte, hogy rendelésállománya alacsony, mint amennyi azt magasnak ítélte meg.
- A beruházási aktivitást mérő index értéke a 2008-as mélypont után, több mint egy pontot emelkedve 4 ponton áll. Ez az érték még mindig sokkal

alacsonyabb, mint a válság előtti utolsó felvétel 9 pontja. A válság előtti néhány évben a beruházások terén élenjáró gazdaságilag fejlett régiókat különbözőképpen viselte meg a válság. Míg következő évi beruházásaikkal kapcsolatban 2008 őszén még nagyon pozitívak voltak a Közép-Dunántúlon lévő vállalkozások várakozásai, addig 2009-ben már kedvezőtlenebbnél tekintenek a következő időszakra. A nyugat-dunántúli régió vállalkozásai azonnal megéreztek a válságot, egyenlegmutatójuk már 2008 őszén negatívba fordult, ám beruházási terveik idén ősszel kimagaslóan pozitív képet festenek.

- A vállalatok 86 százaléka alkalmazott már valamilyen eszközt a gazdasági válság hatásainak kezelésére. A kiadások csökkentésére és a piaci pozíciók stabilizálására irányultak legnagyobb arányban a piaci szereplők lépései. A legnépszerűbb technika az egyéb költségek csökkentése (61 százalék) és az új piacok keresése volt (57 százalék).
- A korábbi évekhez képest jelentősen megnőtt azon cégek aránya, amelyek létszámuk stagnálását valószínűsítik a következő évre. Ezzel együtt csökkent a növekedést és a csökkenést prognosztizálók aránya is. Előbbiek 19 százalékos, utóbbiak pedig 14 százalékos arányt képviselnek a mintában, azaz a várható létszámváltozás egyenlegmutatója immár pozitív tartományba került és 5 százalékot ért el. Létszámbővítést nagyobb arányban csak a külföldi (32 százalék), az export-orientált (27 százalék) és észak-magyarországi vállalatok prognosztizálnak. A megkérdezett vállalatok válaszai alapján elmondható, hogy 2009-ben közel 70 ezer fővel csökkent a foglalkoztatottak száma a versenyszférában. A foglalkoztatottak számának csökkenése leginkább a külföldi (-42 ezer fő), 250 fő feletti (-54 ezer fő), ipari területen tevékenykedő (-63 ezer fő), export orientált (-55 ezer fő) vállalatokhoz köthető. A 250 fő feletti vállalatokat kivéve, e szegmensek mindegyike már pozitív létszámegyenleggel jellemezhető a következő évben. A 2010-es munkaerő-piaci prognózis már a gazdasági válságból való kilábalás jeleit mutatja: a következő évben közel 12 ezer fővel több dolgozót szándékoznak felvenni, mint elbocsátani a cégek.
- 2009-ben a tavalyinál magasabb arányban találunk nem teljes munkaidős alkalmazottakat foglalkoztató vállalatokat a megkérdezettek között. E vállalatok arányának növekedése ugyanakkor nem egyformán jelent meg az egyes vállalati jellemzők szerint képzett csoportokban. A tisztán külföldi és tisztán hazai kézben levő cégek körében nőtt, míg a vegyes tulajdonúak körében csökkent a nem teljes munkaidősöket alkalmazók aránya. A 2010-ben nem teljes munkaidős alkalmazottakat foglalkoztatni tervezők aránya valószínűsíthetően szinte minden ágazatban, minden régióban, vállalatmérettől és exporttevékenységtől függetlenül enyhén csökkenni fog.
- 2009-ben valamivel csökkent a határozott idejű munkaviszonnyal is foglalkoztató vállalatok aránya a 2008-as értékhez képest (27 százalék és 26 százalék), és ez a csökkenés folytatódni fog 2010-ben is a vállalatok terveit figyelembe véve. Ugyanezt a tendenciát erősíti meg az, hogy szinte minden vállalati csoportban magasabb a határozott idejű munkaviszonnyal rendelkező alkalmazottak számát csökkenteni tervező vállalatok aránya, mint amelyek növelni szeretnék azt.

- 2009-ben erősen visszaesett a külföldi állampolgárságú munkavállalókat foglalkoztató cégek aránya, 27 százalékról 17 százalékra. Kivétel volt a tisztán külföldi kézben levő vállalatok csoportja, ahol még növekedésről is beszélhetünk. A 2010-re vonatkozó tervek azonban e csoportban is csökkenést jeleznek előre, míg a hazai és vegyes tulajdonú cégek körében közel állandó marad a külföldieket foglalkoztatók aránya.
- 2008 és 2009 között visszaesett a pályakezdeket foglalkoztató cégek aránya, 36 százalékról 31 százalékra. Ez a csökkenés a vállalatok előrejelzései szerint jövőre is folytatódni fog.
- 2008 és 2009 között erőteljesen visszaesett az AM-könyvvel foglalkoztató cégek aránya, 31 százalékról 17 százalékra. Ez a csökkenés a vállalatok előrejelzései szerint kisebb ütemben, de folytatódni fog jövőre is, de a vegyes és tisztán külföldi tulajdonú cégeknél még enyhe növekedés is megfigyelhető lesz, így közelednek egymáshoz a tulajdonviszonyok szerint képzett csoportokban érvényesülő arányok.
- A kölcsönvett munkaerőt foglalkoztató cégek aránya 2008 és 2009 között 7 százalékon stagnált, és 2010-ben csak marginális mértékű növekedés várható arányukban. Ez az általános stagnálás ugyanakkor nem jelenti, hogy minden vállalatcsoportban változatlan volt és marad a kölcsönvett munkaerőt foglalkoztató vállalatok aránya 2008 és 2010 között. Míg a hazai cégek körében nőtt ez az arány, (3 százalékról 4 százalékra) addig a vegyes tulajdonú és külföldi cégek körében jelentősen csökkent (közel 6 százalékponttal).
- A gazdasági válság következtében jelentős mértékben, 9 százalékponttal csökkent a toborzási nehézségekkel szembesülő vállalatok aránya. Míg 2008-ban a vállalatok 14 százaléka, addig 2009-ben mindössze 5 százaléka nyilatkozott így. A csökkenés elsősorban a szakképzett fizikai munkások iránti kereslet lanyhulásából következik. Míg 2008-ban a vállalatok közel 9 százaléka szembesült a szakképzettek esetében toborzási problémákkal, addig 2009-ben már csak 3 százaléka nyilatkozott így.
- A gazdasági válság nem érintette jelentős mértékben a vállalatok képzési aktivitását. Egy év alatt csak közel 2 százalékpontot csökkent a képzéseket nyújtó vállalatok aránya. A legnagyobb csökkenés az export-orientált vállalatok körében történt, ahol 10 százalékpontot esett képzéseket nyújtó vállalatok aránya.
- Egy év alatt 6 százalékpontot növekedett a gyakorlati képzést kínáló vállalatok aránya. Jelentős a növekedés a 10 főnél kisebb (7 százalékpont), a magyar tulajdonban lévő (10 százalékpont), a Közép-magyarországi (13 százalékpont) és a vendéglátás-turizmus területén tevékenykedő (12 százalékpont) vállalati körben.

Bevezetés

E tanulmány a hazai munkaerő-piac legnagyobb reprezentatív felmérés-sorozatának legújabb eredményeit tartalmazza, amelyben több mint 7000 cég vezetőjének a foglalkoztatásra, a cég üzleti helyzetére, valamint a cég jövőre vonatkozó kilátásaira vonatkozó válaszait rögzítettük és elemezzük. A kutatás megvalósulása közel félezer szakértő munkájának gyümölcse, akik az adatfelvétel előkészítésében, az adatfelvétel terepmunkájában, az adatok rögzítésében, feldolgozásában és elemzésében vettek részt, illetve készítették az adatfelvételt támogató számítástechnikai fejlesztéseket.

A munkaerő-piac rövid távon várható folyamatainak felmérésére irányuló vizsgálat sorozat története a rendszerváltást követő évekre nyúlik vissza, amely változó tartalommal és kutatási, adatfelvételi koncepcióval ugyan, de már a '90-es évek elejétől a munkaerő-piac helyzetére és várható folyamataira vonatkozó elemzések meghatározó adatforrásának számított és számít. E vizsgálat sorozat újabb állomásaként 2009. szeptember 14.-e és október 30.-a között ötödik alkalommal került sor az Állami Foglalkoztatási Szolgálat (ÁFSZ) és az MKIK Gazdaság- és Vállalkozáselemző Intézet (GVI) együttműködésében a versenyszektor rövid távú gazdasági kilátásait előrejelző, és munkaerő-piaci döntéseit felmérő vállalati empirikus vizsgálatra (PROGNOZIS_2009).

A tanulmány első részében a kutatás célját és háttérét tekintjük át, majd a kibocsátásra, a foglalkoztatásra, és vezető európai és amerikai konjunktúrakutató intézetek adataira alapozva a várható konjunkturális kilátásokat tekintjük át. Ezt követően térünk rá a PROGNOZIS_2009 kutatás voltaképpeni eredményeinek ismertetésére és elemzésére. Először az üzleti helyzetre és várakozásokra vonatkozó mutatók alakulását tekintjük át, és az adatfelvétel eredményei alapján foglalkozunk a 2010. évi gazdasági kilátásokkal, majd a foglalkoztatás várható alakulására adunk előrejelzést. Ezt követően a foglalkoztatás és a képzés fontosabb típusainak (részmunkaidő, határozott idejű szerződések, vállalati továbbképzések, stb.) jelenlegi elterjedtségét és várható alakulását tekintjük át. A tanulmány mellékletében közöljük az adatfelvétel kérdőívét. A kutatási eredmények bárk számára elérhetők és lekérdezhetők a Magyar Munkaerőpiaci Prognózis világhálón elérhető oldalán, a <http://www.mmpp.hu> címen.

1. A kutatásról

1.1 A vizsgálat célja és háttere

A munkaerő-piaci prognózis 2009. évi adatfelvétele egyaránt épít az ÁFSZ és jogelődjei keretében 1991 óta félévente, majd évente végzett rövid távú munkaerő-piaci prognózis tapasztalataira és a GVI 1998 óta folyó konjunktúra-vizsgálatainak eredményeire. Legfontosabb eleme és központi célja a versenyszektor munkaerő-gazdálkodásának megfigyelése, ezen belül a tervezett elbocsátások és létszámfelvételek nagyságának, összetételének elemzése, valamint előrejelzése.

Az egységes adatfelvételre alapuló kutatási program létrejöttében fontos mozzanatot jelentett annak felismerése, hogy a versenyszektort a korábbiaknál jobban reprezentáló adatfelvétel és pontosabb előrejelzést adó módszer csak a kamarák és az állam együttműködésében, vagyis a területi kamarák szakértői hálózatán és az ÁFSZ intézményi, szakértői bázisán keresztül valósítható meg.

A 2009. évi vizsgálat során a korábbiakhoz képest két fontos változtatást valósítottunk meg. Egyrészt módosítottuk és egyszerűbbé, áttekinthetőbbé tettük a korábbi adatfelvétel kérdőívét, miközben az adatrögzítést a GVI által fejlesztett és szolgáltatott online adatrögzítő felületen valósítottuk meg. Az online adatrögzítő felület a kérdőívben található logikai összefüggéseket már az adatok feltöltésekor (rögzítésekor) ellenőrizte, így az estleges ellentmondásokat, adathiányokat már helyi szinten észlelték és javították a kérdező terepmunkáját végző, irányító munkatársak. Ezáltal egyszerre rövidült le jelentősen az adatok feldolgozásának ideje és javult az adatok minősége.

A munkaerő-piaci prognózisok adatfelvételek eredményei, adatai 1993-tól 2009-ig mindenki számára szabadon hozzáférhetők az interneten keresztül. A GVI kezdeményezésére ugyanis 2007-ben elindult az adatfelvételek adatait online módon elérhetővé tévő internetes felület, a „Magyar Munkaerő-piaci Prognózis” fejlesztése. Ennek segítségével a <http://www.mmpp.hu/> oldalon az érdeklődők kiválaszthatják az adatfelvételek egy-egy kérdését, és tetszőleges kombinációkban indíthatnak erre vonatkozóan lekérdezéseket, a kapott eredményeket – adatokat, ábrákat, statisztikákat – pedig saját gépükre menthetik. Az eredmények ilyen formában és tartalommal megvalósuló közzététele nemcsak az elemzők, a döntéshozók érdeklődését elégítheti ki, hanem a munkaerőpiac szereplőit (munkát keresők, pályakezdők, szakképző intézmények, vállalkozások) is. Erről tanúskodnak az MMPP-be regisztrált, több mint 2000 felhasználó foglalkozás szerinti összetételére vonatkozó elemzéseink. Az MMPP-ből kapott eredmények a helyi és az országos munkaerőpiacokra vonatkozó más információk mellett hozzásegíthetik a felhasználókat ahhoz, hogy a korábbinál megalapozottabb döntéseket hozzanak a szakmaválasztás, álláskeresés, vagy állások meghirdetése során.

1.2 Az adatgyűjtés és minta jellemzői

2005-ben még külön-külön folytattuk le az adatfelvételeket harmonizált módszerek és kérdőívek segítségével úgy, hogy a két felvétel eredményeit egymással összekapcsolhatóvá tettük, és együtt illetve külön-külön is elemeztük. 2006 óta viszont már egységes módszertani keretben, az MKIK GVI irányításával kerül sor az adatfelvételre. Ennek során különösen nagy gondot fordítottunk a kérdezők betanítására, a személyes kikérdezéses technika követelményeinek betartására, a lekérdezés, valamint az adatfelvétel egészének kontrolljára.

Az adatgyűjtés 2009-ben is területi alapon szerveződött, és az ÁFSZ országos hálózatára, valamint a GVI országos kérdezői hálózatára épült. Az adatok feldolgozása, kiértékelése és elemzése négy szinten (munkaügyi vonzaskörzeti, megyei, regionális és országos) valósult meg. Jelen kötet az országos szintű információ-feldolgozást tartalmazza.

Az adatfelvétel a legnagyobb minta-elemszámú a hazai munkaerő-piaci előrejelzéssel és a vállalatok üzleti kilátásaival foglalkozó kutatások között. A megkérdezett cégek és vállalkozások körében a foglalkoztatottak súlyozatlan aggregált létszáma 2005-ben megközelítette a 610 ezer főt, a 2006-os, második adatfelvétel során a 650 ezer főt, 2007-ben az 560 ezer főt, 2008-ban az 530 ezer főt, 2009-ben pedig a 467 ezer főt, amely utóbbi a nemzetgazdaságban alkalmazásban levők közel egyötödét reprezentálja. Ez az egyedülállóan kiterjedt minta miközben minden eddiginél nagyobb érvényességű előrejelzések lehetőségét hordozza, lehetővé teszi azt is, hogy behatóbban és eredményesebben vizsgálhassuk az egyes cégcsoportok üzleti kilátásaiban megmutatkozó különbségeket.

A megkérdezett vállalkozások között egyaránt szerepelnek kisvállalkozások és több mint 250 főt foglalkoztató nagy cégek. A magyar konjunktúra-vizsgálatokra rendszerint jellemző torzítás – a külföldi többségi tulajdonban levő cégeknek a ténylegesnél jóval alacsonyabb aránya – nem jellemzi ezt a felvételt, mivel a megkérdezett több mint 7000 cégen belül 7 százalékot meghaladó volt a többségében külföldi tulajdonban levő cégek aránya.

Az adatok érvényességéhez és pontosságához hozzájárul, hogy a tényadatok önálló kitöltéssel, a várakozások pedig a személyes kikérdezés módszerével kerültek felmérésre. Minden esetben a vállalkozás tulajdonosa vagy a felsővezetés egy tagja válaszolt a feltett kérdésekre. A 2005-ös vizsgálat során 8040 céget mértünk fel, 2006-ban 6132-t, 2007-ben 7384-et, 2008-ban 7406-et, 2009-ben pedig 7428 vállalkozást kerestek fel a kérdezők.

Jelen tanulmányban a 2009-ben felkeresett 7428 vállalatból 7151 vállalat adatait elemezzük. Ezen vállalati csoport alkotja ugyanis a szűk értelemben vett versenyszférát. A jelen elemzésből kimaradó vállalatok a közigazgatás, védelem, oktatás és egészségügy területein tevékenykednek. A 7151 versenyszférabeli szereplő válaszait vállalatméret és gazdasági ág együttes eloszlása alapján súlyoztuk. Az alábbiakban bemutatjuk a minta tulajdonosi háttér, létszám, export tevékenység, gazdasági ág és földrajzi régió szerinti súlyozatlan eloszlásait.

A 2009-es adatfelvételben egy százalékponttal kisebb a tisztán külföldi vállalatok aránya, mint a 2008-ban volt. Így ez a foglalkoztatás szempontjából jelentős szegmens 7 százalékos arányban képviselteti magát a mintában.

1.2.1. tábla: A minta súlyozatlan eloszlása tulajdoni háttér szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Tisztán hazai tulajdon	4275	79,7	5917	88,3	6040	87,8	6414	89,8
Vegyes tulajdon	348	6,5	265	4,0	264	3,8	204	2,9
Tisztán külföldi tulajdon	738	13,8	521	7,8	573	8,3	525	7,3
Minta összesen	5361		6703		6877		7143	

Élemszámok: N2006: 5361, N2007: 6703 N2008: 6877, N2009:7143

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Az alapsokaságnak megfelelően legnagyobb arányban a Közép-magyarországi vállalatok képviseltetik magukat a mintában, súlyozatlan arányuk 26 százalék.

1.2.2. tábla: A minta súlyozatlan eloszlása régió szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Közép-Magyarország	2227	36,8	1838	25,4	1966	27,1	1891	26,4
Közép-Dunántúl	606	10,0	640	8,8	639	8,8	735	10,3
Nyugat-Dunántúl	547	9,0	617	8,5	720	9,9	784	11,0
Dél-Dunántúl	573	9,5	917	12,7	905	12,5	877	12,3
Dél-Alföld	739	12,2	1045	14,4	999	13,8	878	12,3
Észak-Alföld	746	12,3	970	13,4	911	12,6	847	11,8
Észak-Magyarország	608	10,1	1220	16,8	1105	15,3	1139	15,9
Minta összesen	6046		7247		7245		7151	

Élemszámok: N2006: 6046, N2007: 7247, N2008: 7245, N2009: 7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Az alapsokaságnak megfelelően legnagyobb arányban a feldolgozó ipari vállalatok képviseltetik magukat a mintában, súlyozatlan arányuk 30 százalék.

1.2.3. tábla: A minta súlyozatlan eloszlása gazdasági ág szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Mezőgazdaság, halgazdaság	497	4,8	350	4,5	324	4,9	349	5,5
Bányászat	25	0,5	35	0,4	32	0,2	15	0,4
Feldolgozóipar	2415	25,7	1857	27,2	1971	27,5	1967	30,0
Energiaipar	94	1,0	72	1,1	83	1,0	71	1,2
Építőipar	536	10,2	737	9,9	718	10,7	763	10,0
Kereskedelem	1175	24,5	1770	20,2	1467	21,8	1559	21,7
Idegenforgalom	172	7,4	532	6,3	460	7,3	520	6,2
Szállítás, távközlés	145	4,0	286	5,3	382	4,2	301	4,1
Pénzügyi szolgáltatás	49	1,5	108	2,1	154	2,1	153	1,7
Gazdasági szolgáltatás	648	15,4	1113	17,0	1235	11,9	853	13,8
Egyéb szolgáltatás	122	5,0	361	4,3	309	8,4	598	5,2
Nem besorolt/NV	0	4,8	0	1,5	110	4,9	2	0,4
Minta összesen	497		7221		7245		7151	

Elemzések: N2006: 5964, N2007: 7409, N2008: 7406, N2009: 7428

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A foglalkoztatás szempontjából fontos export-orientált vállalatok a tavalyinál 3 százalékponttal nagyobb arányban képviseltetik magukat a súlyozatlan mintában.

1.2.4. tábla: A minta súlyozatlan eloszlása az export aránya szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	N	%	N	%	n	%	n	%
nincs export tevékenység	3488	60,3	5153	76,3	5114	75,3	5374	75,3
Árbevétel: 50%-nál kisebb	1230	21,3	972	14,4	1052	15,5	912	12,8
Árbevétel: 50%-nál nagyobb	1063	18,4	628	9,3	627	9,2	855	12,0
Minta összesen	5781		6753		6793		7141	

Elemzések: N2006: 5781, N2007: 6753, N2008: 6793, N2009: 7141

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A 2009-es adatfelvételben egy százalékponttal kisebb a 250 főnél nagyobb vállalatok aránya, mint a 2008-ban volt. Így ez a foglalkoztatás szempontjából jelentős szegmens 5 százalékos arányban képviselteti magát a mintában.

1.2.5. tábla: A minta súlyozatlan eloszlása vállalatméret szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	N	%	n	%	n	%	n	%
10 fő alatt	546	9,1	3192	44,4	2830	39,2	3016	42,2
10 – 19 fő között	1224	20,5	998	13,9	1200	16,6	1134	15,9
20 – 49 fő között	1739	29,1	1218	17,0	1317	18,2	1298	18,2
50 – 249 fő között	1940	32,4	1323	18,4	1430	19,8	1343	18,8
250 fő felett	532	8,9	454	6,3	447	6,2	359	5,0
Minta összesen	5981		7185		7224		7150	

Elemzőszámok: N2006: 5981, N2007: 7185, N2008: 7224, N2009: 7150

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

2. Makrogazdasági helyzet

2.1 Makrogazdasági trendek

Főbb megállapítások

2009-ben rendkívül mély válságot élt meg a magyar gazdaság. A recesszió mélysége megközelíti a transzformációs visszaesés (1991-1995) során tapasztalt mértéket.

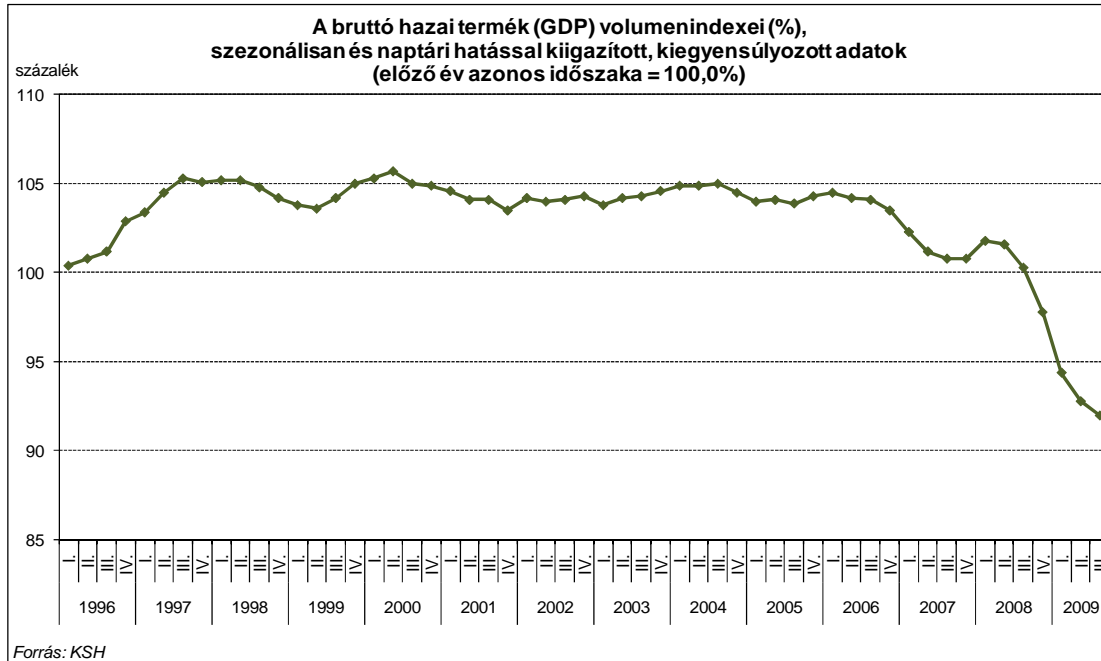
A gazdasági válság tovaryűrűző hatása erőteljes negatív hatást gyakorolt a magyar munkaerőpiacra. 2009 elején a drámai mértékben romló GDP-t a foglalkoztatottság jelentős visszaesése követte. A második negyedévben viszont – a recesszió folytatódása ellenére – enyhe foglalkoztatottság-növekedést lehetett megfigyelni, míg a munkanélküliségi ráta tovább emelkedett, amely így szeptemberre 10,4%-os értéket ért el.

A GVI, és a Kopint-Tárki konjunktúra mutatóinak októberi értékei azt jelzik, hogy a magyar gazdaság IV. negyedévre túl fog jutni a válság mélypontján. A vállalatok üzleti várakozásai javulni kezdtek, de még mindig negatív tartományban mozognak. Ez viszonylag hosszú kilábalási periódust vetít előre, amely meghatározója lesz a 2010. évi gazdasági folyamatoknak.

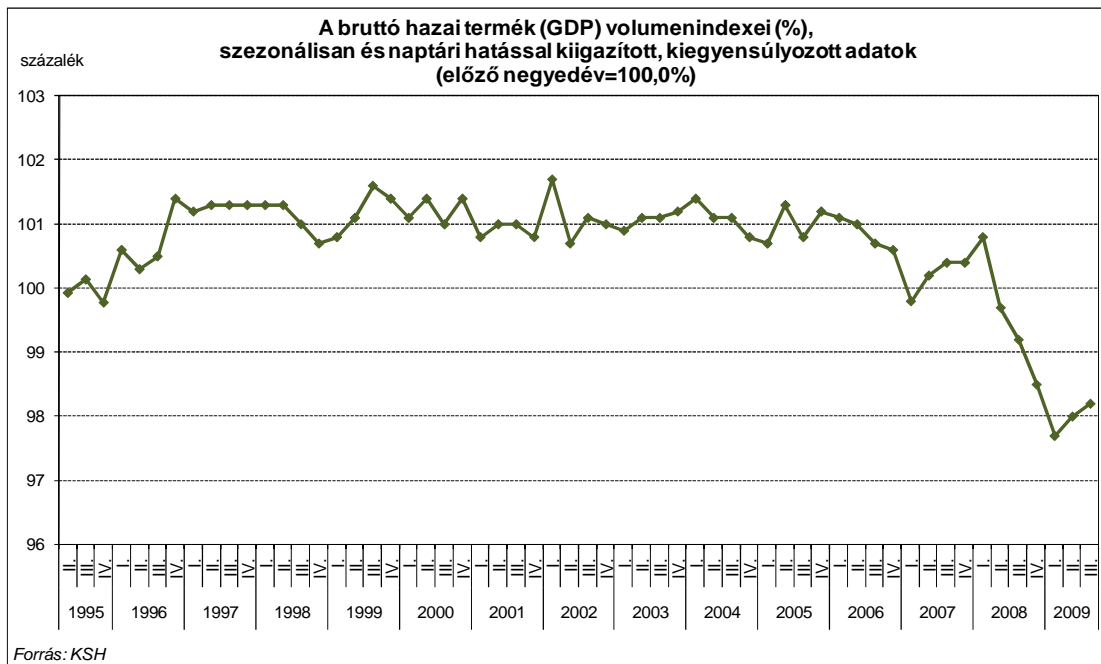
A makrogazdasági mutatók alapján sikeresnek tekinthető 2005. évet követően 2006 első felében a magyar gazdaságot még stabil, 4 százalékos feletti gazdasági növekedési ütem jellemezte. A jelentősen felduzzadt államháztartási hiány és a laza fiskális politika viszont az ország pénzügyi stabilitását veszélyeztetve már 2005 végén beárnyékolta a kedvező makrogazdasági folyamatok megítélését. A költségvetési egyensúly helyreállítására irányuló első kormányzati intézkedések hatása már 2006 harmadik negyedévében megmutatkozott a növekedési ütem mérséklődésében, a beruházások visszaesésében és az infláció megugrásában. A 2007-es év folyamán a reformintézkedések hatására tovább folytatódott a makrogazdasági mutatók romlása, a GDP volumene összesen 1,3 százalékkal növekedett, amely növekedési ütem utoljára 1995 harmadik, illetve 1996 második negyedévében (ebben időszakban a stabilizációs, ún. „Bokros-csomag” hatása is érvényesült) volt ennyire alacsony. A 2007 végi mélypont után 2008 első negyedévében gyorsabb növekedésnek indult a gazdaság, ami azonban csak az év közepéig tartott: a világgazdasági válság Magyarországot is elérte, és ez visszavetette a kedvező irányba változó folyamatokat. 2008 harmadik negyedévében stagnált a GDP, a negyedik negyedévben pedig 2,2 százalékkal csökkent a bruttó hazai termék volumene. Előzetes adatok szerint 2008 egészében 0,6 százalékos növekedést ért el a magyar gazdaság. Amint az a 2.1.1. és 2.1.2. ábrákból is látható, 2009-ben a recesszió tovább mélyült: az előző év azonos időszakához képest az első negyedévben 5,6 százalékos, a második negyedévben 7,2 százalékos visszaesés következett be, a harmadik negyedévre pedig 8 százalékos csökkenést mutatnak az előzetes adatok. Ezzel együtt a megelőző negyedévhez képest némileg

mérséklődni látszik a visszaesés üteme, de a válság okozta erős megrázkódtatás hatása várhatóan még a 2010-es gazdasági teljesítményre is rányomja bélyegét.

2.1.1. ábra: A bruttó hazai termék (GDP) volumenindexei, szezonálisan és naptári hatással kiigazított, kiegyensúlyozott adatok, előző év azonos időszaka : 100% 1996 – 2009. III. n.év, %

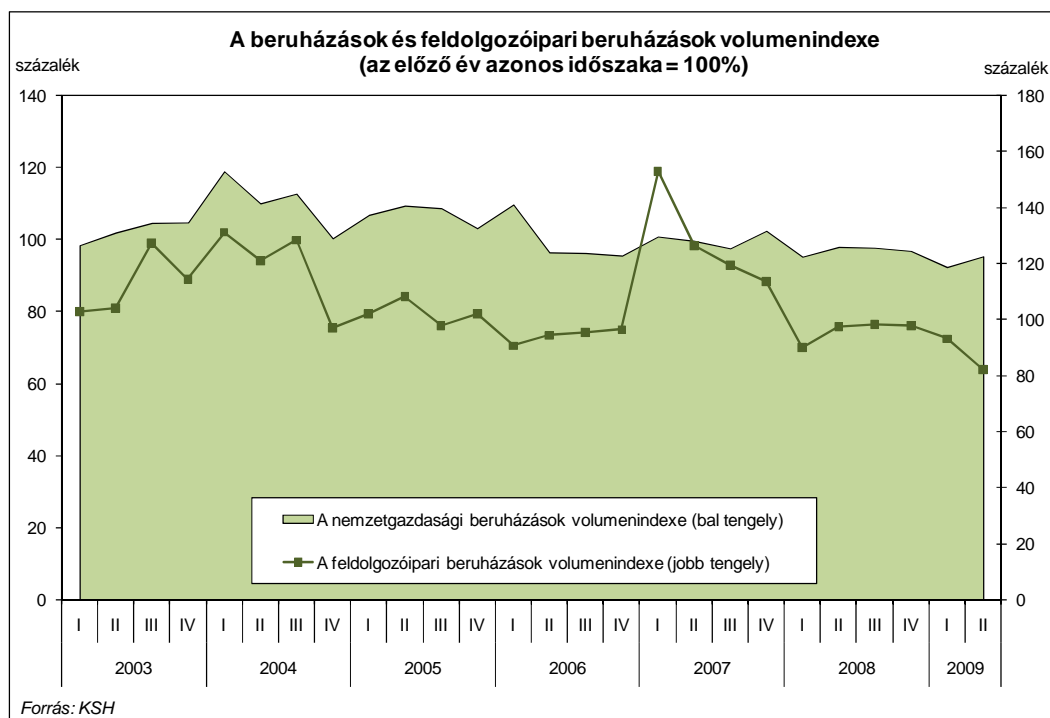
2.1.2. ábra: A bruttó hazai termék (GDP) volumenindexei, szezonálisan és naptári hatással kiigazított, kiegyensúlyozott adatok, előző negyedév:100%; 1995. II. n. év - 2009. III. n. év, %

A 2007 végi enyhe emelkedés után 2008-ban a nemzetgazdasági beruházások volumene néhány százalékponttal csökkent 2007 megfelelő időszakához képest. 2009 elejét erőteljesebb visszaesés jellemezte, majd ez némileg enyhült a második negyedévben.

A feldolgozóipari beruházások volumene a 2007 első negyedéves kiemelkedő növekedés után folyamatos csökkenést mutatott, és 2008 első negyedévében érte el mélypontját: ekkor 10 százalékpontos visszaesést produkált 2007 azonos időszakához képest – bár ezt részben a magas bázis okozta. 2008 második, harmadik és negyedik negyedévében enyhe csökkenés jellemezte a mutatót, mely 2009-ben jelentős – a második negyedévben 17,8 százalékos – visszaesést mutatott (lásd a 2.1.3. ábrát).

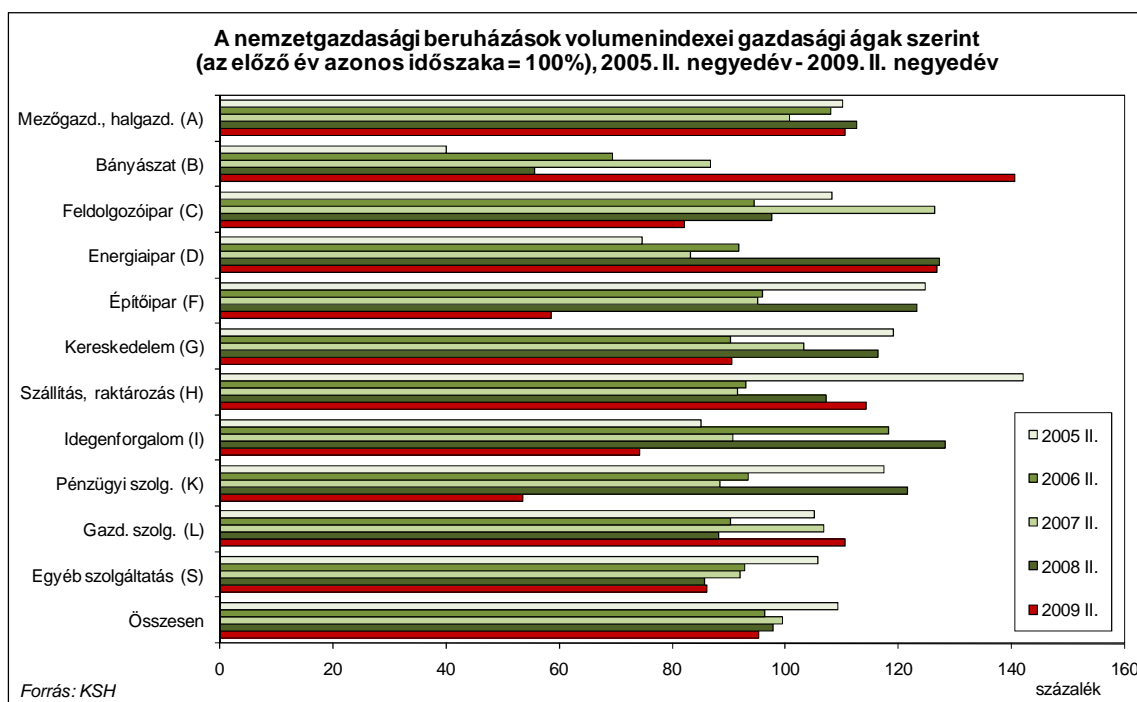
2.1.3. ábra: A beruházások és a feldolgozóipari beruházások volumenének alakulása (volumenindex, az előző év azonos negyedéve:100%), 2003 – 2009. II. n. év

A KSH adatai szerint 2009 II. negyedévében a nemzetgazdasági beruházások volumene 4,7 százalékkal csökkent az előző év azonos időszakához viszonyítva. Az első félévben így a beruházások volumene 6 százalékkal kisebb volt az egy évvel korábrinál. Az előző negyedévhez képest – a szezonálisan kiigazított volumenindexek szerint – 0,4 százalékkal nőttek a nemzetgazdasági beruházások. A vizsgált időszakban a gép- és berendezés-beruházások 11,6 százalékkal maradtak el az egy évvel korábrtól; az építési beruházások viszont a lakásberuházásoknak és az autópálya-építéseknek köszönhetően 1,1 százalékkal nőttek.

A nemzetgazdasági ágak többségében csökkent a beruházások volumene. A feldolgozóipar 17,8 százalékos visszaesésében a legfontosabb szerepe a gumi- és műanyagtermék-gyártás beruházásainak – az előző évek nagyberuházásait követő – csökkenése volt. Csökkentek a beruházások a jármű-, valamint az élelmiszer-, ital- és dohánygyártásban is. A legnagyobb mértékben az adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenységek beruházásai maradtak el (47,2 százalék) az előző évitől. Nagyobb visszaesés figyelhető meg a pénzügyi, biztosítási tevékenységben (46,4 százalék), az építőiparban (41,4 százalék), illetve a humán-egészségügyi, szociális ellátásban (33,1 százalék) is.

2.1.4. ábra: A nemzetgazdasági beruházások volumenváltozása gazdasági ágak szerint (volumenindexek, az előző év:100%), 2003-2009. II. negyedév

A csökkenő tendencia ellenére több gazdasági ágban is a beruházások növekedése volt tapasztalható. A lakásépítéseket is tartalmazó ingatlanügyletek gazdasági ág beruházásainak volumene 10,6 százalékkal nőtt az előző évhez képest a lakásberuházások növekedésének köszönhetően. A szállítás és raktározás gazdasági ág beruházásai 14,3 százalékkal emelkedtek, elsősorban az út- és

autópálya-építések, valamint a kötöttpályás közlekedési beruházások eredményeképpen. A bányászatban jelentősen nőtt a földgázkitermeléshez kapcsolódó beruházások volumene (40,6 százalék). Az energiaipar beruházásainak nagyarányú növekedése (26,9 százalék) a villamoserőmű- és villamoshálózat-bővítéseknek köszönhető (lásd a 2.1.4. ábrát).¹

2007-ben a gazdasági növekedés legnagyobb hajtóerejét kínálati oldalról az ipar fejtette ki, amelynek növekedési üteme a 2007-es évben 8,2 százalékos volt. 2008-ban viszont – 1992 óta először – csökkent az ipari termelés volumene, 2007-hez képest 1,1 százalékkal (lásd a 2.1.5. ábrát). 2008 folyamán az ipari kibocsátás júniustól (július és szeptember kivételével) fokozatosan és egyre nagyobb mértékben esett vissza. A létszám-kategóriás adatok alapján 2008 egészét tekintve és decemberben is az exportorientált nagyvállalati körben figyelhető meg a legnagyobb csökkenés.²

Az ipari termelés volumene 2009 első kilenc hónapjában 21 százalékkal alacsonyabb volt, mint az előző év azonos időszakában. Az ipari export a vizsgált időszakban 23,1 százalékkal esett vissza 2008-hoz képest. A kivitel szeptemberben jobb teljesítményt mutatott, mint a megelőző hónapokban, mivel néhány ágazatban (a villamosberendezés-, a vegyianyag-, a vegyitermék-, illetve a gyógyszergyártásban) már exportnövekedés volt megfigyelhető. A feldolgozóipar belföldi eladásai az év első kilenc hónapjában 15,4 százalékkal kisebbek voltak az egy évvel korábbinál, mely elsősorban az exportra termelő vállalkozások hazai beszállítói hálózatait érintő megrendelések és a lakossági kereslet visszaesésével függ össze. Az ipar január–szeptemberi belföldi értékesítése 13,1 százalékkal csökkent 2008. azonos időszakához képest.

2009 szeptemberében a feldolgozóipar termelése az előző év azonos hónapjához viszonyítva 14,5 százalékkal csökkent. Az energiaipar kibocsátása 24,4 százalékkal volt alacsonyabb, mint 2008 szeptemberében, egyrészt a gazdasági válsággal összefüggően lecsökkent energiaigény miatt, másrészt a tavalyinál melegebb időjárás hatására. A jelentősebb súlyú ágazatok közül a feldolgozóipari termelés közel egyötödét képviselő járműgyártás kibocsátása 25,1 százalékkal maradt el az egy évvel korábbtól. Az élelmiszer, ital és dohánytermék gyártása 3 százalékkal mérséklődött.³

A külkereskedelmi egyenleg évek óta javuló tendenciája a gazdasági válság következtében megtört (lásd a 2.1.6. ábrát). A külkereskedelmi termékforgalom növekedése a romló európai konjunktúra hatására 2008 első tíz hónapjában mérsékeltebb volt az előző évinél, októberben pedig már néhány százalékos csökkenés következett be. Novemberben a visszaesés üteme fokozódott: a külkereskedelmi forgalom volumene exportban 8, importban 12 százalékkal volt kevesebb, mint egy évvel korábban. Ennek ellenére 2008 egészében a külkereskedelmi termékforgalom volumene mind az exportban, mind pedig az importban 3 százalékkal meghaladta az előző évi szintet. A külkereskedelmi mérleg

¹ Forrás: KSH Gyorstájékoztató. Beruházás, 2009. II. negyedév. 2009. augusztus 28.

(<http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/gyor/ber/ber20906.pdf>)

² Forrás: KSH Gyorstájékoztató. Ipar, 2008. december. 2009. február 16.

(<http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/gyor/ipa/ipa20812.pdf>)

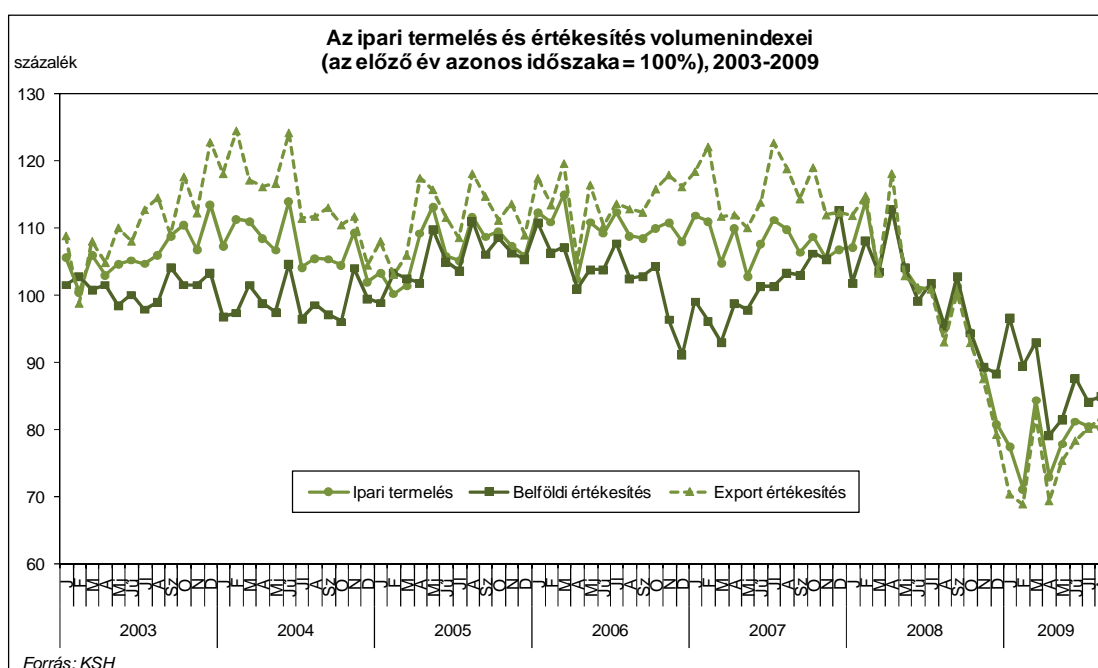
³ Forrás: KSH Gyorstájékoztató. Ipar, 2009. szeptember. 2009. november 13.

(<http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/gyor/ipa/ipa20909.pdf>)

2008-ban 24 milliárd forint (159 millió euró) passzívumot mutatott, ami 6 milliárd forint javulást jelent a 2007. évi mérleghiányhoz képest.⁴

2009 első nyolc hónapjában a kivitel volumene 17, a behozatalé 23 százalékkal csökkent 2008 azonos időszakához képest. 2009. január–augusztusban 37,7 milliárd euró kivitel mellett 34,9 milliárd euró behozatalra került sor, ami 2,8 milliárd euró kiviteli többletet jelent, szemben a tavaly mért 0,3 milliárd eurót kitevő behozatali többlettel. Az év első hét hónapjának részletes adatai szerint a 2,6 milliárd eurós többlet az unió tagországaival szemben kialakult 5,2 milliárdos aktívumból és az unión kívüli országok viszonylatában létrejövő 2,6 milliárd eurós passzívumból származott.⁵

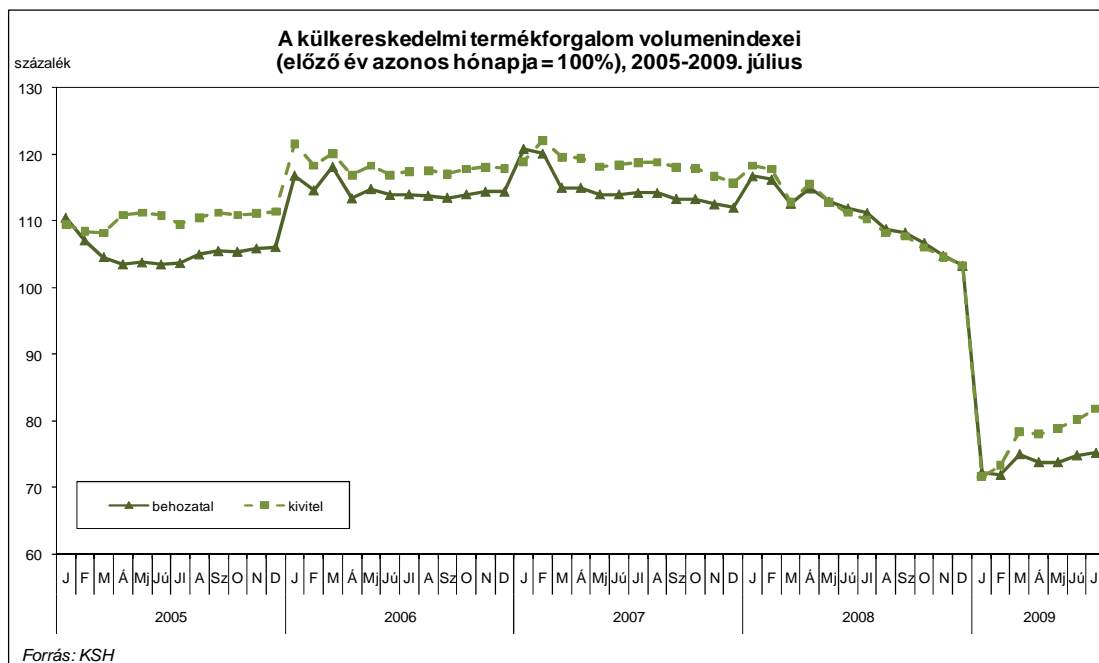
2.1.5. ábra: Az ipari termelés és értékesítés volumenindexei (az előző év azonos időszaka:100%), 2003-2009

⁴Forrás: KSH Gyorstájékoztató. Külkereskedelmi termékforgalom, 2008. január-december. 2009. március 5. (<http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/gyor/kul/kul20812.pdf>)

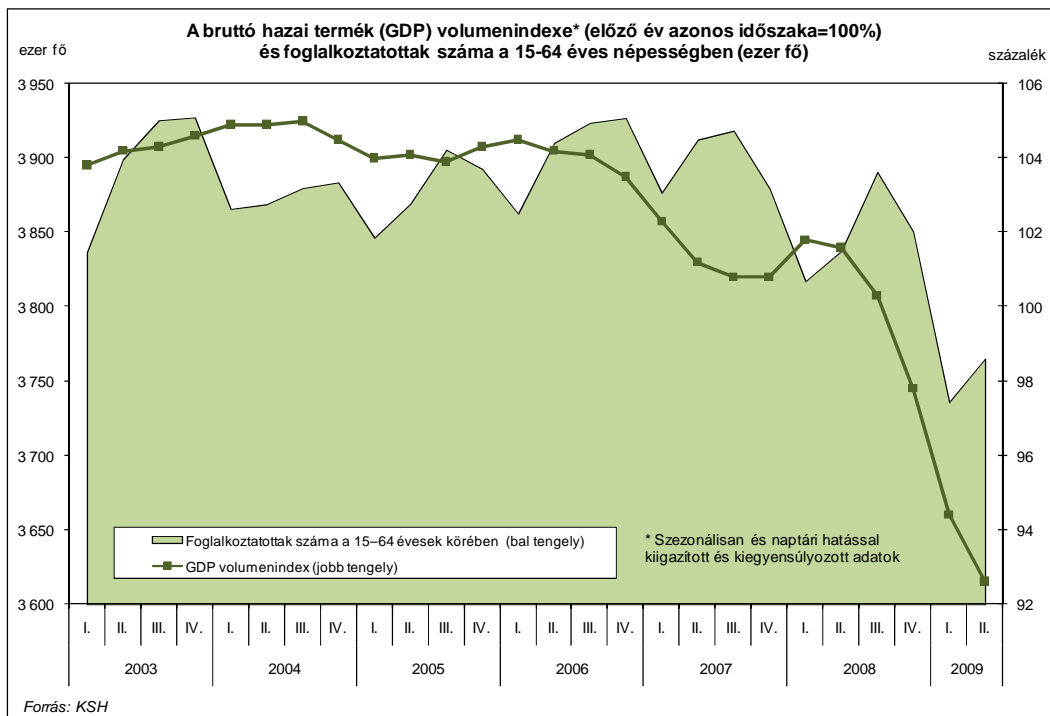
⁵ Forrás: KSH Gyorstájékoztató. Külkereskedelmi termékforgalom, 2009. január-augusztus. 2009. október 30. (<http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/gyor/kul/kul20908.pdf>)

2.1.6. ábra: A külkereskedelmi termékforgalom alakulása (volumenindexek, az előző év azonos hónapja:100%), 2005 – 2009. július

Az utóbbi negyedévek makrogazdasági folyamatait tekintve megfigyelhetjük, hogy a bruttó hazai termék (GDP) növekedésének 2007-ben végbement erőteljes zuhanását 2008 elején követte a munkahelyek számának nagymértékű visszaesése (lásd a 2.1.7. ábrát). A 2008 első felében tapasztalt javulást szintén gyors foglalkoztatottság-növekedés kísérte. 2008 harmadik negyedévében a gazdasági válság hatására újfent visszaesett a növekedés, a foglalkoztatottak száma pedig egy ideig még tovább nőtt, a negyedik negyedévben azonban jelentősen csökkent. A negyedik negyedévben a GDP 2 százalékos gyengülést mutatott, mellyel egyidejűleg a foglalkoztatottság is jelentős mértékben csökkent. A gazdasági válság tovagyűrűző hatása igen erőteljes negatív hatást gyakorolt a munkaerőpiacra: 2009 elején a drámai mértékben romló GDP-t a foglalkoztatottság igen jelentős visszaesése követte. A második negyedévben viszont – a recesszió ellenére – enyhe foglalkoztatottság-növekedést figyelhettünk meg.

2.1.7. ábra: A GDP volumenváltozása (előző év azonos időszaka:100%) és a foglalkoztatottak száma a 15-64 éves népességben (ezer fő), 2003 – 2009. II. negyedév

2009 októberében huszonnegyedik alkalommal került sor az MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Nonprofit Kft. (MKIK GVI) vállalati konjunktúra-vizsgálatára, amely több mint 13.000 cég megkeresésével készül minden évben áprilisban és októberben, a területi kamarák közreműködésével. Magyarországon ez a legkiterjedtebb, legtöbb céget felmérő vállalati konjunktúra-vizsgálat. A kutatás része az Eurochambres mintegy 14 millió vállalkozásra kiterjedő európai konjunktúra-vizsgálatának. A megkeresett vállalkozások közül ez év októberében 1383 cég töltötte ki kérdőívünket – vizsgálatunk ennyi vállalati vezető válaszain alapul.

2009 októberében a GVI konjunktúramutatója fordulópontot jelez a magyar vállalkozások várakozásait tekintve. A gazdasági válság hatására tavaly októbertől megfigyelhető, szinte szabadesésszerű csökkenés után az októberi felmérés szerint 2009 harmadik negyedévében a gazdasági válság elérte mélypontját (lásd a 2.1.8. ábrát). Ez az eredmény alátámasztja az áprilisi felvétel elemzésekor tett feltételezésünket: „az üzleti várakozások azonban már vetítenek elő biztató jeleket 2009 végére”.

Az MKIK GVI konjunktúra-vizsgálatának eddigi 24 felvételét figyelembe véve és a felvételi eredményeket a GDP alakulásával összevetve megállapítható – és ezt a válság kezdete óta folytatott vizsgálatok is aláhúzzák –, hogy a GVI vállalati konjunktúra-vizsgálata jó indikátora a GDP növekedési ütemében bekövetkezett változásoknak. Összevetve a GVI konjunktúramutató és a GDP növekedési ütemek különbségeinek alakulását, azt látjuk, hogy a két tényező között erős pozitív összefüggés mutatkozik. Tekintve, hogy a GVI konjunktúramutató közlése mintegy 90 nappal előzi meg a felvételt követő negyedévre vonatkozó GDP növekedési ütem

hivatalos közlését, a mutató fontos információkkal szolgálhat a GDP várható alakulására vonatkozóan. Ezek az eredmények aláhúzzák az adatfelvétel és annak elemzése által biztosított eredmények relevanciáját a magyar gazdaság várható folyamatainak megfigyelésében.

Az októberi felvétel eredményei szerint tehát a vállalati várakozások alakulása pozitív irányba módosult és egyértelmű fordulópontot jelez (lásd a 2.1.8. ábrát). Nem tudjuk azonban, hogy ez a fordulópont lesz „a” fordulópont, vagy inkább csak „az első fordulópontról” beszélhetünk majd a jövőben, visszatekintve a mai helyzetre. A recesszióknak ugyanis még nincs vége, amit egyértelműen jelez, hogy még mindig negatív tartományban található a GVI konjunktúramutató értéke (-9 százalék, ami azt jelzi, hogy a negatív helyzetértékeléseket és várakozásokat megfogalmazó cégek aránya még mindig 9 százalékponttal magasabb, mint a javuló helyzetet, illetve várakozásokat megfogalmazóké). Másrészt egyelőre nincs információnk a gazdasági válság valószínű további lefutásáról sem, nem tudhatjuk, hogy hatása mennyire lesz elhúzódó, és mikor érjük el a válság előtti szintet.

Ugyanígy óvatosságra int az, hogy továbbra is magas szinten áll a GVI vállalati bizonytalansági mutató (0,42), ami most – az alsó fordulópontnál – azt jelzi, hogy az üzleti szférán belül nem egyöntetű a javuló tendenciák észlelése. Ha jövő áprilisra – minden más változatlansága mellett – a bizonytalansági mutató csökkenése következik be, az egy újabb jele lenne annak, hogy a magyar gazdaság túljutott a válság mélypontján. A bizonytalansági mutató magas szintje most azt jelzi, hogy a cégek bizonyos csoportjai már megkezdték a kilábalást, míg másokra még mindig erősen hat a belső és a külső kereslet visszaesése, illetve továbbra is romló kilátásokkal kell szembenéznük. Az előbbiekre már a visszakapaszkodás, a kereslet enyhe bővülése a jellemző, míg az utóbbiak a jövőben is komoly piacvesztést kénytelenek elkönyvelni, illetve a gazdasági aktivitást szűkítő reakciókban (a beruházások jelentős csökkentése, további elbocsátások, kapacitások leépítése) gondolkodnak.

A konjunktúramutató minden részindikátora fordulópontot jelez a beruházásokat, az építési- és a gépberuházásokat kivéve. Másrészt meg kell jegyezni azt is, hogy az idei októberi eredményeket a korábbi évek októberi felvételeivel összevetve most értük el a legmélyebb pontot a felmérés kezdete, 1998 óta.

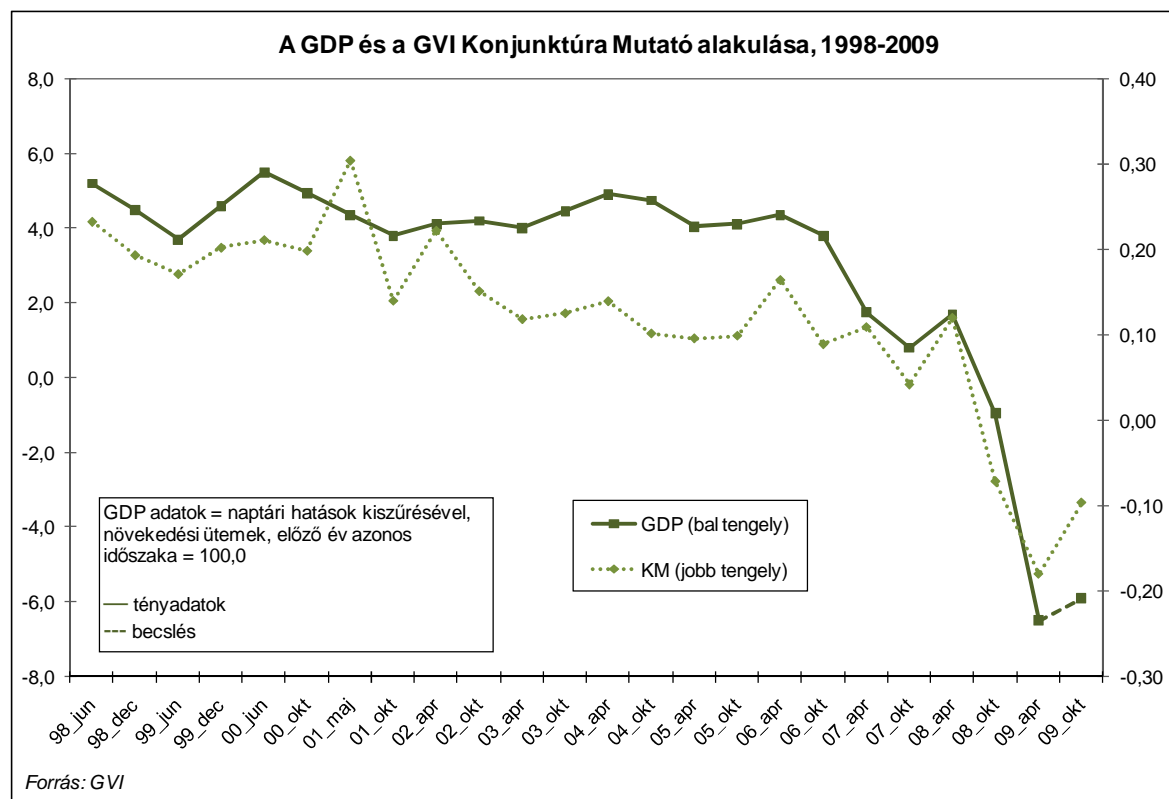
A cégek tulajdonosi összetétele szerint ugyan minden cégcsoportnál a konjunktúramutató emelkedése érzékelhető, de nagyon különböző mértékűek ezek a mozgások. Míg a többségében külföldi tulajdonban levő cégeknél látható a legnagyobb pozitív elmozdulás – 24 százalékpontos javulásról beszélhetünk és a konjunktúramutató immár pozitív –, addig a tisztán magyar tulajdonú cégek körében mindössze 5 százalékpontos elmozdulást láthatunk és a mutató értéke továbbra is mélyen a negatív tartományban van. Emellett a kisebbségi külföldi tulajdonban levő cégek helyzete tovább romlott.

Cégnagyság szerint osztályozva a válaszadókat azt láthatjuk, hogy a fordulópontot legerősebben a nagy és közepes cégek érzékelték. Az előbbieknél -11 százalékról -3 százalékra javult a konjunktúramutató értéke, az utóbbiaknál pedig ennél is nagyobb mértékben: -20 százalékról -9 százalékra. Ezzel szemben a mikro- és a kis cégek kevésbé érzik a fordulatot, mely várakozásaikban is észrevehető: a

mikro cégek esetében -31 százalékról -22 százalékra, a kisvállalkozásoknál pedig -30 százalékról -22 százalékra történt elmozdulás.

Exportaktivitás szerint csoportosítva a cégeket a kép egyértelmű: minél nagyobb az export aránya az adott cég árbevételében, annál jelentősebb pozitív irányú változásról beszélhetünk 2009 áprilisa és 2009 októbere között. A fordulópont minden cégcsoportnál megfigyelhető, de egyedül a döntően exportálók csoportjában került pozitív tartományba a konjunktúramutató, azaz e cégeknél 11 százalékponttal magasabb a kedvező helyzetben levő, illetve a következő fél évben javulásra számító cégek aránya a kedvezőtlen helyzetben levő, romlásra számítóknál.

2.1.8. ábra: A GDP és a GVI Konjunktúra Mutató alakulása, 1998-2009

A fordulópont minden gazdasági ágban érezhető, de eltérő mértékben. Legszembetűnőbb az iparban, ahol -16 százalékról -4 százalékra nőtt a konjunktúramutató értéke, kevésbé pedig az építőiparban, ahol -16 százalékról -10 százalékra történt elmozdulás. A kereskedelemben és az egyéb szolgáltatásoknál egyöntetűen 6 százalékpontos javulást figyelhetünk meg, de ehhez hozzá kell tenni, hogy a kereskedelemben 19 százalékponttal több cég jelez romlást, mint javulást, az egyéb szolgáltatásokban pedig 11 százalékpont e két csoportba tartozó cégek arányának különbsége.

A GKI Gazdaságkutató Zrt. legfrissebb, 2009. októberi felmérése szerint⁶ a GKI konjunktúra-indexének értéke tovább emelkedett, tehát az üzleti szektor és a fogyasztók várakozásai újfent javultak. A konjunktúra-index 2008 őszének elején kezdett el gyors ütemben romlani, a 2009-es évet pedig történelmi mélypontra

⁶ Forrás: <http://gki.hu/hu/novelties/monthlysurvey/compositeindex/091026sentiment.html>

kezdte. A mintegy fél éven át tartó zuhanást immár fél éve emelkedés követi, a javulás azonban lassúbb ütemű, mint a romlás volt, és egyelőre csak a pesszimizmus enyhülését, nem pedig kezdődő optimizmust jeleznek a szakértők.

2009 októberében az üzleti szférán belül leginkább a szolgáltató cégek várakozásai javultak, de az építőipar kivételével a többi ágazat is kedvezőbbnek látja rövid távú kilátásait.

Az iparban némileg javult az elmúlt és a következő időszakra várható termelés megítélése is, viszont stagnált a rendelésállományról, ezen belül az exportról alkotott vélemény. Az építőipari bizalmi index értéke októberben lényegében nem változott az előző hónaphoz képest. A rendelésállományra vonatkozó helyzetértékelés megegyezett a szeptemberivel, viszont romlott az előző három hónap termelési színvonalának megítélése. A bizalmi index értéke a kereskedelemmel foglalkozó vállalkozások esetében 2009 eleje óta hónapról hónapra jelentős ingadozást mutat, de összességében enyhe javulás tapasztalható ezen cégek körében. A rendelésekre vonatkozó várakozások jelentős mértékben javultak októberben, és kedvezőbb lett az eladási pozíció megítélése is. A szolgáltató cégek körében július óta számottevően emelkedett a bizalmi index értéke. Októberben az üzletmenet megítélése javult kiugró mértékben, valamint ennél kisebb, de jelentős pozitív elmozdulást mutatnak a közeljövőre vonatkozó forgalmi várakozások is.

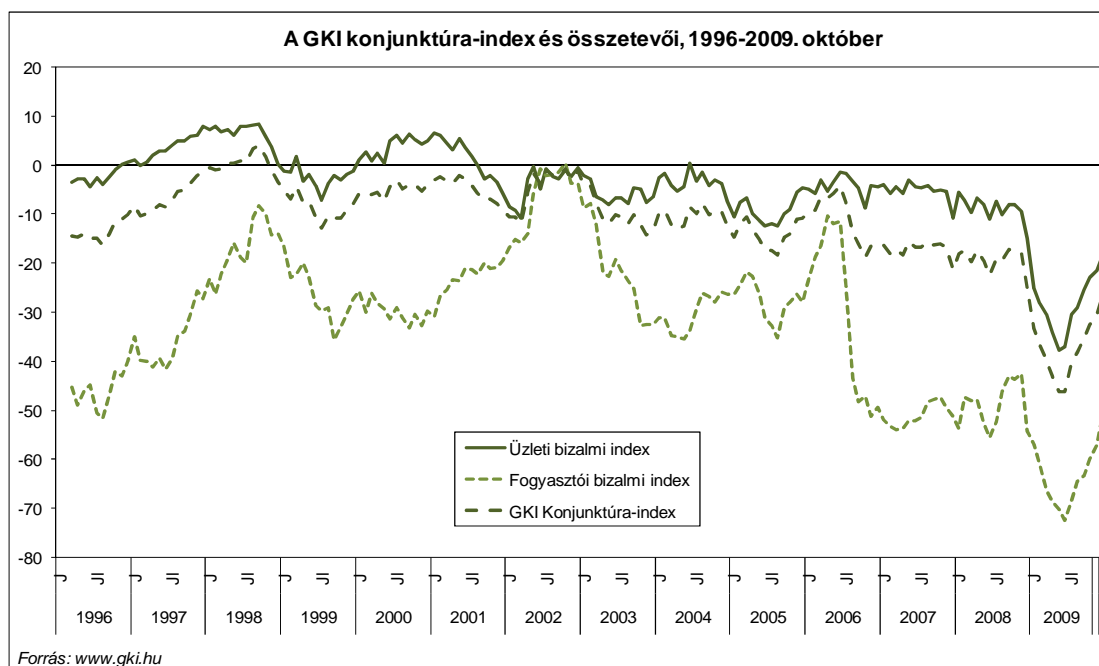
A foglalkoztatási szándék az iparban javult, az építőiparban és a kereskedelemben nem változott, a szolgáltatók körében pedig romlott. A fogyasztók munkanélküliségtől való félelme jelentősen csökkent. Az ipari cégek vezetői további áresésre számítanak, az építőiparban is erősödött az árcsökkentési szándék, a szolgáltatók körében viszont közel azonos a következő három hónapban árcsökkentést és -emelést tervezők aránya. A kereskedelem területén működő vállalatok októberben nem terveztek árváltozást a következő három hónapra vonatkozóan.

A magyar gazdaság kilátásainak megítélése az iparban, a kereskedelemben és a szolgáltatók körében javult, az építőiparban viszont több hónapnyi javuló tendenciát megtörve kedvezőtlenebbé vált.

A fogyasztói várakozások május óta hónapról hónapra javulnak, és októberben már meghaladták az egy évvel korábbi – igaz, már akkor is nagyon alacsony – szintet.

A 2.1.9. ábrán a GKI konjunktúra-index látható, amely a fogyasztói bizalmi index és az üzleti bizalmi index súlyozott átlaga.

2.1.9. ábra: A GKI konjunktúra-indexe és összetevői (fogyasztói bizalmi index és üzleti bizalmi index), 1996-01 – 2009-10

A Kopint-Tárki Konjunktúrakutató Intézet Zrt. 2009 harmadik negyedéves konjunktúratesztjének eredményei szerint a feldolgozóipari folyamatok pozitív tendenciákat jeleztek 2009 októberében. A mutatók és prognózisindikátorok többsége (rendelésállomány, készletek, jelenlegi és várható kapacitáskihasználás, termelés, beszerzés, értékesítés, általános üzleti helyzet) javulást jelzett, és az összetett indexek is emelkedtek a harmadik negyedévben. Ezek alapján a szakértők arra a következtetésre jutottak, hogy a következő fél év során a feldolgozóiparban jelentősen mérséklődhet a visszaesés, és a termelés az év végétől lassan emelkedhet. Ugyanakkor a növekedés üteme – a korlátozott hazai értékesítési lehetőségek miatt – igen erősen függ az európai országok keresletének alakulásától is.

A vállalkozások jelenlegi helyzetének értékelése január óta alig javult, a jövőbeli üzleti helyzet megítélése viszont a korábbinál lényegesen kedvezőbb volt októberben: több vállalatvezető számolt azzal, hogy helyzetük javulni fog a következő hat hónapban, mint azzal, hogy romlik. A konjunktúra-barométer értéke októberben még mindig alacsony volt (százaskálán az áprilisi 38 és a júliusi 41 után 47 százalékpont), trendje azonban határozottan emelkedett.

A reálfolyamatokat jellemző bizalmi index is erőteljesen növekedett, mivel októberben mindhárom tényezője (termelési kilátások, rendelésállomány, késztermék-készletek inverze) kedvező irányban változott. A következő hat hónapra vonatkozó termelési prognózis az év elején rendkívül pesszimista volt, októberben azonban újra kis többségbe kerültek a termelés bővülését prognosztizáló vállalatvezetők. A késztermék-készletek szintje az utóbbi hónapokban számottevő mértékben csökkent, mivel a vállalkozások a gazdasági válság folyamán készleteikből igyekeznek kielégíteni a termékeik iránti keresletet. A rendelésállomány szintje alacsony maradt októberben, de a viszonylag alacsony szint is javulást jelent nemcsak a januári mélyponthoz, de az áprilisi és a júliusi eredményekhez képest is.

Mind a belföldi, mind pedig az export-rendelésállományra jellemző az alacsony szint, de az exportra vonatkozó adatok pozitívabb tendenciát jeleznek.

A kereslethiány, mely a termelésbővítés legfőbb korlátja, a vállalkozások mintegy háromnegyedénél akadályozza a termelés növelését. Az októberi felmérés eredményei azt mutatják, hogy a termelést az összes válaszadó 69 százalékánál a belföldi kereslet hiánya, 33 százalékuknál a külföldi kereslet hiánya fogta vissza, míg 27 százalékuknál mindkettő. A bizonytalan gazdasági környezetet változatlanul igen sokan (64 százalék) jelölték meg okként, és alig mérséklődött a finanszírozási nehézségeket jelzők aránya (36 százalék). A termelés csökkenésével és alacsony szintjével összhangban viszonylag kevés cég küzdött a szakképzett munkaerő hiányával (11 százalék).

A vállalkozások a következő hat hónapra vonatkozóan októberben összes értékesítésük növekedését várták. A derűlátó prognózisban a belföldi értékesítési kilátások és az exportvárakozások javulása egyaránt szerepet játszott. Az októberi felmérés kapacitáskihasználtság-mutatója alacsony ugyan (72 százalék), de tendenciája emelkedő. A kapacitáskihasználtság következő 12 hónapra vonatkozó prognózisa a júliuséhoz képest határozottan javult. A rövid távú előrejelzés alapján a feldolgozóipari vállalkozások létszámának csökkenése folytatódik, azonban az elmúlt hónapokhoz képest nem gyorsul. A megkérdezett vállalatvezetők a magyar gazdaság helyzetét októberben kedvezőbbnek látták, mint júliusban, és a makrogazdasági kilátásokat illetően sokkal optimistábbak voltak, mint néhány hónappal korábban.

2.2 Nemzetközi kitekintés

Főbb megállapítások

Az üzleti várakozások változását felmérő vállalati konjunktúra mutatók eredményei szerint a német és a francia gazdaság 2009 II. negyedévében túljutott a válság (első) mélypontján. Mind az INSEE, mind az IFO adatai arra mutatnak, hogy 2009 II. félévében megindult a válságból való kilábalás a két ország üzleti szektorában.

Ez a folyamat várhatóan erősödni fog 2010-ben, ami pozitív jel az e gazdaságokkal szorosan összekapcsolt magyar gazdaság számára is.

A nemzetközi makrogazdasági környezet konjunkturális helyzetéből következtethetünk arra, hogy a közeljövőben milyen kereslet várható a magyar exporttermékek iránt. Magyarország legfőbb exportpiaca az Európai Unió, ezen belül is Németország. Az alábbiakban a müncheni Ifo gazdaságkutató intézet és a francia statisztikai hivatal (INSEE) elemzési eredményeit ismertetjük röviden.

A müncheni Ifo gazdaságkutató intézet vállalati konjunktúra-felmérése szerint⁷ a német iparra és kereskedelemre vonatkozó bizalmi index 2009 októberében újfent emelkedett. A megkérdezett vállalatok valamivel kevésbé elégedetlenek jelenlegi üzleti helyzetükkel, mint szeptemberben, és a következő hat hónapra vonatkozó kilátásaik megítélése is javult. A német szakértők véleménye szerint az igen visszafogott ütemű gazdasági fellendülés a következő hónapokban is folytatódik (lásd a 2.2.1. ábrát).

Az ipari vállalkozások jelenlegi üzleti helyzete enyhén javult a megelőző hónaphoz képest, de még mindig kedvezőtlennek mondható. A megkérdezettek némileg optimistábban nyilatkoztak következő fél éves kilátásaikról, mint szeptemberben. Az euró erősödésének ellenére a cégek jobb exportlehetőségekről számoltak be, mint a legutóbbi adatfelvétel során. Kapacitáskihasználtságuk némileg növekedett a nyári időszakhoz képest, de a kapacitás-kihasználtsági ráta így is jóval átlagos értéke alatt maradt. Az ipari vállalatok terveik szerint enyhén mérsékelni fogják a létszámcsökkentés ütemét.

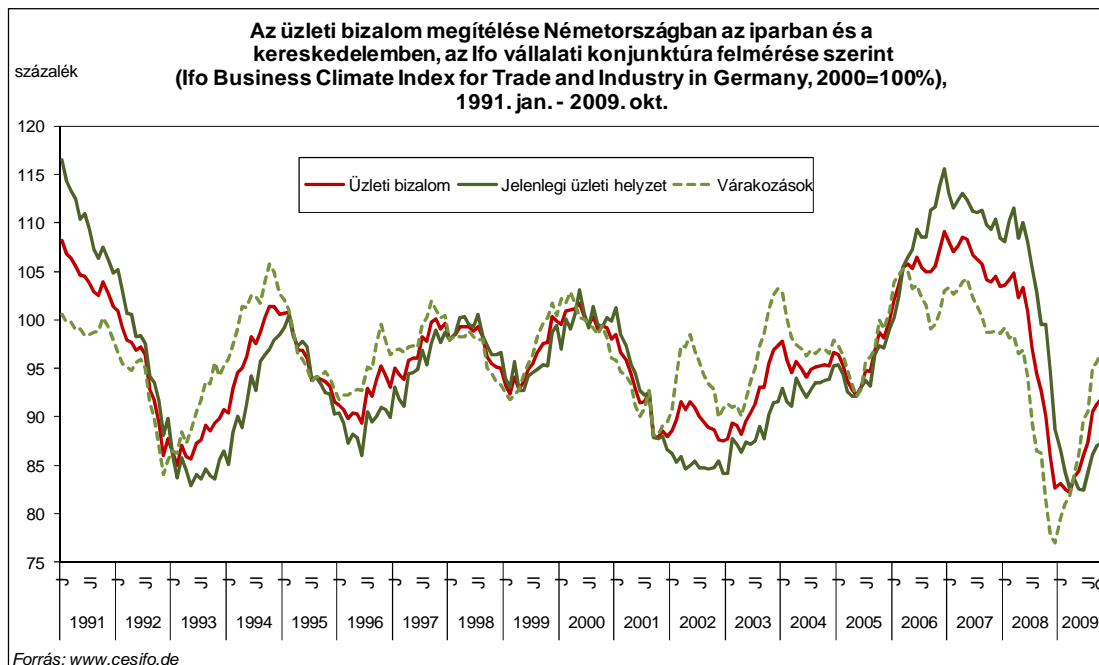
A nagykereskedelemben a bizalmi index értéke újfent emelkedést mutatott. A nagykereskedők jóval kedvezőbb üzleti helyzetről számoltak be, mint szeptemberben, következő fél évre vonatkozó várakozásaik viszont némileg pesszimistábbakká váltak. A kiskereskedelemmel foglalkozó vállalkozások elégedetlenebbek jelenlegi üzleti helyzetükkel, mint az előző hónapban, és a közeljövőre vonatkozó kilátásaik is borúsabbá váltak, így a kiskereskedelem területén romlott a bizalmi index értéke.

Az építőipar területén működő vállalatok körében változatlan maradt az üzleti bizalom. A válaszadók jelenlegi üzleti helyzetüket kissé kedvezőtlenebbnek látják,

⁷ Forrás: Ifo (<http://www.cesifo-group.de/portal/page/portal/ifoHome/a-wininfo/d1index/10indexgsk>)

mint az elmúlt hónapban, a közeljövő üzleti kilátásait tekintve viszont optimistább véleményeknek adtak hangot, mint szeptemberben.

2.2.1. ábra: Az üzleti bizalom megítélése Németországban az iparban és a kereskedelemben az Ifo vállalati felmérése szerint, 1991-01 – 2009-10^{*}

*: Ifo Business Climate Index for Trade and Industry in Germany, 2000:100%

Megjegyzés: Az ábrán vállalati felvételekből származó, a cég jelenlegi és várható helyzetét tartalmazó indikátor egyenlegének szezonálisan kiigazított értékei szerepelnek.

Az Ifo világgazdasági felmérésének előzetes eredményei⁸ szerint 2009 negyedik negyedévében a világgazdasági bizalmi index immár harmadik alkalommal emelkedett egymást követően. Ennek oka egyrészt a következő hat hónapra vonatkozó kilátások javulása, másrészt a jelenlegi gazdasági helyzet kevésbé negatív megítélése. A világgazdasági fellendülés hajtóerejét elsősorban a brazil, valamint az indiai, a kínai és a többi ázsiai ország gazdaságának dinamikus fejlődése jelenti.

A bizalmi index javulása minden nagyobb gazdasági régióra jellemző, különösen az ázsiai országokra, mely esetben az indikátor még hosszú távú átlagát is felülmúlta. Az üzleti bizalom jelentős mértékű javulása figyelhető meg Nyugat-Európa és Észak-Amerika esetében is 2009 utolsó negyedévében. Az üzleti várakozásokat a közép- és kelet-európai országok kivételével mindenütt erős optimizmus jellemzi. Ezzel szemben a jelenlegi üzleti helyzetet továbbra is határozottan kedvezőtlennek ítélik minden régióban, habár ez a mutató is javult a megelőző negyedévhez képest. A jelenlegi üzleti helyzetet különösen rossznak látják az eurózónában, Észak-Amerikában, Közép- és Kelet-Európában, valamint Oroszországban.

⁸ Forrás: Ifo (<http://www.cesifo-group.de/portal/page/portal/ifoHome/a-winfo/d1index/20indexwes>)

A 2009-es évre (a teljes nemzetközi gazdaságra) átlagosan 2,5 százalékos inflációs rátát várnak a szakértők, mely jóval alacsonyabb, mint a 2008-ra becsült adat (5,4 százalék). A várakozások szerint a következő hat hónapban csak enyhe áremelkedés lesz tapasztalható.

A kedvezőbb gazdasági kilátásokkal összhangban a szakértők szinte minden ország esetében a rövid és hosszú távú kamatlábak emelkedését prognosztizálják a következő hat hónapra. Az Ifo tanulmánya szerint az euró jelenleg felülértékelt, az USA-dollár, a japán jen és az angol font árfolyama pedig megfelelő.

Az Ifo felmérésén⁹ alapuló előzetes eredmények szerint az eurózónára vonatkozó bizalmi index 2009 negyedik negyedévében ismét javul, immár a harmadik egymást követő negyedévben (lásd a 2.2.2. ábrát). (2007 végétől hat negyedéven át romlott a mutató, mélypontját 2009 elején érve el.) A kedvező eredmény háttérében elsősorban a következő hat hónapra vonatkozó kilátások javulása áll, de a jelenlegi üzleti helyzet megítélése is javult kissé. Ez megerősíti a várakozást, hogy az euróövezet gazdaságának fellendülése 2010 első felében is folytatódni fog.

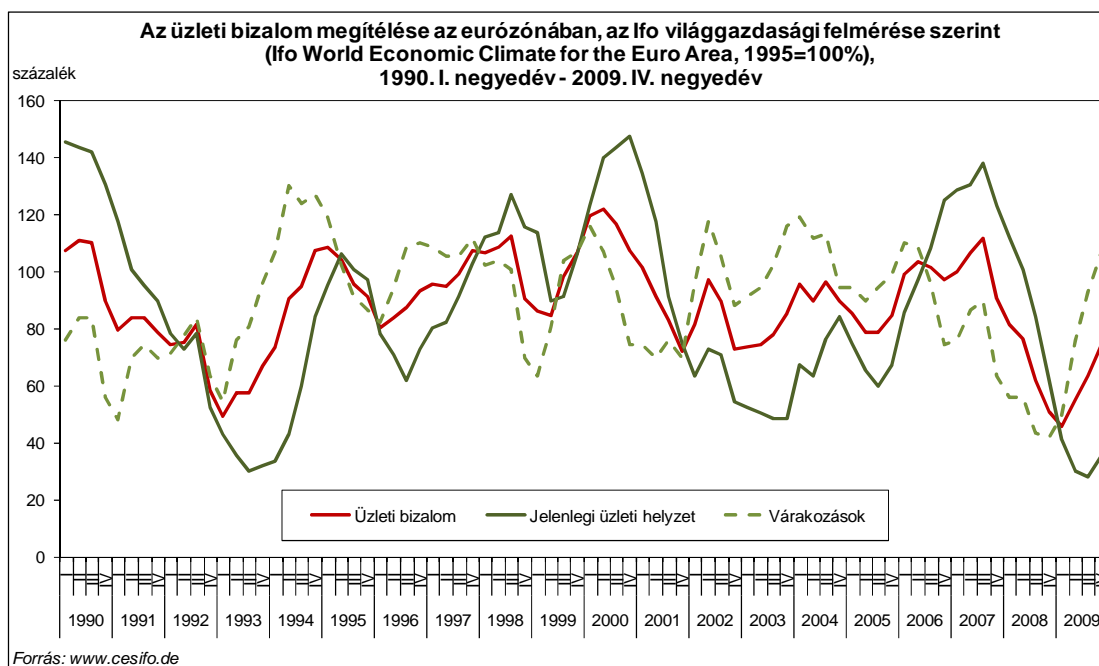
A következő fél évre vonatkozó üzleti várakozások az euróövezet minden országában javultak. A leginkább derűlátó véleményt az olasz, német és holland szakértők jelezték. A spanyol és görög szakértők óvatosabban nyilatkoztak, de mégis kevésbé pesszimistán, mint az előző negyedévben. Az egész euróövezeten belül kizárólag Írországból számítanak a gazdaság további romlására a következő fél évet tekintve. A jelenlegi üzleti helyzet megítélése majdnem minden országban igen kedvezőtlen maradt.

A 2009-es év egészére vonatkozó inflációs várakozások átlagosan 0,7 százalékot mutatnak az eurózónában, amely jóval alulmúlja az Európai Központi Bank inflációs célkitűzését. A szakértők a következő fél évet tekintve magasabb inflációs rátára és a jegybanki alapkamatok növelésére számítanak.

A megkérdezett szakértők úgy látják, az USA-dollár és az angol font alulértékelt az euróval szemben, mindazonáltal a következő fél évet tekintve nem a dollár felértékelődésére, hanem a jelenlegi árfolyamszint stabilizálódásra számítanak.

⁹ Forrás: Ifo (http://www.cesifo-group.de/portal/page/portal/ifoHome/a-winfo/d1index/20indexwes/INDEXWES05?item_link:wes-2009-q4-euro.htm)

2.2.2. ábra: Az üzleti bizalom megítélése az eurózónában, az Ifo világgazdasági felmérése szerint, 1990. I. negyedév - 2009. IV. negyedév*

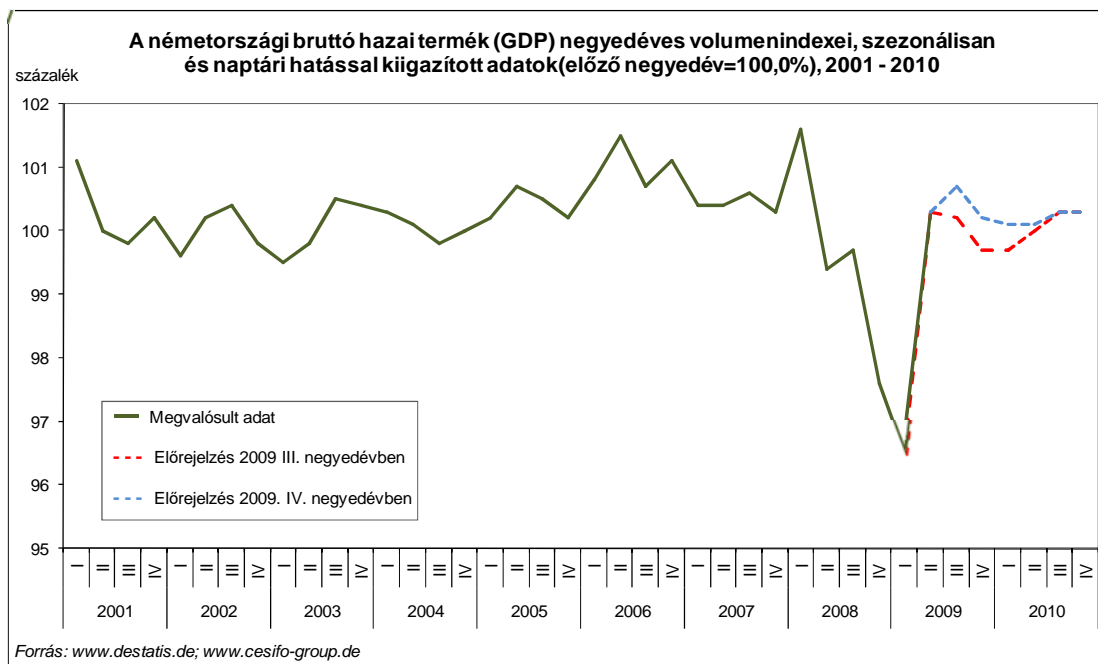

*: (Ifo World Economic Climate for the Euro Area, 1995:100%)

Megjegyzés: Az ábrán vállalati felvételekből származó, a cég jelenlegi és várható helyzetét tartalmazó indikátor egyenlegének szezonálisan kiigazított értékei szerepelnek.

A 2.2.3. ábrán látható, hogy a német bruttó hazai termék (GDP) igen gyors zuhanást mutatott 2008 második felében: a második negyedév 3,4 százalékos növekedése után a harmadik negyedévben csak 1,4 százalékkal nőtt a gazdaság, az utolsó negyedévben pedig már 1,6 százalékos csökkenést mutattak az adatok. Az Ifo előzetes prognózisával összhangban 2009 első félévében lelassult a GDP csökkenésének üteme és a második negyedévben – 0,3 százalékos növekedéssel – megállt a romlás.

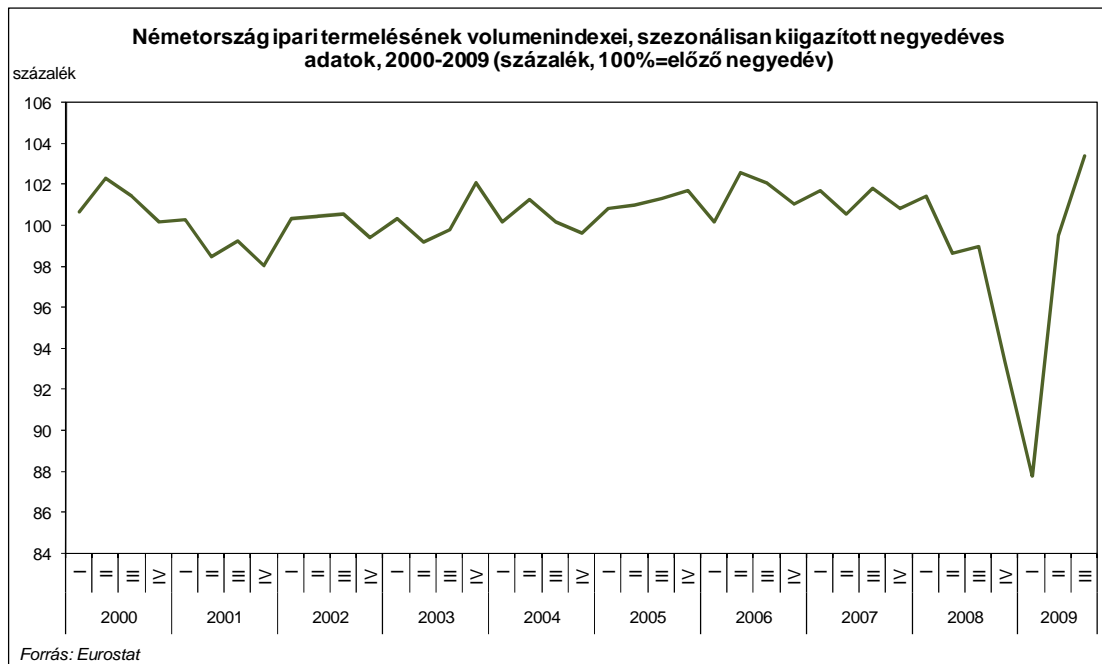
2.2.3. ábra: A németországi bruttó hazai termék (GDP) negyedéves volumenindexei, szezonálisan és naptári hatással kiigazított adatok (előző év azonos időszaka:100,0%), 2001 – 2010

Magyarázat: Szaggatott vonal – IFO előrejelzés

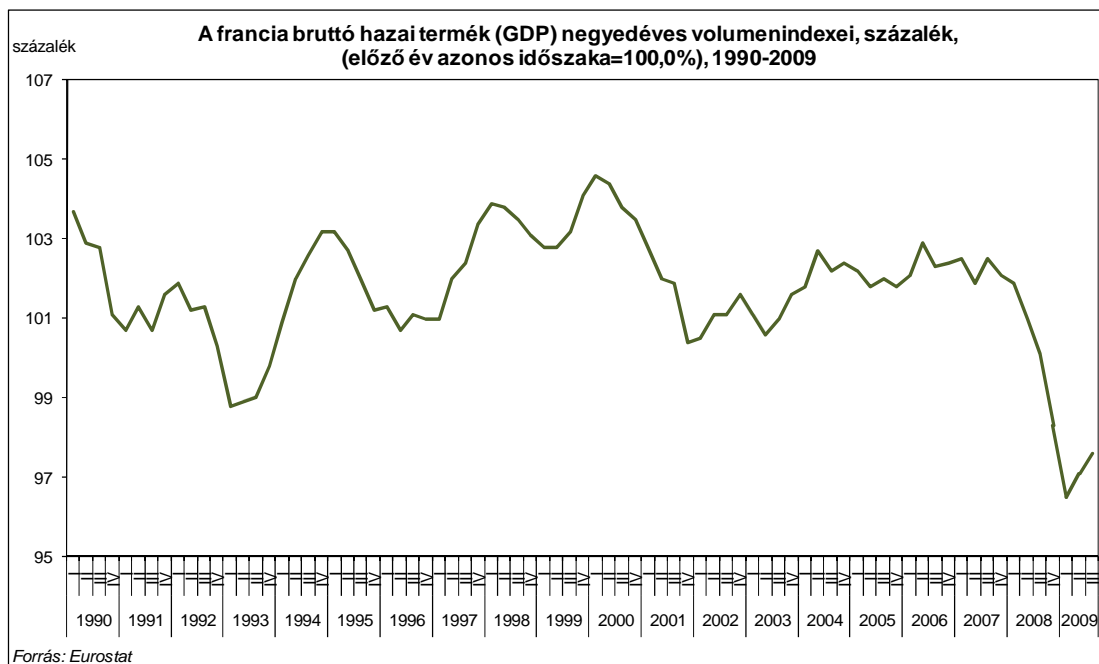
Németország ipari termelése szintén mélyrepülésbe kezdett a gazdasági válság hatására: a 2008 közepén tapasztalt 1-2 százalékos lassulás után az utolsó negyedévben 6,6 százalékkal volt alacsonyabb az ipari termelés, mint 2007 negyedik negyedévében. A mélypont 2009 első negyedévében következett be, amikor is 12 százalékkal volt alacsonyabb a német ipar termelése, mint 2008 elején. Ezek után a helyzet gyors javulást mutatott: a második negyedévben már csak alig fél százalékos romlás következett be, a harmadik negyedévben pedig már 3,4 százalékkal nőtt az ipari termelés az alacsony bázist jelentő 2008-as adathoz képest (lásd a 2.2.4. ábrát).

2.2.4. ábra: Németország ipari termelésének volumenindexei, szezonálisan kiigazított negyedéves adatok, 2000-2009 (százalék, 100%=előző negyedév)

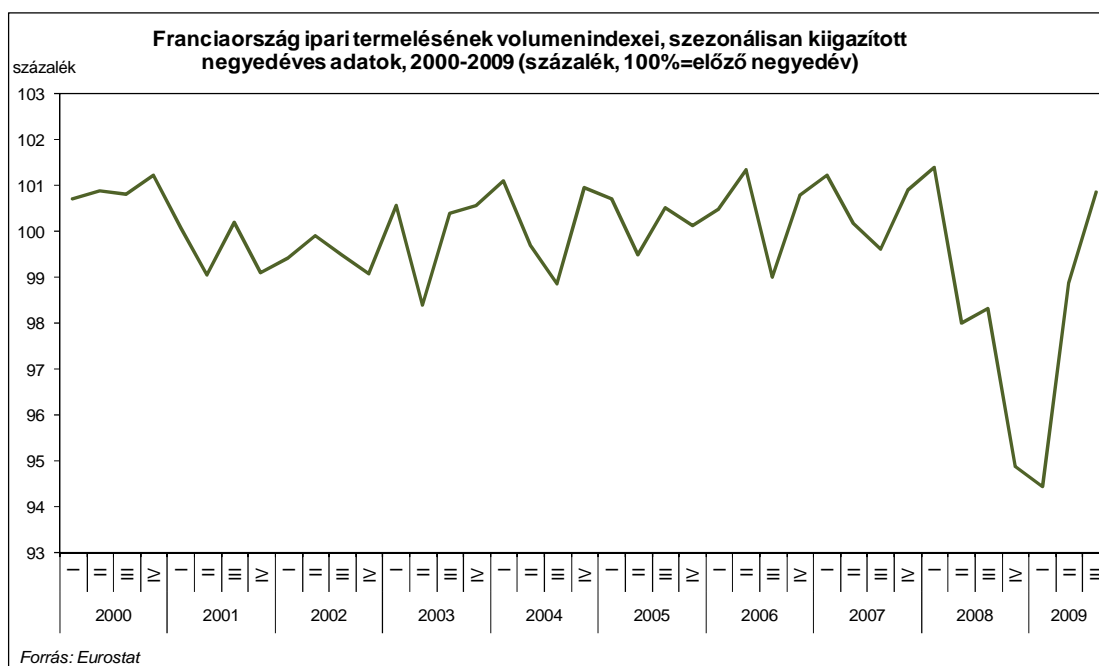
A franciaországi bruttó hazai termék 2008 első félévében 1-2 százalékkal növekedett, a harmadik negyedévben gyakorlatilag stagnált, majd az utolsó negyedévben jelentős mértékben (1,7 százalékkal) visszaesett. A mélypont a németországi helyzethez hasonlóan itt is 2009 első negyedévében következett be, ekkor 3,5 százalékkal volt alacsonyabb a francia GDP, mint 2008 megfelelő időszakában. A második negyedévben már 2,9 százalékra lassult a csökkenés üteme, mely kedvező tendencia a harmadik negyedévben is folytatódott, ekkor 2,4 százalékos csökkenés volt tapasztalható (lásd a 2.2.5. ábrát).

2.2.5. ábra: A francia bruttó hazai termék (GDP) negyedéves volumenindexei, százalék (előző év azonos időszaka:100,0%), 1990 – 2009. III. negyedév

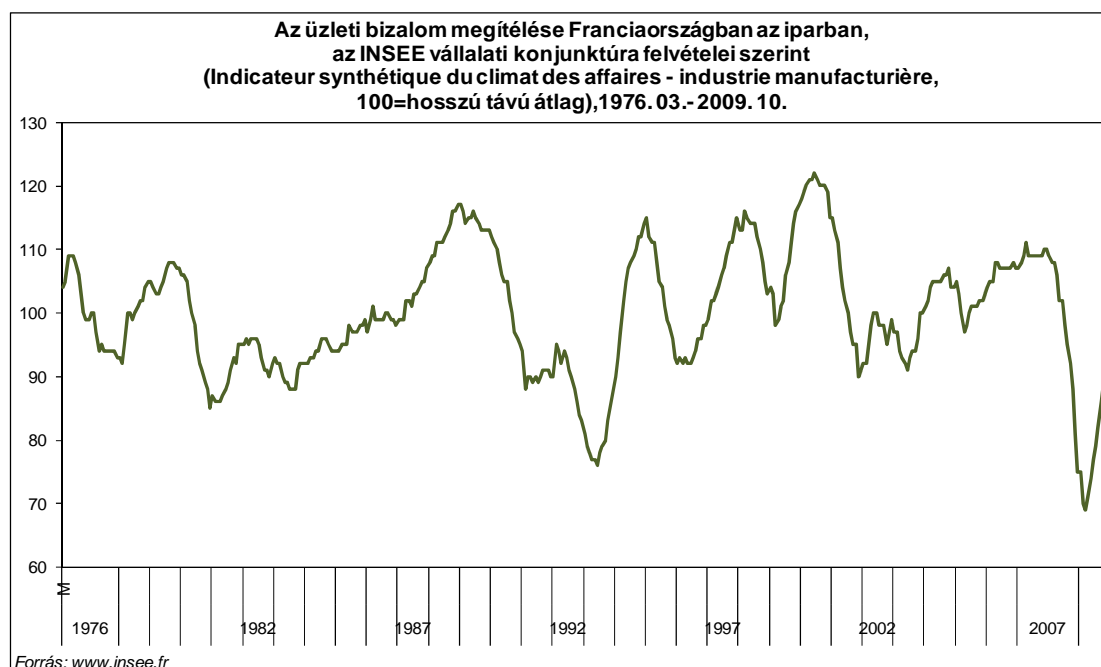
A franciaországi ipari termelés növekedése már 2008 második negyedévében negatív trendbe fordult (2 százalékos csökkenés), mely a negyedik negyedévben még nagyobb lendületet vett (-5,1 százalék). A mélypont – 5,6 százalékos csökkenéssel – ebben az esetben is 2009 első negyedévében következett be. A második negyedévben a visszaesés üteme 1,1 százalékosra mérséklődött, a harmadik negyedévben pedig már enyhe, 0,9 százalékos növekedést mutattak az adatok (lásd a 2.2.6. ábrát).

2.2.6. ábra: A francia bruttó hazai termék (GDP) negyedéves volumenindexei, százalék (előző év azonos időszaka:100,0%), 1990 – 2009. III. negyedév

A francia statisztikai hivatal (INSEE) 2009 októberében végzett felmérése szerint¹⁰ a megkérdezett vállalatvezetők úgy látják, hogy folytatódott a francia ipari konjunktúra javuló tendenciája: az INSEE üzleti bizalmi indexének értéke már a hetedik egymást követő hónapban mutat emelkedést (lásd a 2.2.7. ábrát). Ez a francia szakértők szerint a kedvező konjunkturális helyzet stabilizálódását jelenti. Az ipari vállalatok vezetői közül egyre többen számolnak be cégük kibocsátásának növekedéséről. A késztermék-készletek volumene a vállalatvezetők megítélése szerint hosszú távú átlagos értéke alatt maradt. Emellett a megkérdezettek úgy látják, hazai és főként külföldi megrendeléseik újfent bővültek, bár csak kis mértékben. A vállalatvezetők következő hónapokra vonatkozó prognózisa továbbra is pozitív tendenciát mutat. Az általános kilátásokat jellemző index – mely a válaszadók általános ipari aktivitásra vonatkozó véleményét tükrözi – tovább javult októberben.

2.2.7. ábra: Az üzleti bizalom megítélése Franciaországban az iparban az INSEE vállalati konjunktúra felvételei szerint, 1976 március - 2009. január*

*: Indicateur synthétique du climat des affaires - industrie manufacturière, 100: hosszú távú átlag

Összességében elmondható, hogy a 2008 őszén kirobbant világgazdasági válság az Európai Unió tagállamait és Magyarországot is nagyon kedvezőtlen gazdasági helyzetben találta és a makrogazdasági mutatók történelmi mértékű visszaeséről tanúskodnak. 2009 végén az adatok azt mutatják, hogy a 2008-as általános visszaesés után a mélypont 2009 első negyedévében következett be, mely után a gazdasági romlás üteme lelassult és egyes országokban már enyhe növekedés látható.

Magyarországon a GDP növekedési üteme a költségvetési egyensúly helyreállítására irányuló kormányzati intézkedések hatására kezdett komolyabban

¹⁰ Forrás: <http://www.insee.fr/fr/themes/info-rapide.asp?id:11>

mérséklődni. A növekedési ütem első nagyobb visszaesése 2006 harmadik negyedévében következett be, amelyet a beruházások csökkenése és felgyorsuló infláció kísért. 2007-ben a reformintézkedések következményeképpen tovább folytatódott a makrogazdasági mutatók romlása. A 2007 végén elért mélypont után 2008 első negyedévében relatíve gyors növekedésnek indult a gazdaság, de ez csak az év közepéig tartott: a világgazdasági válság elérte Magyarországot és visszavetette az éppen elinduló kedvező folyamatot. Előzetes adatok szerint 2008 egészében mindössze 0,6 százalékos növekedést ért el a magyar gazdaság, 2009-ben pedig tovább mélyült a recesszió: az első negyedévben 5,6 százalékos, a második negyedévben 7,2 százalékos visszaesés következett be, a harmadik negyedévre pedig 8 százalékos csökkenést mutatnak az előzetes adatok. Ezzel együtt a megelőző negyedévhez képest némileg mérséklődni látszik a visszaesés üteme, de a válság okozta erős megrázkódtatás hatása várhatóan még a 2010-es gazdasági teljesítményre is rányomja bélyegét.

2007-ben a gazdasági növekedés legnagyobb hajtóerejét kínálati oldalról az ipar jelentette, 2008-ban viszont – 1992 óta először – csökkent az ipari termelés volumene. 2008 folyamán az ipari kibocsátás júniustól fokozatosan és egyre nagyobb mértékben esett vissza. Az ipari termelés volumene 2009 első kilenc hónapjában 21 százalékkal volt alacsonyabb, mint az előző év azonos időszakában. Az ipari export a vizsgált időszakban 23,1 százalékkal, a belföldi értékesítés pedig 13,1 százalékkal esett vissza 2008-hoz képest.

A gazdasági válság következtében a külkereskedelmi egyenleg évek óta javuló tendenciája is megtört, ennek ellenére 2008 egészében a külkereskedelmi termékforgalom volumene mind az exportban, mind pedig az importban 3 százalékkal meghaladta az előző évi szintet. 2009 első nyolc hónapjában viszont a kivitel volumene 17, a behozatalé pedig 23 százalékkal csökkent 2008 azonos időszakához képest.

A müncheni Ifo gazdaságkutató intézet vállalati konjunktúra-felmérése szerint a német iparra és kereskedelemre vonatkozó bizalmi index 2009 októberében újfent emelkedett. A megkérdezett vállalatok valamivel kevésbé elégedetlenek jelenlegi üzleti helyzetükkel, mint szeptemberben, és a következő hat hónapra vonatkozó kilátásaik megítélése is javult. A német szakértők véleménye szerint az igen visszafogott ütemű gazdasági fellendülés a következő hónapokban is folytatódik.

A francia statisztikai hivatal (INSEE) 2009 októberében végzett felmérése szerint a megkérdezett vállalatvezetők úgy látják, hogy folytatódott a francia ipari konjunktúra javuló tendenciája: az INSEE üzleti bizalmi indexének értéke már a hetedik egymást követő hónapban mutat emelkedést. Ez a francia szakértők szerint a kedvező konjunkturális helyzet stabilizálódását jelenti.

Az Ifo világgazdasági felmérésének eredményei szerint 2009 negyedik negyedévében a világgazdasági bizalmi index immár az egymást követő harmadik alkalommal emelkedett. A kedvező tendencia mögött egyrészt a következő hat hónapra vonatkozó kilátások javulása, másrészt a jelenlegi gazdasági helyzet kevésbé negatív megítélése áll.

Az Ifo eurózónára vonatkozó felmérésének előzetes eredményei szerint az eurózónában 2009 negyedik negyedévében ismét javul a bizalmi index, immár a

harmadik egymást követő negyedévben. A kedvező eredmény hátterében elsősorban a következő hat hónapra vonatkozó üzleti várakozások javulása áll, mely minden országra jellemző, ezen kívül a jelenlegi üzleti helyzet megítélése is javult kissé (bár majdnem minden országban kedvezőtlen maradt). Ez megerősíti a reményt, hogy az euróövezet gazdaságának fellendülése 2010 első felében is folytatódni fog.

2.3 Bruttó átlagkeresetek

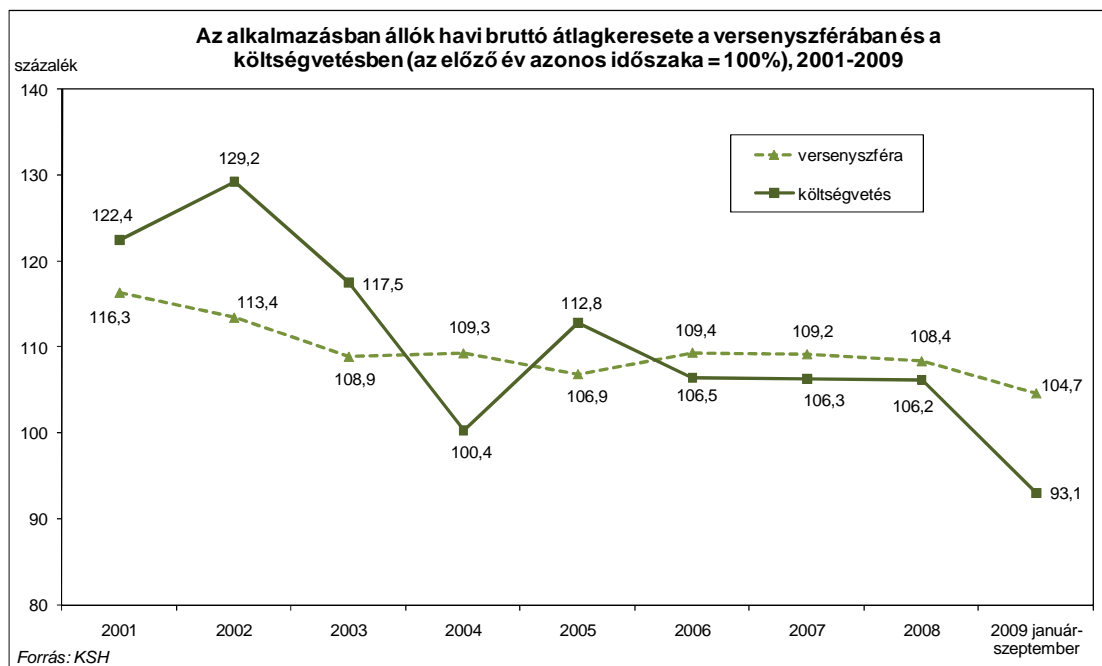
Főbb megállapítások

Magyarországon 2009-ben csak mérsékelten emelkednek a bruttó bérek. A versenyszférában az év első kilenc hónapjában történt béremelkedés 4,7%-os üteme mellett a közszférában jelentős (6,9%-os) bércsökkenés történt.

2009 első kilenc hónapjában a havi bruttó átlagkeresetek a nemzetgazdaságban 1,2 százalékkal emelkedtek. A versenyszférában 4,7 százalékos volt a bruttó bérek emelkedése, a közszférában pedig 6,9 százalékos csökkenést mutatnak az adatok.

A 2.6.1. és 2.6.2. ábrákon látható, hogy a versenyszférában 2003 és 2008 között stabil 10 százalék körüli bruttó béremelkedés történt, mely növekedés 2009-ben 4,7 százalékra mérséklődött. A közszférában ennél jóval ingadozóbb a béremelkedés üteme: a 2001 és 2003 közötti időszak irreális, valós teljesítményt nem tükröző 20-30 százalék körüli béremelését 2004-ben stagnálás követte. 2005-ben újra nagyobb mértékű, 12,8 százalékos emelés történt, 2006-ban, 2007-ben és 2008-ban pedig stabil, 6 százalék körüli volt a közszféra bruttó béreinek növekedési üteme. 2009-ben a gazdasági válság hatására a kormány takarékosági intézkedéseket hajtott végre, melynek keretein belül megszüntették a 13. havi béreket, így a közszférára jellemző átlagos bruttó bérek 6,9 százalékkal csökkentek az év első kilenc hónapjában.

2.6.1. ábra: Az alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete a versenyszférában és a közszférában (az előző év azonos időszaka : 100%), 2001-2009

2.4 Gazdasági előrejelzések – Hol tartunk a válságban?

Főbb megállapítások

A világgazdaság vezető nemzetgazdaságaira vonatkozó makro adatok 2009 novemberében már a válságból való lassú kilábalás jeleit mutatják, de a gazdasági előrejelzések még mindig jelentős bizonytalanságot hordoznak. A nyugati gazdaságok helyzetét jellemző mutatók elindultak felfelé, de még mindig nem lehet látni, hogy mennyire lesz elhúzódó a válság hatása. Egyes szakértők „W-alakú” válságra számítanak, azaz gyenge és rövid ideig tartó fellendülésre, melyet újabb, a korábbinál enyhébb visszaesés követhet.

Az EU Bizottság előrejelzése szerint az EU gazdasága 2009 második felében lendül túl a recesszió, bár a GDP csökkenése az év egészében még mindig körülbelül 4 százalékot tesz ki. 2010-ben fokozatos élénkülés várható 0,45 százalékos GDP növekedéssel, amely 2011-ben elérheti a 1,5%-ot. A gazdasági tevékenység rövid távú élénkülése a külső környezet és a pénzügyi feltételek javulásának, valamint a jelentős költségvetési és monetáris politikai intézkedések végrehajtásának az eredménye.

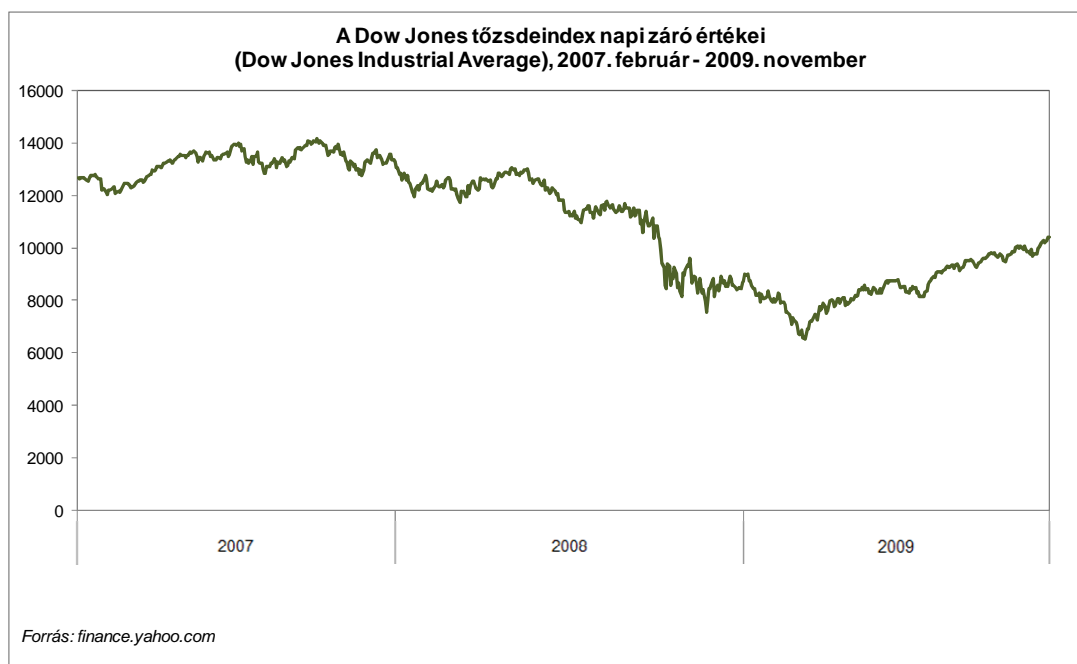
Mindezzel együtt egy elhúzódó, több évig tartó, kisebb nagyobb visszaesésekkel teli periódusra kell felkészülni – azaz a válság még évekig meghatározó jelensége lesz a gazdasági életnek.

A makro adatok 2009 novemberében már a válságból való lassú kilábalás jeleit mutatják, de a gazdasági előrejelzések még mindig jelentős bizonytalanságot hordoznak. A nyugati gazdaságok helyzetét jellemző mutatók elindultak felfelé, de még mindig nem lehet látni, hogy mennyire lesz elhúzódó a válság hatása. Egyes szakértők¹¹ „W-alakú” válságra számítanak, azaz gyenge és rövid ideig tartó fellendülésre, melyet újabb, a korábbinál enyhébb visszaesés követhet.

2009. február 20-án a Dow Jones tőzsdeindex addigi negatív rekordja (2002. október) alá süllyedt. A negatív trend tovább folytatódott és március 9-én érte el mélypontját. Az index ekkor lassú emelkedésbe kezdett, és 2009 novemberében már átlépte a 10000 pontos határt (lásd a 2.4.1. ábrát).

¹¹ Forrás: http://index.hu/gazdasag/vilag/2009/11/19/ujabb_valsaghullamot_var_a_guru/

2.4.1. ábra: A Dow Jones tőzsdeindex napi záró értékei, 2007. február - 2009. február

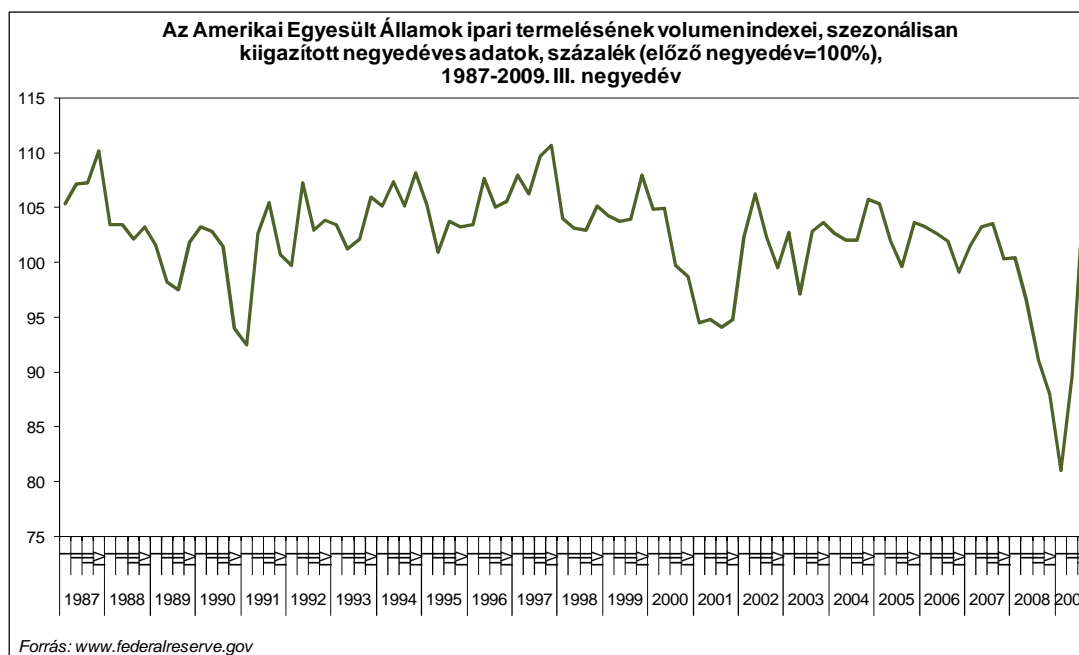
A válság hatására történelmi rekordot döntött az ipari termelés csökkenése az Egyesült Államokban. 2008 őszén 2,8 százalékos visszaesést mutattak az adatok, melyre 1974 decembere óta nem volt példa (akkor 3,4 százalékos volt a csökkenés)¹². A mélypont 2009 első negyedévében következett be, ekkor az ipari termelés több mint 60 éve nem látott mértékben zsugorodott: 19 százalékkal volt alacsonyabb, mint 2008 azonos negyedévében. A recesszió kezdete, 2007 decembere óta az ipari termelés összesen 12,4 százalékkal csökkent, 2008 egészében pedig 6,1 százalék volt a visszaesés mértéke. 2009 második negyedévében már mérséklődött a visszaesés üteme, a harmadik negyedévben viszont – a gépjárműipari, a fémipari és a technológiai szektornak köszönhetően – már 5,6 százalékos bővülést mutattak az adatok (a megelőző negyedévhez képest), mely az elmúlt négy év legnagyobb ütemű negyedéves növekedése, és 2007 vége óta az első pozitív irányú elmozdulás (lásd a 2.4.2. ábrát).

2009 szeptemberében 0,9 százalékkal emelkedett az amerikai feldolgozóipari termelés, az előző két havi 1,2 százalékos növekedés után. A harmadik negyedévet tekintve a feldolgozóipar volumene 7,1 százalékkal nőtt, melyre 1999 utolsó negyedéve óta nem volt példa. A kapacitáskihasználás szeptemberben 70,5 százalékkal emelkedett (augusztusban 69,9 százalékkal). A feldolgozóiparban augusztusról szeptemberre 66,8 százalékról 67,5 százalékra emelkedett a kapacitáskihasználás. A gépjármű- és alkatrészgyártás volumene szeptemberben 8,1 százalékkal nőtt, a harmadik negyedévben pedig 103 százalékkal. A gépjárműgyártás 295 százalékos bővülést mutatott a harmadik negyedévben éves szinten.¹³

¹² Forrás: http://hvg.hu/gazdasag/20081016_usa_ipari_termeles_visszaeses.aspx

¹³ Forrás: <http://profitline.hu/hircentrum/hir/147308/Elkepeszto-adatok-az-amerikai-ipari-termelesben>

2.4.2. ábra: Az Amerikai Egyesült Államok ipari termelésének volumenindexei, szezonálisan kiigazított negyedéves adatok, 1987 – 2009. III. negyedév

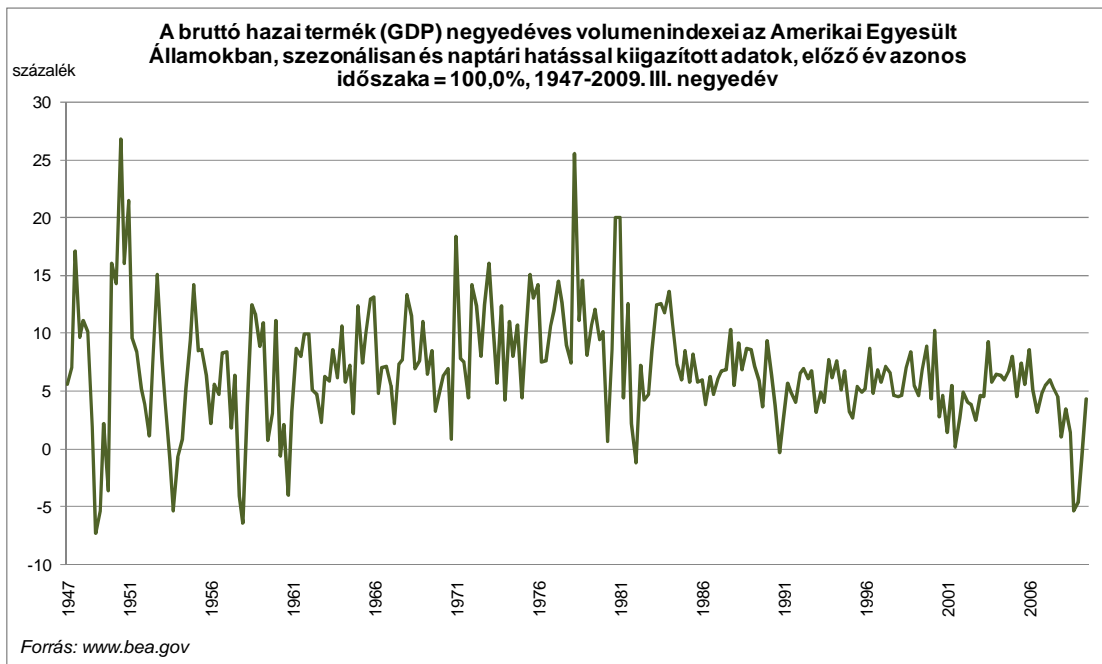

2008 utolsó negyedévében az Egyesült Államok bruttó hazai terméke (GDP) csökkenő tendenciát mutatott, mely utoljára az 1980-as években fordult elő. A visszaesés 2009 első felében fokozatosan mérséklődött, a harmadik negyedévben pedig már 4,3 százalékos növekedést mutattak az adatok (lásd a 2.4.3. ábrát). Soros György befektetési üzletember úgy látja¹⁴, hogy a jelenlegi biztató amerikai gazdasági adatok megtévesztőek, és véleménye szerint a világ legnagyobb gazdasága csak lassan, fokozatosan térhet magához.

¹⁴ Forrás:

http://index.hu/gazdasag/blog/2009/10/06/roubini_soros_es_prechter_szerint_sem_szabad_hinni_a_tozsdeknek/

2.4.3. ábra: A bruttó hazai termék (GDP) volumenindexe az Amerikai Egyesült Államokban, százalék, 1947 – 2009. III. negyedév

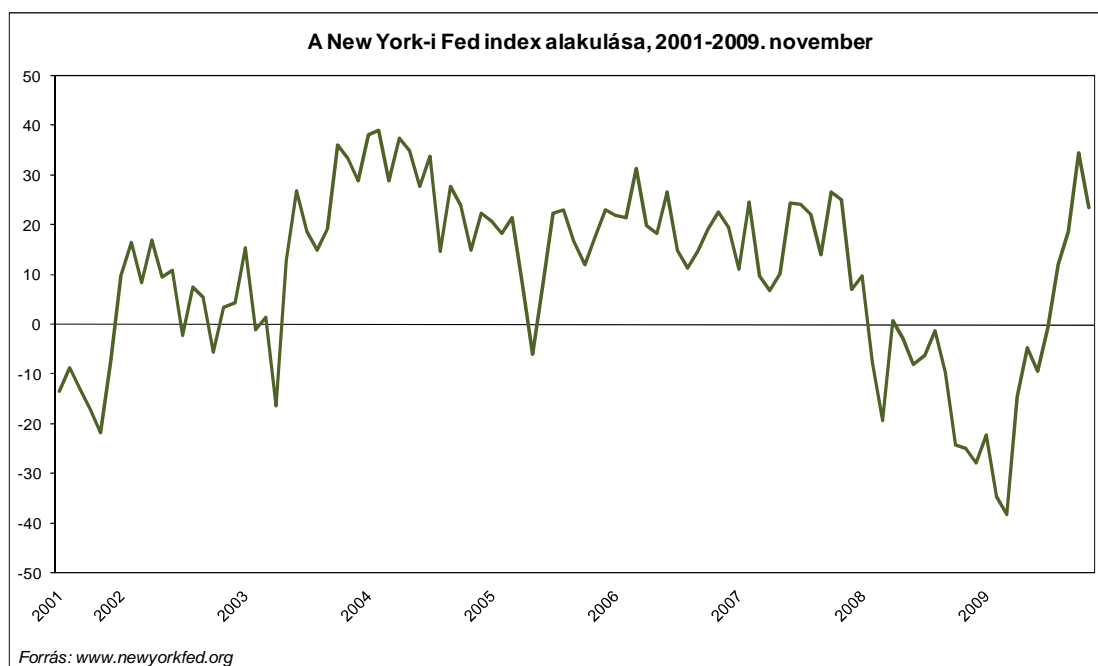
A Philadelphia Fed-index, mely az amerikai feldolgozóipari vállalatok üzleti kilátásairól ad képet, 2009 februárjában érte el sokéves mélypontját. A feldolgozóipari aktivitás indexe ekkor a januári -24,3 pontról -41,3 pontra zuhant, ilyen alacsony értékre 1990 óta nem volt példa. 2009 tavaszán és nyarán folyamatosan javult az index, augusztustól pedig már a pozitív értéktartományban tartózkodik (lásd a 2.4.4. ábrát).

2.4.4. ábra: A Philadelphia Fed-index alakulása, 2001-2009

A New York-i Fed index, mely szintén a feldolgozóipari folyamatok állapotát írja le, már 2008 februárjában (még a válság kirobbanása előtt) visszaesést jelzett, ekkor egyetlen hónap alatt több mint 17 pontot zuhant az értéke. A válság hatása 2008 októberében érződött először a mutatóon, amikor is 14,6 ponttal esett vissza. A mélypontot (-38,23 pont) 2009 márciusában érte el, ezután viszonylag gyors és töretlen növekedésnek indult, és 2009 augusztusában már pozitív értéket (12 pont) vett fel. 2009 őszén folytatódott a növekvő tendencia, de novemberben 11 pontos csökkenést figyelhettünk meg (lásd a 2.4.5. ábrát).

2.4.5. ábra: A New York-i Fed-index alakulása, 2001 – 2009. november

Az Európai Bizottság 2009 őszi gazdasági előrejelzése¹⁵ szerint az EU gazdasága 2009 második felében kiemelkedik a recesszióból, bár a GDP csökkenése az év egészében még mindig körülbelül 4 százalékot tesz ki. 2010-ben fokozatos élénkülés várható, az előrejelzés szerint a GDP növekedése ekkor háromnegyed százalékos, majd 2011-ben mintegy másfél százalékos lesz. A gazdasági tevékenység rövid távú élénkülése a külső környezet és a pénzügyi feltételek javulásának, valamint a jelentős költségvetési és monetáris politikai intézkedések végrehajtásának az eredménye. A későbbiekben azonban várhatóan számos tényező korlátozza majd a magánkeresletet és így az élénkülés erősödését, mivel továbbra is kedvezőtlenek maradnak a munkaerő-piaci körülmények: az EU munkanélküliségi rátája várhatóan eléri a 10,25 százalékot. Az előrejelzés szerint az államháztartási hiány szintén növekedni fog – 2010-ben a GDP 7,5 százalékára –, majd 2011-ben a gazdaság élénkülése és az ideiglenes intézkedések fokozatos megszűnése miatt némileg visszaesik.

¹⁵ Forrás: http://ec.europa.eu/economy_finance/thematic_articles/article16051_en.htm

Az EU szakértői úgy látják, hogy számos pénzügyi mutató visszatért a válság előtti szintre, erősödött a bizalom, és a globális növekedéssel és kereskedelemmel kapcsolatos kilátások is javultak (különösen a fejlődő piacgazdaságokban). A kedvező fejlemények hatására várakozásaik szerint 2009 második felében az EU és az euróövezet GDP-je újra növekedni kezd.

Mivel a rövidtávon javuló uniós és globális kilátások részben átmeneti tényezőkből erednek, és ezek hatása 2010 folyamán valószínűleg gyengülni fog, a gazdasági mutatók valószínűleg kissé visszaesnek jövőre. Az előrejelzés időszakában az EU exportjának növekedése várhatóan csak fokozatosan szilárdul meg, a hazai kereslet pedig továbbra is számos korláttal kerül szembe. Az előrejelzés szerint 2011-ig nem várható a beruházások élénkülése az alacsony kapacitáskihasználtság, a viszonylag gyenge keresleti kilátások, a visszafogott jövedelmezőség-növekedés és a még mindig mérsékelt hitelbővülés miatt. Bár a lakossági fogyasztás a válság idején stabilizáló tényezőnek bizonyult, a következő időszakban ez várhatóan csökkenni fog, mivel a háztartások nem növelhetik hitelfelvételüket, és a munkaerő-piaci kilátások továbbra is rosszak. Így az előrejelzések szerint a kezdeti fellendülés után a GDP-növekedés az EU-ban és az euróövezetben kissé csökken, majd 2010 második felében és azt követően újra erőre kap.

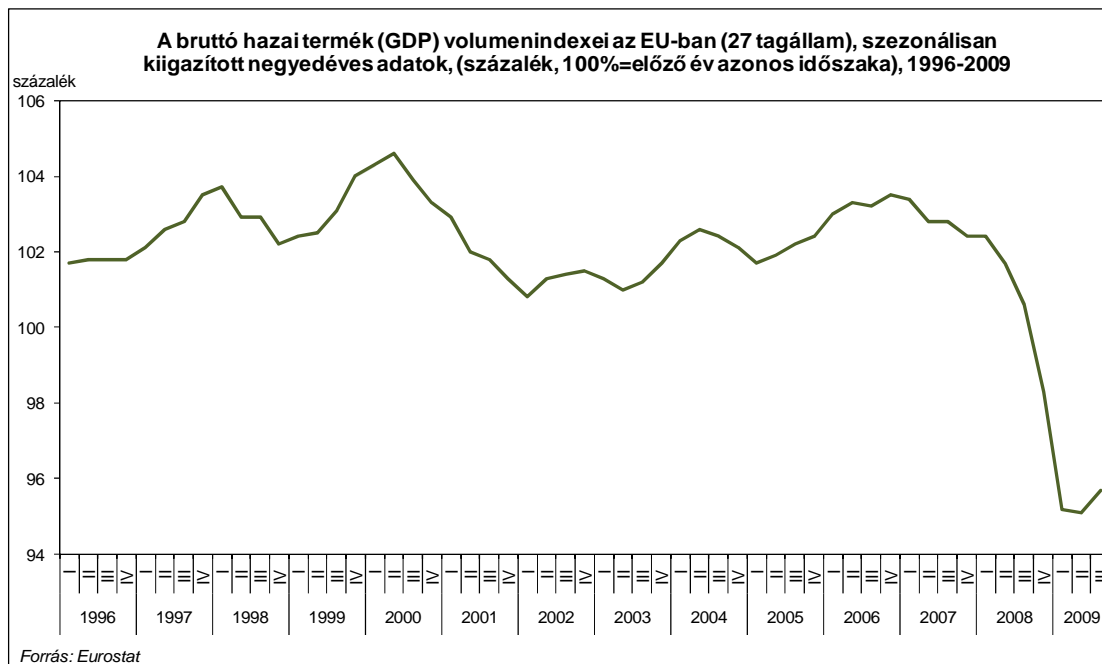
Bár az EU munkaerőpiaca – a rövid távú szakpolitikai intézkedések, a korábbi reformok és néhány tagállamban az aktív munkaerő tudatos megtartása következtében – a vártnál ellenállóbbnak bizonyult a válsággal szemben, az elkövetkező negyedévekben nagyobb arányú leépítésre számítanak a szakértők. Az Európai Bizottság előrejelzése szerint 2009-ben az Európai Unión belül a foglalkoztatás körülbelül 2,25 százalékkal zsugorodik, majd 2010-ben mintegy 1,25 százalékos további csökkenés várható, ezután 2010 végén és 2011-ben – az élénkülés megszilárdulásával – fokozatosan stabilizálódhat a mutató.

Az államháztartásokat szintén erősen sújtotta a válság, így az előrejelzések szerint az EU-ban 2009-ben megháromszorozódik az államháztartási hiány (a 2008-as 2,25 százalékkal szemben eléri a GDP közel 7 százalékát), majd 2010-ben tovább emelkedik, körülbelül 7,5 százalékra. 2011-ben a hiány várhatóan csekély mértékben, valamivel a GDP 7 százaléka alá csökken, amint megélnékül a gazdasági tevékenység és megszűnnek az átmeneti intézkedések, az adóssághányad azonban növekedő pályán marad.

A jelenleg rendkívül alacsony infláció várhatóan növekedni fog az EU-ban és az eurózónában, de az előrejelzés időszakában visszafogott marad. Az előrejelzések szerint az infláció 2010-ben átlagosan valamivel 1 százalék fölött lesz, 2011-ben pedig körülbelül másfél százalékot ér el mind az EU-n, mind az euróövezeten belül. Miközben az emelkedő nyersanyagárak valószínűleg felfelé irányuló nyomást fejtenek ki, a lanyha gazdaság és a gyenge bérnövekedés tompítja az inflációt.

A 2.4.6. ábrán látható, hogy 2008-ban és 2009 első felében az Európai Unió tagállamainak bruttó hazai terméke történelmi mértékű zuhanást mutatott. A GDP csökkenése 2009-ben már az 5 százalékot is megközelítette, de 2009 harmadik negyedévében már lassult a visszaesés üteme (-4,3 százalék).

2.4.6. ábra: A bruttó hazai termék (GDP) volumenindexei az EU-ban, szezonálisan kiigazított negyedéves adatok, (százalék, 100%=előző év azonos időszaka), 1996 – 2009. III. negyedév

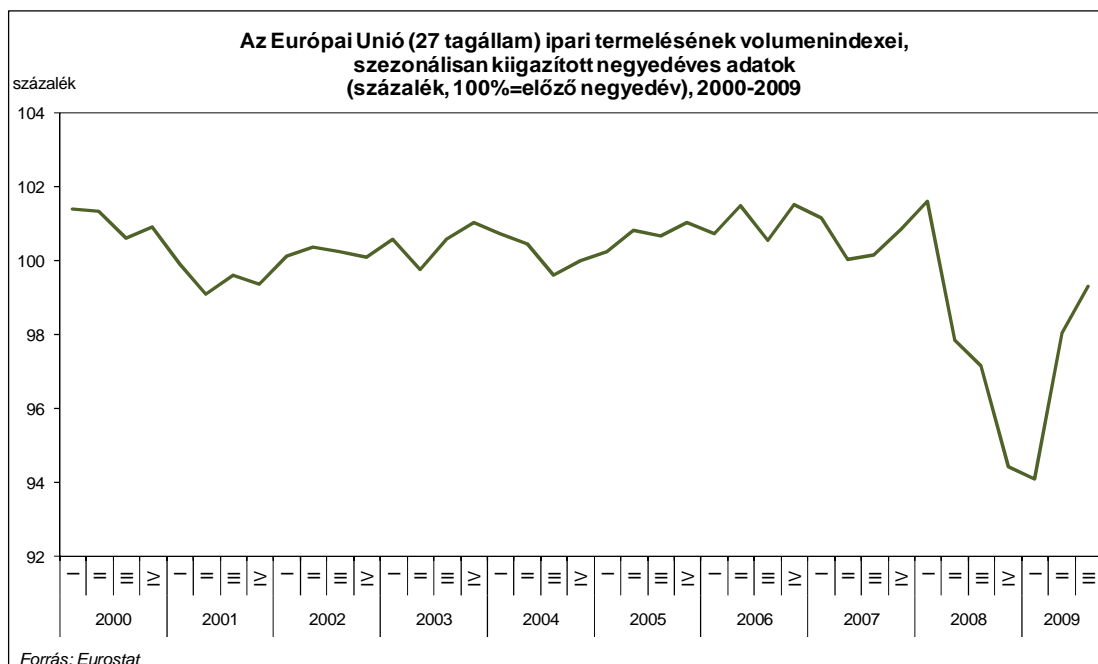
A 2.4.7. ábrán megfigyelhető, hogy 2008 folyamán az Európai Unió tagállamaiban drasztikus visszaesést mutatott az ipari termelés a megelőző évhez képest. A mélypont 2009 első negyedévében következett be, ekkor 5,9 százalékkal csökkent az ipar kibocsátása 2008 azonos negyedévéhez képest. A második negyedévben a csökkenés üteme jelentősen (2 százalékosra) enyhült, a harmadik negyedévben pedig már csak 0,5 százalékkal volt alacsonyabb az ipari termelés, mint 2008 azonos időszakában.

Szeptemberben (havi szinten) már ötödik hónapja nőtt az eurózóna 16 tagállamának ipari termelése. Az Eurostat adatai szerint a termelés 0,3 százalékkal emelkedett augusztushoz képest, de 12,9 százalékkal kisebb volt, mint tavaly szeptemberben. Elsősorban a beruházási javak, a félkész termékek és a nem tartós fogyasztási cikkek előállításának bővülése. A javulás nyomán a szakértők a térség gazdasági fellendülésének megindulását prognosztizálták, bár – másfél éves csökkenés után – az első pozitív negyedéves növekedési ütemre még várni kell.

¹⁶Forrás:

http://index.hu/gazdasag/blog/2009/11/12/otodik_honapja_no_az_ipari_termeles_az_euroovezetben/

2.4.7. ábra: Az Európai Unió ipari termelésének volumenindexei, szezonálisan kiigazított negyedéves adatok (százalék, 100%:előző negyedév), 2000 – 2009. III. negyedév

A müncheni Ifo gazdaságkutató intézet, a francia statisztikai hivatal (INSEE) és az olasz ISAE gazdaságkutató intézet közös gazdasági előrejelzése¹⁷ szerint az eurózóna bruttó hazai terméke 2009 második negyedévében 0,2 százalékkal csökkent. Ezt a szakértők a gazdaság stabilizálódásának jeleként értékelik az első negyedév igen jelentős, 2,5 százalékos visszaesése után. A kedvező tendencia mögött a nemzetközi kereskedelem fellendülése és a belső fogyasztás – állami beavatkozások következtében – megnövekedett volumene áll. A kutatóintézetek 2009 harmadik negyedévére 0,4 százalékos, a negyedik negyedévre és 2010 elejére pedig 0,2 százalékos, igen enyhe növekedésre számítanak.

Az eurózóna ipari termelése 2009 második negyedévében 2,7 százalékkal csökkent, mely ütem a harmadik negyedévben valamivel mérséklődött, az autógyártás területe pedig 2,2 százalékos növekedést produkált az államilag támogatott autócsere-programoknak köszönhetően. A szakértők arra számítanak, hogy az ipari termelés stabilizálódni fog a következő hónapokban, de a gyenge belső kereslet továbbra is éreztetni fogja negatív hatását. 2009 harmadik negyedévére az ipari termelés 0,1 százalékos növekedését prognosztizálják, a negyedik negyedévre és 2010 első negyedévére pedig stagnálást valószínűsítene.

A kutatók előrejelzése szerint a beruházások volumene kisebb ütemben ugyan, de tovább fog csökkenni a következő hónapokban. Ennek oka egyrészt az alacsony kapacitáskihasználtság, másrészt a normalizálódott pénzügyi helyzet ellenére még mindig szigorú hitelkondíciók. Ennek következtében az eszközberuházások

¹⁷ Forrás: http://www.cesifo-group.de/portal/page/portal/ifoContent/N/data/forecasts/eeo-container/EEO_2009_10_07/eeo-20091007-dt.pdf

várhatóan csökkenni fognak a következő hónapokban is, az építési beruházások volumene pedig lassú növekedésnek indul az ingatlanpiaci normalizáció nyomán.

A külkereskedelem fellendülése is elősegítette az eurózána gazdasági növekedését, ráadásul a recesszió során az import volumene erősebben visszaesett, mint az exporté. A rövid távú indikátorok azt jelzik, hogy a következő negyedévben további fellendülés várható.

A GDP jelentős visszaesése igen negatívan hatott az eurózána foglalkoztatottságára, és a kutatók a következő időszakra is hasonlóan borús tendenciát jósolnak: az üzleti felmérések adatai romló foglalkoztatási kilátásokat mutatnak. A növekvő munkanélküliség várhatóan a nominális bérek csökkenéséhez vezet 2010-ben, mely a felélénkülő inflációval (2009 végére és 2010 első negyedévére 1 százalékos átlagos inflációra számítanak a szakértők) együtt tovább gyengíti a háztartások vásárlóerejét. A prognózis szerint a lakossági fogyasztás várhatóan 0,2 százalékkal fog nőni a harmadik negyedévben és 0,1 százalékos csökkenés várható az utolsó negyedévre, valamint stagnálás 2010 elejére.

Az Ifo és több európai kutatóintézet világgazdaságra vonatkozó közös prognózisa¹⁸ szerint az iparosodott országok gazdasági kibocsátása 2010-ben átlagosan mindössze 1 százalékkal fog növekedni, a 2009-es 3,5 százalékos visszaesés után. A világkereskedelem várhatóan drasztikus, 10,5 százalékos visszaesést szenved el 2009-ben, melyet egy 5,5 százalékos fellendülés követhet a jövő év során. A fogyasztói árak csak igen enyhe ütemben fognak emelkedni világszerte.

A kutatóintézetek eredményei szerint a német gazdasági aktivitás a recesszió után – a gazdaságpolitikai beavatkozásoknak köszönhetően – alacsony szinten stabilizálódott 2009 nyarán. A második negyedévben a GDP növekedni kezdett, melyet jelentősebb mértékű fogyasztói keresletnövekedés is elősegített. A csökkenő energiaárak, az adócsökkentés, valamint az államilag támogatott autócsere-program a háztartások fogyasztásának jelentős bővüléséhez vezetett. A munkaerőpiac képes volt megőrizni stabilitását, melyet a csökkentett munkaórákra történő átállás segített elő. A kutatóintézetek szerint a legfontosabb indikátorok erőteljesebb fellendülést jeleznek a harmadik negyedévre, de ez hosszabb távon nem tűnik fenntarthatónak. A gyors talpra állást számottevő gátló erők nehezítik. Bár egyre több jel mutat a recesszió által visszavetett német export fellendülésére, az iparosodott országoknak egyre kisebb az esélyük a gyors, exportvezérelt növekedésre. Ezen felül a szakértők várakozásai szerint a munkaerő-piaci helyzet is romlani fog: a vállalatok várhatóan csökkenteni fogják a rövidített munkaórák igénybevételét (jövedelmezőségi okok miatt), ami a munkanélküliség növekedéséhez fog vezetni.

A szakértői várakozások szerint a német bruttó hazai termék 2009 harmadik negyedévében erős emelkedést fog mutatni, de az ország csak lassan lábalt ki a gazdasági válságból. 2009 utolsó negyedévére csak igen alacsony GDP-növekedés várható, az egész évet tekintve pedig 5 százalékos visszaesésre számítanak. 2010-re a szakértők lassú, bizonytalan emelkedést prognosztizálnak. A gyenge

¹⁸ Forrás: http://www.cesifo-group.de/portal/page/portal/ifoContent/N/data/forecasts/forecasts_container/kproggd20091015/GD-20091015-summary-e.pdf

világgazdasági növekedés miatt a német export és a belső kereslet csak lassú ütemben fog nőni. A vállalatok beruházási hajlandósága gyenge marad a rossz jövedelmezőségi kilátások és a kedvezőtlenebbé váló finanszírozási feltételek miatt. Az előrejelzett időszakban a német gazdaság várhatóan további gazdaságpolitikai támogatásra fog szorulni. 2010-re az intézetek 1,2 százalékos GDP-növekedést prognosztizálnak, valamint a munkanélküliek számának emelkedését: ezt éves átlagban 4,1 millió főre becsülik.

Az OECD novemberi elemzése szerint 2009 harmadik negyedében megindult a kilábalás az utóbbi évtizedek legmélyebb válságából, de a 2008-as szintet csak 2011-ben éri majd el a nemzetközi gazdaság. Az OECD-tagországok összesített gazdasági teljesítménye az ideai 3,5 százalékos csökkenés után jövőre már 1,9 százalékkal bővíthet. A jelentés kiemeli, hogy a 30 tagállam közül öt esetében – Magyarországon, Görögországban, Izlandon, Írországon és Spanyolországban – jövőre még nem indul be a növekedés. Az OECD elemzői szerint a közép-kelet-európai térség az euróövezetnél gyorsabban kapaszkodik ki a válságból, a régió gazdasága jövőre 0,9 százalékkal, 2011-ben pedig 1,7 százalékkal növekedhet, a kilábalásnak azonban határt szab a magas munkanélküliség és a költségvetési kiigazítás kényszere.¹⁹

Az elemzés lefelé módosította a magyar GDP 2009-es alakulására vonatkozó előrejelzését. E szerint a júniusban jóslott 6,1 százalék helyett 6,9 százalékkal eshet vissza idén a magyar nemzeti össztermék, jövőre pedig 1 százalékos csökkenés várható éves szinten, a korábban jelzett 2,2 százalék helyett. 2011-ben már 3,1 százalékkal bővíthet a magyar gazdaság, a külpiaci élénkülés és a javuló hitelfeltételek hatására. 2011 végére az OECD előrejelzése szerint a magyar GDP növekedési üteme a 4,5 százalékot is megközelítheti. A magyarországi növekedést az erősödő külső kereslet és az üzleti beruházások fellendülése fogja táplálni és a növekedési potenciál javulásában fontos szerepet játszhat az adók áttételezése a foglalkoztatásról a fogyasztás felé. Az OECD erre az évre 4,5 százalékos, 2010-re 4 százalékos éves inflációt prognosztizál, 2011-re pedig az MNB 3 százalékos inflációs céljának teljesülését várja. A munkanélküliség a jövő év átlagában a jelenlegi 10,3 százalékos szinten marad és 2011-ben 9,3 százalékos lesz.²⁰

Az IMF küldöttsége szerint javultak Magyarország jövő évi kilátásai a korábbi – 0,9 százalékos GDP-csökkenést jósló – előrejelzéshez képest és az ideai 6,7 százalékos gazdasági visszaesés jövőre 0,6 százalékosra lassul. Az euróövezet gazdasági élénkülése növeli a magyar exporttermékek iránti keresletet, ezért a jövő év második negyedében pozitívrá fordulhat az előző negyedévhez viszonyító GDP-mutató. A magyarországi recesszió az IMF előrejelzése szerint 2008 harmadik negyedévéig legalább másfél évig elhúzódik.²¹

Az Európai Bizottság novemberben kiadott előrejelzése szerint 2009-ben 6,5 százalékos gazdasági visszaesés várható Magyarországon. A prognózis szerint 2010-ben éves szinten már csak fél százalékos GDP-csökkenés várható, 2011-ben pedig a növekedés 3,1 százalékos lehet. Az államháztartási hiány idén és jövőre valamivel 4 százalék fölött alakul a GDP-hez képest, messze az uniós átlag (6,9,

¹⁹Lásd http://hvg.hu/gazdasag/20091119_oECD_2011_val sag_veget_erhet.aspx

²⁰Lásd http://hvg.hu/gazdasag/20091119_oECD_magyar_gdp_2009_2010.aspx

²¹Lásd http://hvg.hu/gazdasag/20091116_IMF_javitott_GDP_novekedesi_kilatas.aspx

illetve 7,5 százalék) alatt. A munkanélküliségi arányt az idén 10,5, jövőre 11,3 százalékra jósolja a Bizottság, míg az inflációt 2009-ben 4,3, jövőre pedig 4 százalékosra. A csökkenő reálbérek és a foglalkoztatásra vonatkozó növekvő bizonytalanság miatt a háztartások kiadásai a jövőre lezáródó hároméves időszakban összesen mintegy 10 százalékkal csökkennek.²²

²² Lásd http://index.hu/gazdasag/magyar/2009/11/03/eb_prognozis/

2.5 A gazdasági válság területi egyenlőtlenségei

Főbb megállapítások

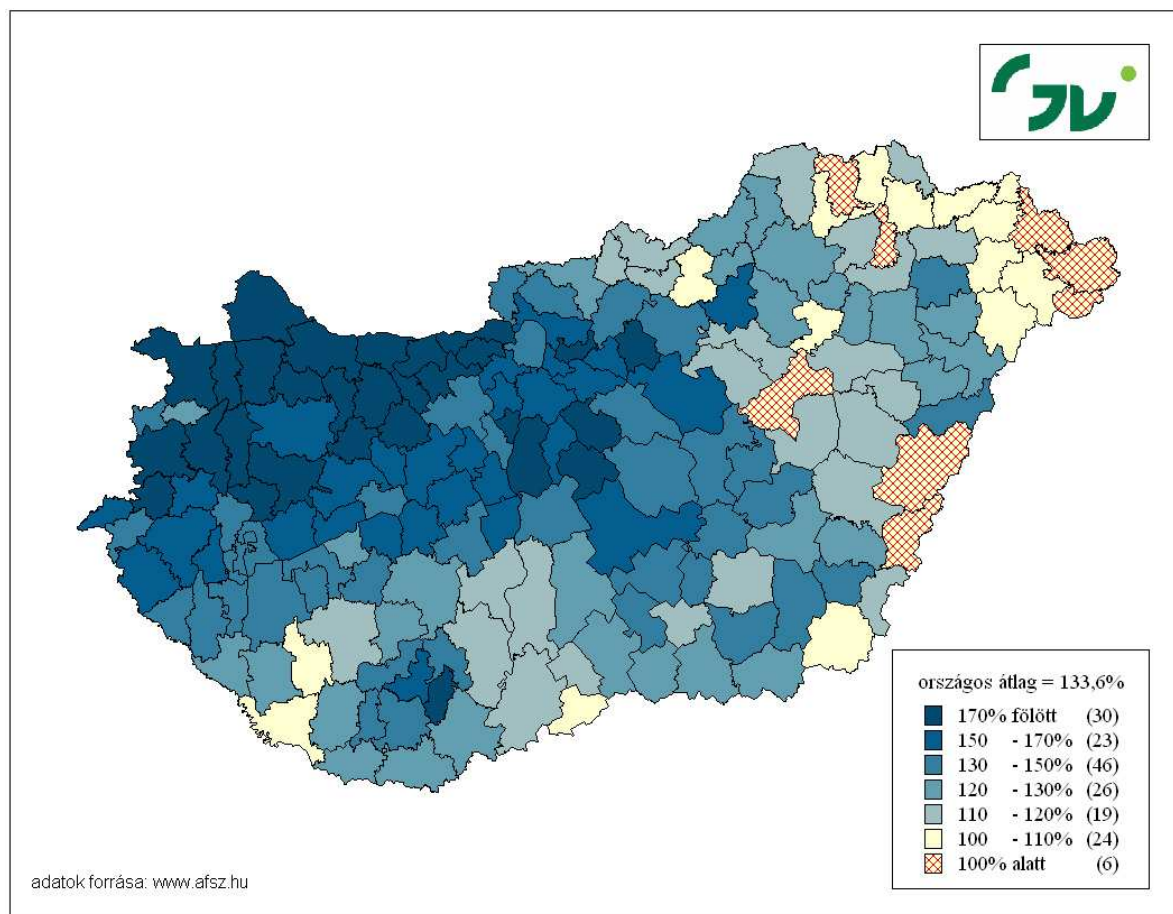
A gazdasági válság magyarországi területi elemzéséből látható, hogy azokban a térségekben a legnagyobb mértékű a nyilvántartott álláskeresők számának és arányának növekedése, amelyek korábban az ipari termelés fellegvárának számítottak, vagyis a Dunántúl északi, északnyugati részében.

A válság előrehaladtával viszont a munkanélküliség területi egyenlőtlenségei csökkennek. A fejlettebb térségek helyzetének látványos romlása ellenére hosszabb távon mégis az elmaradottabb körzetekben számíthatunk nehézségekre.

A gazdasági válság területi hatásainak nyomon követésére az álláskeresők számát települési bontásban, havi rendszerességgel közlő ÁFSZ adatbázis kitűnő lehetőséget biztosít. A munkanélküliség mértékének növekedésére utaló adatok szorosan összefüggenek a gazdasági teljesítő-képesség visszaesésével, illetve a vállalati szféra létszámleépítéseivel. A területi bontásból látható, hogy abban a térségben a legnagyobb mértékű a nyilvántartott álláskeresők számának és arányának növekedése, amely korábban az ipari termelés fellegvárának számított, vagyis a Dunántúl északi, északnyugati részében. A válság előrehaladtával viszont a munkanélküliség területi egyenlőtlenségei csökkennek. A kevésbé érintett térségek között mindössze a legelmaradottabb külső és belső perifériákat említhetjük, illetve hogy a főváros körzete változatlanul őrzi kedvező munkaerő-piaci helyzetét. A fejlettebb térségek helyzetének látványos romlása ellenére mégis az elmaradottabb körzetekben számíthatunk hosszabb távon is nehézségekre.

Elsőként és a leglátványosabb módon egyértelműen Komárom-Esztergom, Fejér, Győr-Moson-Sopron és Vas megyék feldolgozóipari központjaiban (pl. Komárom, Esztergom, Tatabánya, Mór, Székesfehérvár, Győr, Szombathely) vált érzékelhetővé a gazdasági világválság hatása. Az exportra termelő, feldolgozóiparban tevékenykedő cégek és ezek beszállítóinak termelés-visszafogása, jelentős elbocsátásai azt eredményezték, hogy a környéken 1,5–2-szer annyi álláskeresőt regisztrálnak a Munkaügyi Központokban, mint egy évvel korábban. (2.5.1 ábra) Ezzel szemben, mintha csak egy fordított fejlettségi térképet látnánk, alig romlott a helyzet az ország elmaradottabb térségeiben: a „BB-tengelytől” (Balassagyarmatot Békéscsabával összekötő egyenestől) keletre fekvő körzetekben minimálisan növekedett a munkanélküliség, sőt, egyes kistérségekben még csökkent is a magukat álláskeresőként regisztrálók száma. Ehhez hasonlóan, a Dunántúl déli részén sem okoz túl nagy munkaerő-piaci sokkot a gazdasági válság. A változásokat havi rendszerességgel nyomon követve azonban az is jól látszott, hogy egyre kevesebb olyan térség van Magyarországon, ahol a munkaügyi kirendeltségeken ne lehetne érzékelni a válság hatását a magukat álláskeresőként regisztrálók számának jelentősebb növekedésén keresztül.

2.5.1. ábra: A nyilvántartott álláskeresők számának változása (előző év azonos időszaka : 100%), 2009. szeptember

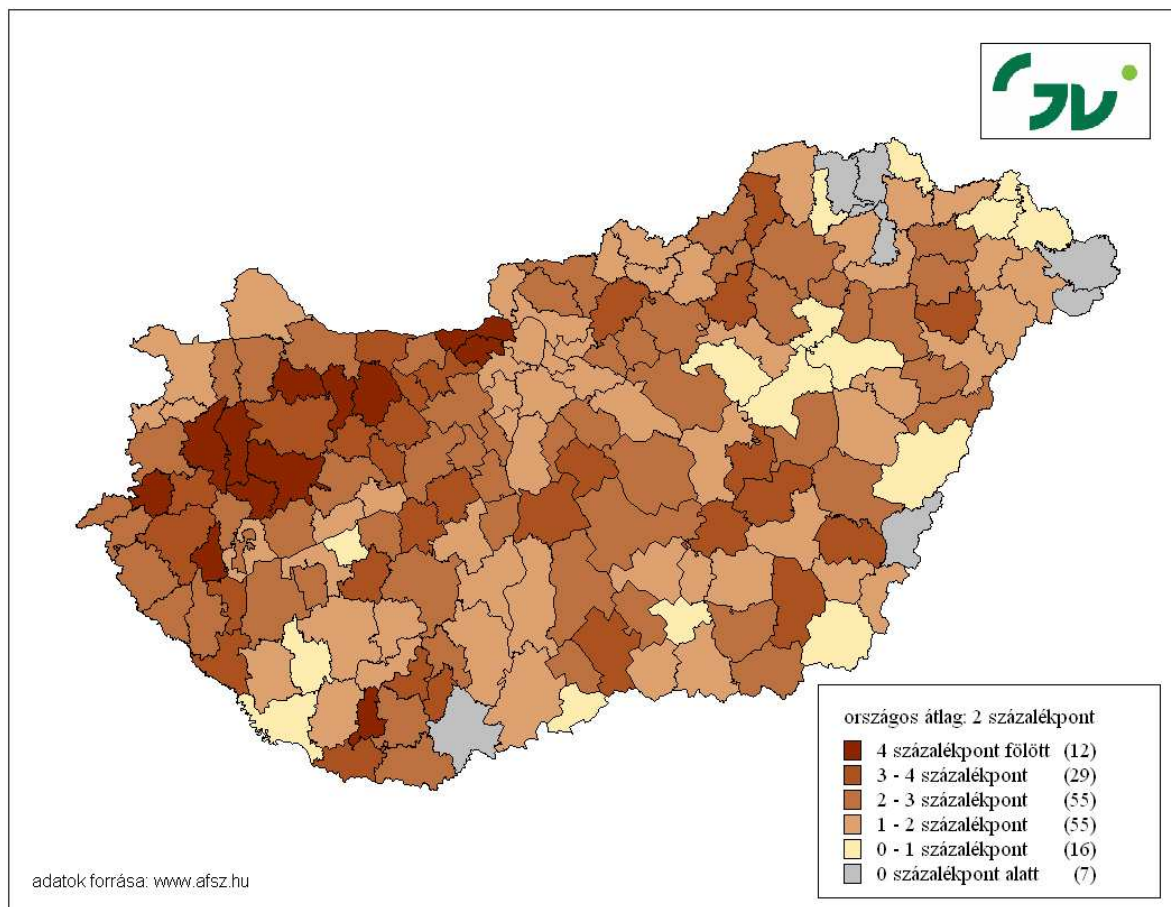
Az álláskeresők számának növekedése azonban attól is függ, hogy milyen volt a kiindulási alap, azaz hogy a válságot megelőzően mekkora volt a munkanélküliek aránya, hiszen ahol korábban a nyilvántartott álláskeresők száma viszonylag alacsony volt, ott gyorsan és látványosan kúszik magasra az index értéke. Ezért érdemes vizsgálni a nyilvántartott álláskeresők munkaképes korú népességhez viszonyított arányának változását is (2.5.2. ábra).

A válság erőteljes hatása az északnyugat-dunántúli térségek közül azokban érzékelhető a leginkább, amelyekben a munkavállalók nagyobb része a közeli nagyobb város feldolgozóipari telephelyeire ingázik, azaz a főváros – M1 autópálya – nyugati országhatár – Balaton – M7 autópálya által kirajzolt háromszög belsejében. A legnagyobb vesztesek között azonban az északnyugat-dunántúli térségek mellett már az ország elmaradottabb részei is képviseltetik magukat. Ugyanakkor csekély a változás a fővárosban, illetve annak közvetlen környékén, bár az „érintetlen” zóna egyre szűkül. Úgy tűnik, a budapesti gazdaságot és munkaerőpiacot kevésbé rázta meg a válság. Az álláskeresők abszolút száma ugyan egy év alatt a 1,7-szeresére növekedett, de ez a relatív mutatónál csekély – kevesebb mint 2 százalékpontos – növekedést jelent. A munkanélküliségi mutató a Balaton környékén sem emelkedett jelentősen; egyes felmérések²³ szerint ez a térség akár a válság relatív nyertese is

²³ A C-Travel.hu utazási portál az ajánlatkérések alapján jut erre a megállapításra, (<http://www.c-travel.hu/hirek/gorogbalatonctravel2009>), amit Rosta Sándor, a Balatoni Regionális Idegenforgalmi

lehet abból a szempontból, hogy a külföldi utazás helyett idén a hazai célállomásokat választották a nyaralók.

2.5.2. ábra: A nyilvántartott álláskeresők arányának változása az előző év azonos időszakához képest (százalékpont), 2009. szeptember

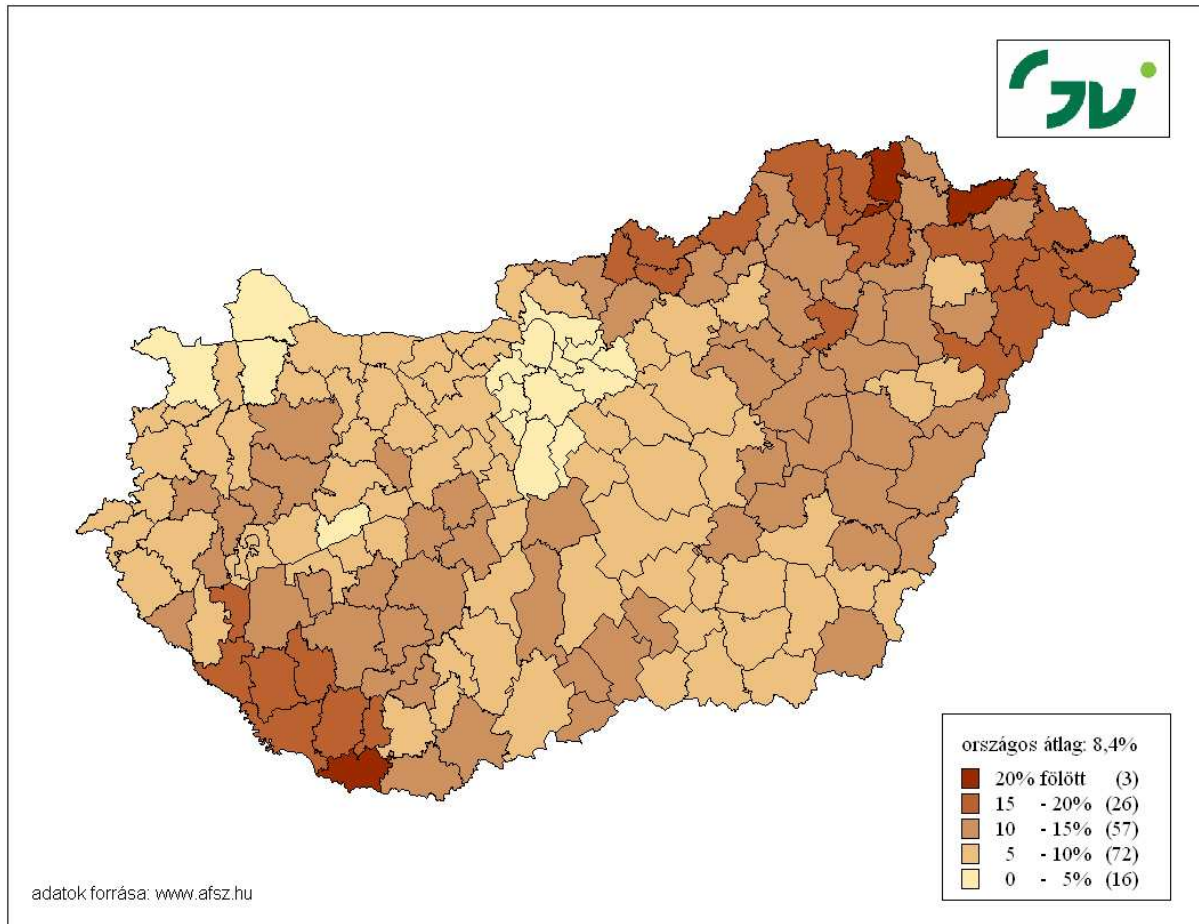
A változásokat havi rendszerességgel követve megállapíthatjuk, hogy a rendszerváltozást követő munkaerő-piaci válság területi terjedése is hasonlóképpen zajlott: akkor a magas munkanélküliség a kezdeti „góccokból” kiindulva terjedt ki az ország szinte egész területére, a csúcsponton, 1993. márciusában szinte csak a fővárost hagyva meg kedvező helyzetű szigetként, majd az ezt követő években, a lassú javulás időszakában nagyjából ugyanezekbe a góccokba húzódott vissza. A mostani terjedési szakasz nagyjából 2009. májusáig tartott, de a fordulópont még nem következett be, számottevő változás nem történt az álláskeresők arányában. Sőt, a téli hónapokban a munkanélküliség minden évben megfigyelhető szezonális növekedése valószínűsíthető.

A két időszak munkanélküliségi hulláma között azonban jelentős különbségeket is megfigyelhetünk. A gazdasági válság most nem a leggyengébb lábbon álló térségeket taszította lejtőre, amelyről a visszafordulás szinte lehetetlen, hanem a

Bizottság elnöke is alátámaszt a kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma alapján (http://www.vallalkozoinegyed.hu/20091002/meguszta_a_valsgot_a_balaton).

fővároson kívüli, fejlettebbnek mondható térségekből indult ki és onnan szétterjedve vált általánossá. Ráadásul, a válság után a munkanélküliség most bizonyosan nem a kiinduló pontokba fog visszahúzódni, hanem az eredeti térszerkezetet követve ismét az ország társadalmilag és gazdaságilag elmaradott külső és belső periferiáiba záródik vissza a probléma. Látható, hogy a válság sújtotta fejlettebb térségekben az álláskereső aránya még most, a válság tetőfokán is sokkal-sokkal alacsonyabb, mint ezekben az elmaradott körzetekben (2.5.3. ábra).

2.5.3. ábra: A nyilvántartott álláskereső aránya a munkavállalási korú népességben belül (%), 2009. szeptember

2.6 Építőipar

Főbb megállapítások

2009-ben tovább folytatódott – bár már mérséklődő ütemben – a magyar építőipari teljesítmény csökkenése, amely mögött a gazdasági válság közvetlen hatásai mellett a költségvetési kiigazítások miatt bekövetkező állami beruházások visszaesése és a lakosság csökkenő pénzügyi likviditása húzódott meg.

A magyar építőipart nehéz helyzetben találta a gazdasági válság és az állami beruházások visszafogása tovább rontotta helyzetét.

Az építőipari termelés a korábbi évek dinamikus növekedése, majd a 2006-ban megfigyelt kismértékű csökkenés után 2007-ben jelentősen, 14,1 százalékkal maradt el az egy évvel korábbtól. Az épületek építésének volumene 9,8 százalékkal csökkent, az egyéb építményeké²⁴ pedig egyötödével volt kisebb, mint 2006-ban. Az egyéb építmények építésének visszaesését a korábbi években gyorsan bővülő, és az építőipari termelés egynegyedét kitevő út- és autópálya-építések ütemének csökkenése okozta. A termelés 2007 decemberében mind kiigazítatlan adatok alapján, mind munkanaptényezővel kiigazítva 20,8 százalékkal csökkent az előző év azonos időszakához képest.²⁵

A 2007. évi jelentős csökkenés után az építőipari termelés volumene 2008-ban 5,1 százalékkal volt alacsonyabb az előző évinél. Ezen belül az épületek építése 10,6 százalékkal alacsonyabb, az egyéb építményeké pedig 2,5 százalékkal magasabb volt az egy évvel korábbinál. Az épületek építésének csökkenő tendenciája elsősorban az ipari és raktárépületek, irodaépületek építésében megfigyelt visszaesés következménye. Az egyéb építmények építése a 2007-ben bekövetkezett 20 százalékos csökkenés után az év második felében emelkedett; a növekedésben főként út- és autópálya-építéseknek, közműépítéseknek, valamint vasútvonal-korszerűsítéseknek volt szerepük. A két építményfőcsoport termelése decemberben ellentétesen alakult: az épületek építésének volumene 15,5 százalékkal csökkent, az egyéb építmények építéséé viszont 39,6 százalékkal magasabb volt az előző évihez képest. A növekedés a rendkívül alacsony bázis mellett néhány, autópálya- és közműépítésen végzett nagy értékű munkának volt köszönhető.²⁶

2009 első félévében az építőipari termelés volumene 1,9 százalékkal kisebb volt az egy évvel korábbinál, a csökkenő tendencia azonban júniusban megfordult. A termelés 2009 júniusában 15,9 százalékkal emelkedett a 2008. júniusához képest. A

²⁴ Egyéb építménynek minősül az épületekhez nem sorolt valamennyi építmény: vasutak, utak, hidak, autópályák, repülőtéri futópályák, gátak. (Forrás: KSH módszertani dokumentáció, http://portal.ksh.hu/pls/ksh/ksh_web.meta.objektum?p_lang:HU&p_menu_id:210&p_ot_id:200&p_obj_id:1819&p_session_id:33306640)

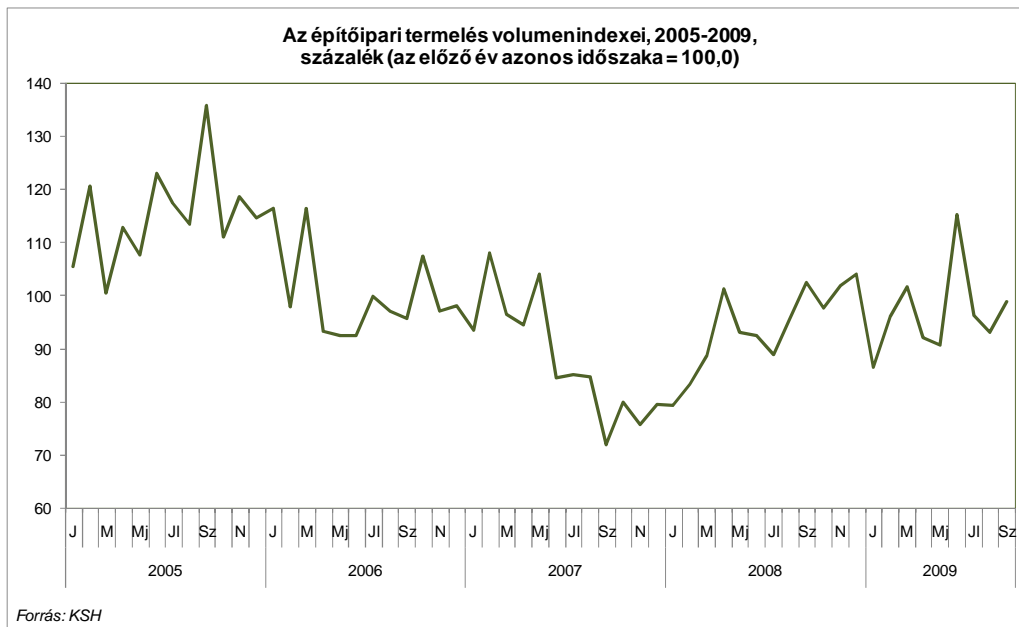
²⁵ Forrás: <http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/gyor/epi/epi20712.pdf>

²⁶ Forrás: KSH (<http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/gyor/epi/epi20812.pdf>)

termelés nagyarányú bővülése körülbelül fele-fele részben az előző évi nagyon alacsony bázis, illetve a nagy út-, vasút- és közműépítésekkel foglalkozó szervezetek termelésében megfigyelt kiugró növekedés következménye volt. Az építőipar ágazatai közül az épületek építése ágazat termelése – ami az épületépítési projektek szervezését és az épületek szerkezetkész építését tartalmazza – 16,2 százalékkal növekedett a 2008. júniusához mérten, az egyéb építmények építése ágazat termelése pedig jelentősen, 75,3 százalékkal volt magasabb, mint egy évvel korábban. A növekedés az építőipar egészéhez hasonlóan az előző évi rendkívül alacsony bázis mellett néhány nagy értékű, állami és önkormányzati beruházással folyó munka eredménye volt.²⁷

Az építőipari termelés volumene 2009 júliusában 5,1 százalékkal csökkent a 2008. júliusához képest. Az év első hét hónapjában a termelés 2,4 százalékkal kisebb volt az egy évvel korábbinál. Szezonálisan kiigazítva a termelés júliusban 12,2 százalékkal alacsonyabb volt, mint júniusban. Júliusban az építőipar ágazatai közül az épületek építése ágazat termelése 2,9 százalékkal csökkent a 2008. azonos időszakához mérten; az egyéb építmények építése ágazaté pedig 23,5 százalékkal magasabb volt, mint egy évvel korábban.²⁸ 2009 augusztusában az építőipari termelés 7,2 százalékkal csökkent 2008 azonos időszakához képest. Augusztusban az épületek építése ágazat termelése 14,2 százalékkal csökkent a 2008 azonos időszakához mérten, az egyéb építmények építése ágazaté pedig egyötödével volt magasabb, mint egy évvel korábban.²⁹

2.6.1. ábra: Az építőipari termelés volumenindexei, 2005-2009, százalék (az előző év azonos időszaka : 100,0)

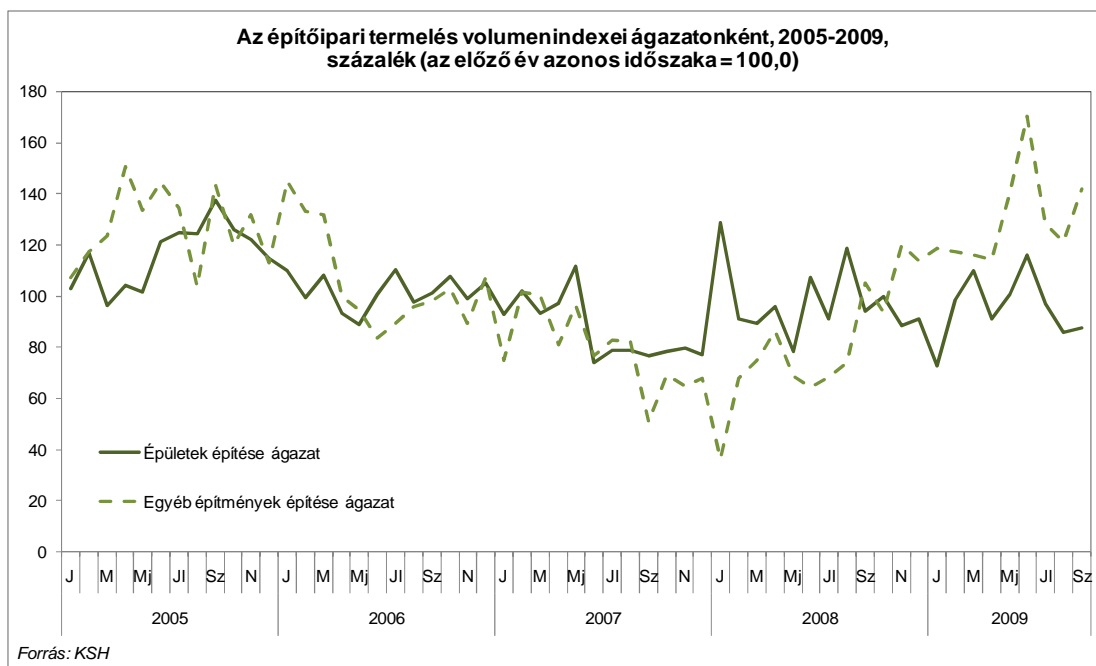
²⁷ <http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/gyor/epi/epi20906.pdf>

²⁸ <http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/gyor/epi/epi20907.pdf>

²⁹ <http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/gyor/epi/epi20908.pdf>

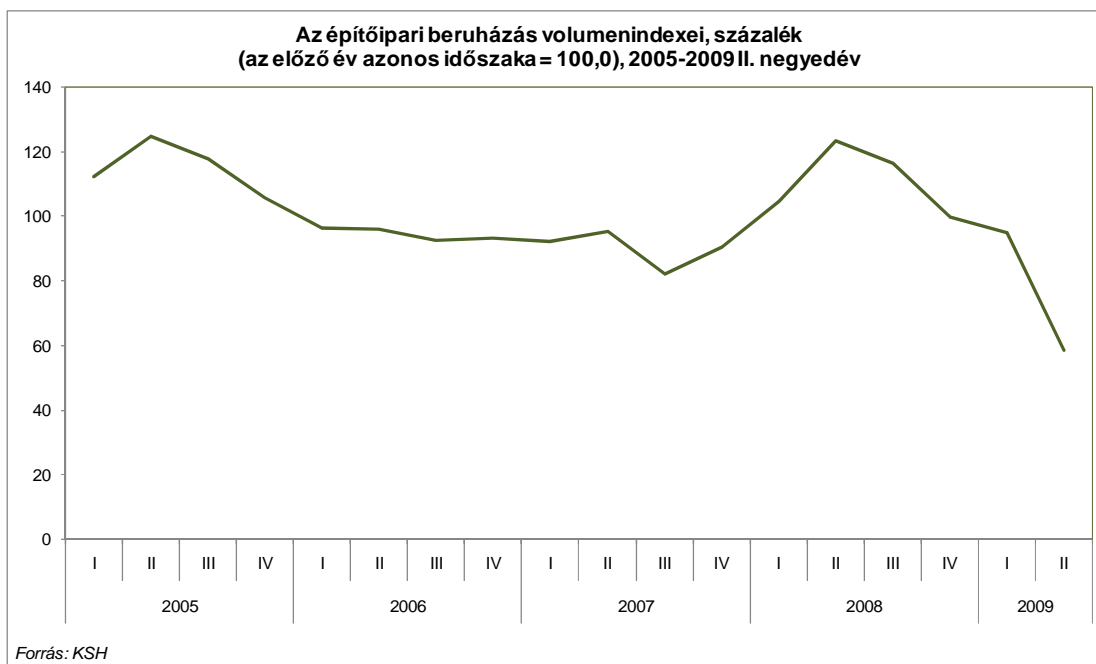
Az építőipari termelés volumene 2009 szeptemberében mind kiigazítatlan adatok szerint, mind munkanaptényezővel kiigazítva 1,2 százalékkal csökkent a 2008. szeptemberihez képest. Az év első kilenc hónapjában a termelés 2,7 százalékkal kisebb volt az egy évvel korábinál. Szeptemberben az építőipar ágazatai közül az épületek építése ágazat termelése 12,3 százalékkal csökkent 2008 azonos időszakához képest, az egyéb építmények építése ágazaté pedig jelentősen, 41,5 százalékkal magasabb volt az egy évvel korábinál. A növekedés az előző évek visszaesése miatti alacsony bázis mellett néhány nagy értékű, 2009. évi állami és önkormányzati beruházással folyó munka következménye volt³⁰ (lásd a 2.6.1., 2.6.2. és 2.6.3. ábrákat).

2.6.2. ábra: Az építőipari termelés volumenindexei ágazatonként, 2005-2009, százalék (az előző év azonos időszaka : 100,0)

³⁰ <http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/gyor/epi/epi20909.pdf>

2.6.3. ábra: Az építőipari beruházások volumenindexei, százalék (az előző év azonos időszaka : 100,0), 2005-2009 II. negyedév

3. Vállalkozások üzleti helyzete és várakozásai

A magyar gazdaságot érintő nemzetközi gazdasági helyzet, a nemzetközi üzleti kilátások és a válság területi vonatkozásainak feltérképezése után a tanulmány következő részében a PROGNOZIS_2009 adatfelvétel eredményeinek elemzésére kerül sor. Először a cégek üzleti helyzetét és kilátásait leíró indikátorok várható alakulását tekintjük át, majd a várható munkaerő-kereslet indikátorait, majd végül a foglalkoztatás különböző területeit és típusait elemezzük.

3.1 Termelési volumen

Főbb megállapítások

Pozitív értéket vett fel a termelési volumen várható alakulását jelző egyenlegmutató értéke: 2010 első félévében – 2009 első félévéhez viszonyítva – már árnyalatnyival több cég számít a cég termelési volumenének növekedésére, mint csökkenésére.

Általános jelenségnek tekinthető, hogy gazdasági válság a legjobban teljesítő vállalati szegmensekre volt kiemelkedően kedvezőtlen hatással, így akár létszám, akár exporttevékenység vagy tulajdonosi háttér szerint, a termelési volument tekintve, csökkentek a szegmensek közötti különbségek.

A gazdasági válság következtében a fejlettebb és fejletlenebb régiók közötti olló nem egyszerűen záródott, hanem megfordult. A 2009 őszi adatok alapján, a Középmagyarországi és a Közép-dunántúli régiók jellemezhetőek a legrosszabb termelési volumen egyenlegmutatóval.

A 2010 első féléves termelési volumen alakulását legkedvezőbbben a külföldi tulajdonú és export-orientált vállalatok ítélték meg. Előbbiek esetében közel 28 százalékpontos, utóbbiak esetében pedig közel 19 százalékpontos többségben vannak a csökkenést prognosztizálókkal szemben a növekedésben bízók. A gazdasági ágak tekintetében leginkább a pénzügyi szektor tűnik ki – 2010 első félévében, az egy évvel korábbi állapothoz képest, közel 32 százalékponttal több cég bíz a termelési volumen növekedésében, mint csökkenésében.

A következőkben bemutatjuk a vállalkozások termelési volumenének alakulását tulajdonosi szerkezet, vállalati létszám, földrajzi régió, gazdasági ág és export tevékenység szerint.

A termelési volument a következő kérdésekkel mértük:

Ön szerint hogyan alakult a vállalkozásnál (telephelynél) a termelés (szolgáltatás) volumene a harmadik negyedévben az előző év azonos időszakához viszonyítva? Nőtt, változatlan maradt, vagy csökkent?

Illetve, várhatóan hogyan változik a vállalkozásnál (telephelynél) a termelés (szolgáltatás) volumene 2010 első félévében 2009 első félévéhez viszonyítva? Növekszik, változatlan marad, vagy csökken?

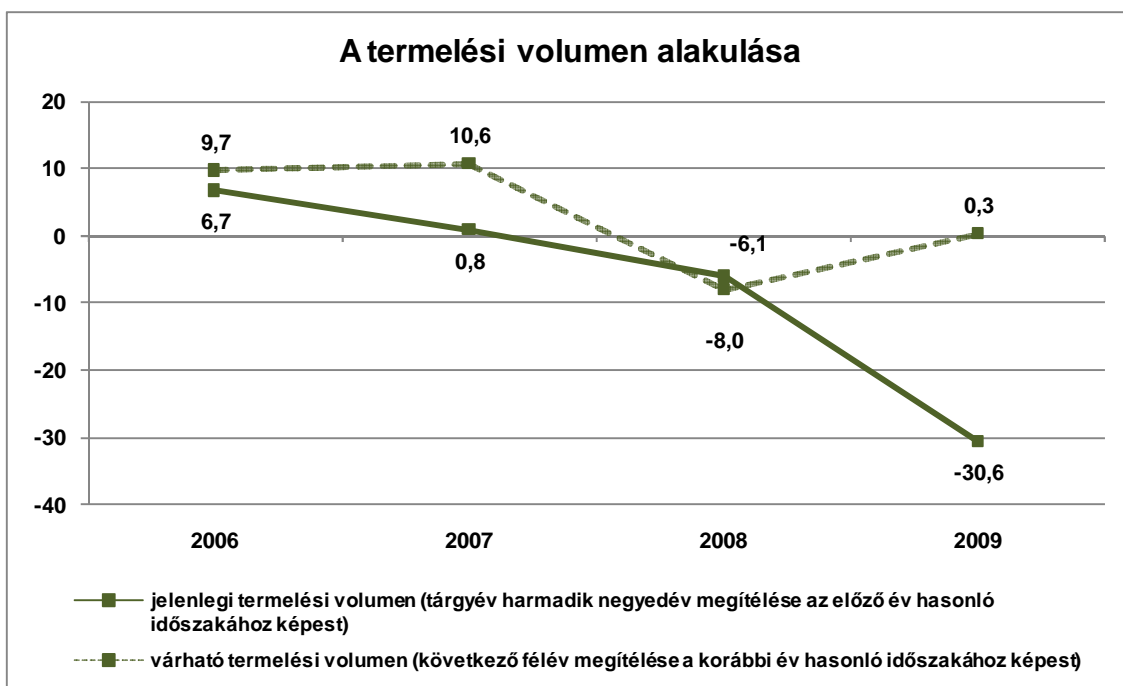
Az eredményeket egy százas skálára vetített egyenlegmutató segítségével mutatjuk be. Az egyenlegmutató nem más, mint a volument növelők és azt csökkentők vállalatok arányának különbsége. Így a mutató -100 és $+100$ közötti értékeket vehet fel. -100 -at akkor, ha minden cég csökkenéssel, $+100$ -at akkor, ha minden cég növekedéssel számol.

2009 harmadik negyedévében a vállalatok 47 százaléka számolt be a termelési volumen csökkenéséről – 2008 harmadik negyedévéhez viszonyítva. Mindössze a minta 16 százaléka számolt be ennek ellenkezőjéről, növekedésről. Így az egyenlegmutató értéke a tavalyi őszi értéknél 25 ponttal alacsonyabb, -31 pontos értéket vett fel.

2008 őszén a következő negyedévre – 2008 első félévéhez viszonyítva – bár romló termelési volument prognosztizáltak a vállalatok, de az idei harmadik negyedéves adatokhoz mérten kijelenthetjük, hogy talán túlságosan enyhén ítélték meg a visszaesést.

A jövőbeli kilátások azonban már enyhe optimizmusról árulkodnak, árnyalatnyival több vállalkozás valószínűsítette, hogy 2010 első félévében – 2009 első félévéhez viszonyítva – inkább növekedni fog a termelési volumene, mint csökkeni.

3.1.1. ábra: A termelési volumen alakulása 2006-2009

Megjegyzés: az ábra y tengelyén az értékek -100 és $+100$ közötti értékeket vehetnek fel. -100 -at akkor, ha minden cég csökkenéssel, $+100$ -at akkor, ha minden cég növekedéssel számol.

Elemzőszámok: N2006:5895, 5542, N2007:6948, 6143, N2008:6962, 6070, N2009: 6914, 5847

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Általánosságban elmondható, hogy a külföldi tulajdonú vállalatok rendre nagyobb arányban számolnak be a termelési volumen növekedéséről vagy prognosztizálják annak növekedését. Ezen vállalati kör 2008 őszén a termelési volument illetően is pozitív várakozásokkal tekintett a jövőre – közel 10 százalékponttal több cég valószínűsítette a volumen növekedését, mint akik a csökkenéstől tartottak.

A gazdasági válság következtében a korábbi általánosnak tekintett megállapítás érvényét veszti: a 2009 őszi adatok szerint a döntően külföldi és a vegyes tulajdonban lévő vállalatok egyenlegmutatója alacsonyabb, mint a magyar tulajdonúaké. A tisztán külföldi tulajdonban lévő vállalatok esetében 2008 ősze és 2009 ősze között 41 ponttal csökkent az egyenlegmutató.

2010 első félévére vonatkozó prognózis jóval kedvezőbb képet mutat. A termelési volumen minden szegmensben növekedni fog – különösen a külföldi tulajdonú vállalatok esetében.

3.1.2. tábla: A termelési volumen alakulása tulajdonosi háttér szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	akt.	terv	akt.	terv	akt.	terv	akt.	terv
magyar tulajdonú	1,0	6,6	-5,0	4,8	-8,6	-11,4	-30,2	-2,9
vegyes tulajdonú	32,2	29,4	20,1	31,1	1,8	8,6	-38,8	10,3
külföldi tulajdonú	40,3	35,9	37,5	42,7	9,2	9,8	-31,3	27,6
Minta összesen	6,7	9,7	0,8	10,6	-6,1	-8,0	-30,6	0,3

Megjegyzés: az ábra y tengelyén az értékek -100 és $+100$ közötti értékeket vehetnek fel. -100 -at akkor, ha minden cég csökkenéssel, $+100$ -at akkor, ha minden cég növekedéssel számol.

Megjegyzés: Az akt. oszlopok jelenítik meg - a korábbi év harmadik negyedévéhez viszonyítva - a tárgyév harmadik negyedévének termelési volumenét. A tervek oszlopok jelenítik meg - a tárgyév első félévéhez viszonyítva - a következő év első félévének termelési volumenét.

Elemzőszámok: N2006:5246, 4940, N2007: 6475, 5735, N2008: 6648, 5809, N2009: 6909, 5842

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Eddig általános jelenségnek tekintettük, hogy vállalati méret növekedésével növekszik azon cégek aránya, amelyek termelési volumenük növekedéséről számolnak be. A gazdasági válság következtében a legnagyobb termelési volumenű vállalkozások termelés visszaesése miatt az olló jelentős mértékben záródott.

A 2010 első félévére vonatkozó prognózisok szerint a 20 fő feletticégeknél több piaci szereplő számol a termelési volumen növekedésével, mint csökkenésével. A 20 fő alatti cégek körében azonban többségben vannak a csökkenést valószínűsítők. A 10–19 fős vállalati körben 4 százalékponttal, a 10 fő alattiak esetében pedig 7 százalékponttal.

3.1.3. tábla: A termelési volumen alakulása vállalatméret szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	akt.	terv	akt.	terv	akt.	terv	akt.	terv
10 fő alatt	-9,5	-0,3	-16,0	-7,2	-20,6	-21,1	-34,5	-7,3
10 – 19 fő között	4,1	3,0	-0,7	8,0	-5,7	-10,1	-34,2	-4,1
20 – 49 fő között	15,1	10,6	8,9	19,3	2,7	0,0	-28,9	5,5
50 – 249 fő között	27,3	24,7	22,1	29,3	8,5	4,8	-22,6	10,2
250 fő felett	25,1	23,7	20,2	29,2	11,3	7,3	-27,6	7,1
Minta összesen	6,7	9,7	0,8	10,6	-6,1	-8,0	-30,6	0,3

Megjegyzés: az ábra y tengelyén az értékek –100 és +100 közötti értékeket vehetnek fel. –100-at akkor, ha minden cég csökkenéssel, +100-at akkor, ha minden cég növekedéssel számol.

Megjegyzés: Az akt. oszlopok jelenítik meg - a korábbi év harmadik negyedéhez viszonyítva - a tárgyév harmadik negyedének termelési volumenét. A tervek oszlopok jelenítik meg - a tárgyév első félévéhez viszonyítva - a következő év első félévének termelési volumenét.

Elemzőszámok: N2006: 5834, 5488, N2007: 6892, 6093, N2008: 6945, 6055, N2009: 6913, 5846

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A gazdasági válság következtében a fejlettebb és fejletlenebb régiók közötti olló nem egyszerűen záródott, hanem megfordult. A Közép-magyarországi és Közép-dunántúli régiók jellemezhetőek a legrosszabb termelési volumen egyenlegmutatóval. Különösen szembeötlő Közép-Dunántúl, ahol a válság miatt a legnagyobb arányban nőtt a termelési volument csökkentő vállalkozások aránya. Itt a leghalványabbak a kilábalás jelei. Az előrejelzések szerint 2010 első félévében még mindig több cég számol majd a termelési volumen csökkenésével, mint növekedésével.

Az egyenlegmutató minden régióban kedvezőbb képet fest a következő időszakról – várhatóan mindenhol növekedni fog a termelési volument emelő vállalkozások aránya. Észak-Magyarországon és Nyugat-Dunántúlon várható a legnagyobb növekedés. Itt 7 százalékponttal nagyobb arányban tervezik a beruházások növelését, mint csökkentését.

3.1.4. tábla: A termelési volumen alakulása régió szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	akt.	terv	akt.	terv	akt.	akt.	terv	akt.
Közép-Magyarország	0,1	8,2	2,1	14,3	-6,8	-3,8	-35,7	-0,1
Közép-Dunántúl	16,4	24,5	12,2	18,0	-6,1	-18,2	-33,6	-7,8
Nyugat-Dunántúl	23,1	12,3	7,1	13,7	-8,8	-18,8	-27,3	7,4
Dél-Dunántúl	0,8	0,3	-3,1	9,4	-5,0	-3,9	-28,4	0,0
Dél-Alföld	-4,2	7,7	1,2	7,7	-7,3	-6,7	-27,9	-6,1
Észak-Alföld	14,3	13,9	-5,5	6,4	-6,4	-6,8	-27,3	0,6
Észak-Magyarország	8,5	4,5	-3,8	5,0	-2,3	-5,7	-28,5	6,7
Minta összesen	6,7	9,7	0,8	10,6	-6,1	-8,0	-30,6	0,3

Megjegyzés: az ábra y tengelyén az értékek -100 és +100 közötti értékeket vehetnek fel. -100-at akkor, ha minden cég csökkenéssel, +100-at akkor, ha minden cég növekedéssel számol.

Megjegyzés: Az akt. oszlopok jelenítik meg - a korábbi év harmadik negyedéhez viszonyítva - a tárgyév harmadik negyedének termelési volumenét. A tervek oszlopok jelenítik meg - a tárgyév első félévéhez viszonyítva - a következő év első félévének termelési volumenét.

Elemszámok: N2006:5895, 5542 , N2007: 6948, 6143, N2008: 6962, 6070, N2009: 6914, 5847

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Az összes gazdasági ágban negatív az egyenlegmutató értéke - azaz mindenhol többségbe kerültek azok a vállalatok, amelyek termelési volumenük csökkenéséről számoltak be, mint azok, amelyek növekedésről. A szállítás, raktározás gazdasági ágba tartozó cégek csökkentették legnagyobb arányban a volument. 49 százalékponttal több vállalat nyilatkozott csökkenésről, mint növekedéséről.

2010-ben azonban minden szegmensben nő a termelési volument növelő vállalatok aránya. Az egyenlegmutató értéke az ipar, a pénzügy és az egyéb gazdasági szolgáltatás terén is pozitívba fordul majd. A jövőbeli kilátások azonban a pénzügy területén a leginkább kedvezőbbek. A mintában szereplő pénzügyi cégek körében 32 százalékpontos többségben vannak a növekedést valószínűsítők a csökkenést valószínűsítőkkal szemben.

A szállítás raktározás területén a legrosszabbak a kilátások. Az egyenlegmutató értéke -13 pontot jelez a következő időszakra. Ez azt jelenti, hogy 13 százalékponttal több cég tervezi a termelési volumen csökkenését, mint növelését.

3.1.4. tábla: A termelési volumen alakulása gazdasági ágak szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	akt.	terv	akt.	terv	akt.	akt.	terv	akt.
Mezőgazdaság	16,5	18,8	-10,4	7,3	5,7	-7,5	-27,1	-2,7
Ipar	10,8	11,6	6,3	15,9	-8,4	-7,6	-30,9	7,5
Építőipar	-1,5	3,0	-2,8	2,1	-10,6	-13,2	-21,8	-3,5
Kereskedelem, javítás	-0,7	1,1	-7,8	4,7	-12,5	-18,3	-41,1	-10,3
Vendéglátás-turizmus	-14,3	9,4	-3,1	5,3	-6,6	-17,1	-33,9	-10,5
Szállítás, raktározás	3,3	-2,4	-10,8	-0,6	-10,6	-17,6	-49,1	-13,4
Pénzügy	47,8	50,3	34,2	56,3	24,0	14,1	-10,6	31,6
Egyéb gazdasági szolgáltatás	9,3	12,8	4,7	12,2	-1,9	3,4	-21,9	2,8
Minta összesen	6,7	9,7	0,8	10,6	-6,1	-8,0	-30,6	0,3

Megjegyzés: az ábra y tengelyén az értékek -100 és +100 közötti értékeket vehetnek fel. -100-at akkor, ha minden cég csökkenéssel, +100-at akkor, ha minden cég növekedéssel számol.

Megjegyzés: Az akt. oszlopok jelenítik meg - a korábbi év harmadik negyedévéhez viszonyítva - a tárgyév harmadik negyedévének termelési volumenét. A tervek oszlopok jelenítik meg - a tárgyév első félévéhez viszonyítva - a következő év első félévének termelési volumenét.

Elemzőszámok: N2006:5733, 5383, N2007: 6925, 6124, N2008: 6860, 5986, N2009: 6912, 5845

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Általánosságban elmondható, hogy az exportra termelő vállalatok inkább növelik termelésüket, mint a kizárólag hazai piacra dolgozók. A gazdasági válság hatására a különbség jelentős mértékben csökkent – nagyobb arányban csökkentették termelési volumenüket az exportra termelő cégek a hazai piacra értékesítőkkel szemben.

Az exportra nem termelő vállalatok értékelték a jelenlegi helyzetet a legrosszabbul, illetve ezen vállalati kör kilátásai is legkedvezőtlenebbek – a volumen növelését tervezőkkel szemben 5 százalékpontos többségben vannak a termelési volumen további csökkenését prognosztizáló vállalatok.

A döntően exportorientált vállalatok kilátásai viszont nagyon kedvezőek – közel 19 százalékponttal több vállalat jelezte, hogy 2010 első félévében - 2009 első félévhez képest - növekedésre számít a termelési volumenben. Így az egyenlegmutatójuk értéke messze meghaladja a 2008 őszt.

3.1.5. tábla: A termelési volumen alakulása export tevékenység szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	akt.	terv	akt.	terv	akt.	akt.	terv	akt.
nincs export tevékenység	1,1	6,3	-8,6	1,4	-10,1	-12,8	-31,4	-5,4
Árbevétel: 50%-nál kisebb	15,7	14,0	16,4	24,8	3,3	-0,5	-27,4	14,4
Árbevétel: 50%-nál nagyobb	33,6	26,6	34,1	39,8	2,4	4,0	-29,0	18,5
Minta összesen	6,7	9,7	0,8	10,6	-6,1	-8,0	-30,6	0,3

Megjegyzés: az ábra y tengelyén az értékek -100 és +100 közötti értékeket vehetnek fel. -100-at akkor, ha minden cég csökkenéssel, +100-at akkor, ha minden cég növekedéssel számol.

Megjegyzés: Az akt. oszlopok jelenítik meg - a korábbi év harmadik negyedévéhez viszonyítva - a tárgyév harmadik negyedévének termelési volumenét. A tervek oszlopok jelenítik meg - a tárgyév első félévéhez viszonyítva - a következő év első félévének termelési volumenét.

Elemzőszámok: N2006:3428, 3193, N2007: 4975, 4344, N2008: 4932, 4282, N2009: 5211, 4386

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

3.2 Kapacitáskihasználtság

Főbb megállapítások

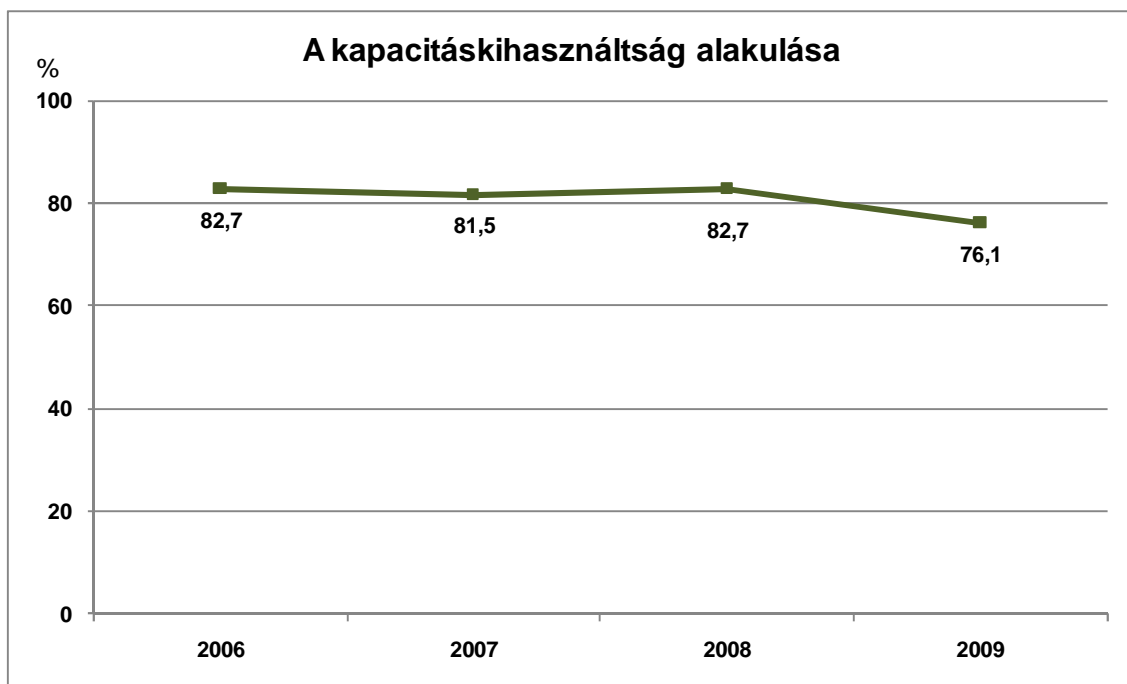
A 2009 őszi adatok szerint 6,5 százalékponttal csökkent a versenyszférában a kapacitáskihasználtság a tavalyi felvétel eredményeihez képest.

A kapacitáskihasználtság indikátora szerint a gazdasági válság a legjobban teljesítő vállalati szegmensekre volt kiemelten rossz hatással. Így akár létszám, akár exporttevékenység vagy tulajdonosi háttér szerint nézve a vállalati csoportokat, a válság hatására csökkentek a kapacitások kihasználtságában korábban meglévő különbségek az egyes vállalati csoportok között.

2009-ben a pénzügyi szektor szenvedte el a legnagyobb visszaesést. Egy év alatt az ágazat kapacitáskihasználtsága 20 százalékpontot zuhant és ezzel a legalacsonyabb értéket érte el a gazdasági ágak között.

Az elmúlt években az országos kapacitáskihasználtság átlaga mindig 80 százalék felett volt. 2009-ben viszont mindössze 76 százalékot mértünk – ez 6,5 százalékpontos visszaesést jelent a tavalyi évhez képest.

3.2.1. ábra: Vállalatok kapacitáskihasználtságának alakulása, 2006-2009

Elemzések: N2006:5744, N2007:6498 N2008:6884 N2009: 5798

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Általánosságban elmondható, hogy a tisztán külföldi tulajdonú vállalatok kapacitáskihasználtsága magasabb, mint a tisztán hazai tulajdonúaké. Ez 2009-ben is így van, azonban a két csoport között különbség jelentős mértékben csökkent. Míg

2008-ban 6 százalékpontos volt a különbség a két csoport között, addig 2009-ben mindössze 2 százalékpont. 2008 őszéhez képest 10 százalékpontot csökkent a tisztán külföldi tulajdonban lévő vállalatok kapacitáskihasználtsága.

3.2.2. tábla: Vállalatok kapacitáskihasználtságának alakulása tulajdonosi háttér szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Tisztán hazai tulajdon	4075	81,1	5391	80,6	5783	81,7	5218	75,9
Vegyes tulajdon	331	86,7	232	85,5	257	83,4	165	75,7
Tisztán külföldi tulajdon	699	88,0	468	88,1	534	88,2	414	77,9
Minta összesen		82,7		81,5		82,7		76,1

Élemszámok: N2006 : 5105, N2007 : 6091, N2008 : 6574, N2009 : 5797

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Az eddigi évek alapján érvényes volt, hogy kapacitáskihasználtság egyenesen arányos mértékben növekszik a vállalat méretével. 2009-ben viszont a legnagyobb foglalkoztatók az országos átlagnál némileg alacsonyabb, 76 százalékos kapacitáskihasználtságról számoltak be. Esetükben egy év alatt közel 14 százalékpontot csökkent a kapacitáskihasználtság mértéke.

3.2.3. tábla: Vállalatok kapacitáskihasználtságának alakulása vállalatméret szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	n	%	n	%	n	%	n	%
10 fő alatt	499	78,1	2844	77,2	2675	78,7	2432	75,9
10 – 19 fő között	1158	80,8	918	80,2	1149	81,4	924	76,3
20 – 49 fő között	1661	84,8	1124	83,3	1257	84,0	1068	75,3
50 – 249 fő között	1858	87,0	1185	85,5	1370	86,2	1082	77,1
250 fő felett	507	89,2	378	89,7	414	89,6	291	75,9
Minta összesen		82,7		81,5		82,7		76,1

Élemszámok: N2006 : 5683, N2007 : 6449, N2008 : 6865, N2009 : 5797

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Az elmúlt években a közép-magyarországi vállalatok kapacitáskihasználtsága rendre országos átlag feletti volt. 2009-ben azonban 10 százalékpontot csökkent, így már mindössze 74 százalékos a régióban tevékenykedő vállalatok mutatója. A legkisebb csökkenést – 3 százalékpontot – Közép-Dunántúlon mértük, ebben a régióban tevékenykedő vállalatok körében tapasztaltuk tehát a kapacitáskihasználás legmagasabb szintjét.

3.2.4. tábla: Vállalatok kapacitáskihasználtságának alakulása régió szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Közép-Magyarország	2079	87,2	1583	82,8	1818	84,0	1391	74,1
Közép-Dunántúl	582	81,1	587	83,4	622	82,5	598	79,3
Nyugat-Dunántúl	524	84,4	559	82,7	696	83,2	646	77,8
Dél-Dunántúl	553	81,8	848	82,4	873	82,2	714	78,7
Dél-Alföld	706	79,9	909	82,0	931	83,5	751	74,3
Észak-Alföld	719	81,1	880	80,2	875	82,5	723	76,5
Észak-Magyarország	581	78,8	1132	78,0	1069	80,0	975	74,8
Minta összesen		82,7		81,5		82,7		76,1

Élemszámok: N2006 : 5744 , N2007 : 6498, N2008 : 6884, N2009 : 5798

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

2009-ben a pénzügyi szektor szenvedte el a legnagyobb visszaesést. Egy év alatt az ágazat kapacitáskihasználtsága 20 százalékpontot zuhant és ezzel a legalacsonyabb értéket érte el a gazdasági ágak között.

A 2006-ban még legrosszabb kapacitáskihasználtsággal jellemezhető vendéglátás-turizmus ágazat 2009-re a legjobb mutatóval büszkélkedhet, ráadásul ez az egyetlen ágazat, amely az elmúlt évben még növelni is tudta a kapacitáskihasználtságát. A közel 7 százalékpontos növekedés eredményeképpen 78 százalékos szinttel jellemezhető. Átlag feletti kapacitáskihasználtsággal jellemezhető továbbá az ipar (78 százalék) és a kereskedelem-javítás (77százalék).

3.2.5. tábla: Vállalatok kapacitáskihasználtságának alakulása gazdasági ágak szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Mezőgazdaság	483	85,8	325	84,0	316	85,9	293	74,3
Ipar	2472	78,7	1806	80,4	2023	80,4	1680	77,6
Építőipar	515	90,6	680	84,6	701	84,6	649	74,4
Kereskedelem, javítás	1071	86,6	1534	80,6	1382	82,3	1283	76,5
Vendéglátás-turizmus	165	63,9	495	71,0	440	71,3	417	78,0
Szállítás, raktározás	133	87,8	258	86,2	354	84,4	239	74,4
Pénzügy	40	94,1	81	89,8	126	91,6	120	71,9
Egyéb gazdasági szolgáltatás	706	87,2	1298	84,5	1443	86,5	1117	74,9
Minta összesen		82,7		81,5		82,7		76,1

Élemszámok: N2006 : 5585, N2007 : 6477, N2008 : 6785, N2009 : 5798

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Megállapítható, hogy export tevékenység szerint nem történt különösebb áttrendeződés. Már 2008-ban jelentősen csökkent a döntően exportáló és a kizárólagosan hazai piacra termelő, szolgáltató vállalatok közötti különbség. A különbség idén már kisebb mértékben, 2 százalékpontonra zsugorodott. A döntően exportra termelő vállalatokra 2009-ben is legmagasabb kapacitáskihasználtság jellemző.

3.2.6. tábla: Vállalatok kapacitáskihasználtságának alakulása az export tevékenység szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	n	%	n	%	n	%	n	%
nincs export tevékenység	3292	81,9	4699	80,1	4883	81,9	4347	75,8
Árbevétel: 50%-nál kisebb	1194	80,1	904	82,7	1030	82,5	745	76,0
Árbevétel: 50%-nál nagyobb	1042	89,6	580	89,2	607	84,7	698	77,8
Minta összesen		82,7		81,5		82,7		76,1

Élemszámok: N2006 : 5528 , N2007 : 6183, N2008 : 6520, N2009 : 5790

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

3.3 Rendelésállomány

2009-ben jelentősen csökkent a versenyszféra rendelésállománya. Az egyenlegmutató értéke 17 ponttal volt alacsonyabb, mint 2008 hasonló időszakában, így -23 ponton áll.

A gazdasági válság nivelláló hatása a rendelésállomány alakulásában is tetten érhető: csökkentek e téren a különbségek a létszám, az exporttevékenység vagy a tulajdonosi háttér szerint képzett vállalati csoportokban.

Minden vizsgált vállalati szegmensben negatív az egyenlegmutató értéke. Gazdasági ágak tekintetében a mezőgazdaságban (-41 pont), földrajzi régiók szerint pedig Nyugat-Magyarországon (-30) a legalacsonyabb rendelésállomány egyenlegmutatójának értéke.

A következőkben bemutatjuk a vállalkozások rendelésállományának alakulását tulajdonosi szerkezet, vállalati létszám, földrajzi régió, gazdasági ág és export tevékenység szerint.

A rendelésállomány kívánatos nagyságát a következő kérdéssel közelítettük:

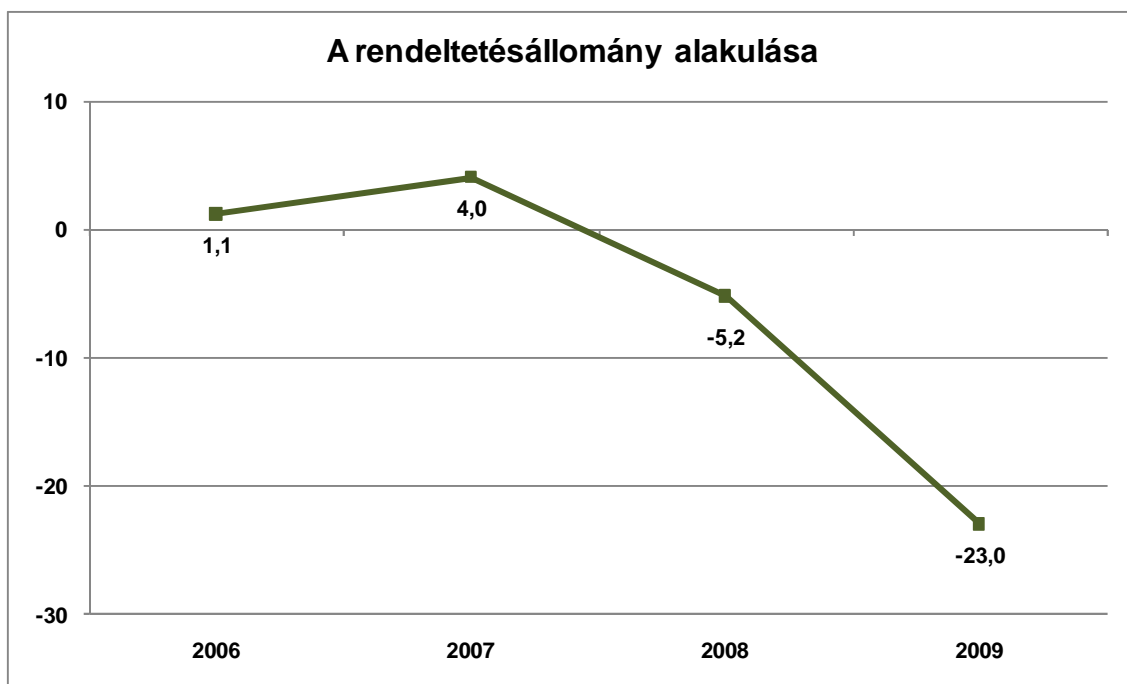
Milyennek ítéli a vállalkozás (telephely) rendelésállományát, vagy termékeinek keresletét jelenleg? Magasnak, közepesnek vagy alacsonynak?

Az eredményeket egy százas skálára vetített egyenlegmutató segítségével mutatjuk be. Az egyenlegmutató nem más, mint a rendelésállományt magasnak tartó és azt alacsonynak tartó vállalatok arányának különbsége. Így a mutató -100 és +100 közötti értékeket vehet fel. -100-at akkor, ha minden cég alacsonynak és +100-at akkor, ha minden cég magasnak ítéli meg rendelésállományát

2009-re jelentős mértékben csökkent a rendelésállomány szintjét mutató index értéke. A 2007 ősze és 2008 ősze közötti 9 pontos csökkenés után 2008 ősze és 2009 ősze között további 17 százalékponttal csökkent a mutató értéke. Így 2009 őszen már -23 ponttal jellemezhetőek a magyarországi vállalkozások rendelésállománya.

A -23 pont azt jelenti, hogy 23 százalékponttal több cég jelezte, hogy rendelésállománya alacsony, mint amennyi azt magasnak ítélte meg. Részletesebben, a minta 33 százaléka alacsonynak és mindössze 8 százaléka találta rendelésállományát magasnak. Ezzel szemben, 2008-ban „csak” 21 százalék jellemezte rendelésállományát alacsonynak és 15 százalék pedig magasnak.

3.3.1. ábra: A vállalatok rendelésállományának alakulása 2006-2009

Megjegyzés: az ábra y tengelyén az értékek -100 és $+100$ közötti értékeket vehetnek fel. -100 -at akkor, ha minden cég alacsony, $+100$ -at akkor, ha minden cég magas rendelésállománnyal számol.
 Elemszámok: N2006:5895, 5542, N2007:6948, 6143, N2008:6962, 6070, N2009: 6914, 5847
 Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A rendelésállományra is igaz a megállapítás, hogy a legjobban és legrosszabbul teljesítő vállalatok közötti olló záródik a gazdasági válság hatására.

3.3.2. tábla: Vállalatok rendelésállományának alakulása tulajdoni háttér szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	n	egyenleg	n	egyenleg	n	egyenleg	n	egyenleg
magyar tulajdonú	4185	-5,8	5763	-1,7	5856	-8,3	6213	-24,1
vegyes tulajdonú	338	20,6	258	26,9	260	9,9	197	-20,6
döntően külföldi tulajdonú	708	37,8	489	43,3	546	14,2	499	-11,9
Minta összesen		1,1		4,0		5,2		-23,0

Megjegyzés: az ábra y tengelyén az értékek -100 és $+100$ közötti értékeket vehetnek fel. -100 -at akkor, ha minden cég alacsony, $+100$ -at akkor, ha minden cég magas rendelésállománnyal számol.
 Elemszámok: N2006:5895, 5542, N2007:6948, 6143, N2008:6962, 6070, N2009: 6914, 5847
 Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Az elmúlt éveket tekintve, 2009-ben fordult elő először, hogy a vegyes és tisztán külföldi tulajdonú vállalatok rendelésállománya negatív értékekkel jellemezhető. Míg 2008-ban, a tisztán külföldi tulajdonban lévő vállalatok körében 14

százalékponttal több vállalat jellemezte rendelésállományát magasnak, mint alacsonynak, addig 2009-ben már 12 százalékponttal több vállalat nyilatkozott úgy, hogy rendelésállománya inkább alacsony, minthogy magas.

Általánosíthatunk úgy, hogy a vállalatméret növekedésével nő a magas rendelésállományú vállalatok aránya. Ez 2009-ben sincs másképp, azonban kiemelendő, hogy a legnagyobb foglalkoztatók körében is nagyobb arányban vannak az alacsony, mint a magas rendelésállománnyal bíró vállalatok.

3.3.3. tábla: Vállalatok rendelésállományának alakulása vállalatméret szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	n	egyenleg	n	egyenleg	n	egyenleg	n	egyenleg
10 fő alatt	529	-18,9	3112	-14,3	2738	-16,8	2931	-32,0
10 – 19 fő között	1210	-1,8	971	3,2	1166	-4,3	1105	-28,6
20 – 49 fő között	1694	9,8	1191	10,8	1276	1,0	1266	-21,8
50 – 249 fő között	1875	19,8	1241	19,1	1370	5,2	1276	-15,2
250 fő felett	506	30,8	420	36,8	409	11,3	335	-4,1
Minta összesen		1,1		4,0		5,2		-23,0

Megjegyzés: az ábra y tengelyén az értékek -100 és $+100$ közötti értékeket vehetnek fel. -100 -at akkor, ha minden cég alacsony, $+100$ -at akkor, ha minden cég magas rendelésállománnyal számol.

Elemzések: N2006:5895, 5542, N2007:6948, 6143, N2008:6962, 6070, N2009: 6914, 5847

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A gazdaságilag fejlett – így a rendelésállományt tekintve jobb helyzetben lévő – régiók, úgymint Közép-Magyarország, Közép-Dunántúl és Nyugat-Dunántúl helyzete már 2008-ban is jelentős mértékben romlott. 2009-ben a folyamat fokozódott, így a szóban forgó régiók mindegyikben jelentős többsége került a rendelésállományukat alacsonynak ítéző vállalatok. Közép-Dunántúlon 30 százalékponttal, Közép-Magyarországon 24 százalékponttal, illetve Nyugat-Dunántúlon 17 százalékponttal több vállalat nyilatkozott úgy, hogy rendelésállománya alacsony, mint magas.

3.3.4. tábla: Vállalatok rendelésállományának alakulása régió szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	n	egyenleg	n	egyenleg	n	egyenleg	n	egyenleg
Közép-Magyarország	2153	0,0	1746	8,7	1861	-0,2	1813	-24,1
Közép-Dunántúl	578	5,5	618	12,3	615	0,4	714	-30,0
Nyugat-Dunántúl	536	12,8	590	12,4	688	-6,9	747	-16,8
Dél-Dunántúl	559	-5,0	895	2,2	887	-9,1	850	-25,4
Dél-Alföld	720	-3,9	1017	2,4	971	-9,6	854	-19,5
Észak-Alföld	735	-0,4	937	-2,3	881	-5,1	821	-24,9
Észak-Magyarország	595	5,7	1192	-4,9	1075	-8,6	1115	-20,8
Minta összesen		1,1		4,0		5,2		-23,0

Megjegyzés: az ábra y tengelyén az értékek -100 és +100 közötti értékeket vehetnek fel. -100-at akkor, ha minden cég alacsony, +100-at akkor, ha minden cég magas rendelésállománnyal számol.

Elemzőszámok: N2006:5895, 5542, N2007:6948, 6143, N2008:6962, 6070, N2009: 6914, 5847

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

2008 őszén még a pénzügyi és egyéb gazdasági szolgáltatás területén több olyan vállalat tevékenykedett, amelyek magas rendelésállománnyal voltak jellemezhetőek. 2009-ben azonban már nincsen olyan gazdasági ág, ahol nagyobb arányban lennének a magas, mint az alacsony rendelésállománnyal bíró vállalatok.

A mezőgazdaság területén tevékenykedő vállalatok között a legrosszabb a helyzet. Itt 41 százalékponttal nagyobb arányban találhatunk inkább alacsony, mint magas rendelésállománnyal bíró vállalkozásokat. A pénzügy területén a legkisebb a különbség a magas és alacsony rendelésállománnyal rendelkező vállalatok között, mindössze 11 százalékpont.

3.3.5. tábla: A vállalatok rendelésállományának alakulása ágazat szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	n	egyenleg	n	egyenleg	n	egyenleg	n	egyenleg
Mezőgazdaság	493	6,6	345	9,6	316	-27,3	346	-40,5
Ipar	2480	1,5	1889	6,0	2031	-3,3	1987	-24,0
Építőipar	524	-3,5	723	-4,5	697	-7,4	752	-19,8
Kereskedelem, javítás	1143	1,8	1725	0,0	1431	-6,7	1514	-23,9
Vendéglátás-turizmus	169	-25,8	521	-3,2	445	-13,2	507	-22,8
Szállítás, raktározás	135	9,8	270	1,2	362	-7,6	287	-25,1
Pénzügy	45	33,1	99	31,7	137	9,9	140	-10,7
Egyéb gazdasági szolgáltatás	720	4,0	1400	6,5	1458	0,8	1380	-18,1
Minta összesen		1,1		4,0		5,2		-23,0

*Megjegyzés: az ábra y tengelyén az értékek -100 és +100 közötti értékeket vehetnek fel. -100-at akkor, ha minden cég alacsony, +100-at akkor, ha minden cég magas rendelésállománnyal számol.
 Elemszámok: N2006:5895, 5542, N2007:6948, 6143, N2008:6962, 6070, N2009: 6914, 5847
 Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel*

Általánosságban elmondható, hogy az export tevékenység növekedésével párhuzamosan nő a rendelésállomány is. Ez 2009-ben sincs másképp, viszont ebben az évben már a döntően exportra termelő vállalatok között is többségbe kerültek az alacsony rendelésállománnyal bíró vállalatok.

Míg 2007-ben még 46 pont volt a különbség a tisztán hazai piacra termelő és döntően exportra termelő vállalatok között, addig ez 2009-re 11 pontra csökkent.

3.3.6. tábla: Vállalatok rendelésállományának alakulása export tevékenység szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	n	egyenleg	n	egyenleg	n	egyenleg	n	egyenleg
nincs export tevékenység	3395	-5,1	5015	-5,1	4955	-8,8	5215	-25,1
Árbevétel: 50%-nál kisebb	1222	7,2	954	15,7	1038	-2,4	897	-19,0
Árbevétel: 50%-nál nagyobb	1015	27,8	604	40,4	616	11,3	793	-14,2
Minta összesen		1,1		4,0		5,2		-23,0

*Megjegyzés: az ábra y tengelyén az értékek -100 és +100 közötti értékeket vehetnek fel. -100-at akkor, ha minden cég alacsony, +100-at akkor, ha minden cég magas rendelésállománnyal számol.
 Elemszámok: N2006:5895, 5542, N2007:6948, 6143, N2008:6962, 6070, N2009: 6914, 5847
 Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel*

3.4 A cégek üzleti helyzete

Főbb megállapítások

Az üzleti helyzetet mérő egyenlegmutató szerint a válság Magyarországon 2009 októberre elérhette mélypontját és a 2010 első félévére vonatkozó prognózisok már mutatják a kilábalás jeleit.

A gazdaságilag fejlett Közép-magyarországi és Közép-dunántúli régiók vállalkozásainak üzleti helyzete volt a legrosszabb 2009 őszén. A prognózis szerint az előbbi hamarabb fog magához térni, mint az utóbbi, ahol 2010 első negyedévében is 12 százalékpont a különbség várható a rossz és jó üzleti helyzetben lévő vállalatok között.

Gazdasági ágakat tekintve a pénzügyi szektor várakozásai a leginkább kedvezőbbek, a mezőgazdaságé pedig a legrosszabbak. Az ipar 2010 első félévében fogja (újra) elérni a 2008 őszi szintet.

A következőkben bemutatjuk a vállalkozások üzleti helyzetének alakulását tulajdonosi szerkezet, vállalati létszám, földrajzi régió, gazdasági ág és export tevékenység szerint.

A cégek üzleti helyzetének alakulására vonatkozóan a következő kérdéseket tettük fel:

Ön szerint milyen a vállalkozás (telephely) jelenlegi üzleti helyzete? Jó, kielégítő vagy rossz?

Illetve, várhatóan milyen lesz a vállalkozás (telephely) üzleti helyzete 2010 első félévében? Jó, kielégítő vagy rossz?

Az eredményeket egy százas skálára vetített egyenlegmutató segítségével mutatjuk be. Az egyenlegmutató nem más, mint az üzleti helyzetüket jónak tartó és az üzleti helyzetüket rossznak tartó vállalatok arányának különbsége. Így a mutató – 100 és +100 közötti értékeket vehet fel. –100-at akkor, ha minden cég rossznak és +100-at akkor, ha minden cég jónak ítéli meg üzleti helyzetét.

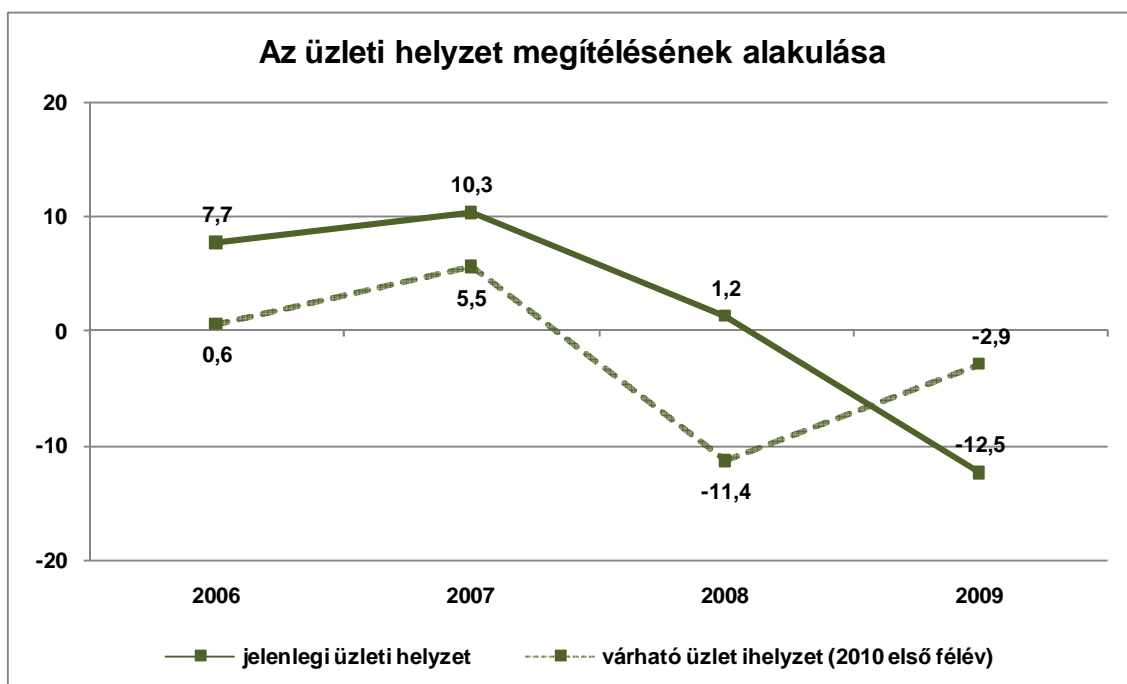
A 2008 őszén megfogalmazott prognózisnak megfelelően a vállalatok üzleti helyzete több éves mélypontra érkezett 2009 őszén. Míg 2008 őszén a vállalatok 21 százaléka értékelte üzleti helyzetét jónak, addig egy évvel később ez az arány 15 százalékra csökkent. Ezzel összefüggésben a rossz üzleti helyzetben lévő vállalatok aránya 19 százalékról 27 százalékra növekedett. Az üzleti helyzetet mérő egyenlegmutatón ez 1 pontot jelentett, ami azt mutatja, hogy tavaly ősszel még egy százalékponttal több vállalat jelezte üzleti helyzetét jónak, mint rossznak.

A 2008 őszén megfogalmazott prognózisok előrevetítették az idei mérleget. A tavalyi prognózis szerint 2009 első félévére 11 százalékpontos fölénybe kerültek a rossz üzleti helyzetben lévők, a jó üzleti helyzetben lévő vállalatokkal szemben. 2009

őszén pedig közel 13 százalékponttal haladta meg a jó helyzetben lévő vállalatok arányát, a rossz helyzetben lévőkét.

A 2010 első félévre vonatkozó várakozás azonban már jóval kedvezőbb képet mutat. Bár még mindig többen gondolják, hogy üzleti helyzetük inkább romlani, mint javulni fog, a különbség már csak 3 százalékpont a két csoport között. A vállalatok 23 százaléka prognosztizál további visszaesést és 20 százalék pedig üzleti helyzetének javulását valószínűsíti.

3.4.1. ábra: Az üzleti helyzet megítélésének alakulása, 2006-2009

Megjegyzés: az ábra y tengelyén az értékek -100 és $+100$ közötti értékeket vehetnek fel. -100 -at akkor, ha minden cég csökkenéssel, $+100$ -at akkor, ha minden cég növekedéssel számol.

Elemzések: N2006: 5969, 5569, N2007: 7053, 6146, N2008: 7040, 5970, N2009: 7140, 7058

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A korábbi évek tapasztalatai szerint, az üzleti helyzet megítélésében jelentős volt a különbség a tisztán magyar és tisztán külföldi tulajdonban lévő vállalatok között. A két szegmens között 2007 őszén még majdnem 45 százalékpontos különbséget mértünk. 2008 őszén a gazdasági válság hatására – elsősorban a külföldi tulajdonú vállalatok helyzetének romlása miatt – a különbség 27 százalékponttal csökkent. 2009-ben kis mértékben tovább záródott az olló 22 százalékponttal.

A válság mélyülése 2009-ben megállni látszik, hiszen a 2010 első félévére megfogalmazott prognózis már minden szegmensben az őszi helyzethez képest kedvezőbb. 2010 első félévében, a külföldi tulajdonú vállalatok körében 20 százalékpontos többségbe kerülnek az üzleti helyzetüket kedvezően megítélők.

3.4.2. tábla: Az üzleti helyzet megítélésének alakulása tulajdonosi háttér szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	tárgyév	várható	tárgyév	várható	tárgyév	várható	tárgyév	várható
magyar tulajdonú	0,2	-6,1	3,8	-0,8	-2,4	-16,0	-14,4	-5,7
vegyes tulajdonú	37,3	25,5	38,8	25,4	11,7	1,6	-7,9	9,8
döntően külföldi tulajdonú	44,6	38,8	47,9	47,2	24,8	16,7	7,9	20,4
Minta összesen	7,7	0,6	10,3	5,5	1,2	-11,4	-12,5	-2,9

Megjegyzés: az ábra y tengelyén az értékek -100 és +100 közötti értékeket vehetnek fel. -100-at akkor, ha minden cég csökkenéssel, +100-at akkor, ha minden cég növekedéssel számol.

Megjegyzés: A tárgyév oszlop a tárgyév őszére, a várható pedig a következő év első félévére vonatkozik.

Elemzőszámok: N2006:5319, 4939, N2007:6570, 5700, N2008:6748, 5718, N2009:7136, 7061

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Általános jelenségnek tekinthető, hogy a vállalatméret növekedésével kedvezőbb az üzleti helyzet megítélése. A 2009 őszi helyzetértékelésben és a 2010 első félévére vonatkozó prognózisban sincs ez másképp. A gazdasági válság hatására a mikro vállalkozások és a legnagyobb foglalkoztatók közötti olló jelentős mértékben záródott – 2008 őszén az egy évvel korábbi állapothoz képest elsősorban a legnagyobb foglalkoztatók körében romlott az üzleti helyzet megítélése. 2009-ben a legkisebb és legnagyobb foglalkoztatók közel azonos mértékben jelezték üzleti helyzetük romlását.

3.4.3. tábla: Az üzleti helyzet megítélésének alakulása vállalatméret szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	tárgyév	várható	tárgyév	várható	tárgyév	várható	tárgyév	várható
10 fő alatt	-9,6	-13,1	-8,3	-12,3	-10,8	-23,8	-23,3	-10,9
10 – 19 fő között	3,4	-4,8	8,4	3,6	1,4	-13,2	-18,3	-6,2
20 – 49 fő között	14,5	2,0	17,7	11,9	10,2	-4,6	-11,8	-2,4
50 – 249 fő között	25,7	15,5	25,8	19,6	13,2	0,2	0,8	7,0
250 fő felett	32,4	22,7	41,5	31,3	15,1	4,2	4,8	9,0
Minta összesen	7,7	0,6	10,3	5,5	1,2	-11,4	-12,5	-2,9

Megjegyzés: az ábra y tengelyén az értékek -100 és +100 közötti értékeket vehetnek fel. -100-at akkor, ha minden cég csökkenéssel, +100-at akkor, ha minden cég növekedéssel számol.

Megjegyzés: A tárgyév oszlop a tárgyév őszére, a várható pedig a következő év első félévére vonatkozik.

Elemzőszámok: N2006: 5919, 5496, N2007:7015, 6057, N2008:7060, 5968, N2009:7142, 7066

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A 2010 első félévére vonatkozó várakozások minden szegmensben kedvezőbbek, mint a 2009 őszi helyzetértékelés. A 19 fő alatti vállalkozások körében azonban nagyobb mértékű ez a javulás, mint a nagyobb foglalkoztatóknál.

A gazdasági válság az iparilag fejlett régiókat sújtotta leginkább, így például 2008 őszén regionális szinten is megfigyelhető volt egyfajta kiegyenlítődés. 2009 őszén a fejlett régiók közül Közép-Magyarország és Közép-Dunántúl helyzete már a legrosszabbnak tekinthető. Előbbiben 18 százalékponttal, utóbbiban pedig 17 százalékponttal nagyobb arányban jeleztek rossz, mint jó üzleti helyzetet a megkérdezett vállalkozások. A 2010 első félévére vonatkozó prognózis bár mindenhol kedvezőbb az előző évi őszihez képest, a Közép-Dunántúli várakozások viszont messze elmaradnak az ország többi régiójától. Itt még 2010 első félévében is 12 százalékpontos többségben lesznek a rossz üzleti helyzetben lévő vállalatok.

3.4.4. tábla: Az üzleti helyzet megítélésének alakulása régió szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	tárgyév	Várható	tárgyév	várható	tárgyév	várható	tárgyév	várható
Közép-Magyarország	11,3	3,7	15,2	12,0	3,2	-7,1	-17,6	-3,5
Közép-Dunántúl	14,0	11,9	15,3	12,9	6,5	-13,1	-17,2	-11,7
Nyugat-Dunántúl	17,8	6,7	14,0	7,2	1,3	-15,4	-3,8	2,8
Dél-Dunántúl	-3,7	-8,2	4,3	1,4	-6,9	-11,6	-13,7	-2,9
Dél-Alföld	1,3	2,0	9,2	1,5	-0,4	-11,3	-9,6	-3,6
Észak-Alföld	6,6	0,4	7,3	2,5	2,1	-12,6	-9,5	-1,6
Észak-Magyarország	7,1	-13,5	5,3	-0,8	2,3	-13,2	-10,6	-0,9
Minta összesen	7,7	0,6	10,3	5,5	1,2	-11,4	-12,5	-2,9

Megjegyzés: az ábra y tengelyén az értékek -100 és +100 közötti értékeket vehetnek fel. -100-at akkor, ha minden cég csökkenéssel, +100-at akkor, ha minden cég növekedéssel számol.

Megjegyzés: A tárgyév oszlop a tárgyév őszére, a várható pedig a következő év első félévére vonatkozik.

Elemzőszámok: N2006: 5981, 5546, N2007:7076, 6108, N2008:7080, 5984, N2009: 7143, 7067

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A gazdasági válság előtt a pénzügy területén működő cégek voltak a legjobb üzleti helyzetben. A válság ezt az ágazatot is jelentősen érintette, de sem 2008, sem 2009 őszén nem fordult negatívba az üzleti helyzetet mutató egyenleg. 2009 őszén az összes többi ágazat inkább rossz üzleti helyzettel jellemezhető. Kiemelendő a mezőgazdaság, ahol az egyenlegmutató értéke -31 pontos.

A 2010 első félévére vonatkozó prognózisok minden ágazatnál kedvezőbbek, mint az ősziek. Úgy tűnik, hogy a kis pénzügyi ágazat talál leginkább magára és a mezőgazdaság a legkevésbé. Előbbinél az egyenlegmutató 27 pontos, utóbbinál pedig -21 pontos.

Jelentős a legnagyobb ágazat, az ipar helyzetének változása, hiszen 2007 ősze és 2009 ősze között jelentős mértékben romlott az ágazat helyzete. 2008 őszén még árnyalatnyi többségben voltak a jó üzleti helyzetben lévő vállalatok, 2009 őszére azonban 12 százalékpontos többségbe kerültek a rossz üzleti helyzetben lévő vállalatok. A 2010 első félévére vonatkozó prognózis szinte megegyezik a 2008 őszi állapottal.

3.4.5. tábla: Az üzleti helyzet megítélésének alakulása gazdasági ág szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	tárgyév	várható	tárgyév	várható	tárgyév	várható	tárgyév	Várható
Mezőgazdaság	7,5	6,0	4,3	-2,6	-7,0	-24,3	-31,2	-20,8
Ipar	1,5	-0,4	8,8	6,5	0,1	-12,1	-12,3	0,2
Építőipar	4,4	-17,1	3,2	-7,6	-6,5	-20,6	-14,9	-8,2
Kereskedelem, javítás	3,8	-6,9	9,1	1,9	1,1	-15,7	-15,8	-7,6
Vendéglátás-turizmus	-15,8	0,2	10,8	0,0	-5,3	-19,5	-17,2	-9,0
Szállítás, raktározás	8,6	-13,4	-0,1	0,4	-9,7	-23,7	-18,4	-8,1
Pénzügy	62,4	56,8	54,1	47,7	37,9	18,7	19,5	26,8
Egyéb gazdasági szolgáltatás	22,4	10,2	16,4	12,5	9,4	1,7	-5,5	1,6
Minta összesen	7,7	0,6	10,3	5,5	1,2	-11,4	-12,5	-2,9

Megjegyzés: az ábra y tengelyén az értékek -100 és +100 közötti értékeket vehetnek fel. -100-at akkor, ha minden cég csökkenéssel, +100-at akkor, ha minden cég növekedéssel számol.

Megjegyzés: A tárgyév oszlop a tárgyév őszére, a várható pedig a következő év első félévére vonatkozik.

Elemzőszámok: N2006: 5813, 5390, N2007: 7054, 6088, N2008:6976, 5897, N2009:7141, 7065

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Az export-orientált vállalatok üzleti helyzete jobb, mint a kizárólagosan hazai piacra termelőké. Ez a válság éveiben sincs másképp, de az egyenlegmutató szerint a kiegyenlítődés itt is megfigyelhető. A 2010-es prognózisok kedvező képet mutatnak. A döntően exportra termelő vállalatok üzleti helyzete meg fogja közelíteni a 2008 őszi helyzetet.

3.4.6. tábla: Az üzleti helyzet megítélésének alakulása export tevékenység szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	tárgyév	várható	tárgyév	várható	tárgyév	várható	tárgyév	várható
nincs export tevékenység	2,7	-5,1	0,8	-3,8	-2,6	-16,4	-15,8	-6,6
Árbevétel: 50%-nál kisebb	12,7	5,5	24,7	16,5	7,5	-5,8	-4,7	4,0
Árbevétel: 50%-nál nagyobb	32,1	27,0	42,3	40,6	12,4	2,9	-1,1	10,9
Minta összesen	7,7	0,6	10,3	5,5	1,2	-11,4	-12,5	-2,9

Megjegyzés: az ábra y tengelyén az értékek -100 és +100 közötti értékeket vehetnek fel. -100-at akkor, ha minden cég csökkenéssel, +100-at akkor, ha minden cég növekedéssel számol. A tárgyév oszlop a tárgyév őszére, a várható pedig a következő év első félévére vonatkozik.

Elemzőszámok: N2006: 5725, 5306, N2007:6635, 5758, N2008:6650, 5666, N2009:7133, 7056

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

3.5 Beruházás

Főbb megállapítások

A beruházási aktivitást mérő egyenlegmutató értéke a 2008-as mélypont után, több mint egy pontot emelkedve 4 ponton áll. Ez az érték még mindig sokkal alacsonyabb, mint a válság előtti utolsó felvételtől származó érték, ami 9 pont volt.

A válság előtti néhány évben a beruházások terén élenjáró gazdaságilag fejlett régiókat különbözőképpen viselte meg a válság. Míg következő évi beruházásaikkal kapcsolatban 2008 őszén még nagyon pozitívak voltak a Közép-Dunántúlon lévő vállalkozások, addig 2009-ben már kedvezőtlenebbül tekintenek a következő időszakra. A Nyugat-dunántúli régió vállalkozásai azonnal megérezték a válságot, egyenlegmutatójuk, már 2008 őszén negatívba fordult, azonban beruházási terveik idén ősszel már kimagaslóan pozitív képet festenek.

A gazdasági válság következtében, 2009 folyamán leginkább a kombinált kapacitásnövelő és innovatív beruházásokat végrehajtó vállalkozások aránya csökkent. Míg 2007-ben a cégek 19 százaléka, 2008-ban már csak 18 százaléka, 2009 pedig csak 15 százaléka hajtott végre ilyen beruházást.

A következőkben bemutatjuk a vállalkozások beruházási aktivitásának alakulását tulajdonosi szerkezet, vállalati létszám, földrajzi régió, gazdasági ág és export tevékenység szerint.

A beruházási aktivitás alakulását a következő kérdéssel közelítettük:

Várhatóan hogyan alakul a vállalkozásnál (telephelynél) a beruházások volumene 2010 első félévében 2009 első félévéhez viszonyítva? Növekszik, változatlan marad, vagy csökken?

Az eredményeket egy százas skálára vetített mutató segítségével mutatjuk be.

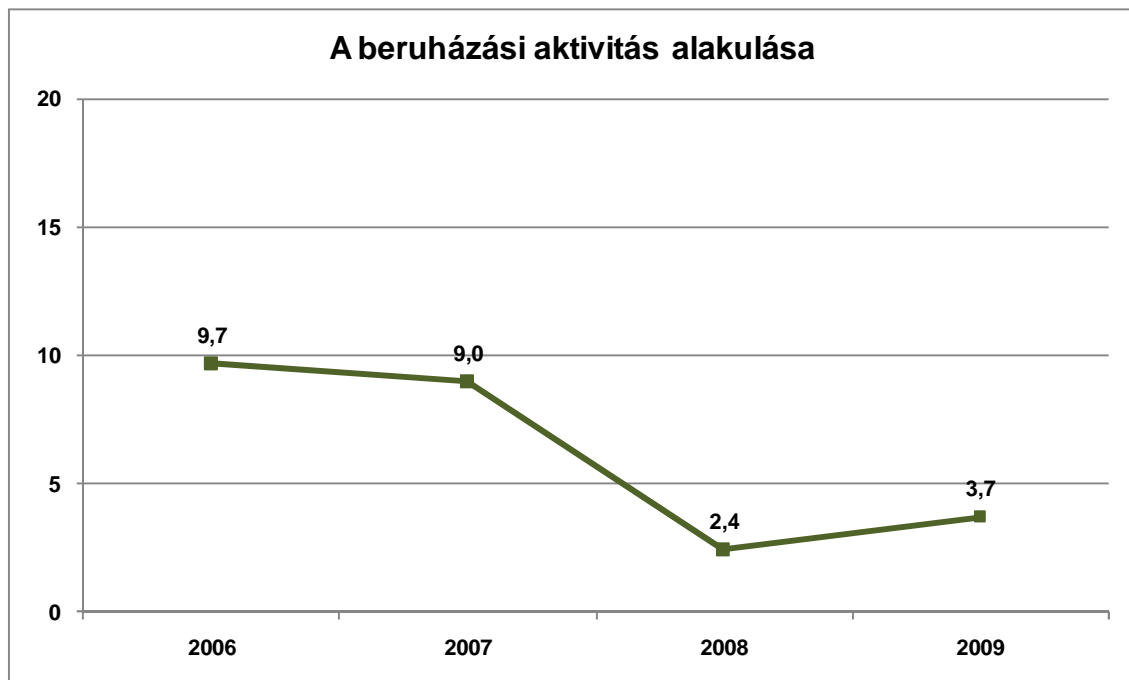
Az mutatóban a lehetséges válaszok súlyozott összegeket áll elő. A mutató – 100 és +100 közötti értékeket vehet fel. –100-at akkor, ha egyetlen cégnél sem volt 2009-ben beruházás és 2010-ben sem lesz, illetve +100-at akkor, ha a 2009-es beruházási volumen 2010-ben növekszik.

2009 első félévéhez képest 2010 első félévében a vállalatok 22 százaléka növeli, 14 százaléka csökkenti, 36 százaléka pedig változatlan szinten tartja beruházásai volumenét. A fennmaradó 28 százalék pedig úgy nyilatkozott, hogy nem volt és nem is lesz beruházás a cégnél. Mindez azt jelenti, hogy a beruházási volument mérő index értéke árnyalatnyival magasabb, mint 2008 hasonló időszakához képest. Az index értékének növekedése lényegében annak tudható be, hogy 2009 őszére 4 százalékponttal csökkent azon cégek aránya, akik beruházásaik csökkenését tervezték.

Fontos hangsúlyozni azonban, hogy a mutató értéke még messze nem érte el a gazdasági válság előtti utolsó felvétel értékét. 2007-ben a mutató értéke 9 pont volt, 2009 őszén pedig 3,7 pont.

3.5.1. ábra: A beruházási aktivitás alakulása 2006-2009

Megjegyzés: az ábra y tengelyén az értékek -100 és $+100$ közötti értékeket vehetnek fel. -100 -at akkor, ha egyetlen cégnél sem volt 2009-ben beruházás és 2010-ben sem lesz, illetve $+100$ -at akkor, ha a 2009-es beruházási volumen 2010-ben növekszik.

Elemzőszámok: N2006: 5630, N2007: 6397, N2008:6347, N2009:6685

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Ahogy az már korábban is elmondtuk, a válság miatt a legjobban teljesítő szegmensek teljesítménye esett vissza, ami csökkentette a különbséget a magyar és tisztán külföldi tulajdonú vállalatok között.

A korábbi éveknek megfelelően a beruházási volumen legnagyobb valószínűséggel a döntően külföldi tulajdonú vállalatoknál fog nőni. A mutató értéke azonban még jelentős mértékben elmarad a válság előtti utolsó felvétel eredményeitől, hiszen 2007 őszén ebben a szegmensben 38 ponton állt az egyenlegmutató értéke.

3.5.2. tábla: A beruházási aktivitás alakulása tulajdonosi háttér szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	n	érték	n	érték	n	érték	n	érték
magyar tulajdonú	4000	6,1	5273	4,8	5331	0,1	5979	1,9
vegyes tulajdonú	329	17,5	233	20,9	237	19,6	197	14,2
külföldi tulajdonú	686	25,9	473	38,3	509	17,2	504	18,9
Minta összesen		9,7		9,0		2,4		3,7

Megjegyzés: az ábra y tengelyén az értékek -100 és +100 közötti értékeket vehetnek fel. -100-at akkor, ha egyetlen cégnél sem volt 2009-ben beruházás és 2010-ben sem lesz, illetve +100-at akkor, ha a 2009-es beruházási volumen 2010-ben növekszik.

Elemzőszámok: N2006:5015, N2007:5979, N2008:6077, N2009:6680

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Azon az általános érvényű állításon, hogy a létszám növekedésével nő a beruházási volumen, a gazdasági válság sem változtatott. A létszám kategóriák szerinti szegmensekben mindegyikében, kivéve a mikro vállalkozásokat 2010-ben csökkeni fog a beruházások volumene. Leginkább a 10-19 és 20-49 fős cégek körében. Előbbiben az egyenlegmutató a tavaly őszi 3-as értékről -6-ra, utóbbiban pedig 11-ről 5-re csökkent.

A mikro-vállalkozások körében ugyan negatív a 2010-re vonatkozó index értéke, lényegesen kedvezőbb képet sugall azonban a 2008 őszi megfogalmazott, 2009-re vonatkozó helyzetről.

3.5.3. tábla: A beruházási aktivitás alakulása vállalatméret szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	n	érték	n	érték	n	érték	n	érték
10 fő alatt	513	-7,6	2782	-12,5	2438	-15,5	2844	-6,6
10 – 19 fő között	1132	8,3	888	8,9	1067	3,3	1056	-6,0
20 – 49 fő között	1628	16,5	1083	20,7	1171	11,4	1205	5,1
50 – 249 fő között	1815	25,2	1186	31,1	1267	17,5	1245	14,0
250 fő felett	484	37,1	403	33,9	391	26,4	334	25,1
Minta összesen		9,7		9,0		2,4		3,7

Megjegyzés: az ábra y tengelyén az értékek -100 és +100 közötti értékeket vehetnek fel. -100-at akkor, ha egyetlen cégnél sem volt 2009-ben beruházás és 2010-ben sem lesz, illetve +100-at akkor, ha a 2009-es beruházási volumen 2010-ben növekszik.

Elemzőszámok: N2006:5572, N2007:6342, N2008:6334, N2009:6684

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A válság előtti néhány évben a beruházások terén élenjáró gazdaságilag fejlett régiókat különbözőképpen viselte meg a válság. Míg következő évi beruházásaikkal kapcsolatban 2008 őszén még nagyon pozitívak voltak a közép-dunántúli vállalkozások, addig 2009-ben a következő időszakra már kedvezőtlenebbül tekintenek. A Nyugat-dunántúli régió vállalkozásai azonnal megérezték a válságot, hiszen egyenlegmutatójuk már 2008 őszén negatívba fordult, azonban idén ősszel kimagaslóan pozitív képet festenek a beruházási terveik. Egyetlen régió egyenlegmutatója áll a negatív tartományban, Közép-Magyarországé. 2010-ben ebben a régióban terveznek legkisebb arányban új beruházásokat.

3.5.4. tábla: A beruházási aktivitás alakulása régiók szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	n	érték	n	érték	n	érték	n	érték
Közép-Magyarország	2001	11,5	1600	8,9	1719	-5,6	1754	-2,7
Közép-Dunántúl	569	17,3	592	14,2	579	8,4	691	3,7
Nyugat-Dunántúl	517	13,7	554	20,9	638	-1,1	746	12,6
Dél-Dunántúl	541	6,2	822	6,1	740	7,1	825	1,4
Dél-Alföld	706	-1,4	874	11,6	856	5,6	819	6,6
Észak-Alföld	721	8,1	852	-5,1	818	4,8	779	4,5
Észak-Magyarország	575	15,9	1103	10,0	997	6,5	1071	6,5
Minta összesen		9,7		9,0		2,4		3,7

Megjegyzés: az ábra y tengelyén az értékek -100 és +100 közötti értékeket vehetnek fel. -100-at akkor, ha egyetlen cégnél sem volt 2009-ben beruházás és 2010-ben sem lesz, illetve +100-at akkor, ha a 2009-es beruházási volumen 2010-ben növekszik.

Elemzőszámok: N2006: 5636, N2007:6397, N2008:6347, N2009:6685

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A 2008 őszén megfogalmazott következő évi beruházási tervek a pénzügy és építőipar terén voltak a leginkább pesszimisták. Előbbi -5 pontos, utóbbi pedig -4 pontos értékkel volt jellemezhető. 2010-ben azonban mindkét területen, jelentős számú vállalkozás tervez új beruházásokat. Különös módon kiemelendő az építőipar, amelynek beruházási egyenlegmutatója az utóbbi 4 évet tekintve a legmagasabb, közel 9 pont. Az összes többi gazdasági ág beruházási mutatója alacsonyabb, mint amit a válság előtti utolsó adatfelvételkor kaptunk.

Az egyéb gazdasági szolgáltatás az egyetlen olyan gazdasági ág, aminek mutatója a negatív tartományban van. Eszerint ezen a területen a várható a legkevesebb beruházás 2010 folyamán.

3.5.5. tábla: A beruházási aktivitás alakulása gazdasági ágak szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	n	Érték	n	érték	n	érték	n	érték
Mezőgazdaság	483	24,3	316	19,5	305	18,0	331	6,6
Ipar	2380	10,0	1750	12,1	1850	5,3	1920	6,8
Építőipar	499	1,4	631	-1,8	619	-3,5	703	8,8
Kereskedelem, javítás	1073	3,7	1568	3,9	1309	-2,8	1475	0,6
Vendéglátás-turizmus	160	16,3	469	10,5	385	2,8	496	4,2
Szállítás, raktározás	132	24,3	249	17,4	327	4,9	272	13,7
Pénzügy	46	15,2	99	16,5	129	-5,3	141	9,3
Egyéb gazdasági szolgáltatás	699	3,9	1292	4,3	1335	-0,9	1345	-4,7
Minta összesen		9,7		9,0		2,4		3,7

Megjegyzés: az ábra y tengelyén az értékek -100 és $+100$ közötti értékeket vehetnek fel. -100 -at akkor, ha egyetlen cégnél sem volt 2009-ben beruházás és 2010-ben sem lesz, illetve $+100$ -at akkor, ha a 2009-es beruházási volumen 2010-ben növekszik.

Elemzőszámok: N2006:5472, N2007:6374, N2008:6259, N2009:6683

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A beruházási aktivitást tekintve az exportra termelő és nem exportáló vállalkozások közötti olló az elmúlt két évben jelentősen záródott. Érdekes, hogy minden más konjunktúra mutató szerint dinamikus regenerálódó exportorientált vállalkozások körében kevésbé javult a mutató értéke, mint a döntően hazai piacra termelő vállalkozásoknál.

3.5.6. tábla: A beruházási aktivitás alakulása exporttevékenység szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	n	Érték	n	érték	n	érték	n	érték
nincs export tevékenység	3266	4,9	4587	0,8	4509	-2,9	5026	-0,6
Árbevétel: 50%-nál kisebb	1162	20,0	883	26,4	953	13,6	863	17,9
Árbevétel: 50%-nál nagyobb	961	23,1	580	30,1	570	13,3	790	14,3
Minta összesen		9,7		9,0		2,4		3,7

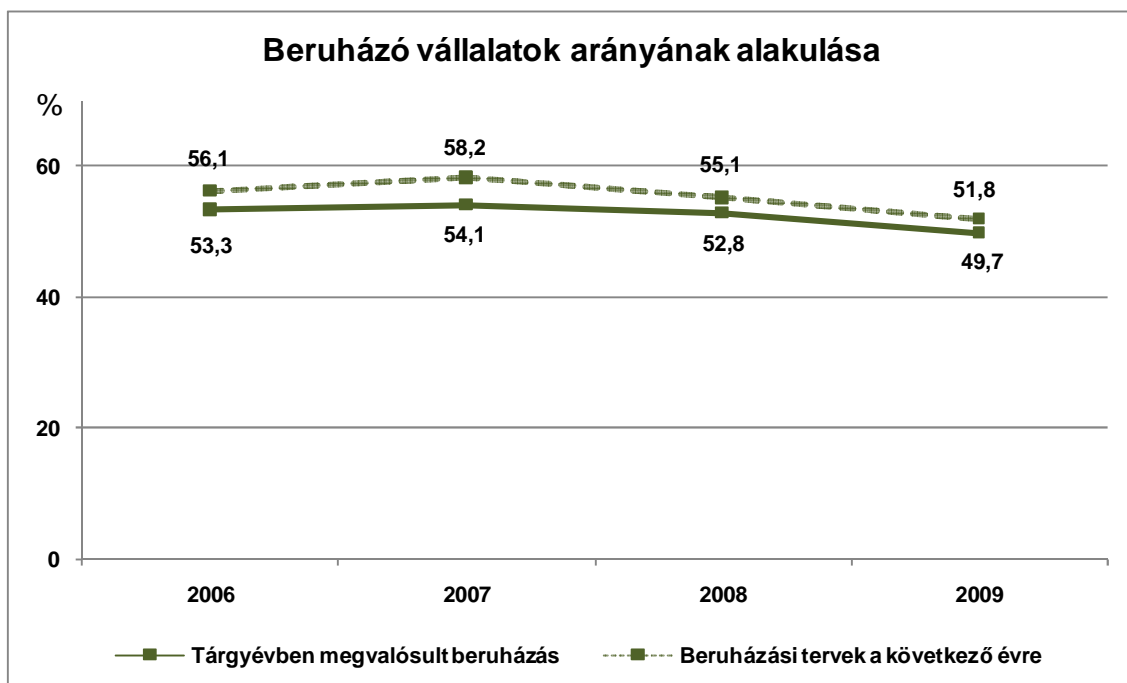
Megjegyzés: az ábra y tengelyén az értékek -100 és $+100$ közötti értékeket vehetnek fel. -100 -at akkor, ha egyetlen cégnél sem volt 2009-ben beruházás és 2010-ben sem lesz, illetve $+100$ -at akkor, ha a 2009-es beruházási volumen 2010-ben növekszik.

Elemzőszámok: N2006:5398, N2007:6050, N2008:6032, N2009:6679

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Amennyiben a végrehajtott beruházások alakulását szemléljük, láthatóvá válik, hogy 2008 folyamán 3 százalékponttal, 2009 folyamán pedig további 3 százalékponttal csökkent a beruházást végrehajtó vállalatok aránya. A következő évekre tervezett beruházások is csökkenő tendenciát mutatnak.

3.5.7. ábra: Beruházó vállalatok arányának alakulása, 2006-2009

Elemzések: N2006:5995, N2007:6691, N2008:7039, 6352, N2009: 6888, 6047

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A gazdasági válság következtében, 2009 folyamán leginkább a kombinált kapacitásnövelő és innovatív beruházásokat végrehajtó vállalkozások aránya csökkent. Míg 2007-ben 19 százalék, 2008-ban már csak 18 százalék, 2009 pedig 15 százalék hajtott végre ilyen beruházást.

Az adatokból látható az is, hogy a 2008 őszén optimistábbak voltak a következő évi beruházásaikkal kapcsolatban a vállalatok, mint amit meg tudtak valósítani. 2008-ban a vállalkozások 55 százaléka tervezett beruházást a következő évre, de csak 50 százalék hajtotta is végre. Talán ezért is óvatosabbak az előrejelzések 2010-re, mindössze 52 százalék tervez beruházást.

3.5.8. tábla: Különböző beruházási formák alakulása, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	megv.	terv	megv.	terv	megv.	terv	megv.	terv
Csak kapacitásnövelő	26,4	27,4	27,1	27,9	27,3	27,7	26,2	26,0
Csak innovatív	8,4	9,7	8,4	8,7	8,5	9,3	8,7	8,7
Mindkettő	18,5	19,0	18,6	21,6	17,0	18,1	14,9	17,1
Valamilyen beruházást tervez	53,3	56,1	54,1	58,2	52,8	55,1	49,7	51,8

*Megjegyzés: A megv. rövidítés a megvalósult beruházást jelenti.
A táblázatban szereplő értékek arányok.*

Elemzőszámok N2006:5995, N2007:6691, N2008:7039, 6352, N2009: 6888, 6047

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

3.6 Válságkezelés

Főbb következtetések

A vállalatok 86 százaléka alkalmazott már valamilyen eszközt a gazdasági válság hatásainak elhárítására. A költségek csökkentésére és a piaci pozíciók stabilizálására irányultak legnagyobb arányban a piaci szereplő lépései.

A legnépszerűbb technika az egyéb költségek csökkentése (61százalék) és az új piacok keresése volt (57százalék).

A vállalatok 86 százaléka alkalmazott már valamilyen eszközt a gazdasági válság hatásainak elhárítására. Általánosságban elmondható, hogy a tisztán külföldi tulajdonban lévő vállalatok (89 százalék), az Észak-Magyarországon tevékenykedő vállalatok (91 százalék), illetve a 250 főnél nagyobb vállalatok (91 százalék) nagyobb valószínűséggel alkalmaztak különböző eszközöket a válság hatásainak enyhítésére.

A válságkezelő stratégiákat négy csoportba osztottuk. Az első csoportba tartoznak az olyan likviditás javítására összpontosító stratégiák, mint a hitel konverzió vagy a követelésállomány csökkentése. A második csoportba tartoznak a kiadások csökkentésére irányuló technikák, mint például a munkaerő-leépítés vagy a bér csökkenés. A harmadik csoportba tartozó stratégiák a piaci pozíciók stabilizálására vagy javítására vonatkoznak. Végül az utolsó csoportot a korábbiakba nem illő alkalmazkodási lépések alkotják.

Összességében elmondható, hogy a kiadások csökkentésére és a piaci pozíciók stabilizálására irányultak legnagyobb arányban a piaci szereplő lépései. Előbbi érdekében 73 százalék, utóbbi érdekében pedig 71 százalék tett lépéseket. A likviditás javítására vonatkozóan a válaszolók 47 százaléka említett valamilyen lépést.

A likviditás javítására irányuló technikák közül a követelésállomány és a rövidlejáratú tartozások csökkentését jelölték meg legtöbbször. Előbbit 30 százalék, utóbbit pedig 28 százalék alkalmazta.

3.6.1. tábla: Válságkezelési stratégiák – likviditás javítása

	Már alkalmazta	Még nem alkalmazta, de tervezi
	%	%
A követelésállományt csökkenti	29,8	10,6
Rövidlejáratú tartozásait csökkenti	27,4	8,2
Rövidtávú finanszírozásának biztonságát javítja	20,4	6,3
Hitel-konverziót hajt végre	5,5	2,5

Elemzések: 7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A kiadások csökkentése (61 százalék) és a beruházások elhalasztása vagy lassítása (35 százalék) voltak a leggyakoribb (a népszerű elég bizarr) alkalmazkodási lépések 2009-ben. Utóbbit a válaszadók 18 százaléka még nem alkalmazta, de tervezi a jövőben.

3.6.2. tábla: Válságkezelési stratégiák – kiadások csökkentése

	Már alkalmazta %	Még nem alkalmazta, de tervezi %
Egyéb költségeket csökkent	60,6	11,0
Későbbre halasztja a tervezett beruházásokat, illetve lassítja azok ütemét	34,6	18,1
Nem emeli, vagy akár csökkenti a béreket, a természetbeni és egyéb juttatásokat	28,7	15,6
Leépít szolgáltatásokat, amelyeket ideiglenesen nélkülözni tud	25,2	12,7
Leépíti a kölcsönvett és a termelési folyamathoz nem szükséges munkaerőt	19,2	4,6
Részmunkaidőre, rövidebb munkaidőre tér át	15,5	10,0

Elemzések: 7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Új értékesítési piacok (57 százalék) és új termékek, szolgáltatások bevezetése (41 százalék) voltak a leggyakoribb lépések a piaci pozíciók stabilizálására, javítására. Új terméket vagy szolgáltatást a válaszadók 17 százaléka a jövőben kíván bevezetni annak érdekében, hogy enyhítse a gazdasági válság hátrányos hatásait.

3.6.3. tábla: Válságkezelési stratégiák – piaci pozíciók stabilizálása, javítása

	Már alkalmazta %	Még nem alkalmazta, de tervezi %
Új értékesítési piacokat keres	57,3	14,5
Új termékeket, szolgáltatásokat kínál	41,3	17,0
Beszállítótól való függőségét csökkenti	32,4	11,7
Árat csökkent, új árazási politikát alkalmaz	30,2	11,9

Elemzések: 7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Egyéb alkalmazkodási lépések közül a hosszú-távú tervek módosítása (26 százalék) és a kormányzati kedvezmények, EU támogatások felvétele (18 százalék) került elő leggyakrabban. Előbbit 17 százalék, utóbbit pedig 18 százalék még nem alkalmazta, de tervezi a jövőben.

3.6.4. tábla: Válságkezelési stratégiák – egyéb alkalmazkodási lépések

	Már alkalmazta %	Még nem alkalmazta, de tervezi %
Új hosszú-távú tervet készít, stratégiát módosít	25,5	17,3
Kormányzati kedvezményeket, EU támogatást vesz igénybe	17,9	17,8
Egyéb	11,8	4,6
Egyes vagyonelemeket értékesít	8,2	7,0

Elemzőszámok: 7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

4. Várható munkaerő kereslet 2010-ben

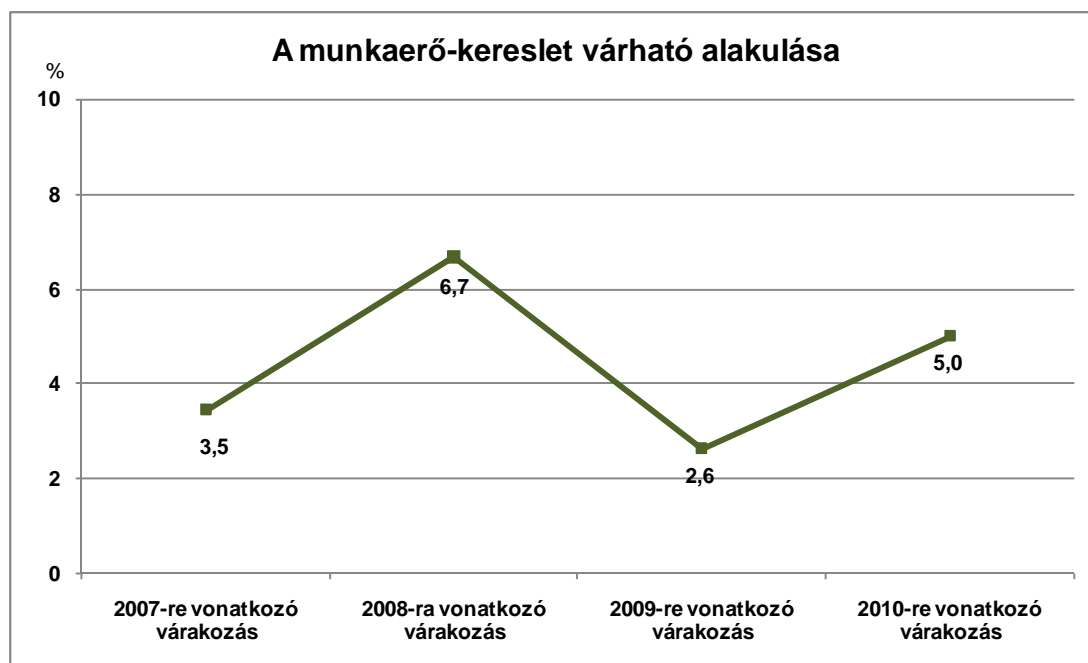
Főbb megállapítások

A korábbi évekhez képest jelentősen megnőtt azon cégek aránya, amelyek létszámuk stagnálását valószínűsítik a következő évre. Ezzel együtt csökkent a növekedést és a csökkenést prognosztizálók aránya is. Előbbiek 19 százalékos, utóbbiak pedig 14 százalékos arányt képviselnek a mintában. Létszámbővülést nagyobb arányban csak a külföldi (32 százalék), az export-orientált (27 százalék) és Észak-Magyarországi vállalatok prognosztizálnak.

A megkérdezett vállalatok válaszai alapján elmondható, hogy 2009-ben közel 70 ezer fővel csökkent a foglalkoztatottak száma a versenyszférában. A foglalkoztatottak számának csökkenése leginkább a külföldi (-42 ezer fő), 250 fő feletti (-54 ezer fő), ipari területen tevékenykedő (-63 ezer fő), export orientált (55 ezer fő) vállalatokhoz köthető. A 250 fő feletti vállalatokat kivéve, ezen vállalati csoportok mindegyike már pozitív létszámegyenleggel jellemezhető a következő évben.

A 2010-es munkaerő-piaci prognózis eredményei már mutatják a gazdasági válságból való kilábalás jeleit a következő évben: összességében közel 12 ezer fővel haladja meg a létszámfelvételi szándékok alapján felvenni tervezett munkaerő létszáma az elbocsátani tervezett dolgozók számát.

4.1. ábra: A munkaerő-kereslet várható alakulása, 2006-2009

Megjegyzés: az ábra y tengelyén az értékek -100 és +100 közötti értékeket vehetnek fel. -100-at akkor, ha az összes cégnél létszámcsökkenés, illetve +100-at akkor, ha az összes cégnél létszámnövekedés várható 2010-ben.

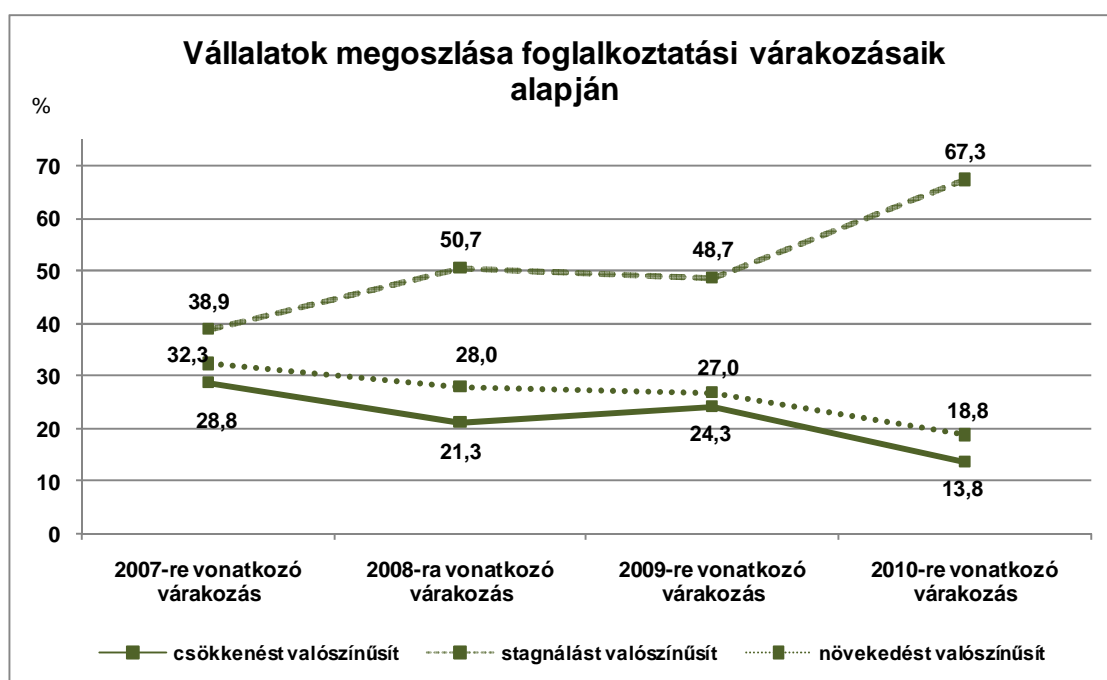
Elemzés: N2006: 6003, N2007: 7204, N2008:7204, N2009:7144

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A foglalkoztatás egyenlegmutatója 2,5 pontot javult tavaly óta, így már 5 pontot mutatnak a 2010-re vonatkozó várakozások. Az egyenlegmutató azt jelenti, hogy 5 százalékponttal több vállalat tervez létszámnövekedést, mint csökkenést.

A vállalatok legnagyobb arányban (67 százalék) sem létszámcsökkenést, sem létszámnövekedést nem valószínűsítnek a következő évre. A tavalyi várakozásokhoz képest 8 százalékpontot csökkent a létszámnövekedést tervező és 10 százalékpontot csökkent a létszám csökkenést tervező vállalatok aránya. 2010-ben összességében 5 százalékponttal nagyobb arányban terveznek létszámnövekedést, mint létszámcsökkenést a vállalatok.

4.2. ábra: Vállalatok megoszlása foglalkoztatási várakozásaik alapján, 2006-2009

Megjegyzés: A 2007-re, a 2008-ra és a 2009-re vonatkozó várakozások esetében szeptember 31.-e, a 2010-re vonatkozók esetében pedig szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2006: 6003, N2007: 7204, N2008:7204, N2009:7144

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A vizsgált évek mindegyikéről elmondható, hogy a külföldi tulajdonú vállalatok nagyobb valószínűséggel prognosztizáltak létszámnövekedést, mint a tisztán hazai és a vegyes tulajdonban lévők. A külföldi tulajdonban lévő vállalatok 32 százaléka növekedést, 19 százaléka csökkenést tervez 2010-re. A 19 százalékos arány azért is kiemelendő, mert tavaly, ehhez hasonlóan csak 12 százalék nyilatkozott.

A magyar tulajdonban lévő vállalatok körében, bár többségben vannak a növekedést tervezők, mégis jóval kedvezőtlenebb a kép. Ezen vállalatok 17 százaléka növekedést, 13 százaléka pedig csökkenést tervez a 2010-es létszámban.

4.3. tábla: Vállalatok megoszlása foglalkoztatási terveik szerint – tulajdonosi háttér szerint, 2006-2009

	2007-re vonatkozó szándék (%)		2008-ra vonatkozó szándék (%)		2009-re vonatkozó szándék (%)		2010-re vonatkozó szándék (%)	
	↓	↑	↓	↑	↓	↑	↓	↑
Magyar tulajdonú	14,8	23,4	9,7	21,1	10,9	18,1	13,2	17,4
Vegyes tulajdonú	13,9	31,4	11,3	30,9	16,0	27,9	18,9	26,4
Külföldi tulajdonú	10,7	40,8	7,1	48,4	11,7	33,8	19,2	32,0
Minta összesen	14,6	25,7	9,4	24,0	11,2	20,1	13,8	18,8

Megjegyzés: A táblázatban található lefelé irányuló nyíl azoknak a vállalatoknak az arányát jelenti, akik létszámcsökkenést terveztek.

Megjegyzés: A táblázatban található felfelé irányuló nyíl azoknak a vállalatoknak az arányát jelenti, akik létszámnövekedést terveztek.

Megjegyzés: A 2007-re, a 2008-ra és a 2009-re vonatkozó várakozások esetében az éves átlagos statisztikai létszámban bekövetkezett változások képezik az értékek alapját, a 2010-re vonatkozók esetében pedig a 2009 és 2010 szeptember 31.-e közötti változás.

Elemzőszámok: N2006: 5217, N2007:6317, N2008:6456, N2009:7136

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A 250 fő feletti vállalatok nagyobb arányban terveznek létszámcsökkenést (32 százalék), mint növekedést (24 százalék). Egy év alatt, ebben a szegmensben úgy nőtt 8 százalékpontot a csökkenésben gondolkodók aránya, hogy a növekedést tervezők aránya változatlan maradt.

A 10 fő alatti vállalkozások egyenlegmutatója a legkedvezőbb, mivel 15 százalék gondolkozik növekedésben és mindössze 5 százalék csökkenésben.

4.4. tábla: Vállalatok megoszlása foglalkoztatási terveik szerint – létszám szerint, 2006-2009

	2007-re vonatkozó szándék (%)		2008-ra vonatkozó szándék (%)		2009-re vonatkozó szándék (%)		2010-re vonatkozó szándék (%)	
	↓	↑	↓	↑	↓	↑	↓	↑
10 fő alatt	10,2	24,3	5,1	16,0	6,7	15,0	4,7	14,7
10 – 19 fő között	10,8	25,7	7,7	26,7	8,4	20,1	11,8	19,7
20 – 49 fő között	11,8	25,6	8,0	29,0	10,5	23,1	16,6	20,2
50 – 249 fő között	16,4	27,3	12,2	28,8	13,0	22,2	18,7	23,0
250 fő felett	27,9	27,7	20,1	35,5	24,1	29,6	32,0	24,0
Minta összesen	14,6	25,7	9,4	24,0	11,2	20,1	13,8	18,8

Megjegyzés: A táblázatban található lefelé irányuló nyíl azoknak a vállalatoknak az arányát jelenti, akik létszámcsökkenést terveztek.

Megjegyzés: A táblázatban található felfelé irányuló nyíl azoknak a vállalatoknak az arányát jelenti, akik létszámnövekedést terveztek.

Megjegyzés: A 2007-re, a 2008-ra és a 2009-re vonatkozó várakozások esetében az éves átlagos statisztikai létszámban bekövetkezett változások képezik az értékek alapját, a 2010-re vonatkozók esetében pedig a 2009 és 2010 szeptember 31.-e közötti változás.

Elemzőszámok: N2006 : 5801 , N2007 : 6738, N2008:6746 , N2009:7144

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Egy év alatt, Közép-Magyarországot leszámítva, minden régióban emelkedett a létszámcsökkenést prognosztizáló vállalatok aránya. Legnagyobb mértékben, 8 százalékpontot a Dél-Alföldön.

Földrajzi régiók szerint a jövő évi várakozások Észak-magyarországon tűnnek a legkedvezőbbnek. Itt a vállalatok 26 százaléka növekedésben, 12 százaléka pedig csökkenésben gondolkozik.

4.5. tábla: Vállalatok megoszlása foglalkoztatási terveik szerint – földrajzi régiók szerint, 2006-2009

	2007-re vonatkozó szándék (%)		2008-ra vonatkozó szándék (%)		2009-re vonatkozó szándék (%)		2010-re vonatkozó szándék (%)	
	↓	↑	↓	↑	↓	↑	↓	↑
Közép-Magyarország	13,4	26,9	8,4	28,6	10,3	22,7	10,0	17,2
Közép-Dunántúl	14,9	29,4	8,5	24,7	12,7	18,0	13,7	16,1
Nyugat-Dunántúl	21,8	20,6	10,6	26,7	13,3	18,3	14,1	22,0
Dél-Dunántúl	15,5	24,4	8,7	20,0	10,2	15,5	16,2	14,2
Dél-Alföld	12,0	24,2	10,1	21,9	11,2	19,5	19,1	16,9
Észak-Alföld	12,5	25,0	8,4	20,2	11,3	20,6	16,7	19,6
Észak-Magyarország	15,6	28,3	11,7	23,0	10,9	22,0	12,2	25,9
Minta összesen	14,6	25,7	9,4	24,0	11,2	20,1	13,8	18,8

Megjegyzés: A táblázatban található lefelé irányuló nyíl azoknak a vállalatoknak az arányát jelenti, akik létszámcsökkenést terveztek.

Megjegyzés: A táblázatban található felfelé irányuló nyíl azoknak a vállalatoknak az arányát jelenti, akik létszámnövekedést terveztek.

Megjegyzés: A 2007-re, a 2008-ra és a 2009-re vonatkozó várakozások esetében az éves átlagos statisztikai létszámban bekövetkezett változások képezik az értékek alapját, a 2010-re vonatkozók esetében pedig a 2009 és 2010 szeptember 31.-e közötti változás.

Elemzőszámok: N2006: 5861 , N2007:6791, N2008:6784, N2009:7144

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Egy év alatt sokat romlottak pénzügy és az egyéb gazdasági szolgáltatás területén tevékenykedő vállalatok prognózisai. Előbbiben 6 százalékpontot nőtt a létszámcsökkentők aránya, utóbbiban pedig 8 százalékpontot csökkent a létszámnövelők aránya.

A 2010-es várakozásokat tekintve az iparban találjuk legnagyobb arányban (24 százalék), a mezőgazdaságban pedig a legkisebb arányban (13 százalék) a létszámnövekedésre számító vállalatokat.

4.6. tábla: Vállalatok megoszlása foglalkoztatási terveik szerint – gazdasági ágak szerint, 2006-2009

	2007-re vonatkozó szándék (%)		2008-ra vonatkozó szándék (%)		2009-re vonatkozó szándék (%)		2010-re vonatkozó szándék (%)	
	↓	↑	↓	↑	↓	↑	↓	↑
Mezőgazdaság	18,1	17,0	15,7	13,5	16,0	12,0	20,0	13,1
Ipar	14,2	33,1	8,5	28,6	11,0	22,8	14,0	23,5
Építőipar	17,7	20,8	9,7	23,9	9,5	22,6	14,7	13,8
Kereskedelem, javítás	12,6	22,3	7,9	23,8	11,0	17,2	14,7	18,1
Vendéglátás-turizmus	12,9	22,7	8,2	19,7	8,7	19,6	12,2	19,8
Szállítás, raktározás	31,2	15,2	24,7	22,8	24,2	14,9	25,8	22,7
Pénzügy	8,5	26,6	7,0	21,9	3,2	19,0	9,0	18,5
Egyéb gazdasági szolgáltatás	11,3	24,7	6,2	22,9	8,2	21,7	8,6	14,1
Minta összesen	14,6	25,7	9,4	24,0	11,2	20,1	13,8	18,8

Megjegyzés: A táblázatban található lefelé irányuló nyíl azoknak a vállalatoknak az arányát jelenti, akik létszámcsökkenést terveztek.

Megjegyzés: A táblázatban található felfelé irányuló nyíl azoknak a vállalatoknak az arányát jelenti, akik létszámnövekedést terveztek.

Megjegyzés: A 2007-re, a 2008-ra és a 2009-re vonatkozó várakozások esetében az éves átlagos statisztikai létszámban bekövetkezett változások képezik az értékek alapját, a 2010-re vonatkozók esetében pedig a 2009 és 2010 szeptember 31.-e közötti változás.

Elemsszámok: N2006: 5702 , N2007:6768, N2008:6670, N2009:7142

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Az elmúlt években, a döntően exportra termelő vállalatok létszámvárakozásai kedvezőbbek voltak, mint a kizárólagosan hazai piacra termelőké. Ez idén sincs másképp, de a gazdasági válság hatása jelentkezik az export-orientált vállalatok várakozásain. 27 százalékuk létszámnövekedést, 18 százalékuk viszont létszámcsökkenést valószínűsít 2010-re.

4.7. tábla: Vállalatok megoszlása foglalkoztatási terveik és exporttevékenység szerint, 2006-2009

	2007-re vonatkozó szándék (%)		2008-ra vonatkozó szándék (%)		2009-re vonatkozó szándék (%)		2010-re vonatkozó szándék (%)	
	↓	↑	↓	↑	↓	↑	↓	↑
nincs export tevékenység	14,4	23,1	9,0	19,5	10,3	18,1	11,9	16,4
Árbevétel: 50%-nál kisebb	17,4	30,1	12,9	31,0	13,1	23,0	20,9	24,3
Árbevétel: 50%-nál nagyobb	11,3	34,8	8,2	42,5	15,9	29,0	17,7	27,2
Minta összesen	14,6	25,7	9,4	24,0	11,2	20,1	13,8	18,8

Megjegyzés: A táblázatban található lefelé irányuló nyíl azoknak a vállalatoknak az arányát jelenti, akik létszámcsökkenést terveztek.

Megjegyzés: A táblázatban található felfelé irányuló nyíl azoknak a vállalatoknak az arányát jelenti, akik létszámnövekedést terveztek.

Megjegyzés: A 2007-re, a 2008-ra és a 2009-re vonatkozó várakozások esetében az éves átlagos statisztikai létszámban bekövetkezett változások képezik az értékek alapját, a 2010-re vonatkozók esetében pedig a 2009 és 2010 szeptember 31.-e közötti változás.

Elemzőszámok: N2006:5603, N2007:6307, N2008:6387, N2009:7134

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A létszámcsökkenést és létszámnövekedést valószínűsítő vállalatok arányainak bemutatása mindössze az érem egyik oldala. A jövő évi prognózisokról akkor kaphatunk teljes képet, ha nem csak a vállalatok, hanem a foglalkoztatottak száma felől is bemutatjuk a várakozásokat. A létszámegyenlegek tárgyalásához egy speciális vetítő súlyt használunk, ami az egyes gazdasági ágakban foglalkoztatott alapsokaságra vetíti ki a mintabeli eredményeket. Eszerint, a megkérdezett vállalatok válaszai alapján elmondható, hogy 2009-ben közel 70 ezer fővel csökkent a foglalkoztatottak száma a versenyszférában. Ez a szám a valóságban magasabb, hiszen jelen kutatás, például nem számol a megszűnő vállalatok következtében állásukat veszettekkel.

A 2010-es munkaerő-piaci prognózis már tartalmazza a gazdasági válságból való kilábalás jeleit: a következő évben, a vállalatok közel 12 ezerrel több keletkező, mint megszűnő munkahellyel számolnak.

2009-ben legnagyobb számban a külföldi tulajdonban lévő vállalatok bocsátottak el munkaerőt. A szegmensben foglalkoztatottak száma 41 ezer fővel csökkent. 2010-ben azonban már közel 13 ezer fős felvételt mutat az egyenlegmutató.

4.8. tábla: Foglalkoztatottak egyenlegének alakulása 2009-2010 – tulajdonosi háttér szerint

	Létszámegegyenleg (fő)	
	2009	2010
Tisztán hazai tulajdon	-11366	-1721
Vegyes tulajdon	-8848	825
Tisztán külföldi tulajdon	-41504	12857
Minta összesen	-68818	11966

Megjegyzés: A táblázatban látható létszám egyenlegmutató a munkaerő-felvétel és munkaerő kiáramlás különbsége.

Elemszámok: 7143

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

2009-ben legnagyobb számban a 250 főnél nagyobb vállalatok bocsátottak el munkaerőt. Itt 54 ezer fővel csökkent a foglalkoztatottak száma. A szegmens várakozásai bár lényegesen kedvezőbbek, mint a 2009-es év, de még így is további elbocsátásokra lehet számítani.

4.9. tábla: Foglalkoztatottak egyenlegének alakulása 2009-2010 – vállalatméret szerint

	Létszámegegyenleg (fő)	
	2009	2010
10 fő alatt	-2254	3670
10 – 19 fő között	-1055	476
20 – 49 fő között	-2585	1078
50 – 249 fő között	-8768	7712
250 fő felett	-54147	-963
Minta összesen	-68818	11966

Megjegyzés: A táblázatban látható létszám egyenlegmutató a munkaerő-felvétel és munkaerő kiáramlás különbsége.

Elemszámok: 7150

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A gazdasági válság következtében, 2009-ben Közép-Dunántúlon közel 26 ezer fővel, Közép-Magyarországon 14 ezer fővel csökkent a foglalkoztatottak száma. Érdekes módon ezen időszakban Észak-Magyarországon kis mértékű növekedés tapasztalható.

A 2010-es várakozások Nyugat-Dunántúlon és Észak-Magyarországon a leginkább kedvezőtlenek. Előbbiben közel 3 ezer fős, utóbbiban 7 ezer fős csökkenésre lehet számítani.

4.10. tábla: Foglalkoztatottak egyenlegének alakulása 2009-2010 – földrajzi régiók szerint

	Létszámegegyenleg (fő)	
	2009	2010
Közép-Magyarország	-14340	9065
Közép-Dunántúl	-25764	5666
Nyugat-Dunántúl	-2525	-2745
Dél-Dunántúl	-7117	2398
Dél-Alföld	-12167	4408
Észak-Alföld	-8670	324
Észak-Magyarország	1767	-7150
Minta összesen	-68818	11966

Megjegyzés: A táblázatban látható létszám egyenlegmutató a munkaerő-felvétel és munkaerő kiáramlás különbsége.

Elemszámok: 7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A gazdasági ág szerinti bontásból látszik, hogy a 2009-es létszámcsökkenés döntő része ipari területen következett be. 2009-ben itt 63 ezer fővel csökkent a foglalkoztatottak száma. Ezzel együtt, az egyéb gazdasági szolgáltatás területén tevékenykedő vállalatok közel 19 ezer fővel növelték statisztikai állományi létszámukat.

A következő évben az iparban 9000 fős létszámnövekedés, az építőipar és szállítás-raktározás területén kismértékű csökkenés valószínűsíthető.

4.11. tábla: Foglalkoztatottak egyenlegének alakulása 2009-2010 – gazdasági ágak szerint

	Létszámegegyenleg (fő)	
	2009	2010
Mezőgazdaság	-1466	681
Ipar	-63443	9017
Építőipar	-7514	-1102
Kereskedelem, javítás	-8002	2428
Vendéglátás-turizmus	-275	1284
Szállítás, raktározás	-6681	-1784
Pénzügy	-241	378
Egyéb gazdasági szolgáltatás	18805	1064
Minta összesen	-68818	11966

Megjegyzés: A táblázatban látható létszám egyenlegmutató a munkaerő-felvétel és munkaerő kiáramlás különbsége.

Elemszámok: 7149

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A 2009-es létszámcsökkenés döntő része az export-orientált vállalati szegmenshez köthető. Ebben a szegmensben közel 56 ezer fővel csökkent a foglalkoztatottak száma. A következő évi prognózis már kedvezőbb, ebben a szegmensben 6 ezer fős bővülésre lehet számítani.

4.12. tábla: Foglalkoztatottak egyenlegének alakulása 2009-2010 – exporttevékenység szerint

	Létszámegegyenleg (fő)	
	2009	2010
nincs export tevékenység	26	5476
Árbevétel: 50%-nál kisebb	-13045	117
Árbevétel: 50%-nál nagyobb	-55727	6296
Minta összesen	-68818	11966

Megjegyzés: A táblázatban látható létszám egyenlegmutató a munkaerő-felvétel és munkaerő kiáramlás különbsége.

Elemszámok:

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

5. A foglalkoztatás jellemzői

5.1 Nem teljes munkaidős foglalkoztatás

Főbb megállapítások

2009-ben a tavalyinál magasabb arányban találunk nem teljes munkaidős alkalmazottakat foglalkoztató vállalatokat a megkérdezettek között. E vállalatok arányának növekedése ugyanakkor nem egyformán jelent meg az egyes vállalati jellemzők szerint képzett csoportokban. A tisztán külföldi és tisztán hazai kézben levők körében nőtt, míg a vegyes tulajdonúak körében csökkent a nem teljes munkaidőseket alkalmazók aránya. A 2010-re vonatkozó vállalati tervek szerint azonban előre láthatóan ellentétes lesz a változás iránya a korábbiakkal e csoportokban, ami összességében enyhe csökkenést eredményez a nem teljes munkaidős alkalmazottakat foglalkoztatók arányában.

A gazdasági ágak közül a mezőgazdaságban valamint a szállítás, raktározás területén működő vállalatok körében a legmagasabb a nem teljes munkaidős alkalmazottakat foglalkoztatók aránya, exporttevékenység szerint pedig az exportálók körében magasabb ez az arány. A régiók közül Észak- és Dél-Alföldön a legelterjedtebb ez a foglalkoztatási forma.

A 2010-ben nem teljes munkaidős alkalmazottakat foglalkoztatni tervezők aránya valószínűsíthetően szinte minden ágazatban, minden régióban, vállalatmérettől és exporttevékenységtől függetlenül enyhén csökkenni fog. Ennél többet mond azonban, ha azt vizsgáljuk meg, hogy egyes csoportokban hogyan alakul a nem teljes munkaidősök számát növelni illetve csökkenteni tervező cégek arányának különbsége. Megfigyelhetjük, hogy a legnagyobb mértékű különbség – a csökkentést tervezők javára – a tisztán külföldi kézben levő vállalatoknál, a legnagyobb méretű vállalatoknál, a közép-dunántúli és dél-alföldi vállalatoknál figyelhető meg, valamint az exportálók körében és a szállítás, mezőgazdaság vagy ipar területén működő cégek esetében.

Figyelemre méltó, hogy annak ellenére, hogy a konjunktúramutatók a gazdaság visszaesésének megállására utalnak, a foglalkoztatási tervekben fellendülés még nem mutatkozik.

A következőkben bemutatjuk a vállalkozások nem teljes munkaidős foglalkoztatásának alakulását tulajdonosi szerkezet, vállalati létszám, földrajzi régió, gazdasági ág és exporttevékenység szerint.

A nem teljes munkaidős foglalkoztatással kapcsolatban az alábbi kérdést tettük fel:

Adja meg a statisztikai állományi létszámok alakulását a nem teljes munkaidőben és részmunkaidőben foglalkoztatottakra vonatkozóan az alábbi időpontokban!

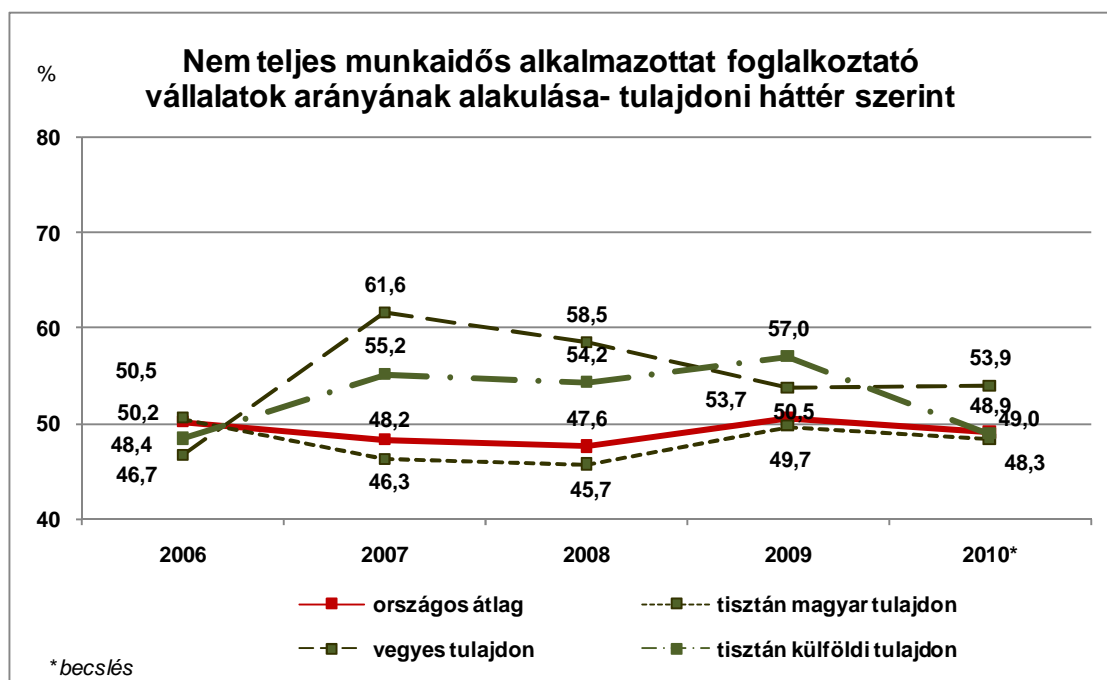
(2008. december 31, 2009. szeptember 1, 2010. szeptember 1.)

Az eredményeket kétféleképpen mutatjuk be. Egyrészt vizsgáljuk, hogy az egyes vállalati jellemzők szerint képzett csoportokban milyen arányban szerepelnek azok a vállalatok, amelyek pozitív számot adtak meg az általuk – az adott foglalkoztatási csoportból származó – foglalkoztatottak számára vonatkozóan. Másrészt egyenleget képeztünk a 2009 és 2010 között az adott foglalkoztatási csoportból felvételt és elbocsátást tervező cégek arányainak különbségéből. Ezt nevezzük egyenleg mutatónak.

A megkérdezett vállalatok között 2006 óta most, 2009-ben volt a legmagasabb a nem teljes munkaidős alkalmazottat foglalkoztatók aránya (51 százalék). Ugyanakkor a cégek csökkentést terveznek 2010-re, csak 49 százalékuk jelezte, hogy jövőre is foglalkoztatna nem teljes munkaidős alkalmazottat.

Míg 2007-2008-ban a vegyes tulajdonú cégek között találhattuk meg a legnagyobb arányban a nem teljes munkaidős alkalmazottakat foglalkoztatókat, addig 2009-re a tisztán külföldi vállalatoknál magasabb arányt értek el náluk, mivel 57 százalékuknál dolgozott nem teljes munkaidős alkalmazott. A 2010-re vonatkozó előrejelzések alapján ismét a vegyes tulajdonú vállalatok megfelelő aránya lesz a legmagasabb, a tisztán külföldi és tisztán magyar tulajdonú cégek pedig egyaránt az 50 százalékos szint alá süllyednek.

5.1.1. ábra: Nem teljes munkaidős alkalmazottat foglalkoztató vállalatok arányának alakulása a cégek tulajdoni háttere szerint, 2006-2010

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31-ke, 2009 és 2010 esetében pedig szeptember 1-je a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2006: 6046, N2007:7247, N2008:7245, N2009:7151, N2010:7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A vállalatok méretét megvizsgálva azt láthatjuk, hogy a vállalat méretével együtt nő a nem teljes munkaidős alkalmazottat foglalkoztatók aránya. 2008 és 2009 között mind az öt – méret szerint képzett – csoportban növekedett ez az arány, legerőteljesebben a legkisebb, kevesebb, mint 10 főt foglalkoztató cégek között (21 százalékról 26 százalékra). 2010-ben vállalatmérettől függetlenül csökkenni fog a nem teljes munkaidős alkalmazottakkal rendelkezők aránya a cégek előrejelzése alapján, ugyanakkor ez a csökkenés ismét a 10 fő alatti vállalatoknál lesz a legkisebb mértékű.

5.1.2. tábla: Nem teljes munkaidős foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása vállalatméret szerint, 2006-2010

	2006		2007		2008		2009		2010*	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
10 fő alatt	144	29,0	698	21,6	611	21,3	759	25,6	743	25,2
10 – 19 fő között	486	43,1	440	44,9	506	42,6	517	46,1	501	44,6
20 – 49 fő között	1004	59,3	772	62,0	840	64,0	835	64,2	807	62,1
50 – 249 fő között	1447	76,0	1029	78,2	1080	75,8	1023	76,2	974	73,4
250 fő felett	381	78,6	349	81,5	336	79,3	278	82,0	266	79,2
Minta összesen		50,2		48,2		47,6		50,5		49,0

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok az adott szegmensben a nem teljes munkaidősöket foglalkoztató vállalatok arányát jelentik.

Megjegyzés: A táblázatban található n értékek az adott szegmensben a nem teljes munkaidősöket foglalkoztató vállalatok számát jelentik.

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31.-e, 2009 és 2010 esetében pedig szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2006:5981, N2007:7185, N2008:3373, N2009:3412, N2010:3291

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Az elmúlt év eredményeihez hasonlóan 2009-ben is a dél-alföldi és észak-alföldi régióban volt a leggyakoribb a nem teljes munkaidős alkalmazottak foglalkoztatása (64 százalék és 60 százalék), és az előrejelzések alapján valószínűnek látszik, hogy ez 2010-ben sem változik alapvetően. A legalacsonyabb értéket pedig Közép-Magyarországon, Közép-Dunántúlon és Nyugat-Dunántúlon veszi fel. 2010-re minden régióban csökkenés várható a nem teljes munkaidős alkalmazottakat foglalkoztató vállalatok arányában.

5.1.3. tábla: Nem teljes munkaidős foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása régió szerint, 2006-2010

	2006		2007		2008		2009		2010*	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Közép-Magyarország	1018	40,6	805	47,5	820	43,6	796	45,5	773	44,4
Közép-Dunántúl	385	61,3	306	51,2	287	47,9	301	45,7	292	44,2
Nyugat-Dunántúl	313	53,0	249	45,1	252	38,3	340	45,7	327	44,9
Dél-Dunántúl	383	55,1	447	48,8	457	49,0	421	49,4	415	48,4
Dél-Alföld	538	52,5	530	53,4	563	56,6	545	63,9	514	60,3
Észak-Alföld	492	51,3	434	46,8	477	53,0	484	59,9	464	58,3
Észak-Magyarország	343	47,6	521	45,6	517	46,8	526	49,1	507	47,6
Minta összesen		50,2		48,2		47,6		50,5		49,0

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok az adott szegmensben a nem teljes munkaidősöket foglalkoztató vállalatok arányát jelentik.

Megjegyzés: A táblázatban található n értékek az adott szegmensben a nem teljes munkaidősöket foglalkoztató vállalatok számát jelentik.

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31.-e, 2009 és 2010 esetében pedig szeptember 1.-e a referencia időpont.

Élemszámok: N2006:6046, N2007:7247, N2008:7245, N2009:7151, N2010:7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Gazdasági ágak szerinti bontásban az adatok alapján elmondható, hogy a mezőgazdaság, valamint a szállítás, raktározás területén működik a legtöbb olyan vállalat, amely foglalkoztat nem teljes munkaidős alkalmazottakat. Ez legritkábban az egyéb gazdasági szolgáltatások és az építőipar területén fordul elő. Míg 2008 és 2009 között minden ágazatban növekedett e vállalatok aránya – kivéve az építőiparban, ahol stagnált –, a 2010-re vonatkozó előrejelzések a nem teljes munkaidős foglalkoztatottat alkalmazó vállalatok arányának csökkenését mutatják. Egyedül a pénzügyi területen működő vállalatok körében valószínűsíthető, hogy növekedni fog arányuk.

5.1.4. tábla: Nem teljes munkaidős foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása gazdasági ágak szerint, 2006-2010

	2006		2007		2008		2009		2010*	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Mezőgazdaság	359	58,1	234	58,2	245	59,6	245	60,3	234	57,8
Ipar	1520	49,6	1063	45,5	1100	45,5	1123	48,7	1070	46,6
Építőipar	268	42,5	278	41,8	264	43,5	262	43,4	251	41,7
Kereskedelem, javítás	590	47,7	734	51,2	669	49,8	722	53,5	691	51,2
Vendéglátás-turizmus	110	48,1	269	56,3	216	49,8	274	55,8	269	54,9
Szállítás, raktározás	84	60,9	135	67,0	178	59,4	140	66,0	136	64,0
Pénzügy	37	60,4	51	56,5	76	55,5	86	58,9	86	59,8
Egyéb gazdasági szolgáltatás	429	49,6	526	41,0	583	42,7	561	43,4	555	43,1
Minta összesen		50,2		48,2		47,6		50,5		49,0

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok az adott szegmensben a nem teljes munkaidősöket foglalkoztató vállalatok arányát jelentik.

Megjegyzés: A táblázatban található n értékek az adott szegmensben a nem teljes munkaidősöket foglalkoztató vállalatok számát jelentik.

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31.-e, 2009 és 2010 esetében pedig szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2006:5878, N2007:7221, N2008:7135, N2009:7149, N2010:7149

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Az export árbevételen belüli aránya szerint megvizsgálva a cégeket elmondható, hogy jelentősen eltér a nem teljes munkaidősök aránya aszerint, hogy a cég milyen piacokra értékesíti termékeit, szolgáltatásait. A belpiacra termelő vállalatoknak csak 47 százalékuk foglalkoztat nem teljes munkaidős munkavállalókat, az exportpiacokra is értékesítő cégek körében pedig 60 százalék feletti ez az arány. Megfigyelhetjük ugyanakkor, hogy míg a nem exportáló és termékeiknek legfeljebb 50 százalékát exportáló cégek esetében az arány növekedett 2008 óta, az árbevételüknek több mint 50 százalékát külföldi piacokról szerző cégek esetében csökkent. 2010-re mindhárom csoportban csökkenés valószínűsíthető a vállalatok előrejelzései alapján.

5.1.5. tábla: Nem teljes munkaidős foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása export tevékenység szerint, 2006-2010

	2006		2007		2008		2009		2010*	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
nincs export tevékenység	1943	47,0	2052	42,2	2123	42,3	2353	46,5	2280	45,3
Árbevétel 50 százalékánál kisebb	753	61,9	592	63,5	614	58,6	551	63,6	524	60,8
Árbevétel 50 százalékánál nagyobb	615	52,4	381	61,1	393	60,5	500	60,3	480	58,1
Minta összesen		50,2		48,2		47,6		50,5		49,0

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok az adott szegmensben a nem teljes munkaidősöket foglalkoztató vállalatok arányát jelentik.

Megjegyzés: A táblázatban található n értékek az adott szegmensben a nem teljes munkaidősöket foglalkoztató vállalatok számát jelentik.

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31.-e, 2009 és 2010 esetében pedig szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2006:5781, N2007:6753, N2008:6793, N2009:7141, N2010:7141

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Mindhárom – tulajdonviszonyok szerint képzett – cégcsoportban nagyobb arányban találjuk azokat a vállalatokat, amelyek csökkenteni tervezik 2010-re nem teljes munkaidős alkalmazottaik számát, mint amelyek növelni. Ez a tisztán külföldi kézben levő vállalatok körében figyelhető meg legerőteljesebben, míg a vegyes tulajdonúak körében áll a legközelebb 0-hoz az egyenleg értéke. A mintában legnagyobb számban jelen levő, tisztán hazai kézben levő cégek körében 3 százalékponttal magasabb a nem teljes munkaidősök számát csökkenteni tervezők aránya a növelni tervezőkénél.

5.1.6. tábla: Nem teljes munkaidős foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása – tulajdonosi háttér szerint, 2009-2010

	Változás 2009-2010	
	Egyenleg (%)	Válaszó cégek száma
Tisztán hazai tulajdon	-3,3	6414
Vegyes tulajdon	-1,0	204
Tisztán külföldi tulajdon	-7,2	525
Minta összesen	-3,6	7143

Megjegyzés: A táblázatban látható egyenleg mutató a felvételt tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek arányának a különbségét fejezi ki.

Megjegyzés: 2009 és 2010 esetében szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2009: 7151 N2010: 7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A legalább 10 főt foglalkoztató vállalatok körében több olyan céget találunk, amely 2010-ben kevesebb nem teljes munkaidős alkalmazottat tervez foglalkoztatni, mint amely többet. A vállalatmérettel együtt nő a létszám csökkentését és növelését tervező vállalatok arányának különbsége, a 250 fő feletti létszámú vállalatoknál már közel 12 százalékpontot tesz ki. A legkisebb – kevesebb, mint 10 főt foglalkoztató – cégek körében ugyanakkor éppen ugyanannyi vállalat tervezi növelni, mint csökkenteni a nem teljes munkaidős alkalmazottak létszámát.

5.1.7. tábla: A nem teljes munkaidős foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása vállalatméret szerint, 2009-2010

	Változás 2009-2010	
	Egyenleg (%)	Válaszó cégek száma
10 fő alatt	0,0	3016
10 – 19 fő között	-2,9	1134
20 – 49 fő között	-3,5	1298
50 – 249 fő között	-5,5	1343
250 fő felett	-11,6	359
Minta összesen	-3,6	7150

Megjegyzés: A táblázatban látható egyenleg mutató a felvételt tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek arányának a különbségét fejezi ki.

Megjegyzés: 2009 és 2010 esetében szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2009: 7150 N2010: 7150

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Magyarország minden régiójában azok a cégek vannak többségben, amelyek 2009 és 2010 között csökkenteni tervezik nem teljes munkaidejű alkalmazottaik számát. Ugyanakkor e többség mértékében jelentős különbségeket figyelhetünk meg régióként: az észak-alföldi régióban szinte megegyezik a nem teljes munkaidősök számát növelni és csökkenteni tervezők aránya, míg a dél-alföldi régió cégeinek körében közel 9 százalékponttal magasabb a csökkenteni tervezők aránya.

5.1.8. tábla: Részmunkaidős foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása régió szerint, 2009-2010

	Változás 2009-2010	
	Cég egyenleg (%)	Válaszó cégek száma
Közép-Magyarország	-2,1	1891
Közép-Dunántúl	-7,3	735
Nyugat-Dunántúl	-1,4	784
Dél-Dunántúl	-2,8	877
Dél-Alföld	-8,6	878
Észak-Alföld	-0,1	847
Észak-Magyarország	-4,5	1139
Minta összesen	-3,6	7151

Megjegyzés: A táblázatban látható egyenleg mutató a felvételt tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek arányának a különbségét fejezi ki.

Megjegyzés: 2009 és 2010 esetében szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2009: 7151 N2010: 7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A vállalatokat gazdasági ágak szerint megvizsgálva azt láthatjuk, hogy egyedül a vendéglátás és a turizmus területén működő cégek körében magasabb a nem teljes munkaidős alkalmazottak számát növelni tervezők aránya a csökkentést tervezőkénél, és náluk is közel áll nullához az egyenleg, értéke mindössze 0,6 százalékpont. Szintén közel egyező a növelni és csökkenteni tervező cégek aránya a pénzügyi és egyéb gazdasági szolgáltatások területén működő vállalatok között. 2009 és 2010 között a legnagyobb visszaesés a nem teljes munkaidőben foglalkoztatottak létszámában a szállítás és raktározás területén működő cégek körében várható, itt ugyanis közel 13 százalékponttal magasabb a csökkentést tervező vállalatok aránya, mint a növelést tervezőké.

5.1.9. tábla: Részmunkaidős foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása gazdasági ágak szerint, 2009-2010

	Változás 2009-2010	
	Cég egyenleg (%)	Válaszó cégek száma
Mezőgazdaság	-4,8	349
Ipar	-4,4	2053
Építőipar	-2,6	763
Kereskedelem, javítás	-5,6	1559
Vendéglátás-turizmus	0,6	520
Szállítás, raktározás	-12,7	301
Pénzügy	-0,5	153
Egyéb gazdasági szolgáltatás	-0,1	1451
Minta összesen	-3,6	7149

Megjegyzés: A táblázatban látható egyenleg mutató a felvételt tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek arányának a különbségét fejezi ki.

Megjegyzés: 2009 és 2010 esetében szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2009: 7149 N2010: 7149

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A vállalatokat exporttevékenységük szerint megvizsgálva azt láthatjuk, hogy az export árbevételen belüli arányától függetlenül minden cégcsoport körében magasabb a nem teljes munkaidős alkalmazottak számát 2009 és 2010 között csökkenteni tervezők aránya, mint a növekedést tervezőké. Ez a tendencia annál erőteljesebben megfigyelhető, minél nagyobb részt tesz ki a vállalatok árbevételében az exportból származó bevétel. A kizárólag hazai piacra termelő cégek esetében közel 3 százalékpont az eltérés a növekedést és csökkenést tervező vállalatok között (a csökkentők javára), míg az árbevételüknek több mint 50 százalékat exportból elérők körében már 6 százalékpont ez az arány.

5.1.10. tábla: Részmunkaidős foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása exporttevékenység szerint, 2009-2010

	Változás 2009-2010	
	Cég egyenleg (%)	Válaszó cégek száma
nincs export tevékenység	-2,9	5374
Árbevétel: 50 százaléknál kisebb	-5,3	912
Árbevétel: 50 százaléknál nagyobb	-6,0	855
Minta összesen	-3,6	7141

Megjegyzés: A táblázatban látható egyenleg mutató a felvételt tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek arányának a különbségét fejezi ki.

Megjegyzés: 2009 és 2010 esetében szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2009: 7141 N2010: 7141

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

5.2 Határozott idejű foglalkoztatás

Főbb megállapítások

2009-ben valamivel csökkent a határozott idejű munkavisztonnyal is foglalkoztató vállalatok aránya a 2008-as értékhez képest (27 százalék és 26 százalék), és ez a csökkenés folytatódni fog 2010-ben is a vállalatok terveit figyelembe véve. Ugyanezt a tendenciát erősíti meg az, hogy szinte minden vállalati csoportban magasabb a határozott idejű munkavisztonnyal rendelkező alkalmazottak számát csökkenteni tervező vállalatok aránya, mint amelyek növelni szeretnék azt.

A vegyes tulajdonú és a tisztán külföldi tulajdonban levő vállalatok körében az átlagosnál erősebben fog csökkenni a határozott idejű munkavállalókat alkalmazók aránya, és ugyanez mondható el a nagyméretű és az exportáló cégekről is.

Gazdasági ágak szempontjából a szállítás, raktározás, a mezőgazdaság és a pénzügy területén a leggyakoribb ez az alkalmazási forma, földrajzilag pedig a fejletlenebb régiókban. 2010-ben a Dél-dunántúli régió kivételével mindenhol enyhe csökkenés következhet be e cégek arányában, és Dél-Dunántúlon is csak nagyon enyhe lehet a növekedés.

A határozott idejű munkavisztonnyal alkalmazottak számát növelni illetve csökkenteni tervező cégek arányának különbsége ebben az esetben is az elbocsátó cégek többségét mutatja szinte minden vállalati csoportban. A legnagyobb mértékű különbség – a csökkentést tervezők javára – a tisztán külföldi kézben levő vállalatoknál, a legnagyobb méretű vállalatoknál, a Közép-dunántúli és Nyugat-dunántúli vállalatoknál figyelhető meg, valamint az exportálók körében és a pénzügy, ipar vagy mezőgazdaság területén működő cégek esetében.

A határozott idejű munkavisztonnyal alkalmazottakat jelenleg is foglalkoztató cégek 2010-ben a következő foglalkozáscsoportokból terveznek a leggyakrabban foglalkoztatni: egyszerű, szolgáltatási jellegű foglalkozások, mobil gépek kezelői és vas- és fémipari foglalkozások.

A következőkben bemutatjuk a vállalkozások határozott idejű foglalkoztatásának alakulását tulajdonosi szerkezet, vállalati létszám, földrajzi régió, gazdasági ág és exporttevékenység szerint.

A határozott idejű foglalkoztatás alakulásával kapcsolatban az alábbi kérdést tettük fel:

Adja meg a statisztikai állományi létszámok alakulását a teljes munkaidőben, határozott időre szóló munkavisztonnyal foglalkoztatottakra vonatkozóan az alábbi időpontokban!

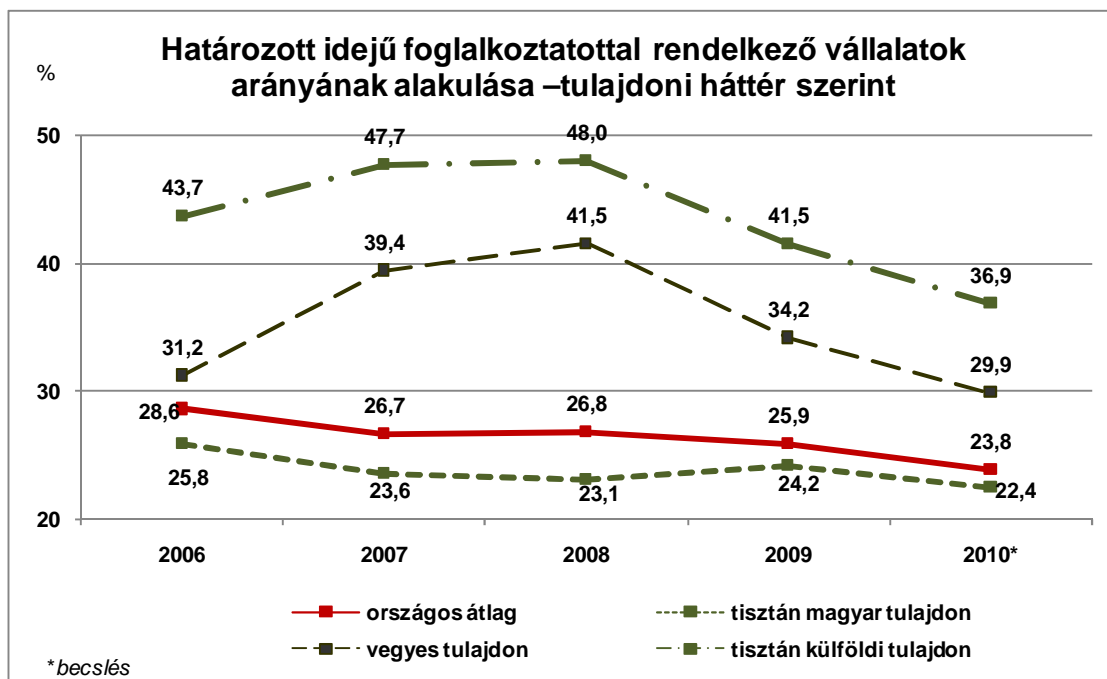
(2008. december 31, 2009. szeptember 1, 2010. szeptember 1.)

Az eredményeket háromféleképpen mutatjuk be. Egyrészt vizsgáljuk, hogy az egyes vállalati jellemzők szerint képzett csoportokban milyen arányban szerepelnek

azok a vállalatok, amelyek pozitív számot adtak meg az általuk – az adott foglalkoztatási csoportból származó – foglalkoztatottak számára vonatkozóan. Másrészt egyenleget képeztünk a 2009 és 2010 között az adott foglalkoztatási csoportból felvételre tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek arányának különbségéből. Ezt nevezzük egyenleg mutatóknak. Végül bemutatjuk a tíz leggyakoribb foglalkozáscsoportot, amelyre 2010-re vonatkozó felvételi szándékok irányulnak az adott foglalkoztatási csoporton belül.

Miután 2007 és 2008 között lényegében stagnált, 2008 és 2009 között ismét csökkenni kezdett a határozott időre szóló munkaviszonnyal rendelkező alkalmazottakat foglalkoztató cégek aránya (26 százalékról 24 százalékra). A csökkenés legintenzívebben a tisztán külföldi tulajdonban levő vállalatok körében figyelhető meg, míg a legenyhébb a tisztán magyar kézben levők esetében volt.

5.2.1. ábra: Határozott idejű foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása tulajdoni háttér szerint, 2006-2010

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31.-e, 2009 és 2010 esetében pedig szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2006:6046, N2007:7247, N2008:7245, N2009:7151, N2010:7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A vállalatokat méretük szerint megvizsgálva azt tapasztaljuk, hogy a határozott időre szóló munkaviszonyú alkalmazottakkal rendelkező cégek aránya együtt nő a vállalatok méretével. A 10 fő alatti létszámú cégeknek mindössze 6 százaléka foglalkoztatott ilyen alkalmazottat 2009-ben, míg ez az arány 65 százalék a 250 fő feletti vállalatok körében. Ugyanakkor a 2010-re vonatkozó előrejelzések azt mutatják, hogy éppen a kisebb cégek azok, amelyek körében nőni fog a határozott idejű foglalkoztatottakkal rendelkező vállalatok aránya, míg a vállalatmérettel együtt egyre erőteljesebben csökken ez az arány.

5.2.2. tábla: Határozott idejű foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása –vállalatméret szerint, 2006-2010

	2006		2007		2008		2009		2010*	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
10 fő alatt	73	12,7	211	6,6	154	5,1	173	5,6	182	5,8
10 – 19 fő között	274	22,1	191	19,2	204	17,0	202	17,6	196	16,9
20 – 49 fő között	480	27,5	343	28,4	366	27,8	381	29,4	332	25,8
50 – 249 fő között	826	43,2	594	44,3	652	45,3	565	41,8	511	38,0
250 fő felett	321	60,2	283	61,5	308	70,9	229	64,7	206	58,9
Minta összesen	28,6		26,7		26,8		25,9		23,8	

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok arányát jelentik.

Megjegyzés: A táblázatban található n értékek az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok számát jelentik.

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31.-e, 2009 és 2010 esetében pedig szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2006:5981, N2007:7185, N2008:7224, N2009:7150, N2010:7150

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Régióként jelentősen eltér, hogy a vállalatok közül mennyien foglalkoztatnak határozott idejű munkaviszonnyal rendelkező alkalmazottakat. A nem teljes munkaidőben foglalkoztatottakhoz hasonlóan a határozott idejű foglalkoztatottakat alkalmazó vállalatok aránya is a dél-alföldi és észak-alföldi régióban a legmagasabb, de nem marad el tőlük sokkal a harmadik kelet-magyarországi régió, az észak-magyarországi sem. A dél-dunántúli régió kivételével azonban mindegyik régióban csökkenni fog 2010-re a határozott idejű alkalmazottakkal rendelkező vállalatok aránya.

5.2.3. tábla: Határozott idejű foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása régiók szerint, 2006-2010

	2006		2007		2008		2009		2010*	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Közép-Magyarország	592	24,1	401	25,8	345	22,2	301	17,2	293	16,4
Közép-Dunántúl	208	33,5	191	34,2	166	33,0	161	28,7	139	24,8
Nyugat-Dunántúl	190	31,3	128	28,1	138	22,3	152	24,1	123	19,7
Dél-Dunántúl	199	25,7	221	27,3	216	25,9	150	21,6	159	22,2
Dél-Alföld	268	27,9	228	24,7	267	29,4	272	36,6	262	35
Észak-Alföld	298	32,8	236	25,0	262	31,9	226	32,3	197	29,6
Észak-Magyarország	227	30,4	268	25,4	291	28,5	289	30,4	255	27,3
Minta összesen		28,6		26,7		26,8		25,9		23,8

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok arányát jelentik.

Megjegyzés: A táblázatban található n értékek az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok számát jelentik.

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31.-e, 2009 és 2010 esetében pedig szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2006:6046, N2007:7247, N2008:7245, N2009:7151, N2010:7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A megkérdezett vállalatokat ágazatok szerint megvizsgálva azt tapasztaljuk, hogy a szállítás, raktározás és a pénzügy területén működő cégek körében a leggyakoribb a határozott idejű foglalkoztatás. Egyben ez az a két ágazat, ahol 2008 és 2009 között nőtt e cégek aránya. A mezőgazdaságban csökkent a határozott idejű alkalmazottakat foglalkoztatók aránya 2008 és 2009 között, így már csak a harmadik legmagasabb arányt éri el az ágazat. A legalacsonyabb a vendéglátás-turizmus és az egyéb gazdasági szolgáltatások területén volt ez az arány 2009-ben.

5.2.4. tábla: Határozott idejű foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása gazdasági ág szerint, 2006-2010

	2006		2007		2008		2009		2010*	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Mezőgazdaság	190	41,4	136	37,8	146	36,2	123	33,4	116	
Ipar	954	33,1	659	28,5	677	28,6	634	27,6	563	
Építőipar	197	31,5	177	27,4	153	27,4	128	24,3	115	
Kereskedelem, javítás	266	23,4	296	26,0	275	25,5	259	22,3	247	
Vendéglátás-turizmus	58	20,3	105	27,1	97	24,3	92	21,9	86	
Szállítás, raktározás	60	46,8	76	40,2	78	39,0	63	42,9	56	
Pénzügy	17	23,7	30	32,8	28	24,5	38	33,9	38	
Egyéb gazdasági szolgáltatás	197	19,8	193	17,2	218	20,5	214	19,5	207	
Minta összesen		28,6		26,7		26,8		25,9		23,8

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok arányát jelentik.

Megjegyzés: A táblázatban található n értékek az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok számát jelentik.

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31.-e, 2009 és 2010 esetében pedig szeptember 1-je a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2006:5878, N2007:7221, N2008:7135, N2009:7149, N2010:7149

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A határozott idejű foglalkoztatás a korábbi évekhez hasonlóan azoknál a cégeknél volt a legelterjedtebb 2009-ben is, amelyek árbevételüknek legalább 50 százalékát exportértékesítésből szerzik (40 százalék). A tisztán hazai piacra termelő cégek körében csupán 23 százalék volt a határozott idejű munkaviszonnyal rendelkező alkalmazottakat foglalkoztató cégek aránya. 2010-re mindhárom csoport cégeinek körében csökkenni fog azok aránya, akik foglalkoztatnak ilyen dolgozókat.

5.2.5. tábla: Határozott idejű foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása export tevékenység szerint, 2006-2010

	2006		2007		2008		2009		2010*	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
nincs export tevékenység	1005	24,8	938	21,2	923	21,2	960	22,5	894	20,7
Árbevétel: 50 százaléknál kisebb	402	29,4	316	37,4	351	37,2	272	31,2	243	28,7
Árbevétel: 50 százaléknál nagyobb	466	44,1	271	46,8	269	44,5	315	40,0	289	36,6
Minta összesen		28,6		26,7		26,8		25,9		23,8

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok arányát jelentik.

Megjegyzés: A táblázatban található n értékek az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok számát jelentik.

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31.-e, 2009 és 2010 esetében pedig szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2006:5781, N2007:6753, N2008:6793, N2009:7141, N2010:7141

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Mindhárom – tulajdonviszonyok szerint képzett – vállalatcsoportban nagyobb arányban jelennek meg azok a vállalatok, amelyek csökkenteni tervezik határozott idejű alkalmazottaik számát, mint amelyek növelni tervezik azt. Annál nagyobb mértékben figyelhető ez meg, minél nagyobb mértékben van külföldi kézben egy vállalat. A tisztán hazai kézben levők körében csak 4 százalékponttal vannak többen a csökkentést tervezők, mint azok, amelyek növelni szeretnék határozott idejű alkalmazottaik számát, a tisztán külföldi kézben levők esetében már -11 százalékpont az egyenleg értéke.

5.2.6. tábla: Határozott idejű foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása tulajdoni háttér szerint, 2009-2010

	Változás 2009-2010	
	Cég egyenleg (%)	Válaszó cégek száma
Tisztán hazai tulajdon	-3,5	6414
Vegyes tulajdon	-8,4	204
Tisztán külföldi tulajdon	-11,3	525
Minta összesen	-4,3	7143

Megjegyzés: A táblázatban látható egyenleg mutató a felvételt tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek arányának a különbségét fejezi ki.

Megjegyzés: 2009 és 2010 esetében szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2009:7151, N2010:7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Azt mondhatjuk, hogy a vállalatok méretével – vagyis foglalkoztatottaik számával – együtt növekszik az eltérés a határozott idejű alkalmazottak számát csökkenteni és növelni tervezők aránya között, a csökkentők javára. A 10 fő alatti cégek esetében még pozitív az egyenleg – bár csak a 0,2 százalékpontot éri el –, viszont a 250 fő feletti cégek körében már 14 százalékponttal magasabb a határozott idejű foglalkoztatottak számát csökkenteni tervezők aránya növelni tervezőkénél.

5.2.7. tábla: Határozott idejű foglalkoztatottal rendelkező vállalatok cég egyenlegének változása vállalatméret szerint, 2009-2010

	Változás 2009-2010	
	Cég egyenleg (%)	Válaszó cégek száma
10 fő alatt	0,2	3016
10 – 19 fő között	-2,3	1134
20 – 49 fő között	-4,5	1298
50 – 249 fő között	-7,2	1343
250 fő felett	-14,1	359
Minta összesen	-4,3	7150

Megjegyzés: A táblázatban látható egyenleg mutató a felvételt tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek arányának a különbségét fejezi ki.

Megjegyzés: 2009 és 2010 esetében szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemszámok: N2009:7150, N2010:7150

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Az ország teljes területén vizsgálva a cégeket azt tapasztaljuk, hogy átlagosan 4 százalékponttal magasabb azoknak a cégeknek az aránya, amelyek csökkenteni akarják határozott idejű munkavállalók számát 2009 és 2010 között, mint amelyek növelni tervezik azt. Ettől az átlagos értéktől az észak-magyarországi, észak-alföldi, dél-alföldi és dél-dunántúli régiókra vonatkoztatott érték csak enyhén tér el. A Közép-magyarországi régióban jóval alacsonyabb ez a különbség (-1,2 az egyenleg értéke), a közép-dunántúli és nyugat-dunántúli régiókban viszont magasabb, -7 és -9 az egyenleg megfelelő értéke.

5.2.8. tábla: Határozott idejű foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása régiók szerint, 2009-2010

	Változás 2009-2010	
	Cég egyenleg (%)	Válaszó cégek száma
Közép-Magyarország	-1,2	1891
Közép-Dunántúl	-7,0	735
Nyugat-Dunántúl	-8,9	784
Dél-Dunántúl	-4,6	877
Dél-Alföld	-4,4	878
Észak-Alföld	-4,3	847
Észak-Magyarország	-4,1	1139
Minta összesen	-4,3	7151

Megjegyzés: A táblázatban látható egyenleg mutató a felvételt tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek arányának a különbségét fejezi ki.

Megjegyzés: 2009 és 2010 esetében szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemszámok: N2009:7151, N2010:7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A cégeket gazdasági ágak szerint vizsgálva azt láthatjuk, hogy mindegyik csoportban magasabb a határozott idejű alkalmazottak számát csökkenteni tervezők aránya a növelést tervezőkénél. A legkisebb eltérést a kereskedelem, javítás esetében tapasztalhatjuk, az ezen a területen működő vállalatok esetében csak -2 pont az egyenleg értéke. A legnagyobb visszaesés a határozott idejű foglalkoztatottak létszámában 2009 és 2010 között a szállítás és raktározás területén működő cégek körében várható, itt ugyanis közel 12 százalékponttal magasabb a csökkentést tervező vállalatok aránya a növelést tervezőkénél.

5.2.9. tábla: Határozott idejű foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása gazdasági ág szerint, 2009-2010

	Változás 2009-2010	
	Cég egyenleg (%)	Válaszoló cégek száma
Mezőgazdaság	-5,9	349
Ipar	-6,0	2053
Építőipar	-2,2	763
Kereskedelem, javítás	-1,8	1559
Vendéglátás-turizmus	-2,4	520
Szállítás, raktározás	-11,5	301
Pénzügy	-5,3	153
Egyéb gazdasági szolgáltatás	-2,0	1451
Minta összesen	-4,3	7149

Megjegyzés: A táblázatban látható egyenleg mutató a felvételt tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek arányának a különbségét fejezi ki.

Megjegyzés: 2009 és 2010 esetében szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemszámok: N2009:7149, N2010:7149

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Exporttevékenység szerint vizsgálva a cégeket azt láthatjuk, hogy az export árbevételén belüli arányától függetlenül minden cégcsoport körében magasabb a határozott idejű alkalmazottak számát 2009 és 2010 között csökkenteni tervezők aránya, mint a növekedést tervezőké. Ez a tendencia annál erőteljesebben figyelhető meg, minél nagyobb részt tesz ki a vállalatok árbevételében az exportból származó bevétel. A kizárólag hazai piacra termelő cégek esetében 3 százalékpont az eltérés a növekedést és csökkenést tervező vállalatok között (a csökkentők javára), míg az árbevételüknek több mint 50 százalékat exportból elérők körében már közel 11 százalékpont ez az érték.

5.2.10. tábla: Határozott idejű foglalkoztatottal rendelkező vállalatok cég egyenlegének változása export tevékenység szerint, 2009-2010

	Változás 2009-2010	
	Cég egyenleg (%)	Válaszó cégek száma
nincs export tevékenység	-3,1	5374
Árbevétel: 50 százaléknál kisebb	-5,0	912
Árbevétel: 50 százaléknál nagyobb	-10,5	855
Minta összesen	-4,3	7141

Megjegyzés: A táblázatban látható egyenleg mutató a felvételt tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek arányának a különbségét fejezi ki.

Megjegyzés: 2009 és 2010 esetében szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2009:7141, N2010:7141

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Megvizsgáltuk, hogy a 2009-ben határozott idejű munkaviszonnyal alkalmazottat foglalkoztató vállalatok 2010-ben milyen foglalkozási csoportokba tartozó alkalmazottakat terveznek alkalmazni, mint határozott idejű munkavállalót. A vállalatok 18 százaléka említette, hogy az egyszerű, szolgáltatási jellegű foglalkozási csoportba tartozó alkalmazottat tervez határozott idejű alkalmazottként foglalkoztatni. Az első tíz leggyakrabban említett foglalkozási csoport közé tartoznak továbbá a mobil gépek kezelői, a vas- és fémipari foglalkozások, a kereskedelmi, vendéglátóipari foglalkozások, a feldolgozóipari gépek kezelői, a gazdasági, pénzügyintézők, az építőipari foglalkozások, az irodai jellegű foglalkozások, a nem anyagi jellegű szolgáltatási foglalkozások és az élelmiszeripari foglalkozások.

5.2.11. tábla: A cégek határozott idejű foglalkoztatottak iránti alkalmazási szándékai 2010-re – a leggyakoribb 10 foglalkozáscsoport

Elnevezés	FEOR kód	Vállalkozások	
		n	%
Egyszerű szolgáltatási jellegű foglalkozások	91	368	17,8
Mobil gépek kezelői	83	265	12,8
Vas- és fémipari foglalkozások	74	216	10,4
Kereskedelmi, vendéglátóipari foglalkozások	51	209	10,1
Feldolgozóipari gépek kezelői	81	133	6,4
Gazdasági, pénzügyintézők	36	121	5,9
Építőipari foglalkozások	76	79	3,8
Irodai jellegű foglalkozások	41	73	3,5
Nem anyagi jellegű szolgáltatási foglalkozások	53	68	3,3
Élelmiszeripari foglalkozások	72	68	3,3

Megjegyzés: A táblázatban található arányok, azt jelenítik meg, hogy a határozott idejű munkavállalókat foglalkoztató vállalatok mekkora arányban terveznek 2010-ben különböző foglalkozási csoportokból munkavállalókat alkalmazni.

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

5.3 Külföldiek foglalkoztatása

Főbb megállapítások

2009-ben 27 százalékról 17 százalékra visszaesett a külföldi állampolgárságú munkavállalókat foglalkoztató cégek aránya. Kivétel volt a tisztán külföldi kézben levő vállalatok csoportja, ahol még növekedett is e cégek aránya. A 2010-re vonatkozó tervek azonban e csoportban is csökkenést jeleznek előre, míg a hazai és vegyes tulajdonú cégek körében közel állandó marad a külföldieket foglalkoztatók aránya.

Külföldi munkavállalókat legnagyobb arányban a nagyvállalatok, az exportáló cégek, a szállítás, raktározás és ipar területén működő cégek, földrajzilag megvizsgálva pedig a Közép-magyarországi és Közép-dunántúli vállalatok foglalkoztatnak. A régiók közül egyedül Közép-Magyarországon nem várható a külföldieket foglalkoztató cégek arányának csökkenése 2010-ben.

Szinte minden vállalati csoportban magasabb a külföldi alkalmazottak számát 2010-ben csökkenteni tervező vállalatok aránya, mint azoké, amelyek növelni szeretnék azt, de az átlagosnál nagyobb mértékben figyelhető ez meg a tisztán külföldi kézben levő cégeknél, a nagyvállalatoknál, az exportáló cégeknél. Földrajzilag és ágazat szerint megvizsgálva a cégeket, legerőteljesebben az ipari vállalatok és a Közép-Dunántúlon működő vállalatok körében múlja felül a külföldi alkalmazottak létszámát csökkenteni tervező vállalatok aránya a növelni tervezőkéét.

A külföldi állampolgárságú alkalmazottakat jelenleg is foglalkoztató cégek 2010-ben a következő foglalkozáscsoportokból terveznek a leggyakrabban alkalmazottat foglalkoztatni: gazdasági, költségvetési szervezetek vezetői, egyszerű, szolgáltatási jellegű foglalkozások és mobil gépek kezelői.

A következőkben bemutatjuk a vállalkozások külföldi foglalkoztatott-állományának alakulását tulajdonosi szerkezet, vállalati létszám, földrajzi régió, gazdasági ág és exporttevékenység szerint.

A külföldi foglalkoztatottak állományának alakulásával kapcsolatban az alábbi kérdést tettük fel:

Adja meg a statisztikai állományi létszámok alakulását a külföldi állampolgárságú munkavállalókra vonatkozóan az alábbi időpontokban!

(2008. december 31, 2009. szeptember 1, 2010. szeptember 1.)

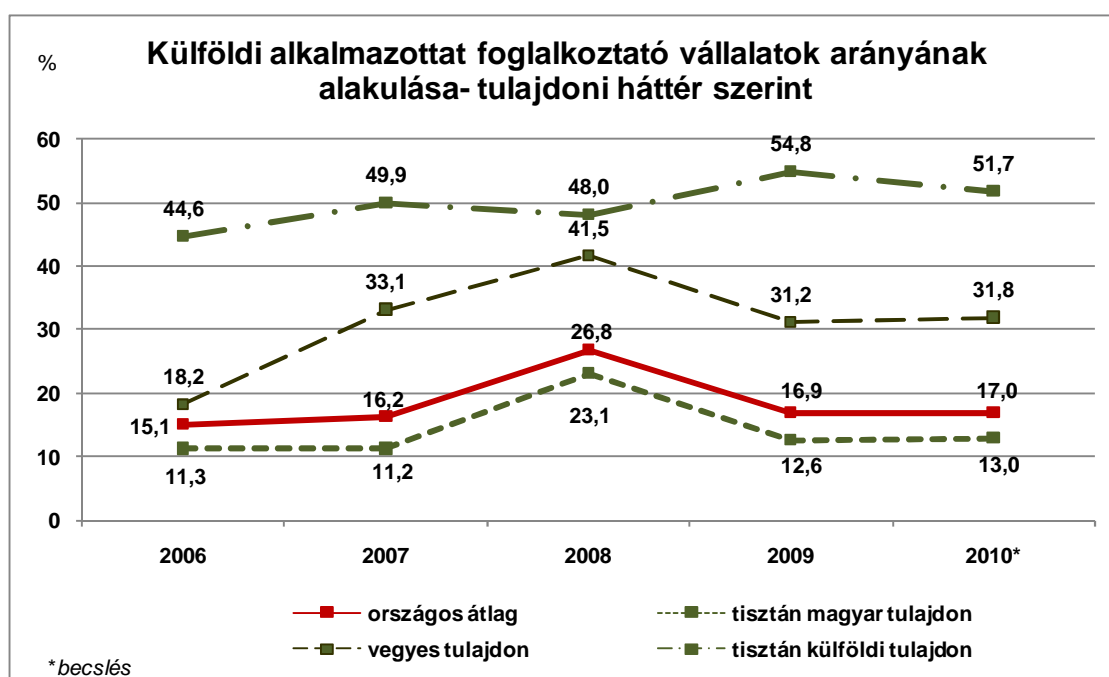
Az eredményeket háromféleképpen mutatjuk be. Egyrészt vizsgáljuk, hogy az egyes vállalati jellemzők szerint képzett csoportokban milyen arányban szerepelnek azok a vállalatok, amelyek pozitív számot adtak meg az általuk – az adott foglalkoztatási csoportból származó – foglalkoztatottak számára vonatkozóan. Másrészt egyenleget képeztünk a 2009 és 2010 között az adott foglalkoztatási csoportból felvételt tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek arányának különbségéből. Ezt nevezzük egyenleg mutatónak. Végül bemutatjuk a tíz

leggyakoribb foglalkozáscsoportot, amelyre 2010-re vonatkozó felvételi szándékok irányulnak az adott foglalkoztatási csoporton belül.

A megkérdezett vállalatok körében 2008 óta erőteljesen visszaesett a külföldi alkalmazottat foglalkoztatók aránya, 27 százalékról 17 százalékra. Ugyanakkor a cégek nem terveznek csökkentést 2010-re, 17 százalékuk jelezte, hogy foglalkoztatna jövőre külföldi alkalmazottat.

2006 óta változatlanul a tisztán külföldi tulajdonban levő cégek alkalmaznak legnagyobb arányban külföldi munkavállalót, a tisztán magyar kézben levők a legkisebb arányban, a vegyes tulajdonúak pedig e két csoport között helyezkednek el. Ez a sorrend a 2010-re vonatkozó előrejelzések szerint nem fog megváltozni. Ugyanakkor, míg a vegyes és hazai tulajdonú cégek körében a 2008 és 2009 közötti csökkenés után az előrejelzések alapján nem fog jelentősen változni a külföldi alkalmazottakat foglalkoztató cégek aránya 2010-ben, a tisztán külföldi tulajdonú cégek csökkenést jeleznek (55 százalékról 52 százalékra).

5.3.1. ábra: Külföldi alkalmazottat foglalkoztató vállalatok arányának alakulása-tulajdoni háttér szerint, 2006-2010

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31.-e, 2009 és 2010 esetében pedig szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2006:6046, N2007:7247, N2008:7245, N2009:7151, N2010:7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A vállalat méretével együtt nő a külföldi alkalmazottat foglalkoztatók aránya. 2008 és 2009 között mind az öt – méret szerint képzett – csoportban csökkent ez az arány, legerőteljesebben a legnagyobb, legalább 250 főt foglalkoztató cégek körében (71 százalékról 46 százalékra). 2010-ben vállalatmérettől függetlenül növekedni fog a külföldi alkalmazottakkal rendelkezők aránya a cégek előrejelzése alapján, ugyanakkor ez a növekedés csekély mértékűnek ígérkezik.

5.3.2. tábla: Külföldi foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása vállalatméret szerint, 2006-2010

	2006		2007		2008		2009		2010*	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
10 fő alatt	46	7,2	92	3,2	154	5,1	106	3,6	114	3,8
10 – 19 fő között	177	12,1	127	13,5	204	17,0	120	11,0	130	12,1
20 – 49 fő között	294	15,5	225	18,6	366	27,8	214	16,6	226	17,7
50 – 249 fő között	440	20,8	339	25,5	652	45,3	356	25,9	356	26,0
250 fő felett	216	31,6	218	41,2	308	70,9	186	46,1	177	44,3
Minta összesen		15,1		16,2		26,8		16,9		17,0

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok arányát jelentik.

Megjegyzés: A táblázatban található n értékek az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok számát jelentik.

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31.-e, 2009 és 2010 esetében pedig szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2006:5981, N2007:7185, N2008:7224, N2009:7150, N2010:7150

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Az elmúlt év eredményeihez képest jelentősen átalakult régióként a külföldi alkalmazottal rendelkező vállalatok aránya. Erőteljes visszaesés következett be minden régióban, kivéve a Közép-magyarországi régiót. A visszaesés az észak-alföldi régióban volt a legerősebb, 32 százalékról 12 százalékra esett vissza a külföldiek foglalkoztató cégek aránya. 2009-ben így közel azonos aránnyal Közép-Magyarországon és Közép-Dunántúlon lett a legmagasabb a külföldiek foglalkoztató vállalatok aránya. A 2010-re tett előrejelzések alapján a 2009-re jellemző arányok nem fognak jelentősen változni, általában további enyhe csökkenéssel – illetve a Dél-dunántúli és Dél-alföldi régióban enyhe növekedéssel – számolhatunk.

5.3.3. tábla: Külföldi foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása régiók szerint, 2006-2010

	2006		2007		2008		2009		2010*	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Közép-Magyarország	606	23,5	489	29,0	345	22,2	395	23,6	393	23,2
Közép-Dunántúl	166	23,8	131	24,5	166	33,0	125	23,4	123	22,8
Nyugat-Dunántúl	93	13,3	58	12,1	138	22,3	67	11,2	64	10,7
Dél-Dunántúl	47	6,6	72	9,9	216	25,9	56	9,6	69	10,4
Dél-Alföld	109	12,9	98	11,4	267	29,4	152	18,3	165	20,0
Észak-Alföld	71	7,3	71	8,5	262	31,9	65	12,4	59	11,1
Észak-Magyarország	85	12,2	88	8,6	291	28,5	123	13,0	131	13,8
Minta összesen		15,1		16,2		26,8		16,9		17,0

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok arányát jelentik.

Megjegyzés: A táblázatban található n értékek az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok számát jelentik.

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31.-e, 2009 és 2010 esetében pedig szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemszámok: N2006:6046, N2007:7247, N2008:7245, N2009:7151, N2010:7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Gazdasági ágak szerinti bontásban az adatok alapján elmondható, hogy az ipar, valamint a szállítás, raktározás területén működik a legtöbb olyan vállalat, amely foglalkoztat külföldieket. Ez a legritkábban az egyéb gazdasági szolgáltatások és kereskedelem, javítás területén fordul elő. 2008 és 2009 között minden ágazatban kivétel nélkül csökkent a külföldieket foglalkoztató vállalatok aránya, legnagyobb mértékben a mezőgazdaságban, ahol 36 százalékról 16 százalékra esett vissza.

5.3.4. tábla: Külföldi foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása gazdasági ág szerint, 2006-2010

	2006		2007		2008		2009		2010*	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Mezőgazdaság	49	11,4	44	13,7	146	36,2	45	16,1	51	17,1
Ipar	619	20,7	497	22,3	677	28,6	494	22,6	492	22,2
Építőipar	113	16,3	103	16,2	153	27,4	80	15,6	81	15,6
Kereskedelem, javítás	177	11,4	152	14,5	275	25,5	135	12,6	136	12,6
Vendéglátás-turizmus	37	12,1	74	17,7	97	24,3	57	14,1	61	15,0
Szállítás, raktározás	23	14,6	41	22,7	78	39,0	35	24,3	34	22,7
Pénzügy	2	6,2	1	0,8	28	24,5	12	16,3	14	17,9
Egyéb gazdasági szolgáltatás	139	12,2	94	8,6	218	20,5	125	10,9	135	11,5
Minta összesen		15,1		16,2		26,8		16,9		17,0

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok arányát jelentik.

Megjegyzés: A táblázatban található n értékek az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok számát jelentik.

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31.-e, 2009 és 2010 esetében pedig szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2006:5878, N2007:7221, N2008:7135, N2009:7149, N2010:7149

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Az export árbevételen belüli aránya szerint megvizsgálva a cégeket elmondható, hogy jelentősen eltér a külföldi munkavállalókat foglalkoztató vállalatok aránya aszerint, hogy a cég milyen piacokra értékesíti termékeit, szolgáltatásait. A belpiacra termelő vállalatoknak csak 11 százaléka foglalkoztatott külföldi munkavállalókat 2009-ben, az értékesítésüknek legalább 50 százalékát exportból szerző cégek körében pedig 40 százalék volt ez az arány. 2008 és 2009 között mindhárom csoportban csökkent a külföldieket alkalmazó cégek aránya, legenyhébben a termelésüknek döntő hányadát exportálók körében. A vállalatok válasza alapján nem várható 2010-re jelentős változás ezekben az arányokban.

5.3.5. tábla: Külföldi foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása export tevékenység szerint, 2006-2010

	2006		2007		2008		2009		2010*	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
nincs export tevékenység	512	11,7	434	9,7	923	21,2	481	11,3	503	11,8
Árbevétel: 50 százaléknál kisebb	268	15,9	202	22,6	351	37,2	199	25,7	200	24,3
Árbevétel: 50 százaléknál nagyobb	345	30,9	232	41,5	269	44,5	300	40,1	298	39,3
Minta összesen		15,1		16,2		26,8		16,9		17,0

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok arányát jelentik.

Megjegyzés: A táblázatban található n értékek az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok számát jelentik.

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31.-e, 2009 és 2010 esetében pedig szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzések: N2006:5781, N2007:6753, N2008:6793, N2009:7141, N2010:7141

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Mindhárom – tulajdonviszonyok szerint képzett – cégcsoportban nagyobb arányban találjuk azokat a vállalatokat, amelyek csökkenteni tervezik 2009 és 2010 között külföldi alkalmazottaik számát. Ez a tisztán külföldi kézben levő vállalatok körében figyelhető meg legerőteljesebben (-6 pont), míg a tisztán hazai kézben levők körében áll a legközelebb 0-hoz az egyenleg értéke (-0,6 pont).

5.3.6. tábla: Külföldi foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása tulajdoni háttér szerint, 2009-2010

	Változás 2009-2010	
	Cég egyenleg (%)	Válaszó cégek száma
Tisztán hazai tulajdon	-0,6	6414
Vegyes tulajdon	-2,0	204
Tisztán külföldi tulajdon	-5,9	525
Minta összesen	-1,1	7143

Megjegyzés: A táblázatban látható egyenleg mutató a felvételt tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek arányának a különbségét fejezi ki.

Megjegyzés: 2009 és 2010 esetében szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemszámok: N2009:7151, N2010:7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A vállalatok minden – méret szerint képzett – csoportjában nagyobb arányban jelennek meg azok a vállalatok, amelyek csökkenteni akarják külföldi munkavállalóik számát 2010-re, mint amelyek növelni. A 250 fő alatti létszámú vállalatok csoportjai között csak enyhe eltérés fedezhető fel, viszont a 250 fő feletti létszámú vállalatok körében észrevehetően magasabb az egyenleg értéke, mint a többi csoportban. Ez azt jelenti, hogy közel 4 százalékponttal több nagyvállalat tervezi csökkenteni külföldi munkavállalóinak számát, mint amennyi növelni szeretné azt.

5.3.7. tábla: Külföldi foglalkoztatottal rendelkező vállalatok változása vállalatméret szerint, 2009-2010

	Változás 2009-2010	
	Cég egyenleg (%)	Válaszó cégek száma
10 fő alatt	-0,1	3016
10 – 19 fő között	-0,9	1134
20 – 49 fő között	-0,2	1298
50 – 249 fő között	-1,5	1343
250 fő felett	-3,7	359
Minta összesen	-1,1	7150

Megjegyzés: A táblázatban látható egyenleg mutató a felvételt tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek arányának a különbségét fejezi ki.

Megjegyzés: 2009 és 2010 esetében szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2009:7150, N2010:7150

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Magyarország régiói közül Közép-Dunántúlon érvényesül legerősebben, hogy a külföldi munkavállalók számát csökkenteni tervező cégek aránya meghaladja a külföldi létszámot növelni szándékozók arányát, az egyenleg értéke -4 pont. A többi régió egyenlege nem tér el jelentősen nullától, és csak a nyugat-dunántúli és dél-alföldi régióról mondhatjuk el, hogy az egyenleg értéke pozitív, vagyis több vállalat tervezi növelni külföldi alkalmazottainak számát, mint amennyi csökkenteni szeretné azt.

5.3.8. tábla: Külföldi foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása régiók szerint, 2009-2010

	Változás 2009-2010	
	Cég egyenleg (%)	Válaszó cégek száma
Közép-Magyarország	-1,3	1891
Közép-Dunántúl	-4,4	735
Nyugat-Dunántúl	0,2	784
Dél-Dunántúl	-1,2	877
Dél-Alföld	0,7	878
Észak-Alföld	-1,0	847
Észak-Magyarország	-0,7	1139
Minta összesen	-1,1	7151

Megjegyzés: A táblázatban látható egyenleg mutató a felvételt tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek arányának a különbségét fejezi ki.

Megjegyzés: 2009 és 2010 esetében szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2009:7151, N2010:7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A gazdasági ágazatok között az egyenlegek értéke nem tér el jelentősen nullától egyik irányba sem. Az ipar területén múlja felül leginkább a külföldi létszámot csökkenteni tervező cégek aránya a külföldi alkalmazottak számát növelni tervezők arányát, de ebben az esetben is csupán -2,8 az egyenleg értéke. Pozitív értéket felvevő egyenleget egyik ágazat esetében sem látunk, viszont az építőipar és a vendéglátás-turizmus esetében nulla az egyenleg értéke, vagyis ugyanannyi cég akarja növelni 2010-re külföldi foglalkoztatottainak számát, mint amennyi csökkenteni.

5.3.9. tábla: Külföldi foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása gazdasági ág szerint, 2009-2010

	Változás 2009-2010	
	Cég egyenleg (%)	Válaszó cégek száma
Mezőgazdaság	-0,5	349
Ipar	-2,8	2053
Építőipar	0,0	763
Kereskedelem, javítás	-1,4	1559
Vendéglátás-turizmus	0,0	520
Szállítás, raktározás	1,4	301
Pénzügy	NA	153
Egyéb gazdasági szolgáltatás	-0,1	1451
Minta összesen	-1,1	7149

Megjegyzés: A táblázatban látható egyenleg mutató a felvételt tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek arányának a különbségét fejezi ki.

Megjegyzés: 2009 és 2010 esetében szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2009:7149, N2010:7149

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Az export árbevételen belüli arányától függetlenül minden cégcsoport körében magasabb a külföldi alkalmazottak számát 2009 és 2010 között csökkenteni tervezők aránya, mint a növekedést tervezőké. Ez a tendencia annál erőteljesebben figyelhető meg, minél nagyobb részt tesz ki a vállalatok árbevételében az exportból származó bevétel. A kizárólag hazai piacra termelő cégek esetében csupán 0,2 százalékpont az eltérés a növekedést és csökkenést tervező vállalatok között (a csökkentők javára), míg az árbevételüknek több mint 50 százalékat exportból elérők körében már 4 százalékpont ez az arány.

5.3.10. tábla: Külföldi foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása export tevékenység szerint, 2009-2010

	Változás 2009-2010	
	Cég egyenleg (%)	Válaszoló cégek száma
nincs export tevékenység	-0,2	5374
Árbevétel: 50 százaléknál kisebb	-3,0	912
Árbevétel: 50 százaléknál nagyobb	-4,0	855
Minta összesen	-1,1	7141

Megjegyzés: A táblázatban látható egyenleg mutató a felvételt tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek arányának a különbségét fejezi ki.

Megjegyzés: 2009 és 2010 esetében szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2009:7141, N2010:7141

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Megvizsgáltuk, hogy azok a vállalatok, amelyek 2009-ben foglalkoztattak külföldi alkalmazottat, 2010-ben milyen foglalkozási csoportokba tartozó külföldi munkavállalókat terveznek alkalmazni. A vállalatok 15 százaléka említette, hogy a gazdasági, költségvetési szervezetek vezetői foglalkozási csoportba tartozó alkalmazottat tervez foglalkoztatni. Az első tíz leggyakrabban említett foglalkozási csoport közé tartoznak továbbá az egyszerű, szolgáltatási jellegű foglalkozások, a mobil gépek kezelői, a vas- és fémipari foglalkozások, a feldolgozóipari gépek kezelői, a műszaki és természettudományi foglalkozások, a gazdasági, pénzügyi ügyintézők, a kereskedelmi, vendéglátóipari foglalkozások, a könnyűipari foglalkozások és a technikusok és hasonló műszaki foglalkozások.

5.3.11. tábla: A cégek külföldi foglalkoztatottak iránti alkalmazási szándékai 2010-re – a leggyakoribb 10 foglalkozáscsoport

Elnevezés	FEOR kód	Vállalkozások	
		n	%
Gazdasági, költségvetési szervezetek vezetői	13	181	14,9
Egyszerű szolgáltatási jellegű foglalkozások	91	149	12,3
Mobil gépek kezelői	83	103	8,6
Vas- és fémipari foglalkozások	74	102	8,4
Feldolgozóipari gépek kezelői	81	92	7,6
Műszaki és természettudományi foglalkozások	21	91	7,5
Gazdasági, pénzügyi ügyintézők	36	72	5,9
Kereskedelmi, vendéglátóipari foglalkozások	51	53	4,4
Könnyűipari foglalkozások	73	47	3,9
Technikusok és hasonló műszaki foglalkozások	31	45	3,7

Megjegyzés: A táblázatban található arányok, azt jelentik meg, hogy a külföldi állampolgárokat foglalkoztató vállalatok mekkora arányban foglalkoztatnak terveznek 2010-ben különböző foglalkozási csoportokból munkavállalókat alkalmazni.

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

5.4 Pályakezdők foglalkoztatása

Főbb megállapítások

2008 és 2009 között 36 százalékról 31 százalékra esett vissza a pályakezdőket foglalkoztató cégek aránya. Ez a csökkenés a vállalatok előrejelzései szerint jövőre is folytatódni fog. Fontos megjegyezni, hogy a pályakezdőket alkalmazó vállalatok arányát az is csökkenti, ha nem vesznek fel új pályakezdőket egy cégnél, mivel a pályakezdők – az általunk alkalmazott definícióból adódóan – a foglalkoztatottakon belül csak két évig számítanak pályakezdőnek.

Pályakezdőket foglalkoztató cégeket legnagyobb arányban a tisztán külföldi kézben levő vállalatok, a nagyobb vállalatok, az exportáló cégek és a dél-alföldi vállalatok között találunk. Ágazat tekintetében a szállítás, raktározás és pénzügy területén működő cégek körében a legmagasabb a pályakezdőket is foglalkoztató cégek aránya, ugyanakkor ezeket a területeken várható a legnagyobb csökkenés is 2010-ben.

Szinte minden vállalati csoportban magasabb azoknak a vállalatoknak az aránya, ahol csökkenni fog 2010-ben a pályakezdő alkalmazottak száma, mint ahol növekedni. Az átlagosnál nagyobb mértékben figyelhető meg a tisztán külföldi kézben levő cégeknél, a nagyvállalatoknál, az exportáló cégeknél. Földrajzilag a közép-dunántúli és dél-alföldi cégek körében vannak relatívan legtöbben azok a cégek, amelyeknél csökkenni fog a pályakezdők száma, ágazat szerint pedig a pénzügyi, mezőgazdasági és kereskedelmi cégek között.

A pályakezdőket jelenleg is foglalkoztató cégek 2010-ben a következő foglalkozáscsoportokból terveznek a leggyakrabban alkalmazottat foglalkoztatni: kereskedelmi, vendéglátóipari foglalkozások, vas- és fémipari foglalkozások és műszaki és természettudományi foglalkozások.

A következőkben bemutatjuk a vállalkozások alkalmazottai között a pályakezdők állományának alakulását tulajdonosi szerkezet, vállalati létszám, földrajzi régió, gazdasági ág és exporttevékenység szerint.

A pályakezdők állományának alakulásával kapcsolatban az alábbi kérdést tettük fel:

Adja meg a statisztikai állományi létszámok alakulását a pályakezdőkre vonatkozóan az alábbi időpontokban!

(2008. december 31, 2009. szeptember 1, 2010. szeptember 1.)

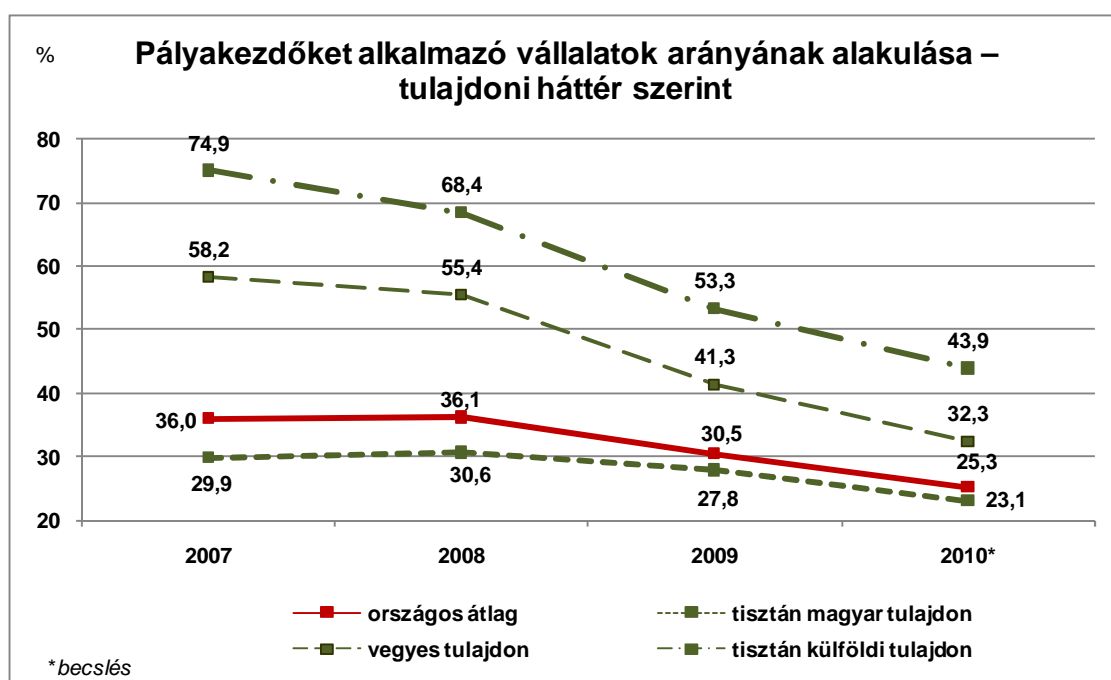
Az eredményeket háromféleképpen mutatjuk be. Egyrészt vizsgáljuk, hogy az egyes vállalati jellemzők szerint képzett csoportokban milyen arányban szerepelnek azok a vállalatok, amelyek pozitív számot adtak meg az általuk – az adott foglalkoztatási csoportból származó – foglalkoztatottak számára vonatkozóan. Másrészt egyenleget képeztünk a 2009 és 2010 között az adott foglalkoztatási csoportból felvételt tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek

arányának különbségéből. Ezt nevezzük egyenleg mutatónak. Végül bemutatjuk a tíz leggyakoribb foglalkozáscsoportot, amelyre 2010-re vonatkozó felvételi szándékok irányulnak az adott foglalkoztatási csoporton belül.

A megkérdezett vállalatok között 2007 óta most, 2009-ben volt a legalacsonyabb a pályakezdőket foglalkoztatók aránya (31 százalék). A cégek emellett további csökkentést terveznek 2010-re, csak 25 százalékuk jelezte, hogy jövőre is foglalkoztatna pályakezdőt.

Nem változott meg az a 2007 óta minden évben érvényesülő tendencia, hogy a tisztán külföldi kézben levő vállalatok között a legmagasabb a pályakezdőket alkalmazók aránya (2009-ben: 53 százalék). Ugyanez az arány a tisztán hazai cégek körében a legalacsonyabb (28 százalék), a vegyes tulajdonú vállalatok esetében pedig a két érték között helyezkedik el a megfelelő arány (41 százalék). A 2010-re vonatkozó előrejelzések alapján jövőre sem változik meg ez a sorrend, ugyanakkor mindhárom csoportban tovább fog csökkenni a pályakezdőket foglalkoztatók aránya.

5.4.1. ábra: Pályakezdőket alkalmazó vállalatok arányának alakulása tulajdoni háttér szerint, 2007-2010

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31.-e, 2009 és 2010 esetében pedig szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2007:7225, N2008:7214, N2009:7151, N2010:7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A vállalatok méretét megvizsgálva azt láthatjuk, hogy a vállalat méretével együtt nő a pályakezdőket foglalkoztatók aránya. 2008 és 2009 között mind az öt – méret szerint képzett – csoportban csökkent ez az arány, legerőteljesebben az 50 és 250 fő közötti létszámú vállalatok körében (60 százalékról 47 százalékra). 2010-ben vállalatmérettől függetlenül csökkenni fog a pályakezdőket foglalkoztatók aránya a cégek előrejelzése alapján, a csökkenés a 250 fő feletti vállalatoknál lesz a legerősebb (74 százalékról 60 százalékra).

5.4.2. tábla: Pályakezdő foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása vállalatméret szerint, 2007-2010

	2007		2008		2009		2010*	
	n	%	n	%	n	%	n	%
10 fő alatt	292	9,0	300	10,3	293	9,5	283	9,1
10 – 19 fő között	270	26,8	307	25,3	243	20,6	205	17,4
20 – 49 fő között	457	38,6	484	37,7	381	29,7	320	25,1
50 – 249 fő között	816	62,5	863	60,2	636	47,2	503	37,7
250 fő felett	398	84,3	380	84,7	255	74,3	201	59,5
Minta összesen		36,0		36,1		30,5		25,3

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok arányát jelentik.

Megjegyzés: A táblázatban található n értékek az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok számát jelentik.

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31.-e, 2009 és 2010 esetében pedig szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2007:7171, N2008:7135, N2009:7150, N2010:7150

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Az elmúlt évhez képest 2009-ben egyedül Dél-Alföldön tapasztalhatjuk a pályakezdőket alkalmazó cégek arányának növekedését. A többi régióban csökkent ez az arány, legerőteljesebben Közép-Dunántúlon, ahol a 2008-as 47 százalékos helyett 2009-ben csak 33 százalékos volt a pályakezdőket foglalkoztató cégek aránya.

5.4.3. tábla: Pályakezdő foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása régiók szerint, 2007-2010

	2007		2008		2009		2010*	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Közép-Magyarország	521	35,1	520	31,1	373	23,7	345	21,2
Közép-Dunántúl	263	47,7	254	47,3	181	32,9	138	24,3
Nyugat-Dunántúl	241	49,1	224	36,1	227	33,5	181	29,6
Dél-Dunántúl	246	29,1	287	32,8	202	26,6	154	20,0
Dél-Alföld	325	35,7	360	38,6	296	40,5	250	32,2
Észak-Alföld	285	32,2	328	40,9	240	34,4	190	27,0
Észak-Magyarország	356	31,8	365	34,6	290	30,2	255	26,9
Minta összesen		36,0		36,1		30,5		25,3

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok arányát jelentik.

Megjegyzés: A táblázatban található n értékek az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok számát jelentik.

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31.-e, 2009 és 2010 esetében pedig szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2007:7225, N2008:7214, N2009:7151, N2010:7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Gazdasági ágak szerinti bontásban az adatok alapján elmondható, hogy a szállítás, raktározás területén működik a legtöbb olyan vállalat, amely foglalkoztat pályakezdőket. Ez a legritkábban az egyéb gazdasági szolgáltatások és a mezőgazdaság területén fordul elő. A 2010-re vonatkozó előrejelzések alapján valószínűsíthető, hogy jövőre is minden ágazatban folytatódni fog a pályakezdőket alkalmazó cégek arányának csökkenése, amely már 2008 és 2009 között is megfigyelhető volt.

5.4.4. tábla: Pályakezdő foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása gazdasági ág szerint, 2007-2010

	2007		2008		2009		2010*	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Mezőgazdaság	119	33,6	121	32,7	91	27,6	72	22,6
Ipar	873	28,8	882	38,1	665	30,3	529	24,4
Építőipar	173	30,9	158	30,0	131	28,2	125	26,9
Kereskedelem, javítás	461	38,5	445	38,5	394	36,9	328	30,3
Vendéglátás-turizmus	187	42,0	160	38,2	142	29,3	127	26,3
Szállítás, raktározás	91	47,7	110	43,7	68	42,5	52	30,4
Pénzügy	31	38,5	46	38,4	43	37,0	34	31,2
Egyéb gazdasági szolgáltatás	301	27,3	389	31,8	275	24,2	246	21,2
Minta összesen		36,0		36,1		30,5		25,3

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok arányát jelentik.

Megjegyzés: A táblázatban található n értékek az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok számát jelentik.

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31.-e, 2009 és 2010 esetében pedig szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2007:7199, N2008:7107, N2009:7149, N2010:7149

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Az export árbevételen belüli aránya szerint megvizsgálva a cégeket elmondható, hogy jelentősen eltér a pályakezdeket alkalmazó cégek aránya aszerint, hogy a cég milyen piacokra értékesíti termékeit, szolgáltatásait. A belpiacra termelő vállalatoknak csak 26 százaléka foglalkoztat pályakezdőt, az exportpiacokra is értékesítő cégek körében pedig 40 százalék feletti ez az arány. Megfigyelhető ugyanakkor, hogy 2010-re a nem exportáló cégek körében fog a legenyhébben csökkenni a pályakezdeket foglalkoztató cégek aránya, így összességében a három csoportra jellemző arányok közeledni fognak.

5.4.5. tábla: Pályakezdő foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása export tevékenység szerint, 2007-2010

	2007		2008		2009		2010*	
	n	%	n	%	n	%	n	%
nincs export tevékenység	1198	26,6	1299	28,2	1131	25,7	957	21,5
Árbevétel: 50 százaléknál kisebb	448	52,4	466	48,2	332	42,2	276	34,4
Árbevétel: 50 százaléknál nagyobb	405	70,0	376	64,9	341	46,3	276	37,7
Minta összesen		36,0		36,1		30,5		25,3

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok arányát jelentik.

Megjegyzés: A táblázatban található n értékek az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok számát jelentik.

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31.-e, 2009 és 2010 esetében pedig szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2007:6734, N2008:6764, N2009:7141, N2010:7141

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Mindhárom cégcsoportban nagyobb arányban találjuk azokat a vállalatokat, amelyek csökkenteni tervezik 2010-re pályakezdő alkalmazottaik számát. Ez a tisztán külföldi kézben levő vállalatok körében figyelhető meg legerőteljesebben, míg a tisztán hazai tulajdonúak körében a legenyhébben. A mintában legnagyobb számban jelen levő, tisztán hazai kézben levő cégek körében közel 5 százalékponttal vannak többen a pályakezdők számát csökkenteni tervezők a növelni tervezőknél.

5.4.6. tábla: Pályakezdő foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása tulajdoni háttér szerint, 2009-2010

	Változás 2009-2010	
	Cég egyenleg (%)	Válaszoló cégek száma
Tisztán hazai tulajdon	-4,5	6414
Vegyes tulajdon	-7,4	204
Tisztán külföldi tulajdon	-10,6	525
Minta összesen	-5,2	7143

Megjegyzés: A táblázatban látható egyenleg mutató a felvételt tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek arányának a különbségét fejezi ki.

Megjegyzés: 2009 és 2010 esetében szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemszámok: N2009:7151, N2010:7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A vállalatméret szerint képzett csoportok mindegyikében több olyan céget találunk, amely 2010-ben kevesebb pályakezdőt tervez foglalkoztatni, mint amely többet. A vállalatmérettel együtt nő a létszám csökkentését és növelését tervező vállalatok arányának különbsége, a 250 fő feletti létszámú vállalatoknál már 14 százalékpontot tesz ki.

5.4.7. tábla: Pályakezdő rendelkező vállalatok egyenlegének változása vállalatméret szerint, 2009-2010

	Változás 2009-2010	
	Cég egyenleg (%)	Válaszó cégek száma
10 fő alatt	-0,3	3016
10 – 19 fő között	-3,8	1134
20 – 49 fő között	-4,8	1298
50 – 249 fő között	-9,3	1343
250 fő felett	-14,2	359
Minta összesen	-5,2	7150

Megjegyzés: A táblázatban látható egyenleg mutató a felvételt tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek arányának a különbségét fejezi ki.

Megjegyzés: 2009 és 2010 esetében szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2009:7150, N2010:7150

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Magyarország minden régiójában azok a cégek vannak többségben, amelyek 2009 és 2010 között csökkenteni tervezik pályakezdő alkalmazottaik számát. Ugyanakkor az eltérés mértékében jelentős különbségeket figyelhetünk meg régióként: az észak-magyarországi régióban alig 2 százalékponttal haladja meg a pályakezdők számát csökkenteni tervezők aránya növelni tervezőket, míg Közép-Dunántúlon ez az érték 10 százalékponttal magasabb.

5.4.8. tábla: Pályakezdő foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása régió szerint, 2009-2010

	Változás 2009-2010	
	Cég egyenleg (%)	Válaszoló cégek száma
Közép-Magyarország	-3,8	1891
Közép-Dunántúl	-10,1	735
Nyugat-Dunántúl	-3,0	784
Dél-Dunántúl	-8,0	877
Dél-Alföld	-9,2	878
Észak-Alföld	-3,1	847
Észak-Magyarország	-1,6	1139
Minta összesen	-5,2	7151

Megjegyzés: A táblázatban látható egyenleg mutató a felvételt tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek arányának a különbségét fejezi ki.

Megjegyzés: 2009 és 2010 esetében szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2009:7151, N2010:7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A vállalatokat gazdasági ágak szerint megvizsgálva azt láthatjuk, hogy egyedül a vendéglátás, turizmus területén működő cégek körében nem haladja meg a pályakezdő alkalmazottak számát csökkenteni tervezők aránya a növekedést tervezők arányát, az egyenleg értéke pontosan nulla ebben az ágazatban. A többi ágazat esetében negatív egyenleget figyelhetünk meg, és ezek közül is a szállítás, raktározás területén működő cégek körében haladja meg legnagyobb mértékben a pályakezdők számát 2009 és 2010 között csökkenteni tervező cégek aránya a növelni tervezőket. Az egyenleg értéke -9 százalékpont ebben az esetben.

5.4.9. tábla: Pályakezdő rendelkező vállalatok egyenlegének változása gazdasági ág szerint, 2009-2010

	Változás 2009-2010	
	Cég egyenleg (%)	Válaszoló cégek száma
Mezőgazdaság	-6,7	349
Ipar	-5,6	2053
Építőipar	-4,6	763
Kereskedelem, javítás	-6,4	1559
Vendéglátás-turizmus	0,0	520
Szállítás, raktározás	-9,1	301
Pénzügy	-7,4	153
Egyéb gazdasági szolgáltatás	-3,7	1451
Minta összesen	-5,2	7149

Megjegyzés: A táblázatban látható egyenleg mutató a felvételt tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek arányának a különbségét fejezi ki.

Megjegyzés: 2009 és 2010 esetében szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2009:7149, N2010:7149

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A vállalatokat exporttevékenységük szerint megvizsgálva azt láthatjuk, hogy az export árbevételén belüli arányától függetlenül minden cégcsoport körében magasabb a pályakezdő alkalmazottak számát 2009 és 2010 között csökkenteni tervező cégek aránya, mint a növekedést tervezőké. Ez a tendencia annál erőteljesebben figyelhető meg, minél nagyobb részt tesz ki a vállalatok árbevételében az exportból származó bevétel. A kizárólag hazai piacra termelő cégek esetében 4 százalékpont az eltérés a növekedést és csökkenést tervező vállalatok között (a csökkentők javára), míg az árbevételüknek több mint 50 százalékat exportból elérők körében már 8,6 százalékpont ez az arány.

5.4.10. tábla: Pályakezdő foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása export tevékenység szerint, 2009-2010

	Változás 2009-2010	
	Cég egyenleg (%)	Válaszó cégek száma
nincs export tevékenység	-4,0	5374
Árbevétel: 50 százaléknál kisebb	-8,4	912
Árbevétel: 50 százaléknál nagyobb	-8,6	855
Minta összesen	-5,2	7141

Megjegyzés: A táblázatban látható egyenleg mutató a felvételt tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek arányának a különbségét fejezi ki.

Megjegyzés: 2009 és 2010 esetében szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2009:7141, N2010:7141

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Megvizsgáltuk, hogy azok a vállalatok, amelyek a kérdőív felvételének időpontjában foglalkoztattak pályakezdő alkalmazottat, 2010-ben milyen foglalkozási csoportokba tartozó pályakezdő alkalmazottakat terveznek alkalmazni. A vállalatok 19 százaléka említette, hogy a kereskedelmi, vendéglátóipari foglalkozások foglalkozási csoportba tartozó foglalkozású pályakezdő alkalmazottat tervez foglalkoztatni. Az első tíz leggyakrabban említett foglalkozási csoport közé tartoznak továbbá a vas- és fémipari foglalkozások, a műszaki és természettudományi foglalkozások, az egyszerű szolgáltatási jellegű foglalkozások, a feldolgozóipari gépek kezelői, a gazdasági, pénzügyi ügyintézők, az építőipari foglalkozások, a könnyűipari foglalkozások, az élelmiszeripari foglalkozások és a nem anyagi jellegű szolgáltatási foglalkozások.

5.4.11. tábla: A pályakezdőket 2010-ben felvenni szándékozó cégek aránya – a leggyakoribb 10 foglalkozáscsoport

Elnevezés	FEOR kód	Vállalkozások	
		n	%
Kereskedelmi, vendéglátóipari foglalkozások	51	247	19,4
Vas- és fémipari foglalkozások	74	190	14,9
Műszaki és természettudományi foglalkozások	21	102	8,0
Egyszerű szolgáltatási jellegű foglalkozások	91	86	6,7
Feldolgozóipari gépek kezelői	81	82	6,4
Gazdasági, pénzügyi ügyintézők	36	70	5,5
Építőipari foglalkozások	76	70	5,5
Könnyűipari foglalkozások	73	62	4,9
Élelmiszeripari foglalkozások	72	50	3,9
Nem anyagi jellegű szolgáltatási foglalkozások	53	48	3,8

Megjegyzés: A táblázatban található arányok, azt jelenítik meg, hogy a pályakezdőket foglalkoztató vállalatok mekkora arányban terveznek 2010-ben különböző foglalkozási csoportokból munkavállalókat alkalmazni.

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

5.5 AM könyvesek foglalkoztatása

Főbb megállapítások

2008 és 2009 között erőteljesen – 31 százalékról 17 százalékra – visszaesett az AM-könyvvel foglalkoztató cégek aránya. Ez a csökkenés a vállalatok előrejelzése szerint kisebb mértékben fog folytatódni jövőre, a vegyes és tisztán külföldi tulajdonú cégeknél még enyhe növekedés is megfigyelhető lesz, így közelednek egymáshoz a tulajdonviszonyok szerint képzett csoportokban érvényesülő arányok.

AM-könyveseket foglalkoztató cégeket legnagyobb arányban a tisztán hazai kézben levő vállalatok, a 10-250 főt foglalkoztató vállalatok és a nem – vagy csak termékeiknek legfeljebb 50 százalékát – exportáló cégek között találunk, a régiók közül pedig a dél-dunántúli és dél-alföldi régióban a legnépszerűbb ez a foglalkoztatási forma. Ágazat szerint pedig a mezőgazdaság és a vendéglátás, turizmus területén működő cégek körében alkalmazzák leginkább.

Érdekes, hogy miközben a legtöbb régióban csökkenni fog 2010-ben az AM-könyveseket alkalmazó vállalatok aránya, addig Közép-Magyarországon és Közép-Dunántúlon – igaz, nagyon enyhén, de – növekedhet is. Ugyanakkor szintén a közép-dunántúli régió az – a dél-alföldi mellett –, ahol az átlagosnál nagyobb arányban jelennek meg az AM-könyvesek számát 2010-ben csökkenteni tervező cégek. Vagyis míg a jelenleg AM-könyveseket foglalkoztatók elbocsátásra készülnek ebben a régióban, addig más cégek fontolgatják az AM-könyves foglalkoztatás bevezetését.

A korábbiakhoz hasonlóan szinte minden vállalati csoportban magasabb azoknak a vállalatoknak az aránya, ahol csökkenni fog 2010-ben az AM-könyves alkalmazottak száma, mint ahol növekedni. Az átlagosnál nagyobb mértékben figyelhető ez meg a tisztán külföldi kézben levő cégeknél, a 20-49 fős vagy 250 fő feletti létszámú vállalatoknál. Földrajzilag a közép-dunántúli és dél-alföldi cégek körében vannak relatíve legtöbben azok a cégek, amelyeknél csökkenni fog az AM-könyvesek száma, ágazat szerint pedig a kereskedelem, javítás és a szállítás, raktározás területén működő cégek között.

A következőkben bemutatjuk a vállalkozások AM-könyves foglalkoztatott-állományának alakulását tulajdonosi szerkezet, vállalati létszám, földrajzi régió, gazdasági ág és exporttevékenység szerint.

Az AM-könyves foglalkoztatottak állományának alakulására vonatkozóan az alábbi kérdést tettük fel:

Adja meg a statisztikai állományi létszámok alakulását a statisztikai állományi létszámba nem tartozó, alkalmi munkavállalói könyvvel rendelkező munkavállalókra vonatkozóan az alábbi időpontokban!

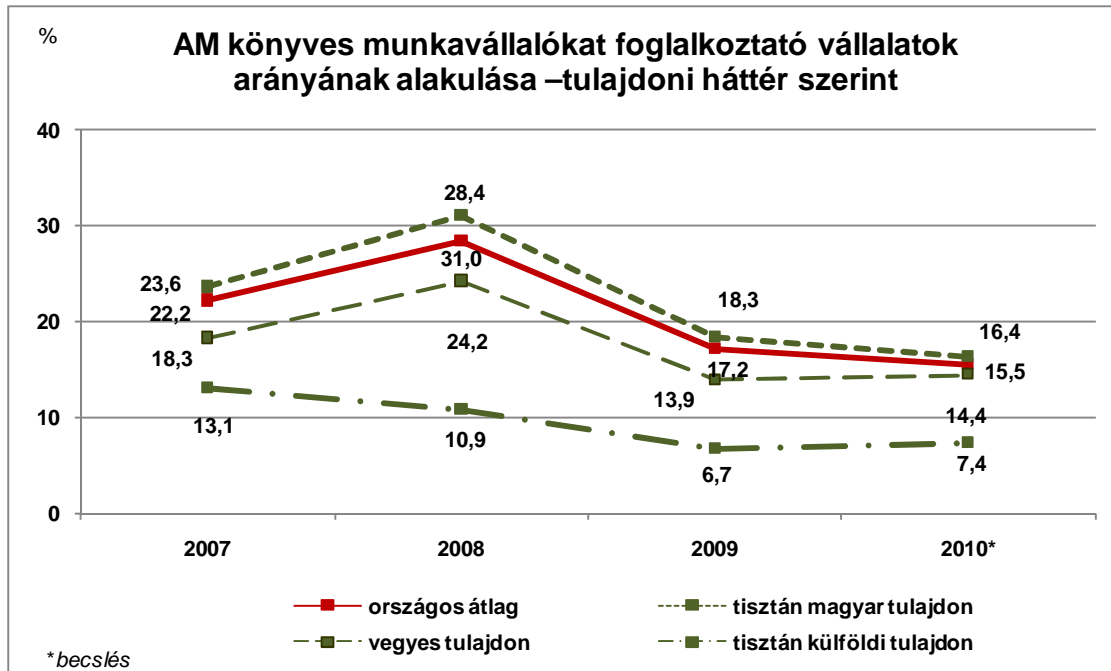
(2008. december 31, 2009. szeptember 1, 2010. szeptember 1.)

Az eredményeket háromféleképpen mutatjuk be. Egyrészt vizsgáljuk, hogy az egyes vállalati jellemzők szerint képzett csoportokban milyen arányban szerepelnek azok a vállalatok, amelyek pozitív számot adtak meg az általuk – az adott foglalkoztatási csoportból származó – foglalkoztatottak számára vonatkozóan. Másrészt egyenleget képeztünk a 2009 és 2010 között az adott foglalkoztatási csoportból felvett tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek arányának különbségéből. Ezt nevezzük egyenleg mutatónak. Végül bemutatjuk a tíz leggyakoribb foglalkozáscsoportot, amelyre 2010-re vonatkozó felvételi szándékok irányulnak az adott foglalkoztatási csoporton belül.

Az AM-könyves foglalkoztatottakat alkalmazó vállalatok aránya 2008 és 2009 között erőteljesen visszaesett, 31 százalékról 17 százalékra. 2010-re további csökkenés várható a cégek visszajelzése alapján, 16 százalékuk jelezte, hogy jövőre is foglalkoztatna AM-könyvvel munkavállalót.

2009-ben sem változott az a tendencia, hogy a tisztán hazai kézben levő cégek között magasabb arányban találhatóak meg az AM-könyvvel foglalkoztatók (18 százalék). A vegyes tulajdonú cégek körében már valamivel alacsonyabb arányuk (14 százalék), a tisztán külföldi tulajdonú cégek körében pedig a legalacsonyabb, 7 százalék. Ugyanakkor míg a részben vagy egészében külföldi kézben levő vállalatok körében az várható, hogy 2010-re növekedni fog az AM-könyvvel foglalkoztatók aránya, a hazaiak körében enyhe csökkenést vetítenek előre a vállalatok válaszaival.

5.5.1. ábra: AM könyves munkavállalókat foglalkoztató vállalatok arányának alakulása –tulajdoni háttér szerint, 2007-2010

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31.-e, 2009 és 2010 esetében pedig szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2007:7247, N2008:7245, N2009:7151, N2010:7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A vállalatok méretét megvizsgálva azt láthatjuk, hogy a 10-50 főt foglalkoztató vállalatok körében a leggyakoribb az AM-könyves foglalkoztatás (24 százalék és 25 százalék), a legritkábban pedig a több, mint 250 fős vállalatok élnek ezzel a lehetőséggel (10 százalék). 2008 és 2009 között mind az öt – méret szerint képzett – csoportban csökkent ez az arány, és a válaszok alapján valószínűsíthető, hogy 2010-ben vállalatmérettől függetlenül tovább fog csökkenni az AM-könyves alkalmazottakat foglalkoztató cégek aránya.

5.5.2. tábla: AM könyves foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása vállalatméret szerint, 2007-2010

	2007		2008		2009		2010*	
	n	%	n	%	n	%	n	%
10 fő alatt	545	17,2	652	23,2	455	14,4	413	13,2
10 – 19 fő között	311	31,4	468	39,4	281	24,3	256	22,3
20 – 49 fő között	414	33,7	531	40,6	322	24,6	285	22,4
50 – 249 fő között	390	29,6	523	37,2	298	21,9	255	19,4
250 fő felett	66	15,1	64	16,8	31	10,3	30	8,9
Minta összesen		22,2		28,4		17,2		15,5

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok arányát jelentik.

Megjegyzés: A táblázatban található n értékek az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok számát jelentik.

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31.-e, 2009 és 2010 esetében pedig szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2007:7185, N2008:7224, N2009:7150, N2010:7150

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

2009-ben a dél-alföldi, dél-dunántúli és észak-magyarországi régiókban volt magasabb az országos átlagnál az AM-könyvvvel foglalkoztató vállalatok aránya. A legalacsonyabb ez az arány a korábbi évek eredményeihez hasonlóan Közép-Magyarországon volt, mindössze 9 százalék. A 2010-re vonatkozó válaszok alapján az állapítható meg, hogy míg Közép-Magyarországon és Közép-Dunántúlon lényegében stagnálni fog az AM-könyvvvel foglalkoztató vállalatok aránya, addig a többi régióban csökkenés fog bekövetkezni, amely Dél-Dunántúlon és Észak-Alföldön lesz a legerőteljesebb.

5.5.3. tábla: AM könyves foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása régió szerint, 2007-2010

	2007		2008		2009		2010*	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Közép-Magyarország	210	10,8	266	12,6	173	8,7	181	8,9
Közép-Dunántúl	145	21,5	169	24,5	115	15,3	102	15,5
Nyugat-Dunántúl	156	24,8	202	26,5	147	16,3	131	14,4
Dél-Dunántúl	318	33,0	391	40,0	221	22,1	182	18,8
Dél-Alföld	279	24,9	384	33,1	223	21,0	199	18,4
Észak-Alföld	262	23,3	348	33,0	190	17,1	156	13,9
Észak-Magyarország	360	27,5	485	42,0	319	27,1	289	24,4
Minta összesen		22,2		28,4		17,2		15,5

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok arányát jelentik.

Megjegyzés: A táblázatban található n értékek az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok számát jelentik.

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31.-e, 2009 és 2010 esetében pedig szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzések: N2007:7247, N2008:7245, N2009:7151, N2010:7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Gazdasági ágak szerinti bontásban megvizsgálva a vállalatokat egyértelműen kirajzolódik, hogy a mezőgazdaság, valamint a vendéglátás-turizmus területén működő vállalatok körében a leggyakoribb az AM-könyves foglalkoztatás (32 százalék és 39 százalék). A legritkábban az egyéb gazdasági szolgáltatások területén találkozhatunk ezzel a foglalkoztatási formával (10 százalék). Míg 2008 és 2009 között minden ágazatban csökkent az AM-könyvvvel foglalkoztató vállalatok aránya, addig 2009 és 2010 között a mezőgazdaság és az egyéb gazdasági szolgáltatások területén működő cégek enyhe növekedést jeleznek. A többi ágazatban továbbra is csökkenés várható az AM-könyvvvel foglalkoztató cégek arányában.

5.5.4. tábla: AM könyves foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása gazdasági ág szerint, 2007-2010

	2007		2008		2009		2010*	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Mezőgazdaság	151	40,0	170	48,4	118	32,2	110	33,2
Ipar	435	19,8	606	26,3	361	15,1	304	12,8
Építőipar	231	24,8	307	42,1	184	19,1	158	16,2
Kereskedelem, javítás	369	19,9	460	28,9	307	18,2	265	15,0
Vendéglátás-turizmus	242	44,4	276	58,3	208	39,4	196	37,1
Szállítás, raktározás	46	13,7	89	18,2	47	12,9	40	10,5
Pénzügy	9	10,7	19	14,0	13	12,7	12	11,1
Egyéb gazdasági szolgáltatás	243	17,3	297	19,2	150	9,6	155	10,0
Minta összesen		22,2		28,4		17,2		15,5

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok arányát jelentik.

Megjegyzés: A táblázatban található n értékek az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok számát jelentik.

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31.-e, 2009 és 2010 esetében pedig szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2007:7221, N2008:7135, N2009:7149, N2010:7149

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Az export árbevételen belüli aránya szerint megvizsgálva a cégeket elmondható, hogy csoportonként enyhén eltér az AM-könyvvel foglalkoztató vállalatok aránya. A termékeiknek legfeljebb 50 százalékát exportáló cégek körében a legmagasabb ez az arány, 20 százalék. Az árbevételüknek döntő hányadát exportból szerző vállalatok körében a legalacsonyabb az AM-könyvvel foglalkoztatók aránya, mindössze 13 százalék. 2010-re ugyanakkor a nem, vagy termékeiknek legfeljebb 50 százalékát exportáló cégek körében nagyobb mértékű csökkenés fog bekövetkezni az AM-könyves foglalkoztatók arányában, mint az alapvetően exportra termelők körében, így közeledni fognak az egyes csoportokra jellemző arányok.

5.5.5. tábla: AM könyves foglalkoztatottal rendelkező vállalatok arányának alakulása export tevékenység szerint, 2007-2010

	2007		2008		2009		2010*	
	n	%	n	%	n	%	n	%
nincs export tevékenység	1234	21,9	1583	28,3	1053	17,4	938	15,7
Árbevétel: 50 százaléknál kisebb	272	28,2	375	33,6	202	19,8	179	17,1
Árbevétel: 50 százaléknál nagyobb	133	18,4	171	24,3	132	13,2	122	13,1
Minta összesen		22,2		28,4		17,2		15,5

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok arányát jelentik.

Megjegyzés: A táblázatban található n értékek az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok számát jelentik.

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31.-e, 2009 és 2010 esetében pedig szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2007:6753, N2008:6793, N2009:7141, N2010:7141

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A vegyes tulajdonú cégek körében enyhén nagyobb arányban találjuk azokat a vállalatokat, amelyek növelni tervezik 2010-re AM-könyves foglalkoztatóik számát, mint amelyek csökkentést terveznek, az egyenleg értéke fél pont. A tisztán hazai és tisztán külföldi kézben levők cégek körében azonban az AM-könyvesek létszámát csökkentő vállalatok vannak többségben. Ez a tisztán hazai kézben levő vállalatok között figyelhető meg erőteljesebben, az egyenleg értéke -3 pont.

5.5.6. tábla: AM könyves foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása tulajdoni háttér szerint, 2009-2010

	Változás 2009-2010	
	Cég egyenleg (%)	Válaszoló cégek száma
Tisztán hazai tulajdon	-2,9	6414
Vegyes tulajdon	0,5	204
Tisztán külföldi tulajdon	-2,0	525
Minta összesen	-2,7	7143

Megjegyzés: A táblázatban látható egyenleg mutató a felvételt tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek arányának a különbségét fejezi ki.

Megjegyzés: 2009 és 2010 esetében szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2009:7151, N2010:7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A vállalatokat méretük szerint megvizsgálva azt tapasztaljuk, hogy minden vállalatcsoportban nagyobb az AM-könyvesek számát 2009 és 2010 között csökkenteni tervezők aránya, mint a növekedést tervezőké. A legkisebb, 10 fő alatti cégek esetében áll a legközelebb egymáshoz az AM-könyvesek számát növelni és csökkenteni tervezők aránya, míg a legnagyobb, legalább 250 főt foglalkoztató égek esetében a legnagyobb az eltérés a csökkentést tervezők javára, ebben a csoportban -4,4 az egyenleg értéke.

5.5.7. tábla: AM könyves foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása vállalatméret szerint, 2009-2010

	Változás 2009-2010	
	Cég egyenleg (%)	Válaszó cégek száma
10 fő alatt	-1,6	3016
10 – 19 fő között	-2,3	1134
20 – 49 fő között	-4,0	1298
50 – 249 fő között	-3,2	1343
250 fő felett	-4,4	359
Minta összesen	-2,7	7150

Megjegyzés: A táblázatban látható egyenleg mutató a felvételt tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek arányának a különbségét fejezi ki.

Megjegyzés: 2009 és 2010 esetében szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2009:7150, N2010:7150

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Magyarország minden régiójában azok a cégek vannak többségben, amelyek 2009 és 2010 között csökkenteni tervezik AM-könyves alkalmazottaik számát. Míg Közép-Magyarországon épphogy negatív az egyenleg értéke (-1 százalék), addig a Dél-Alföldön 5 százalékponttal magasabb az AM-könyvesek számát csökkenteni tervezők aránya a növelést tervezőknél.

5.5.8. tábla: AM könyves foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása régiók szerint, 2009-2010

	Változás 2009-2010	
	Cég egyenleg (%)	Válaszó cégek száma
Közép-Magyarország	-0,9	1891
Közép-Dunántúl	-3,7	735
Nyugat-Dunántúl	-2,1	784
Dél-Dunántúl	-2,9	877
Dél-Alföld	-5,2	878
Észak-Alföld	-2,6	847
Észak-Magyarország	-3,3	1139
Minta összesen	-2,7	7151

Megjegyzés: A táblázatban látható egyenleg mutató a felvételt tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek arányának a különbségét fejezi ki.

Megjegyzés: 2009 és 2010 esetében szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2009:7151, N2010:7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A vállalatokat gazdasági ágak szerint megvizsgálva azt láthatjuk, hogy minden ágazatban magasabb az AM-könyves alkalmazottak számát csökkenteni tervezők aránya a növelést tervezőknél, bár a vendéglátás-turizmus és az egyéb gazdasági szolgáltatások területén működő vállalatok körében közel van az egyenleg értéke nullához. A kereskedelem és javítás ágazatában haladja meg leginkább az AM-könyvesek számát csökkenteni tervező vállalatok aránya a növelni szándékozókat, az egyenleg értéke -4 pont.

5.5.9. tábla: AM könyves foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása gazdasági ág szerint, 2009-2010

	Változás 2009-2010	
	Cég egyenleg (%)	Válaszó cégek száma
Mezőgazdaság	-2,9	349
Ipar	-3,3	2053
Építőipar	-3,5	763
Kereskedelem, javítás	-4,4	1559
Vendéglátás-turizmus	-0,2	520
Szállítás, raktározás	-3,6	301
Pénzügy	-2,6	153
Egyéb gazdasági szolgáltatás	-1,0	1451
Minta összesen	-2,7	7149

Megjegyzés: A táblázatban látható egyenleg mutató a felvételt tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek arányának a különbségét fejezi ki.

Megjegyzés: 2009 és 2010 esetében szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2009:7149, N2010:7149

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

5.5.10. tábla: AM könyves foglalkoztatottal rendelkező vállalatok egyenlegének változása export tevékenység szerint, 2009-2010

	Változás 2009-2010	
	Cég egyenleg (%)	Válaszó cégek száma
nincs export tevékenység	-2,5	5374
Árbevétel: 50 százaléknál kisebb	-4,0	912
Árbevétel: 50 százaléknál nagyobb	-2,4	855
Minta összesen	-2,7	7141

Megjegyzés: A táblázatban látható egyenleg mutató a felvételt tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek arányának a különbségét fejezi ki.

Megjegyzés: 2009 és 2010 esetében szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2009:7141, N2010:7141

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A vállalatokat exporttevékenységük szerint megvizsgálva azt láthatjuk, hogy az export árbevételen belüli arányától függetlenül minden cégcsoport körében

magasabb az AM-könyves alkalmazottak számát 2009 és 2010 között csökkenteni tervezők aránya, mint a növekedést tervezőké. Ez a tendencia azoknál a cégeknél mutatkozik meg leginkább, amelyek árbevételüknek legfeljebb 50 százalékát szerzik exportból. A kizárólag hazai piacra termelő cégek esetében 3 százalékpont az eltérés a növekedést és csökkenést tervező vállalatok aránya között (a csökkentők javára), az árbevételüknek több mint 50 százalékát exportból elérik körében pedig 2 százalékpont az eltérés.

Megvizsgáltuk, hogy azok a vállalatok, amelyek a kérdőív felvételének időpontjában foglalkoztattak AM-könyves alkalmazottat, 2010-ben milyen foglalkozási csoportokba tartozó alkalmazottakat terveznek alkalmazni AM-könyvvel. A vállalatok 30 százaléka említette, hogy az egyszerű, szolgáltatási jellegű foglalkozási csoportba tartozó foglalkozású alkalmazottat tervez AM-könyvvel foglalkoztatni. Az első tíz leggyakrabban említett foglalkozási csoport közé tartoznak továbbá az egyszerű mezőgazdasági és erdőgazdálkodási foglalkozások, a mezőgazdasági foglalkozások, a kereskedelmi, vendéglátóipari foglalkozások, az élelmiszeripari foglalkozások, az építőipari foglalkozások, az ügyviteli (ügyfélforgalmi) jellegű foglalkozások, a feldolgozóipari gépek kezelői, a könnyűipari foglalkozások és a vas- és fémipari foglalkozások.

5.5.11. tábla: 2010-ben AM-könyveseket felvenni kívánó cégek aránya – a leggyakoribb 10 foglalkozáscsoport

Elnevezés	FEOR kód	Vállalkozások	
		n	%
Egyszerű szolgáltatási jellegű foglalkozások	91	3204	30,4
Egyszerű mezőgazdasági és erdőgazdálkodási foglalkozások	92	1466	13,9
Mezőgazdasági foglalkozások	61	1256	11,9
Kereskedelmi, vendéglátóipari foglalkozások	51	1036	9,8
Élelmiszeripari foglalkozások	72	898	8,5
Építőipari foglalkozások	76	406	3,9
Ügyviteli (ügyfélforgalmi) jellegű foglalkozások	42	399	3,8
Feldolgozóipari gépek kezelői	81	352	3,3
Könnyűipari foglalkozások	73	351	3,3
Vas- és fémipari foglalkozások	74	312	3,0

Megjegyzés: A táblázatban található arányok, azt jelenítik meg, hogy az AM könyveseket foglalkoztató vállalatok mekkora arányban foglalkoztatnak terveznek 2010-ben különböző foglalkozási csoportokból munkavállalókat alkalmazni.

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

5.6 Kölcsönvett munkaerő foglalkoztatása

Főbb megállapítások

A kölcsönvett munkaerőt foglalkoztató cégek aránya 2008 és 2009 között stagnált (7 százalék), és 2010-ben is csak marginális mértékű növekedés várható arányukban. Ez az általános stagnálás ugyanakkor nem jelenti, hogy minden vállalatcsoportban változatlan volt és marad a kölcsönvett munkaerőt foglalkoztató vállalatok aránya 2008 és 2010 között. Míg a hazai cégek körében nőtt ez az arány, (3 százalékról 4 százalékra) addig a vegyes tulajdonú és külföldi cégek körében jelentősen csökkent (közel 6 százalékponttal). 2010-ben arra számíthatunk, hogy a hazai cégek körében tovább növekszik az arány, a vegyes tulajdonúak között a csökkenés után megfordul és növekedni fog, a tisztán külföldi kézben levők körében pedig tovább csökken a kölcsönvett munkaerőt foglalkoztatók aránya.

Kölcsönvett munkaerőt foglalkoztató cégeket legnagyobb arányban a tisztán külföldi kézben levő vállalatok és a 250 fő feletti nagyvállalatok és az exportáló cégek között találunk. A régiók közül Közép-Dunántúlon és Dél-Alföldön a legnépszerűbb ez a foglalkoztatási forma. A 2010-es előrejelzések szerint szinte minden régióban kissé növekedni fog a kölcsönvett munkaerőt foglalkoztató cégek aránya, kivéve a nyugat-dunántúli és az észak-alföldi régiót. Ágazat szerint az ipar és a pénzügy területén működő cégek körében leggyakoribb a kölcsönvett munkaerő foglalkoztatása. 2010-ben a legtöbb ágazatban növekedni fog a kölcsönvett munkaerőt foglalkoztató cégek aránya, csak az iparban és a szállítás, raktározásban fog csökkenni.

A legtöbb vállalati csoportban magasabb azoknak a vállalatoknak az aránya, ahol csökkenni fog 2010-ben a kölcsönvett munkaerő létszáma, mint ahol növekedni fog. Az átlagosnál nagyobb mértékben figyelhető ez meg a tisztán külföldi kézben levő cégeknél, a 250 fő feletti létszámú vállalatoknál. Földrajzilag a közép-dunántúli cégek körében vannak relatív legtöbben azok a cégek, amelyeknél csökkenni fog a kölcsönvett munkaerő létszáma, ágazat szerint pedig a pénzügy területén működő cégek között.

Figyelemre méltó, hogy a foglalkoztatási csoportok között a külföldi munkaerő mellett csak kölcsönvett munkaerőre jellemző, hogy az ezt a foglalkoztatási formát igénybe vevő vállalatok aránya jövőre már nem fog csökkenni. Ugyanakkor a vállalatnál levő kölcsönvett munkaerő létszámát 2010-ben csökkenteni és növelni tervező vállalatok arányai közül még ebben az esetben is a csökkentőké magasabb a legtöbb vállalati csoportban, ha az eltérés kisebb is a más foglalkoztatási csoportok esetében tapasztaltnál, és a csökkenteni és növelni tervezők aránya néhány csoportban akár meg is egyezhet.

A következőkben bemutatjuk a vállalkozások kölcsönvett munkaerő-állományának alakulását tulajdonosi szerkezet, vállalati létszám, földrajzi régió, gazdasági ág és exporttevékenység szerint.

A kölcsönvett munkaerő-állomány alakulására vonatkozóan az alábbi kérdést tettük fel:

Adja meg a statisztikai állományi létszámok alakulását a statisztikai állományi létszámba nem tartozó, kölcsönvett munkaerőre vonatkozóan az alábbi időpontokban!

(2008. december 31, 2009. szeptember 1, 2010. szeptember 1.)

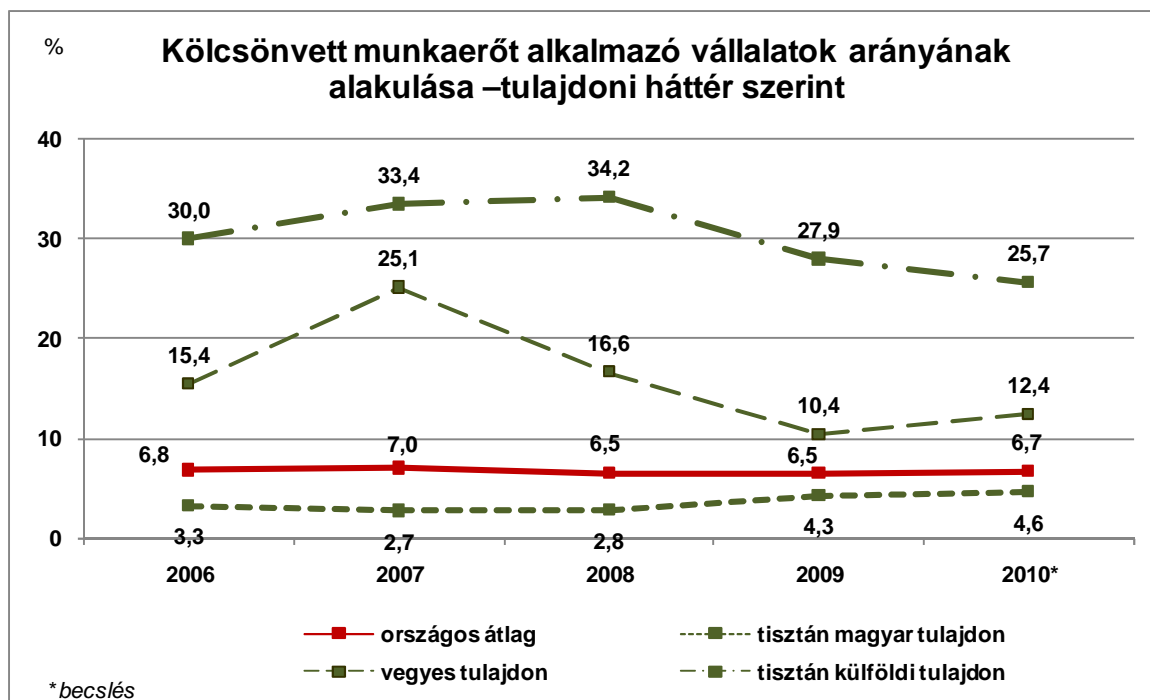
Az eredményeket kétféleképpen ismertetjük. Egyrészt vizsgáljuk, hogy az egyes vállalati jellemzők szerint képzett csoportokban milyen arányban szerepelnek azok a vállalatok, amelyek pozitív számot adtak meg az általuk – az adott foglalkoztatási csoportból származó – foglalkoztatottak számára vonatkozóan. Másrészt egyenleget képeztünk a 2009 és 2010 között az adott foglalkoztatási csoportból felvételt tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek arányának különbségéből. Ezt nevezzük egyenleg mutatónak.

A megkérdezett vállalatok között a kölcsönvett munkaerőt foglalkoztatók aránya nem változott jelentősen 2006 óta. 2009-ben közel 7 százalék volt, amely értéke megegyezik az előző évi, 2008-as aránnyal. A vállalatok 2010-re vonatkozó előrejelzései alapján 2010-ben lényegében nem fog nőni a kölcsönvett munkaerőt alkalmazó vállalatok aránya.

Tulajdonviszonyok szerint megvizsgálva a cégeket azt láthatjuk, hogy eltérő irányban változott a kölcsönvett munkaerőt alkalmazók aránya az egyes csoportokban 2008 és 2009 között. A tisztán külföldi kézben levő és a vegyes tulajdonú vállalatok esetében csökkent (34 százalékról 28 százalékra illetve 17 százalékról 10 százalékra), a tisztán hazai kézben levők esetében pedig enyhén növekedett (3 százalékról 4 százalékra). A 2010-re vonatkozó előrejelzések a hazai és vegyes tulajdonú cégek esetében enyhe növekedést, a tisztán külföldi cégek esetében pedig további csökkenést tesznek valószínűvé.

A vállalatok méretét megvizsgálva azt láthatjuk, hogy a vállalat méretével együtt nő a kölcsönvett munkaerőt foglalkoztatók aránya. 2008 és 2009 között a kisebb – 50-nél kevesebb főt foglalkoztató – cégek körében enyhe növekedést mutatott ez az arány, a nagyobb vállalatok körében ugyanakkor csökkent. Különösen a 250 fő feletti cégekre volt jellemző ez a csökkenés, ahol 24 százalékról 19 százalékra csökkent a kölcsönvett munkaerőt foglalkoztatók aránya. Egyedül ez a cégcsoport jelez 2010-re is csökkenő arányt, a többi létszám szerint képzett csoportban várhatóan magasabb lesz 2010-ben a kölcsönvett munkaerőt foglalkoztatók aránya, mint 2009-ben.

5.6.1. ábra: Kölcsönvett munkaerőt alkalmazó vállalatok arányának alakulása tulajdoni háttér szerint, 2006-2010

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31.-e, 2009 és 2010 esetében pedig szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzések: N2006:6046, N2007:7247, N2008:7245, N2009:7151, N2010:7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

5.6.2. tábla: Kölcsönvett munkaerővel rendelkező vállalatok arányának alakulása vállalatméret szerint, 2006-2010

	2006		2007		2008		2009		2010*	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
10 fő alatt	11	1,7	45	1,4	40	1,3	79	2,4	91	2,8
10 – 19 fő között	29	2,1	18	1,8	18	1,4	30	2,4	39	3,4
20 – 49 fő között	58	3,5	45	4,2	40	3,2	46	3,6	59	4,8
50 – 249 fő között	189	9,3	126	9,8	130	8,6	119	8,3	125	9,0
250 fő felett	167	22,2	145	23,6	147	24,0	93	19,4	85	17,3
Minta összesen		6,8		7,0		6,5		6,5		6,7

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok arányát jelentik.

Megjegyzés: A táblázatban található n értékek az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok számát jelentik.

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31.-e, 2009 és 2010 esetében pedig szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzések: N2006:5981, N2007:7185, N2008:7224, N2009:7150, N2010:7150

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

2008 és 2009 között Észak-Alföldön és Észak-Magyarországon növekedett a kölcsönvett munkaerőt foglalkoztató cégek aránya, míg az összes többi régióban csökkent. Ez legerőteljesebben a nyugat-dunántúli régióban mutatkozott meg, ahol 11 százalékról 6 százalékra csökkent a kölcsönvett munkaerőt foglalkoztató vállalatok aránya. 2010-re eltérő irányú előrejelzéseket adtak a cégek régióként: a Közép-magyarországi, közép-dunántúli, dél-dunántúli, dél-alföldi és észak-magyarországi régióban növekedés várható a kölcsönvett munkaerőt foglalkoztató cégek arányában, a nyugat-dunántúli és észak-alföldi régió esetében azonban enyhe csökkenés.

5.6.3. tábla: Kölcsönvett munkaerővel rendelkező vállalatok arányának alakulása régió szerint, 2006-2010

	2006		2007		2008		2009		2010*	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Közép-Magyarország	187	9,2	116	9,2	111	7,7	100	7,5	115	7,6
Közép-Dunántúl	84	12,7	74	13,0	71	12,5	44	8,4	45	9,2
Nyugat-Dunántúl	72	12,5	79	16,0	65	10,7	48	6,0	43	5,4
Dél-Dunántúl	18	2,5	22	2,9	36	4,8	19	3,9	23	4,2
Dél-Alföld	34	3,2	44	5,1	39	4,8	75	8,8	88	9,6
Észak-Alföld	31	3,8	20	3,1	24	3,5	27	4,6	26	3,6
Észak-Magyarország	33	4,3	29	2,7	30	3,0	55	5,3	60	6,0
Minta összesen		6,8		7,0		6,5		6,5		6,7

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok arányát jelentik.

Megjegyzés: A táblázatban található n értékek az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok számát jelentik.

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31.-e, 2009 és 2010 esetében pedig szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2006:6046, N2007:7247, N2008:7245, N2009:7151, N2010:7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Gazdasági ágak szerinti bontásban az adatok alapján elmondható, hogy az ipar és pénzügy területén működő vállalatok körében volt a leggyakoribb a kölcsönvett munkaerő foglalkoztatása, a vállalatok 10 százaléka foglalkoztatott kölcsönvett munkaerőt 2009-ben ezekben az ágazatokban. A legritkább a mezőgazdaság ágazatában volt ez a foglalkoztatási forma (2 százalék). A 2010-re előrejelzett változások iránya eltérő ágazatonként, de egyik ágazat esetében sem haladja meg az 1,5 százalékpontot abszolút értékben. A legnagyobb növekedés az arányban az egyéb gazdasági szolgáltatások területén várható (3 százalékról 4 százalékra), a legnagyobb csökkenés pedig a szállítás, raktározás területén (8 százalékról 7 százalékra).

5.6.4. tábla: Kölcsönvett munkaerővel rendelkező vállalatok arányának alakulása gazdasági ág szerint, 2006-2010

	2006		2007		2008		2009		2010*	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Mezőgazdaság	4	1,8	6	2,1	4	1,2	6	2,4	12	3,3
Ipar	294	11,0	249	12,0	249	11,8	200	10,2	193	9,8
Építőipar	9	5,0	13	3,2	11	1,9	25	3,1	27	3,1
Kereskedelem, javítás	68	5,3	43	5,1	36	4,4	57	6,7	69	6,8
Vendéglátás-turizmus	14	4,3	26	8,3	19	6,7	15	3,0	17	3,5
Szállítás, raktározás	11	5,5	19	8,9	12	4,3	14	8,2	14	7,0
Pénzügy	1	1,0	5	4,6	3	5,5	6	10,0	8	11,1
Egyéb gazdasági szolgáltatás	50	5,2	23	2,6	37	3,6	45	3,3	60	4,3
Minta összesen		6,8		7,0		6,5		6,5		6,7

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok arányát jelentik.

Megjegyzés: A táblázatban található n értékek az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok számát jelentik.

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31.-e, 2009 és 2010 esetében pedig szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2006:5878, N2007:7221, N2008:7135, N2009:7149, N2010:7149

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Az export árbevételen belüli aránya szerint megvizsgálva a cégeket elmondható, hogy jelentősen eltér a kölcsönvett munkaerőt foglalkoztató cégek aránya aszerint, hogy a cég milyen piacokra értékesíti termékeit, szolgáltatásait. A belpiacra termelő vállalatoknak csak 4 százalékuk foglalkoztat kölcsönvett munkaerőt, az árbevételüknek legalább 50 százalékát exportból elérő vállalatok körében azonban már 21 százalék ez az arány. Megfigyelhetjük ugyanakkor, hogy míg a nem exportáló cégek esetében ez az arány 2008 óta növekszik, és a vállalatok válaszai alapján 2010-re is nőni fog, az exportáló vállalatok esetében 2008 óta csökken az arány, és valószínűleg 2009 és 2010 között is csökkenni fog, vagyis közeledni fognak az egyes csoportokra jellemző arányok.

5.6.5. tábla: Kölcsönvett munkaerővel rendelkező vállalatok arányának alakulása export tevékenység szerint, 2006-2010

	2006		2007		2008		2009		2010*	
	n	%	n	%	N	%	n	%	n	%
nincs export tevékenység	122	3,2	100	2,6	106	2,5	175	3,6	206	4,2
Árbevétel: 50 százaléknál kisebb	100	7,8	76	8,9	79	10,0	56	8,1	63	7,9
Árbevétel: 50 százaléknál nagyobb	221	22,9	150	27,6	143	25,9	135	21,3	130	19,6
Minta összesen		6,8		7,0		6,5		6,5		6,7

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok arányát jelentik.

Megjegyzés: A táblázatban található n értékek az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok számát jelentik.

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31.-e, 2009 és 2010 esetében pedig szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2006:5781, N2007:6753, N2008:6793, N2009:7141, N2010:7141

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Mindhárom cégcsoportban nagyobb arányban találjuk azokat a vállalatokat, amelyek csökkenteni tervezik 2010-re kölcsönvett munkaerejüket. Ez a tisztán külföldi kézben levő vállalatok körében figyelhető meg legerőteljesebben, a másik két csoportban nem haladja meg a –fél pontot az egyenleg értéke.

5.6.6. tábla: Kölcsönvett munkaerővel rendelkező vállalatok egyenlegének változása tulajdoni háttér szerint, 2009-2010

	Változás 2009-2010	
	Cég egyenleg (%)	Válaszó cégek száma
Tisztán hazai tulajdon	-0,4	6414
Vegyes tulajdon	-0,5	204
Tisztán külföldi tulajdon	-4,2	525
Minta összesen	-0,8	7143

Megjegyzés: A táblázatban látható egyenleg mutató a felvételt tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek arányának a különbségét fejezi ki.

Megjegyzés: 2009 és 2010 esetében szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2009:7151, N2010:7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A kevesebb, mint 50 főt foglalkoztató vállalatok körében a kölcsönvett munkaerőt 2010-re csökkenteni és növelni tervező vállalatok arányának különbségét mutató egyenleg értéke 0 közelében mozog, vagyis közel megegyezik a csökkentést és növelést tervező vállalatok aránya e csoportokban. A nagyobb vállalatok között azonban többségbe kerülnek a csökkentést tervezők: az 50-249 fős cégek körében fél százalékponttal találhatjuk meg őket nagyobb arányban, mint a növelést tervezőket, a 250 fő feletti cégeknél pedig már 4 százalékpontos többségben vannak.

5.6.7. tábla: Kölcsönvett munkaerővel rendelkező vállalatok egyenlegének változása vállalatméret szerint, 2009-2010

	Változás 2009-2010	
	Cég egyenleg (%)	Válaszoló cégek száma
10 fő alatt	0,0	3016
10 – 19 fő között	-0,2	1134
20 – 49 fő között	0,1	1298
50 – 249 fő között	-0,5	1343
250 fő felett	-4,1	359
Minta összesen	-0,8	7150

Megjegyzés: A táblázatban látható egyenleg mutató a felvételt tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek arányának a különbségét fejezi ki.

Megjegyzés: 2009 és 2010 esetében szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2009:7150, N2010:7150

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Magyarország majdnem minden régiójában azok a cégek vannak többségben, amelyek 2009 és 2010 között csökkenteni tervezik nem teljes munkaidejű alkalmazottaik számát, egyedül a dél-dunántúli régióban egyezik meg e két csoport aránya. Közép-Dunántúlon a legerősebb a csökkentést tervezők arányának többsége, az egyenleg értéke itt -2 pont.

5.6.8. tábla: Kölcsönvett munkaerővel rendelkező vállalatok egyenlegének változása régió szerint, 2009-2010

	Változás 2009-2010	
	Cég egyenleg (%)	Válaszó cégek száma
Közép-Magyarország	-0,3	1891
Közép-Dunántúl	-2,3	735
Nyugat-Dunántúl	-0,3	784
Dél-Dunántúl	0,0	877
Dél-Alföld	-1,6	878
Észak-Alföld	-1,1	847
Észak-Magyarország	-0,4	1139
Minta összesen	-0,8	7151

Megjegyzés: A táblázatban látható egyenleg mutató a felvételt tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek arányának a különbségét fejezi ki.

Megjegyzés: 2009 és 2010 esetében szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2009:7151, N2010:7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A vállalatokat gazdasági ágak szerint megvizsgálva azt láthatjuk, hogy bár igen enyhén, de a vendéglátás-turizmus és az egyéb gazdasági szolgáltatások területén működő vállalatok körében meghaladja a kölcsönvett munkaerőt 2009 és 2010 között növelni tervező cégek aránya a csökkentést tervezőkéét. Az egyenleg értéke a pénzügyi területen működő vállalatok körében a legalacsonyabb, mindössze -4 pont.

5.6.9. tábla: Kölcsönvett munkaerővel rendelkező vállalatok cég egyenlegének változása gazdasági ág szerint, 2009-2010

	Változás 2009-2010	
	Cég egyenleg (%)	Válaszó cégek száma
Mezőgazdaság	-0,2	349
Ipar	-1,4	2053
Építőipar	0,0	763
Kereskedelem, javítás	-0,7	1559
Vendéglátás-turizmus	0,4	520
Szállítás, raktározás	-1,4	301
Pénzügy	-3,7	153
Egyéb gazdasági szolgáltatás	0,1	1451
Minta összesen	-0,8	7149

Megjegyzés: A táblázatban látható egyenleg mutató a felvételt tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek arányának a különbségét fejezi ki.

Megjegyzés: 2009 és 2010 esetében szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2009:7149, N2010:7149

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A vállalatokat exporttevékenységük szerint megvizsgálva azt láthatjuk, hogy az export árbevételen belüli arányától függetlenül minden cégcsoport körében magasabb a kölcsönvett munkaerőt 2009 és 2010 között csökkenteni tervezők aránya, mint a növekedést tervezőké. Ugyanakkor, míg ez a többség a nem exportáló, vagy árbevételüknek kevesebb, mint 50 százalékát exportból szerző vállalatok esetében nem haladja meg a fél százalékpontot, a döntően exportáló vállalatok körében már 3 százalékpont, vagyis ennyivel magasabb a kölcsönvett munkaerőt csökkenteni tervező vállalatok aránya a növelni tervezőkéénél.

5.6.10. tábla: Kölcsönvett munkaerővel rendelkező vállalatok cég egyenlegének változása export tevékenység szerint, 2009-2010

	Változás 2009-2010	
	Cég egyenleg (%)	Válaszó cégek száma
nincs export tevékenység	-0,5	5374
Árbevétel: 50 százaléknál kisebb	-0,3	912
Árbevétel: 50 százaléknál nagyobb	-2,6	855
Minta összesen	-0,8	7141

Megjegyzés: A táblázatban látható cég egyenleg mutató a felvételt tervező cégek arányának és az elbocsátást tervező cégek arányának a különbségét fejezi ki.

Megjegyzés: 2009 és 2010 esetében szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2009:7141, N2010:7141

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

6. Toborzási nehézségek

Főbb megállapítások

A gazdasági válság következtében jelentős mértékben, 9 százalékponttal csökkent a toborzási nehézségekkel szembesülő vállalatok aránya. Míg 2008-ban a vállalatvezetők 14 százaléka, 2009 mindössze 5 százaléka nyilatkozott így.

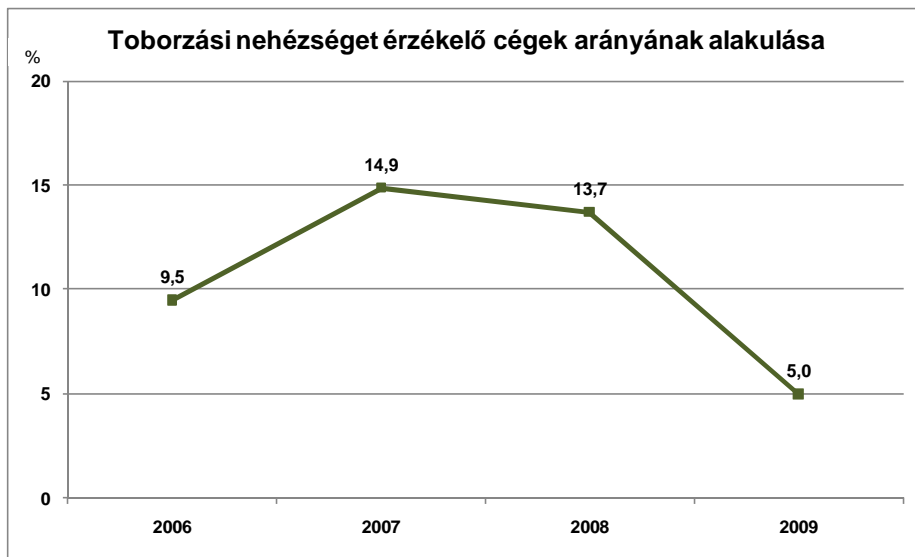
A csökkenésért elsősorban a szakképzett fizikai munkások iránti kereslet visszaesése a felelős. Míg 2008-ban a vállalatok közel 9 százaléka szembesült toborzási problémákkal ezzel a csoporttal kapcsolatban, addig ehhez hasonlóan 2009-ben már csak 3 százalék nyilatkozott.

A korábbi felvételek tapasztalatai alapján elmondható, hogy a 250 fő feletti, külföldi, export-orientált vállalatok észlelik legnagyobb arányban a toborzási nehézségeket. Ez 2009-ben sincs másképp, viszont a szegmensek közötti különbségek jelentős mértékben csökkentek.

A gazdasági válság és elbocsátások hatására 2009-ben jelentős mértékben, 9 százalékponttal csökkent a toborzási nehézségeket érzékelő cégek aránya. Míg 2008-ban a vállalatok 14 százaléka, addig 2009-ben már csak az 5 százaléka értékelte problémásnak bizonyos pozíciók betöltését.

Fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy a toborzási nehézségek nem feltétlenül a kevés jelentkezőre vezethetők vissza. A pozíciók betöltésekor a kínált és igényelt bérek közötti inkonzisztencia, a nem megfelelő idegen-nyelv vagy szaktudás, illetve a jelöltek alacsony mobilitási hajlandósága is okozhat problémát a vállalatoknak. Ezért sem használjuk a munkaerő-hiány kifejezést, hiszen annak oka egyértelműen az elégtelen számú jelentkezőre lenne visszavezethető.

6.1. ábra: Toborzási nehézséget érzékelő cégek arányának alakulása –országos átlag, 2006-2009

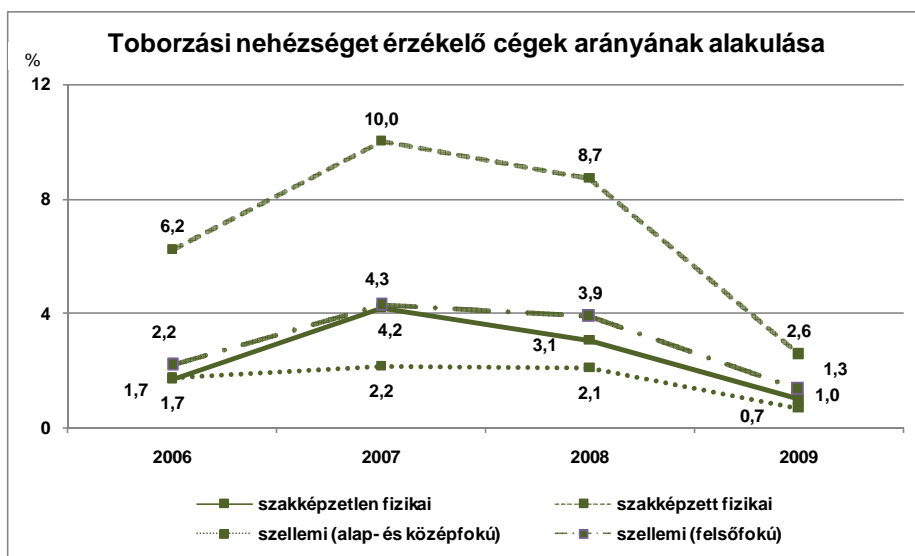

Elemzések: N2006:6046, N2007:7247, N2008:7245, N2009:7151
 Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Bár minden vizsgált csoporttal kapcsolatban csökkentek a toborzási nehézségek, a 9 százalékpontos csökkenésért elsősorban a szakképzett fizikai munkások iránti kereslet alább hagyása a felelős. Míg 2008-ban a vállalatok közel 9 százaléka szembesült toborzási problémákkal ezzel a csoporttal kapcsolatban, addig ehhez hasonlóan 2009-ben már csak 3 százalék nyilatkozott.

Szellemi dolgozókkal és szakképzetlen fizikai munkásokkal kapcsolatban a vállalatok egy százaléka szembesült toborzási nehézségekkel.

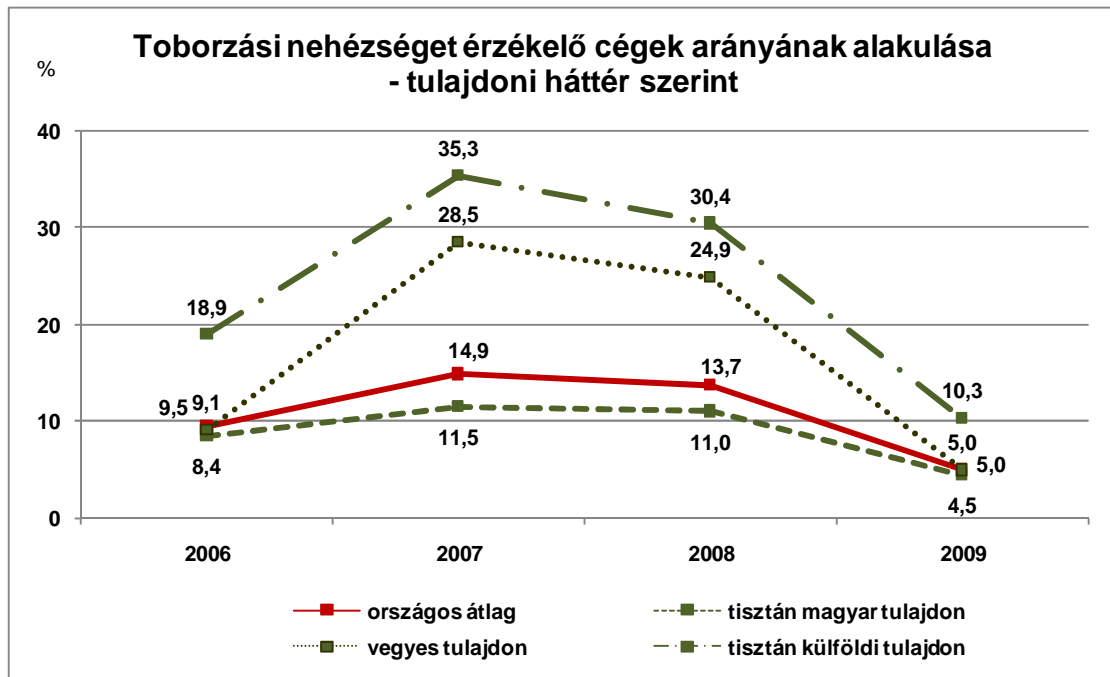
6.2. ábra: Toborzási nehézséget érzékelő cégek arányának alakulása – munkaerő képzettsége szerint, 2006-2009

Elemzések: N2006:6046 , N2007:7247, N2008:7245, N2009:7151
 Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Általánosságban elmondható, hogy toborzási nehézségekkel elsősorban a külföldi tulajdonú vállalatok szembesülnek a legnagyobb arányban. 2007-ben 35 százaléuk, 2008-ban 30 százaléuk, 2009-ben pedig már csak 10 százaléuk számolt be pozíciók betöltésekor valamilyen problémáról. A vegyes tulajdonú vállalatok és a tisztán hazai tulajdonú vállalatok esetében ez az arány 5 százalékos.

6.3. ábra: Toborzási nehézséget érzékelő cégek arányának alakulása - tulajdoni háttér szerint, 2006-2009

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31.-e, 2009 esetében pedig szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2006:6046, N2007:7247, N2008:7245, N2009:7151, N2010:7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Általános tapasztalat, hogy a vállalati létszám növekedésével növekszik a toborzási nehézségekkel szembesülő vállalatok aránya is. Ez többé-kevésbé 2009-ben is így van, a szegmensek közötti olló azonban jelentős mértékben záródott. Míg 2008-ban a 250 fő feletti vállalatok 29 százaléka, addig 2009-ben csak 9 százaléka érzékelt toborzási problémát. Ugyanekkor a 10 fő alatti vállalkozások körében ez az arány csak 3 százalékpontot csökkent.

6.4. tábla: Toborzási nehézséget érzékelő cégek arányának alakulása vállalatméret szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	N	%	n	%	n	%	n	%
10 fő alatt	40	7,0	188	5,9	195	6,7	111	3,9
10 – 19 fő között	106	8,5	118	12,2	129	10,9	41	3,5
20 – 49 fő között	143	7,3	179	14,5	174	13,5	37	3,0
50 – 249 fő között	217	9,9	287	20,7	285	19,4	76	5,6
250 fő felett	112	17,2	175	35,1	150	28,5	45	9,4
Minta összesen		9,5		14,9		13,7		5,0

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok arányát jelentik.

Megjegyzés: A táblázatban található n értékek az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok számát jelentik.

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31.-e, 2009 esetében pedig szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2006:5981, N2007:7185, N2008:7224, N2009:7150

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A korábban tapasztalt különbségek a gazdaságilag fejlett és kevésbé fejlett régiók között szinte eltűntek. Nyugat-Magyarországon például 21 százalékról 5 százalékra csökkent a toborzási nehézségekkel szembeesülő vállalatok aránya.

6.5. tábla: Toborzási nehézséget érzékelő cégek arányának alakulása régió szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	N	%	n	%	n	%	n	%
Közép-Magyarország	239	10,5	325	20,7	272	14,1	102	5,5
Közép-Dunántúl	80	15,2	112	20,1	110	21,0	29	5,3
Nyugat-Dunántúl	59	8,2	89	17,6	86	14,4	38	5,6
Dél-Dunántúl	38	3,7	90	9,8	104	12,0	32	4,0
Dél-Alföld	57	7,4	107	11,7	97	10,3	37	4,5
Észak-Alföld	82	10,0	85	9,7	108	11,7	30	4,6
Észak-Magyarország	71	11,9	141	12,0	157	14,6	42	4,7
Minta összesen		9,5		14,9		13,7		5,0

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok arányát jelentik.

Megjegyzés: A táblázatban található *n* értékek az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok számát jelentik.

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31.-e, 2009 esetében pedig szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2006:6046, N2007:7247, N2008:7245, N2009:7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A korábbi években az ipar és szállítás, raktározás területén tevékenykedő cégek körében volt a legmagasabb a toborzási nehézségekkel szembesülő vállalatok aránya. Egy év alatt a szektorok közötti különbségek jelentős mértékben csökkentek. Míg 2008-ban, például mindkét említett szektorban 19 százalék nyilatkozott úgy, hogy tapasztalt nehézségeket addig 2009-ben az előbbiben 7 százalék, utóbbiban pedig 4 százalék.

2009-ben a toborzási nehézségek a vendéglátás, turizmus területén a legkritikábbak. Az ágazatba tartozó vállalatok 2 százaléka szembesült toborzási nehézséggel.

6.6. tábla: **Toborzási nehézséget érzékelő cégek arányának alakulása – gazdasági ág szerint, 2006-2009**

	2006		2007		2008		2009	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Mezőgazdaság	26	4,1	36	7,8	37	9,9	19	4,8
Ipar	367	14,9	456	20,6	420	18,6	124	6,9
Építőipar	62	10,7	94	17,5	106	16,5	42	5,0
Kereskedelem, javítás	72	6,7	159	12,5	112	8,3	44	4,2
Vendéglátás-turizmus	13	4,6	50	12,2	45	10,9	13	2,4
Szállítás, raktározás	11	8,2	32	19,7	43	18,6	7	4,0
Pénzügy	4	4,2	12	13,0	22	14,0	10	6,3
Egyéb gazdasági szolgáltatás	60	7,1	109	9,3	138	9,8	51	3,7
Minta összesen		9,5		14,9		13,7		5,0

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok arányát jelentik.

Megjegyzés: A táblázatban található *n* értékek az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok számát jelentik.

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31.-e, 2009 esetében pedig szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2006:5878, N2007:7221, N2008:7135, N2009:7149

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A döntően exportra termelő vállalatok körében 2008-ban még 30 százalék volt a toborzási nehézségekkel szembesülő vállalatok aránya. Ez az arány egy év alatt 21 százalékpontot csökkent, így jelenleg 9 százalékos.

6.7. tábla: Toborzási nehézséget érzékelő cégek arányának alakulása export tevékenység szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	N	%	N	%	n	%	n	%
Export aránya az árbevételben								
nincs export tevékenység	278	7,3	488	10,0	511	10,7	208	4,4
Árbevétel: 50%-nál kisebb	131	11,2	161	18,4	167	15,5	39	4,5
Árbevétel: 50%-nál nagyobb	188	18,0	215	38,6	172	29,6	63	8,7
Minta összesen		9,5		14,9		13,7		5,0

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok arányát jelentik.

Megjegyzés: A táblázatban található n értékek az adott szegmensben, a foglalkoztató vállalatok számát jelentik.

Megjegyzés: 2006, 2007, 2008 esetében szeptember 31.-e, 2009 esetében pedig szeptember 1.-e a referencia időpont.

Elemzőszámok: N2006:5781, N2007:6753, N2008:6793, N2009:7141

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

7. Vállalatok képzési aktivitása

7.1 A dolgozók képzése

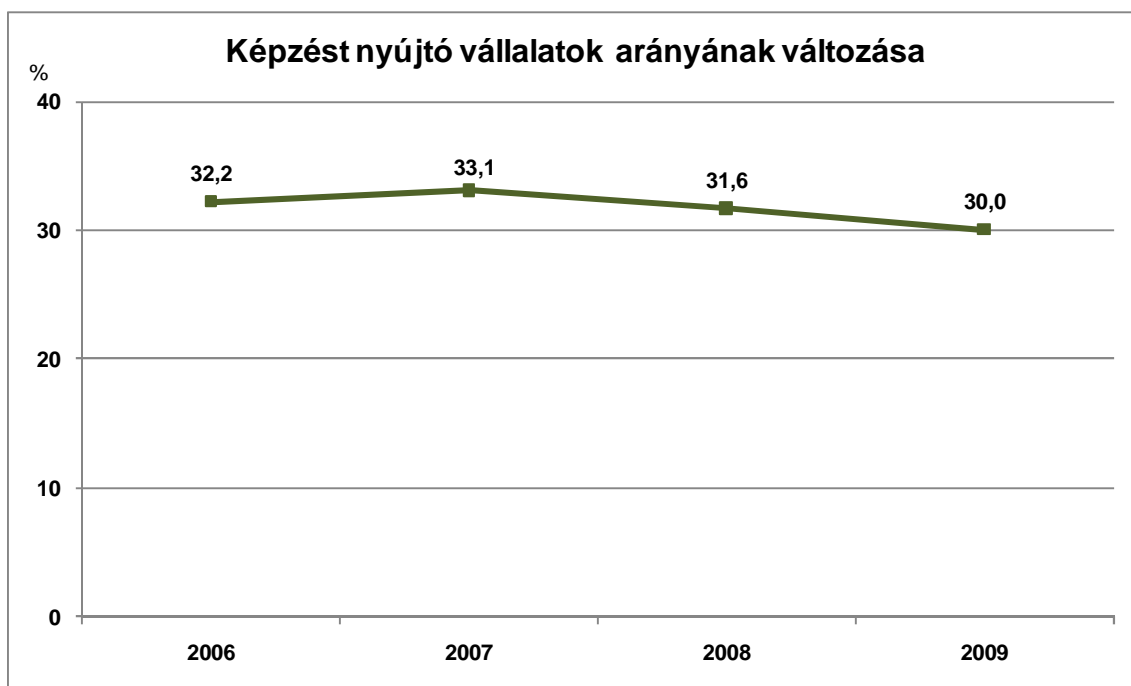
Főbb megállapítások

A gazdasági válság nem érintette jelentős mértékben a vállalatok képzési aktivitását. Egy év alatt közel 2 százalékpontot csökkent a képzéseket nyújtó vállalatok aránya.

A legnagyobb csökkenés az export-orientált vállalatok körében történt, ahol 10 százalékpontot esett képzéseket nyújtó vállalatok aránya.

2009-ben közel 2 százalékpontot csökkent a képzést nyújtó vállalatok aránya a korábbi évhez képest. A mintában lévő vállalatok 30 százaléka biztosít valamilyen képzést munkavállalói legalább egy részének. Eszerint elmondható, hogy a vállalatok nem csökkentették lényegesen képzési aktivitásukat a gazdasági válság hatására.

7.1.1.ábra: Képzést nyújtó vállalatok arányának változása - országos átlag, 2006-2009

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok a képzést nyújtó vállalatok arányát jelentik.

Elemzőszámok: N2006:6046, N2007:7247, N2008:7245, N2009:7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A tisztán külföldi tulajdonú vállalatok nagyobb valószínűséggel nyújtanak képzést munkavállalóiknak. Ez 2009-ben sincs másképp. A külföldi tulajdonú vállalatok 64 százaléka, a hazai tulajdonban lévők 26 százaléka kínál képzéseket.

7.1.2. tábla: Képzést nyújtó vállalatok arányának változása tulajdoni háttér szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Tisztán hazai tulajdon	1303	26,5	1401	27,4	1408	26,3	1378	26,3
Vegyes tulajdon	154	45,3	126	57,8	118	52,6	80	45,5
Tisztán külföldi tulajdon	455	64,9	322	66,0	333	63,8	299	63,6
Minta összesen		32,2		33,1		31,6		30,0

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok a képzést nyújtó vállalatok arányát jelentik.

Elemzőszámok: N2006:5361 , N2007:6703, N2008:6877, N2009:7143

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Az iparilag fejlett régiók mindegyékében kismértékű csökkenést tapasztaltunk a mintában. A legjelentősebb csökkenés Közép-Magyarországon tapasztalható, ahol egy év alatt 5 százalékpontot esett a képzést nyújtó vállalatok aránya.

7.1.3 .tábla: Képzést nyújtó vállalatok arányának változása régió szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Közép-Magyarország	798	33,2	531	34,7	559	33,1	438	27,6
Közép-Dunántúl	269	41,2	221	40,5	213	40,5	223	38,1
Nyugat-Dunántúl	224	38,6	218	42,8	210	33,5	243	32,2
Dél-Dunántúl	182	25,5	247	29,7	232	27,5	186	27,0
Dél-Alföld	242	30,3	306	35,5	263	30,5	221	33,6
Észak-Alföld	244	28,3	221	26,5	237	30,5	195	29,4
Észak-Magyarország	191	31,6	283	26,1	271	27,7	254	26,7
Minta összesen		32,2		33,1		31,6		30,0

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok a képzést nyújtó vállalatok arányát jelentik.

Elemzőszámok: N2006:6046, N2007:7247, N2008:7245, N2009:7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A korábbi évek tapasztalati alapján elmondható, hogy a pénzügy és szállítás-raktározás területén találtuk legnagyobb arányban a képzést nyújtó vállalatokat. Ez 2009-ben sincsen másképpen, előbbieik 53 százaléka, utóbbiak 51 százaléka nyújt képzést alkalmazottainak.

7.1.4.tábla: Képzést nyújtó vállalatok arányának változása gazdasági ág szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Mezőgazdaság	179	36,0	122	34,5	93	27,5	91	29,9
Ipar	901	28,5	691	31,3	719	32,2	625	29,5
Építőipar	149	28,1	159	31,3	125	23,8	130	28,1
Kereskedelem, javítás	396	31,4	416	31,7	345	28,5	326	27,1
Vendéglátás-turizmus	38	17,9	89	22,1	58	17,0	65	15,7
Szállítás, raktározás	62	48,4	103	57,1	121	49,5	92	51,1
Pénzügy	32	63,9	57	58,8	63	47,0	70	52,6
Egyéb gazdasági szolgáltatás	350	36,4	388	31,7	446	34,1	360	28,6
Minta összesen		32,2		33,1		31,6		30,0

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok a képzést nyújtó vállalatok arányát jelentik.

Elemzőszámok: N2006:5978, N2007:7221, N2008:7135, N2009:7149

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Az exportorientált vállalatok körében jelentős mértékben, 10 százalékpontot csökkent a képzést nyújtó vállalatok aránya. Így 2009-ben „csak” 44 százalékok tartozik ebbe a körbe.

7.1.5.tábla: Képzést nyújtó vállalatok arányának változása export tevékenység szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	N	%	n	%	n	%	n	%
nincs export tevékenység	1072	26,1	1144	25,8	1121	25,3	1104	25,6
Árbevétel: 50%-nál kisebb	496	40,7	372	43,8	391	41,2	311	40,9
Árbevétel: 50%-nál nagyobb	490	48,3	320	55,9	314	54,5	341	44,4
Minta összesen		32,2		33,1		31,6		30,0

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok a képzést nyújtó vállalatok arányát jelentik.

Elemzőszámok: N2006:5781, N2007:6753, N2008:6793, N2009:7141

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A vállalatméret növekedésével nő a vállalatok képzési aktivitása – ez 2009 sincs másképp. Egy év alatt a 250 fő feletti vállalatok képzési aktivitása 76 százalékról 72 százalékra csökkent. Ehhez hasonló csökkenés csak a 10-19 fő közötti vállalati szegmensben tapasztalható, ahol 20 százalékról 15 százalékra esett a képzést nyújtó vállalatok aránya.

7.1.6. tábla: Képzést nyújtó vállalatok arányának változása vállalatméret szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	n	%	n	%	n	%	n	%
10 fő alatt	52	10,9	413	12,4	379	12,8	386	12,1
10 – 19 fő között	231	18,6	214	20,4	240	19,8	182	15,4
20 – 49 fő között	493	29,1	357	29,7	352	27,4	341	27,0
50 – 249 fő között	939	50,6	678	51,9	673	47,4	587	44,7
250 fő felett	411	78,8	358	78,4	341	76,3	263	71,7
Minta összesen		32,2		33,1		31,6		30,0

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok a képzést nyújtó vállalatok arányát jelentik.

Elemzőszámok: N2006:5981, N2007:7185, N2008:7224, N2009:7150

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

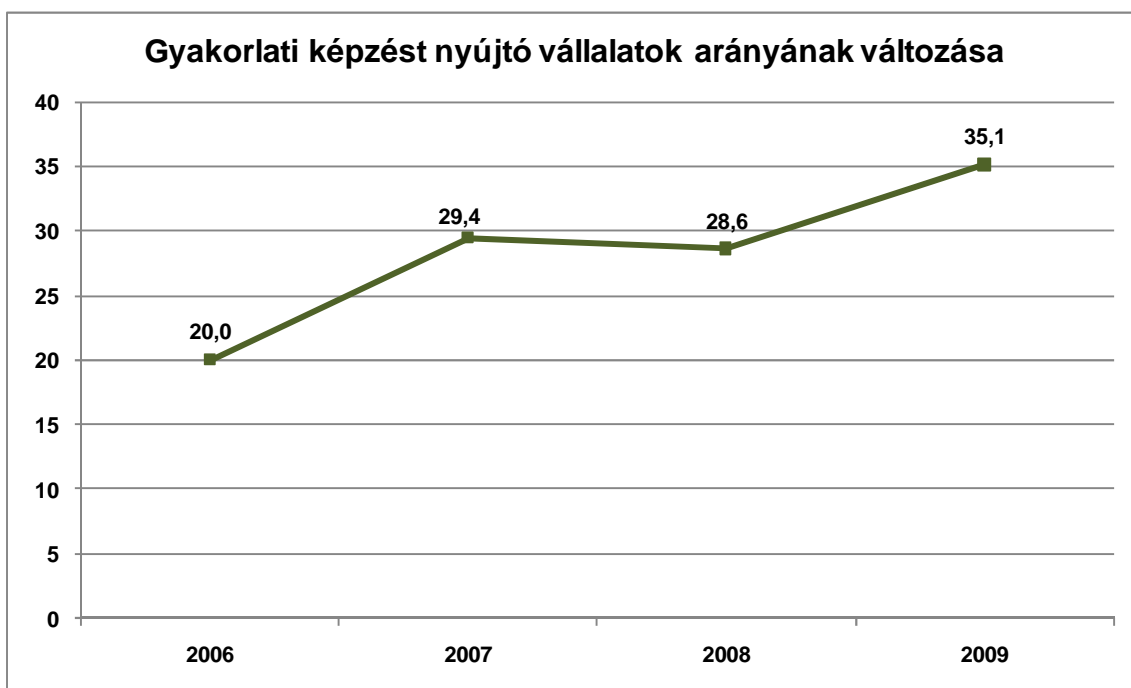
7.2 Gyakorlati képzés

Főbb megállapítások

Egy év alatt 6 százalékpontot növekedett a gyakorlati képzést kínáló vállalatok aránya. Jelentős a növekedés a 10 főnél kisebb (7 százalékpont), a magyar tulajdonban lévő (10 százalékpont), a Közép-magyarországi (13 százalékpont) és a vendéglátás-turizmus területén tevékenykedő (12 százalékpont) vállalati körben.

A gyakorlati képzést nyújtó vállalatok aránya jelentős mértékben, 6 százalékpontot emelkedett. Míg tavaly a vállalatok 29 százaléka, idén már 35 százaléka nyújt valamilyen gyakorlati képzést.

7.2.1.ábra: Gyakorlati képzést nyújtó vállalatok arányának változása - országos átlag, 2006-2009

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok a képzést nyújtó vállalatok arányát jelentik.

Elemzőszámok: N2006:6046, N2007:7247, N2008:7245, N2009:7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A gyakorlati képzéseket nyújtó vállalatok aránya elsősorban a hazai tulajdonban lévő vállalatok körében emelkedett. Ebben a vállalati csoportban 7 százalékpontos növekedés következett be tavaly óta.

7.2.2. tábla: Gyakorlati képzést nyújtó vállalatok arányának változása tulajdoni háttér szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Tisztán hazai tulajdon	871	18,8	1656	30,0	1667	29,2	2161	36,0
Vegyes tulajdon	61	22,1	80	35,9	63	26,6	43	27,9
Tisztán külföldi tulajdon	161	27,2	111	24,1	118	23,9	119	26,3
Minta összesen		20,0		29,4		28,6		35,1

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok a képzést nyújtó vállalatok arányát jelentik.

Elemzőszámok: N2006:5361, N2007:6703, N2008:6877, N2009:7143

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Jelentős mértékben emelkedett a 10 fő alatti vállalatok képzési aktivitása. Ebben a szegmensben 11 százalékponttal magasabb a gyakorlati képzést nyújtó vállalatok aránya, mint egy évvel ezelőtt. Hasonló mértékben növekedett ez az arány a legnagyobb foglalkoztatók körében is. Itt 7 százalékos növekedést regisztráltunk.

7.2.3. tábla: Gyakorlati képzést nyújtó vállalatok arányának változása - vállalatméret szerint

	2006		2007		2008		2009	
	n	%	n	%	n	%	n	%
10 fő alatt	43	8,1	843	26,0	815	27,7	1212	38,9
10 – 19 fő között	187	17,7	262	25,1	270	21,8	278	23,1
20 – 49 fő között	304	19,0	281	22,7	291	21,6	281	20,9
50 – 249 fő között	471	26,0	389	30,1	393	28,2	389	28,8
250 fő felett	213	47,7	185	45,7	173	40,8	165	48,3
Minta összesen	5981	20,0	7185	29,6	7224	28,6	7150	35,1

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok a képzést nyújtó vállalatok arányát jelentik.

Elemzőszámok: N2006:5981, N2007:7185, N2008:7224, N2009:7150

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A regionális bontásból kitűnik, hogy a gyakorlati képzést nyújtó vállalatok aránya elsősorban Közép-Magyarországon emelkedett. Itt a tavalyi 13 százalékról 26 százalékra nőtt e vállalatok aránya.

7.2.4.tábla: Gyakorlati képzést nyújtó vállalatok arányának változása régió szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Közép-Magyarország	330	14,4	315	19,9	213	12,5	468	25,9
Közép-Dunántúl	136	23,8	211	36,4	292	48,2	276	41,6
Nyugat-Dunántúl	148	27,2	261	47,5	225	32,8	349	46,4
Dél-Dunántúl	161	20,5	348	38,8	369	42,4	312	40,6
Dél-Alföld	163	21,4	275	28,7	261	27,0	263	31,7
Észak-Alföld	169	19,4	241	24,5	297	32,7	318	39,7
Észak-Magyarország	122	22,0	316	27,6	292	28,2	340	33,0
Minta összesen	6046	20,0	7247	29,4	7245	28,6	7151	35,1

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok a képzést nyújtó vállalatok arányát jelentik.

Elemzőszámok: N2006:6046, N2007:7247, N2008:7245, N2009:7151

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Export tevékenység szerint minden vállalati szegmensben nőtt a gyakorlati képzést nyújtó vállalatok aránya. Legnagyobb mértékben a kizárólagosan hazai piacra termelő vállalatok körében, ahol 7 százalékos növekedésről beszélhetünk.

7.2.5.tábla: Gyakorlati képzést nyújtó vállalatok arányának változása export tevékenység szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	N	%	n	%	n	%	n	%
nincs export tevékenység	705	18,4	1474	30,1	1445	29,6	1863	36,8
Árbevétel: 50%-nál kisebb	252	24,7	237	29,3	226	24,0	235	30,6
Árbevétel: 50%-nál nagyobb	223	22,1	148	28,7	152	25,1	226	29,9
Minta összesen	5153	20,0	5114	29,8	6793	28,4	7141	35,1

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok a képzést nyújtó vállalatok arányát jelentik.

Elemzőszámok: N2006:5153, N2007:5114, N2008:6793, N2009:7141

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

A korábbi évekhez hasonlóan a pénzügyi szektor aktivitása a legkisebb. 2009-ben mindössze 6 százalékuk nyújt gyakorlati képzést. Ezzel szemben, a vendéglátás-turizmus területén találjuk legnagyobb arányban a gyakorlati képzést nyújtó vállalatokat, hiszen itt egy év alatt 62 százalékról 74 százalékra növekedett ezen vállalati kör aránya.

7.2.6.tábla: Gyakorlati képzést nyújtó vállalatok arányának változása – gazdasági ág szerint, 2006-2009

	2006		2007		2008		2009	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Mezőgazdaság	69	18,0	58	17,3	50	17,6	62	19,0
Ipar	460	15,1	452	24,4	505	27,2	582	34,0
Építőipar	99	17,4	223	37,9	262	38,5	311	39,9
Kereskedelem, javítás	308	29,4	487	32,3	494	36,8	584	44,0
Vendéglátás-turizmus	105	43,9	326	62,5	270	62,4	385	74,4
Szállítás, raktározás	38	37,6	45	32,2	70	32,8	41	34,0
Pénzügy	6	10,4	9	7,6	14	7,9	11	6,3
Egyéb gazdasági szolgáltatás	119	12,5	360	24,4	256	17,0	350	24,8
Minta összesen	5878	20,1	7221	29,4	7135	28,6	7149	35,1

Megjegyzés: A táblázatban található százalékok a képzést nyújtó vállalatok arányát jelentik.

Elemzőszámok: N2006:5878, N2007:7221, N2008:7135, N2009:7149

Forrás: ÁFSZ-GVI adatfelvétel

Melléklet – a kutatás kérdőíve

SZOCIÁLIS ÉS MUNKAÜGYI MINISZTERIUM
FOGLALKOZTATÁSI ÉS SZOCIÁLIS HIVATAL

MAGYAR KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARA
GAZDASÁG- ÉS VÁLLALKOZÁSELEMZŐ INTÉZET

KÉRDŐÍV

Rövidtávú munkaerő-piaci előrejelzés és konjunktúrakutatás

2009. SZEPTEMBER - OKTÓBER

A válaszadás önkéntes. Az adatszolgáltatás kizárólag statisztikai célra történik. A kapott információkat a statisztikáról szóló 1993. évi XLVI. Törvény, valamint a személyes adatok védelmére és a közérdekű adatok nyilvánosságára vonatkozó 1992. évi LXIII. Törvény értelmében bizalmasan kezeljük.

A kérdőívben a fehér alapon lévő kérdéseket a megkérdezett önállóan is kitöltheti. A sötét alapon lévő kérdéseket viszont kérjük, személyesen kérdezze meg!

A1. Munkaügyi kirendeltség kódja (vagy területi egység azonosítója):

A2. Ha a kirendeltségen adtak a kérdőíveknek sorszámot, azt ide írhatja (külső azonosító):

A3. A kérdező azonosítója:

A4. A kérdező neve:

A5. A kérdező telefonszáma:

AZ ADATRÖGZÍTŐ TÖLTI KI!

Az adatrögzítő felület által adott sorszám:

CÉGREGISZTRÁCIÓS FELÜLET

R1. A cég adószámának első 8 számjegye:

R2. Címe:
Irányítószám település neve

.....
út/utca, házszám

R3. A cég megnevezése:

R4. A cég főtevékenységének TEÁOR száma (amelyiket ismeri): TEÁOR '03 (régí) TEÁOR '08 (új)

R5. A válaszoló neve:

R6. A válaszoló telefonszáma:
közetszám / telefonszám

R7. A válaszoló e-mail címe:

R8. A felkeresett szervezeti egység:

- 1 – telephely nélküli cég/szervezet → **A CÉGRE VONATKOZÓAN VÁLASZOLJON!**
- 2 – telephellyel rendelkező cég/szervezet központja (székhelye) → **A CÉGKÖZPONTRA ÉS MUNKAERŐPIACI KÖRZETÉBEN TALÁLHATÓ TELEPHELYEIRE VONATKOZÓAN VÁLASZOLJON!**
- 3 – cég/szervezet telephelye → **A TELEPHELYRE VONATKOZÓAN VÁLASZOLJON!**

R9. Mi a kérdezett beosztása?

01 – humánpolitikai igazgató, vezető,
humán erőforrás menedzser	07 – kereskedelmi igazgató, vezető
02 – kontrolling igazgató, vezető	08 – menedzser-tulajdonos
03 – elnök-vezérigazgató	09 – műszaki igazgató, vezető
04 – értékesítési igazgató	10 – termelési igazgató, vezető
05 – gazdasági, pénzügyi igazgató, vezető	11 – vezérigazgató
06 – igazgató, ügyvezető igazgató	12 – vezérigazgató helyettes
	13 – egyéb, éspedig ³¹ :

³¹ - Olyan személy válaszoljon a kérdésekre, akinek beleszólása van a cég (telephely) munkaerő-gazdálkodásába!

CÉGINFORMÁCIÓ

CSAK HA EGY TELEPHELYRE VONATKOZIK A KÉRDEZÉS!

1. Mi ennek a telephelynek a fő tevékenysége?

ÍRJA LE!

.....

1.1. Mi ennek a fő tevékenységnek a négy számjegyű (azaz nem betűjeles) ágazati kódja?

A TEÁOR szám:

TEAOR '03 (régi) TEAOR '08 (új)
9999 - Nem tudja

1.2. Van-e a telephelynek lehetősége, illetve jogköre arra, hogy a cégközponttól függetlenül létszámfelvétellel, elbocsátással kapcsolatos személyzeti döntéseket hozzon?

1 – nincs 2 – van 9- Nem tudja

CSAK HA CÉGRE, VAGY CÉGKÖZPONTTRA ÉS A MUNKAERŐPIACI KÖRZETBEN TALÁLHATÓ TELEPHELYEIRE VONATKOZIK A KÉRDEZÉS!

2. Hozzávetőlegesen mekkora volt a cég összes nettó árbevétele 2008-ban? Kérem, sorolja be a megfelelő kategóriába!

- 1 – 20 millió forint alatt
- 2 – 20 és 50 millió között
- 3 – 50 és 100 millió között
- 4 – 100 és 250 millió között
- 5 – 250 és 500 millió között
- 6 – 500 millió és egy milliárd között
- 7 – egy és tízmilliárd forint között
- 8 – tízmilliárd forint felett
- 9 – Nem tudja

MINDENKITŐL KÉRDEZZE!

3. Van-e jelenleg a vállalkozásnak³² (telephelynek) határidőn túli kintlévősége?

1 – nincs → UGRÁS 4. KÉRDÉSRE

2 – van

9 – Nem tudja → UGRÁS 4. KÉRDÉSRE

3.1. CSAK AKKOR KÉRDEZZE, HA VAN A VÁLLALKOZÁSNAK HATÁRIDŐN TÚLI KINTLÉVŐSÉGE!

3.1. Hogyan változott a vállalkozás (telephely) kintlévőségeinek állománya az egy évvel korábbi állapothoz képest?

1 – nőtt

2 – változatlan maradt

3 – csökkent

9 – Nem tudja

MINDENKITŐL KÉRDEZZE!

4. A vállalkozás (telephely) teljes értékesítéséből kb. hány százalékot tett ki az export részaránya 2008-ban?³³

% 999 – Nem tudja

5. Mekkora a külföldi tőke aránya hozzávetőlegesen a cég jegyzett tőkéjén belül?

% 999 – Nem tudja

³² - Ha a cégközpontot kereste fel a kérdező, akkor a „vállalkozás” megnevezés minden kérdésnél a cégközpontra és a munkaerőpiaci körzetben található telephelyeire együtt vonatkozik, és a továbbiakban is ennek megfelelően válaszoljon.

³³ - Az építőiparban exportnak számít a külföldi munkavégzés, az idegenforgalomban pedig a külföldi vendég fogadása.

ÜZELETI VÁRAKOZÁSOK

A SZÜRKE HÁTTÉR BEN LÉVŐ KÉRDÉSEKET KÉRJÜK, SZEMÉLYESEN TEGYE FEL!

A VÁLASZT A MEGFELELŐ CELLÁBA ÍRT X-SZEL RÖGZÍTSE!

6. Milyen beruházásokat helyeztek már üzembe, vagy fognak még üzembe helyezni 2009 folyamán?
7. Milyen beruházások üzembe helyezését tervezik 2010-ben?

	6. kérdés	7. kérdés
	2009 folyamán	2010 folyamán
1 – Csak korszerűsítő, innovatív beruházás		
2 – Csak kapacitásbővítő beruházás		
3 – Mindkettőt		
4 – Egyiket sem		
9 – Nem tudja		

8. Várhatóan hogyan alakul a vállalkozásnál (telephelynél) a beruházások volumene 2010 első félévében 2009 első félévéhez viszonyítva?
- 1 – növekszik
 - 2 – változatlan marad
 - 3 – csökken
 - 4 – nem volt és nem is lesz beruházás
 - 9 – Nem tudja

A VÁLASZT A MEGFELELŐ CELLÁBA ÍRT X-SZEL RÖGZÍTSE!

9. Ön szerint milyen a vállalkozás (telephely) jelenlegi üzleti helyzete?
10. Várhatóan milyen lesz a vállalkozás (telephely) üzleti helyzete 2010 első félévében?

	9. kérdés	10. kérdés
	Jelenlegi	2010 első félévében
1 – Jó		
2 – Kielégítő		
3 – Rossz		
9 – Nem tudja		

A VÁLASZT A MEGFELELŐ CELLÁBA ÍRT X-SZEL RÖGZÍTSE!

11. Ön szerint hogyan alakul 2009-ben a vállalkozásnál (telephelynél) a termelés (szolgáltatás) volumene 2009 harmadik negyedévben 2008 harmadik negyedévéhez viszonyítva?
12. Illetve, várhatóan hogyan változik a vállalkozásnál (telephelynél) a termelés (szolgáltatás) volumene 2010 első félévében 2009 első félévéhez viszonyítva?

	11. kérdés	12. kérdés
	2009 harmadik negyedévben 2008 harmadik negyedévéhez viszonyítva	2010 első félévében 2009 első félévéhez viszonyítva
1 – Nőtt/Növekszik		
2 – Változatlan maradt/Változatlan marad		
3 – Csökkent/Csökken		
9 – Nem tudja		

13. Milyennek ítéli a vállalkozás (telephely) rendelésállományát, vagy termékeinek keresletét jelenleg?

- 1 – magas
2 – közepes
3 – alacsony
9 – Nem tudja

14. Várhatóan hogyan fog változni 2010-ben a vállalkozásnál (telephelynél) az átlagkereset (nominálértéken) az előző évhez képest?

- 1 – Növekszik, —————> a. Hány százalékos növekedés várható? % 999 – Nem tudja
- 2 – változatlan marad, vagy
- 3 – csökken? —————> b. Hány százalékos csökkenés várható? % 999 – Nem tudja
- 9 – Nem tudja

A 15, 15a. ÉS A 16. KÉRDÉSEKNÉL A VÁLASZT A MEGFELELŐ CELLÁBA ÍRT X-SZEL RÖGZÍTSE!

15. Várhatóan volt-e/lesz-e 2009-ben elbocsátás, tudatos létszámcsökkentés, egyéb létszámleadás, illetve létszámfelvétel? HA IGEN: Várhatóan hány főt érint ez?

	1-nem	2-igen
a. Elbocsátás, tudatos létszámcsökkentés		
b. Elbocsátáson kívüli létszámcsökkenés ³⁴		
c. Létszámfelvétel		

HA IGEN:	
Érintettek száma:	
<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	
<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	
<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	

15a. Várhatóan lesz-e 2010-ben elbocsátás, tudatos létszámcsökkentés, egyéb létszámleadás, illetve létszámfelvétel? HA IGEN: Várhatóan hány főt érint ez?

	1-nem	2-igen
a. Elbocsátás, tudatos létszámcsökkentés		
b. Elbocsátáson kívüli létszámcsökkenés		
c. Létszámfelvétel		

HA IGEN:	
Érintettek száma:	
<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	
<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	
<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	

16. Melyik START program esetében ismeri a foglalkoztatási kedvezmények mértékét és a preferált célcsoportokat?

	1-nem	2-igen
a. START		
b. START PLUSZ		
c. START EXTRA		

17. Kötöttek-e (kötnek-e) 2009-ben mint fővállalkozók alvállalkozói szerződést?

1 – nem

2 – igen

9 – nem tudja

→ **17.1. Az alvállalkozói szerződések összege kb. hány %-át teszi ki a cég várható 2009. évi nettó árbevételének?**

, % - át

999 – Nem tudja

18. Kötöttek-e (kötnek-e) 2009-ben megbízási szerződést?

1 – nem

2 – igen

9 – nem tudja

→ **18.1. Ezek forintösszege kb. hány %-át teszi ki a várható teljes személyi jellegű ráfordításoknak?**

, % - át

999 – Nem tudja

19. Megítélése szerint jelenleg mekkora a vállalkozás (telephely) termelő/szolgáltató kapacitásainak kihasználtsága?

%

999 – Nem tudja

34 - Kilépés, nyugdíjazás, határozott időre szóló szerződés lejárt...stb.

CSAK AKKOR KÉRDEZZE, HA A KAPACITÁS KIHASZNÁLTSÁGA NEM TELJES! (19. kérdés)

20. Véleménye szerint mi az oka annak, hogy a kapacitás kihasználtsága nem teljes? Több okot is megnevezhet. Kérem, próbálja azt is megbecsülni, hogy a megjelölt okok hány százalékban felelősek a 100% alatti kapacitás-kihasználtságért? Ha nem tudja a választ, akkor a „nem tudja az okát” sorba írjon 100 %-ot!

1. VÁLASZLAP

a – belföldi megrendelések, vevők hiánya	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	%
b – export megrendelések, vevők hiánya	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	%
c – alapanyaghiány	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	%
d – tőkehiány	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	%
e – szakképzetlen munkaerő hiánya	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	%
f – szakképzett munkaerő hiánya	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	%
g – munkavégzés szezonális jellege	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	%
h – egyéb ok	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	%
i – nem tudja az okát	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	%

Összesen: 100 %

MINDENKITŐL KÉRDEZZE!

21. Munkaerőigényüket jellemzően milyen forrásokból elégítik ki? Több lehetőséget is megjelölhet! Kérem, mondja meg azt is, hogy a munkaerőigényüknek kb. hány százalékát elégítik ki a megnevezett forrásból? Ha nem tudja a választ, akkor a „nem tudja a forrást” sorba írjon 100 %-ot!

2. VÁLASZLAP

A munkaerő hány
százalékát?

a – hirdetés útján	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	%
b – pályázatokkal	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	%
c – a munkaügyi kirendeltségek segítségével	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	%
d – munkaközvetítőkön keresztül	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	%
e – munkaerő kölcsönző cégeken keresztül	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	%
f – informális csatornákon keresztül (család, rokonok, kollégák)	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	%
g – Interneten keresztül	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	%
h – belső meghirdetéssel, belső átcsoportosítással	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	%
i – egyéb forrásból	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	%
j – nem tudja a forrást	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	%

Összesen: 100%

LÉTSZÁMADATOK

22. Adja meg a statisztikai állományi létszámok alakulását az alábbi időpontokban! Kérem, hogy ahol nulla a létszám oda is regisztrálja az értéket. A válaszhiányt a mező üresen hagyásával jelölheti.

		2008. december 31. (fő)	2009. szeptember 1. (fő)	2010. szeptember 1. (fő)
a.	Statisztikai állományi létszám:	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
b.	ebből: szakképzetlen fizikai foglalkozású	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
c.	szakképzett fizikai foglalkozású	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
d.	nem diplomás szellemi foglalkozású	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
e.	diplomás szellemi foglalkozású	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
f.	Teljes munkaidőben foglalkoztatott:	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
g.	ebből: határozott időre szóló munkaviszonnyal	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
h.	Nem teljes munkaidőben és részmunkaidőben foglalkoztatott:	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
i.	ebből: legfeljebb havi 60 órában foglalkoztatott részmunkaidős	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
j.	Külföldi állampolgárságú munkavállalók létszáma	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
k.	ebből: Ukrajnából	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
l.	jelenlegi EU-tagállamokból	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
m.	ebből: Romániából	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
n.	Szlovákiából	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
o.	Pályakezdekők összesen	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
p.	ebből: START kártyával rendelkező	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
q.	Megváltozott munkaképességű dolgozók száma	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
r.	Statisztikai állományi létszámba nem tartozó munkaerő létszáma	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
s.	ebből: Kölcsönvett munkaerő	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
t.	Alkalmi munkavállalói könyveléssel rendelkező munkavállaló	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
u.	Tanulószerződéses gyakorlati képzésben résztvevők	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
v.	Foglalkoztatott nyugdíjasok létszáma	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

JELEN OLDALON TALÁLHATÓ KÉRDÉSEK A 7. OLDALON LÉVŐ 15 ÉS 15A KÉRDÉSEKKEL FÜGGENEK ÖSSZE!

CSAK AKKOR KÉRDEZZE (CSAK AKKOR TÖLTSE KI), HA 2009-BEN LÉTSZÁMCSÖKKENÉS VOLT/LESZ!

23. Sorolja fel azt a maximum 3 munkakört – a FEOR szám és létszámadatak megjelölésével együtt –, amelyben szándékaik szerint 2009-ben a legnagyobb volt / lesz a létszámcsökkenés. Az adott munkakörben várható munkaviszony megszűnés és létesítés egyenlegét adja meg!

	Munkakörök megnevezése	Létszámcsökkenés	FEOR száma
a.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
b.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
c.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>

CSAK AKKOR KÉRDEZZE (CSAK AKKOR TÖLTSE KI), HA 2010-BEN LÉTSZÁMCSÖKKENÉS LESZ!

23a. Sorolja fel azt a maximum 3 munkakört – a FEOR szám és létszámadatak megjelölésével együtt –, amelyben szándékaik szerint 2010-ben a legnagyobb lesz a létszámcsökkenés. Az adott munkakörben várható munkaviszony megszűnés és létesítés egyenlegét adja meg!

	Munkakörök megnevezése	Létszámcsökkenés	FEOR száma
a.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
b.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
c.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>

CSAK AKKOR KÉRDEZZE (CSAK AKKOR TÖLTSE KI), HA 2009-BEN LÉTSZÁMNÖVEKEDÉS VOLT/LESZ!

24. Sorolja fel azt a maximum 3 munkakört – a FEOR szám és létszámadatak megjelölésével együtt –, amelyben 2009-ben a legnagyobb volt / lesz a létszámnövekedés. Az adott munkakörben várható munkaviszony megszűnés és létesítés egyenlegét adja meg!

	Munkakörök megnevezése	Létszámnövekedés	FEOR száma
a.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
b.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
c.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>

CSAK AKKOR KÉRDEZZE (CSAK AKKOR TÖLTSE KI), HA 2010-BEN LÉTSZÁMNÖVEKEDÉS LESZ!

24a. Sorolja fel azt a maximum 3 munkakört – a FEOR szám és létszámadatak megjelölésével együtt –, amelyben 2010-ben várhatóan a legnagyobb lesz a létszámnövekedés. Az adott munkakörben várható munkaviszony megszűnés és létesítés egyenlegét adja meg!

	Munkakörök megnevezése	Létszámnövekedés	FEOR száma
a.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
b.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
c.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>

CSAK AKKOR KÉRDEZZE (TÖLTSE KI), HA 2009-BEN FOGLALKOZTATOTT / FOGLALKOZTAT / TERVEZ FOGLALKOZTATNI KÜLFÖLDI MUNKAERŐT!

25. Nevezzen meg maximum 3 munkakört – a FEOR szám és létszámadatok megjelölésével együtt – amelyben a legtöbb külföldi állampolgárságú munkavállalót foglalkoztatták / foglalkoztatják / terveznek foglalkoztatni 2009-ben.

Külföldi állampolgárságú munkavállalókkal betöltött munkakörök megnevezése	alkalmazott létszám (kb.)	FEOR száma
a.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
b.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
c.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>

CSAK AKKOR KÉRDEZZE (TÖLTSE KI), HA 2010-BEN FOGLALKOZTATNI FOG KÜLFÖLDI MUNKAERŐT!

25a. Nevezzen meg maximum 3 munkakört – a FEOR szám és létszámadatok megjelölésével együtt – amelyben a legtöbb külföldi állampolgárságú munkavállalót fogják foglalkoztatni 2010-ben.

Külföldi állampolgárságú munkavállalókkal betöltött munkakörök megnevezése	alkalmazott létszám (kb.)	FEOR száma
a.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
b.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
c.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>

CSAK AKKOR KÉRDEZZE (TÖLTSE KI), HA 2009-BEN FOGLALKOZTATOTT / FOGLALKOZTAT / TERVEZ FOGLALKOZTATNI HATÁROZOTT IDŐRE SZÓLÓ SZERZŐDÉSSEL RENDELKEZŐ MUNKAERŐT!

26. Írja be az alábbi táblázatba azt a 3 foglalkozást, munkakört – a kapcsolódó adatokkal együtt -, amelyben 2009-ben a legtöbb személlyel van / volt / lesz érvényes határozott időre szóló munkaszerződése a cégnek!

Foglalkozások, munkakörök megnevezése	A szerződésben állók száma (fő)	Általában hány napra szerződnek?	FEOR száma
a.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> nap	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
b.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> nap	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
c.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> nap	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>

CSAK AKKOR KÉRDEZZE (TÖLTSE KI), HA 2010-BEN TERVEZ HATÁROZOTT IDŐRE SZÓLÓ SZERZŐDÉSSEL RENDELKEZŐ MUNKAERŐT FOGLALKOZTATNI!

26a. Írja be az alábbi táblázatba azt a 3 foglalkozást, munkakört – a kapcsolódó adatokkal együtt -, amelyben 2010-ben a legtöbb személlyel lesz érvényes határozott időre szóló munkaszerződése a cégnek!

Foglalkozások, munkakörök megnevezése	A szerződésben állók száma (fő)	Általában hány napra szerződnek?	FEOR száma
a.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> nap	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
b.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> nap	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
c.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> nap	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>

CSAK AKKOR KÉRDEZZE (CSAK AKKOR TÖLTSE KI), HA 2010-BEN TERVEZIK TANULÓSZERZŐDÉSSEL GYAKORLATI KÉPZÉSBEN RÉSZTVEVŐK SZÁMÁNAK NÖVELÉSÉT!

A szakmát azonosíthatja, annak régi OKJ kódjával, új OKJ kódjával vagy az OSZK szakképzési azonosítójával.
A régi OKJ kód esetében használja az azonosító száma első 8 jegyét.
A másik két esetben kérjük, írja be a teljes kódot!

27. 2010-ben milyen szakmákban tervezik a tanulószерződésseл gyakorlati képzésben résztvevők számának növelését?

CSAK EGY FAJTA KÓDOT KELL MEGADNIA!

Szakma megnevezése	Tervezett létszám	Szakképesítési azonosító (A régi OKJ esetében a kód első 8 jegye vagy az új OKJ esetében a teljes 15 jegyű kód vagy az OSZK esetében 6 jegyű kód kerüljön rögzítésre)
a.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	régi OKJ kód: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> új OKJ kód: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> OSZK kód: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
b.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	régi OKJ kód: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> új OKJ kód: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> OSZK kód: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
c.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	régi OKJ kód: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> új OKJ kód: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> OSZK kód: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>

CSAK AKKOR KÉRDEZZE (TÖLTSE KI), HA 2009-BEN ALKALMAZTAK / ALKALMAZNAK / TERVEZNEK ALKALMAZNI PÁLYAKEZDŐT!

28. Sorolja fel a 3 legjellemzőbb foglalkozást, munkakört – a FEOR szám és létszámadatok megjelölésével együtt –, amelyekben 2009-ben pályakezdőt alkalmaztak / alkalmaznak / terveznek alkalmazni! Pályakezdőnek azt tekintjük, aki két évnél nem régebben fejezte be tanulmányait iskolarendszerű képzés keretében.

	Foglalkozások, munkakörök megnevezése	Létszám	FEOR száma
a.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
b.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
c.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>

CSAK AKKOR KÉRDEZZE (TÖLTSE KI), HA 2010-BEN ALKALMAZNI TERVEZNEK PÁLYAKEZDŐT!

28a. Sorolja fel a 3 legjellemzőbb foglalkozást, munkakört – a FEOR szám és létszámadatok megjelölésével együtt –, amelyekben 2010-ben pályakezdőt alkalmazni terveznek! Pályakezdőnek azt tekintjük, aki két évnél nem régebben fejezte be tanulmányait iskolarendszerű képzés keretében.

	Foglalkozások, munkakörök megnevezése	Létszám	FEOR száma
a.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
b.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
c.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>

CSAK AKKOR KÉRDEZZE (TÖLTSE KI), HA 2009-BEN ALKALMAZTAK / ALKALMAZNAK / TERVEZNEK ALKALMAZNI START KÁRTYÁVAL RENDELKEZŐ PÁLYAKEZDŐT!

29. Sorolja fel a 3 legjellemzőbb foglalkozást, munkakört – a FEOR szám és létszámadatok megjelölésével együtt –, amelyekben 2009-ben START kártyával rendelkező pályakezdőt alkalmaztak / alkalmaznak / terveznek alkalmazni!

	Foglalkozások, munkakörök megnevezése	Létszám	FEOR száma
a.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
b.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
c.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>

CSAK AKKOR KÉRDEZZE (TÖLTSE KI), HA 2010-BEN TERVEZNEK START KÁRTYÁVAL RENDELKEZŐ PÁLYAKEZDŐT ALKALMAZNI!

29a. Sorolja fel a 3 legjellemzőbb foglalkozást, munkakört – a FEOR szám és létszámadatok megjelölésével együtt –, amelyekben 2010-ben START kártyával rendelkező pályakezdőt terveznek foglalkoztatni!

	Foglalkozások, munkakörök megnevezése	Létszám	FEOR száma
a.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
b.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
c.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>

MINDENKITŐL KÉRDEZZE! – MINDENKI TÖLTSE KI!**30. Tervezik-e 2010-ben az alábbi csoportokba tartozók felvételét?**

	Tervezik-e 2010-ben felvenni...?	Tervezi-e? 1 – nem 2 – igen 9 – nem tudja	Hány főt? 999 – nem tudja
a.	Alkalmi munkavállalói könyvvvel rendelkezőt	☐	☐ ☐ ☐ fő
b.	START kártyával rendelkező munkavállalót	☐	☐ ☐ ☐ fő
c.	ebből: Pályakezdő	☐	☐ ☐ ☐ fő
d.	Gyermekgondozás után a munkaerőpiacra visszatérő nő	☐	☐ ☐ ☐ fő
e.	GYES mellett munkát vállaló nő	☐	☐ ☐ ☐ fő
f.	50 évet betöltött tartós álláskereső	☐	☐ ☐ ☐ fő
g.	Alapfokú iskolai végzettséggel rendelkező tartós álláskereső	☐	☐ ☐ ☐ fő

31. 2009 folyamán vettek-e fel, illetve terveznek-e felvenni pályakezdőt?

	2009 folyamán vettek-e, illetve terveznek-e felvenni ...?	Vettek fel? Terveznek felvenni? 1 – nem 2 – igen 9 – nem tudja	Hány főt? 999 – nem tudja
a.	Pályakezdő	☐	☐ ☐ ☐ fő
b.	ebből: szakképzetlen fizikai	☐	☐ ☐ ☐ fő
c.	szakképzett fizikai	☐	☐ ☐ ☐ fő
d.	szellemi (alap- és középfokú)	☐	☐ ☐ ☐ fő
e.	szellemi (felsőfokú)	☐	☐ ☐ ☐ fő

CSAK AKKOR KÉRDEZZE (TÖLTSE KI), HA 2009-BEN FOGLALKOZTATTAK / FOGLALKOZTATNAK / TERVEZNEK FOGLALKOZTATNI AM KÖNYVVEL RENDELKEZŐ MUNKAVÁLLALÓT!

32. Átlagosan hány napig foglalkoztatnak egy AM könyvvel rendelkező munkavállalót 2009-ben?

napig 999 – Nem tudja

CSAK AKKOR KÉRDEZZE (CSAK AKKOR TÖLTSE KI), HA 2010-BEN TERVEZNEK AM KÖNYVVEL RENDELKEZŐ MUNKAVÁLLALÓT FOGLALKOZTATNI!

33. Várhatóan átlagosan hány napig fognak foglalkoztatni egy AM könyvvel rendelkező munkavállalót 2010-ben?

napig 999 – Nem tudja

34. Sorolja fel a legjellemzőbb foglalkozásokat, munkaköröket – a FEOR szám és létszám megjelölésével -, amelyekben 2010-ben AM könyvvel rendelkező munkavállalók foglalkoztatását tervezik!

	Betöltendő munkakörök megnevezése	Felvenni tervezett létszám	FEOR száma
a.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
b.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
c.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>

KÉPZÉSEK

MINDENKITŐL KÉRDEZZE! – MINDENKI TÖLTSE KI!

35. *Folyt-e / folyik-e / fog-e folyni a cégnél (telephelyen) 2009-ben, belső vagy külső képzés keretében saját munkavállalók képzése, átképzése?*

1 – nem

2 – igen **35.1. Részletezze, hogy összesen hány főt érintett ez?**

Ebből:	létszám
a. Külső képzés keretében, OKJ-szerinti képzésben részt vett / vevő létszám	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő
b. Külső képzés keretében, <u>nem</u> OKJ-szerinti képzésben részt vett / vevő létszám	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő
c. Belső képzés keretében, OKJ-szerinti képzésben részt vett / vevő létszám	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő
d. Belső képzés keretében, <u>nem</u> OKJ-szerinti képzésben részt vett / vevő létszám	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő

36. *Jellemzően milyen munkakörben foglalkoztatott saját dolgozókat részesítettek / részesítenek / fognak részesíteni képzésben, átképzésben 2009-ben? Maximum 3 szakmát írjon be, azokat, amelyek a legtöbb személyt érintik. Válaszoljon a kapcsolódó kérdésekre is, és ha meg tudja adni, írja be a képzés szakképesítési azonosítóját is!*

CSAK EGY FAJTA KÓDOT KELL MEGADNIA!

Foglalkozás, munkakör megnevezése	4 jegyű FEOR:	Létszám:	Szakképesítési azonosító (A régi OKJ esetében a kód első 8 jegye vagy az új OKJ esetében a teljes 15 jegyű kód vagy az OSZK esetében 6 jegyű kód kerüljön rögzítésre)
a. foglalkozás, munkakör	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> FEOR	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	Képzés megnevezése: régi OKJ kód: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> új OKJ kód: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> OSZK kód: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
b. foglalkozás, munkakör	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> FEOR	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	Képzés megnevezése: régi OKJ kód: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> új OKJ kód: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> OSZK kód: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
c. foglalkozás, munkakör	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> FEOR	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	Képzés megnevezése: régi OKJ kód: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> új OKJ kód: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> OSZK kód: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>

37. A gazdasági szervezet szakképzési hozzájárulásra kötelezett-e?

1 – nem

2 – igen → **37.1. Az éves képzési ráfordítás meghaladja-e a szakképzési hozzájárulás éves összegét?**

9 – nem tudja

1 – nem

2 – igen

9 – Nem tudja

38. Folyt-e / folyik-e /fog-e folyni a cégnél 2009-ben szakképzésben résztvevők számára gyakorlati képzés?

1 – nem

2 – igen → **38.1. Hány főnek tartottak / tartanak gyakorlati képzést?**

9 – nem tudja

főnek

999 – Nem tudja

39. A saját dolgozó vagy szakképzésben résztvevő számára folyó gyakorlati képzés jellemzően milyen szakmákra irányult / irányul / fog irányulni 2009-ben? Azt a maximum 3 szakmát írja be, ahol a legmagasabb a létszám, és válaszolja meg a kapcsolódó két kérdést is!

CSAK EGY FAJTA KÓDOT KELL MEGADNIA!

A képzés megnevezése	Létszám	Szakképesítési azonosító (A régi OKJ esetében a kód első 8 jegye vagy az új OKJ esetében a teljes 15 jegyű kód vagy az OSZK esetében 6 jegyű kód kerüljön rögzítésre)
a.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	régi OKJ kód: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> új OKJ kód: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> OSZK kód: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
b.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	régi OKJ kód: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> új OKJ kód: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> OSZK kód: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
c.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	régi OKJ kód: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> új OKJ kód: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> OSZK kód: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>

MUNKAERŐHIÁNY

MINDENKITŐL KÉRDEZZE! – MINDENKI TÖLTSE KI!

40. Van-e jelenleg tartósan betöltetlen álláshely a cégnél (telephelyen)?

1 – nincs

2 – van

9 – nem tudja

→ **40.1. Milyen képzettségi szintű álláshelyek ezek?**

40.2. Átlagosan hány hónapja keresnek munkaerőt az egyes képzettségi szintű állásokra?

Képzettségi szint:	Ebből hány fő hiányzik?	Átlagosan hány hónapja keresnek ilyen munkakörökbe?
a. szakképzetlen fizikai	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> hónapja
b. szakképzett fizikai	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> hónapja
c. szellemi (alap- és középfokú)	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> hónapja
d. szellemi (felsőfokú)	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> hónapja

41. Melyek a legfontosabb tartósan betöltetlen munkakörök? Maximum 3 munkakört írjon be, azokat, amik a legtöbb személyt érintik és válaszoljon a többi kérdésre is!

Munkakörök, amelyekben munkaerőhiány van a cégnél	A hiányzó létszám (fő)	Átlagosan hány hónapja keres ebbe a munkakörbe?	Jelenleg kínált havi bruttó bér nagysága (ezer forint/hó)	FEOR száma
a.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> hónapja	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> ezer Ft/hó	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
b.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> hónapja	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> ezer Ft/hó	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
c.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> fő	<input type="text"/> <input type="text"/> hónapja	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> ezer Ft/hó	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>

NYUGDÍJ

42. A nyugdíjkorhatárt elérő dolgozók helyzete, és az általuk betöltött munkakörök pótlása.

A nyugdíjkorhatárt elérő dolgozókat...

Milyen mértékben jellemző

a. Továbbfoglalkoztatják nyugdíjuk folyósítása mellett

%

b. Továbbfoglalkoztatják nyugdíjuk folyósítása nélkül

%

c. Nem foglalkoztatják őket tovább

%

d. Nem releváns

Tegyen „x”-et!

Összesen 100%

42a. Amennyiben nem foglalkoztatják tovább a nyugdíjkorhatárt elérőket (c. válasz) abban az esetben mi történik az ő munkakörükkel?

	Milyen mértékben jellemző?
a. Nem töltik be	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> %
b. Pályakezdőt vesznek fel	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> %
c. Tapasztalt munkaerőt vesznek fel	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> %
d. Egyéb atipikus módszerekkel oldják meg (pl.: AM könyv, munkaerő kölcsönzés, megbízási szerződés, stb.)	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> %

Összesen 100%

VÁLSÁGKEZELÉSI STRATÉGIÁK

43. A vállalkozások különböző eszközökkel védekeznek a válság negatív hatásai ellen. Az elmúlt 12 hónapban a következő lehetőségek közül melyeket alkalmazta az Ön cége a válságkezelésben, illetve melyek azok, amik alkalmazását a következő félévben tervezik? (A megfelelő választ karikázza be!)

	Már alkalmazta	Még nem alkalmazta, de tervezi	Nem tervezi	Nem tudja
LIKVIDITÁS JAVÍTÁSA				
a) rövid lejáratú tartozásait csökkenti (pl. fizetési határidők kitolásával)	1	2	3	9
b) rövidtávú finanszírozásának biztonságát javítja (pl. banki hitelek meghosszabbításával)	1	2	3	9
c) hitel-konverziót hajt végre (devizáról forintra)	1	2	3	9
d) a követelésállományt csökkenti (pl. a behajtás felgyorsításával)	1	2	3	9
KIADÁSOK CSÖKKENTÉSE				
e) leépíti a kölcsönvett és a termelési folyamathoz nem szükséges munkaerőt	1	2	3	9
f) részmunkaidőre, rövidebb munkaidőre tér át	1	2	3	9
g) nem emeli, vagy akár csökkenti a béreket, a természetbeni és egyéb juttatásokat	1	2	3	9
h) leépít szolgáltatásokat, amelyeket ideiglenesen nélkülözni tud	1	2	3	9
i) későbbre halasztja a tervezett beruházásokat, illetve lassítja azok ütemét	1	2	3	9
j) egyéb költségeket csökkent	1	2	3	9
PIACI POZÍCIÓK STABILIZÁLÁSA, JAVÍTÁSA				
k) új értékesítési piacokat keres	1	2	3	9
l) új termékeket, szolgáltatásokat kínál	1	2	3	9
m) árat csökkent, új árazási politikát alkalmaz	1	2	3	9
n) beszállítóktól való függőségét csökkenti (pl. versenyeztetés, szerződések újratárgyalása)	1	2	3	9
EGYÉB ALKALMAZKODÁSI LÉPÉSEK				
o) kormányzati kedvezményeket, EU támogatást vesz igénybe	1	2	3	9
p) egyes vagyonelemeket értékesít	1	2	3	9
q) új hosszútávú tervet készít, stratégiát módosít	1	2	3	9
r) egyéb	1	2	3	9

44. Az elmúlt 12 hónapban igényelte-e az alábbi támogatások valamelyikét?

	Pályázott, igényelte 1 – igen 2 – nem	Ha pályázott, megkapta a támogatást? 1 – igen 2 – nem
1. Foglalkoztatás bővítését szolgáló bértámogatás		
2. Munkahelyteremtés támogatása (Munkahelyteremtő beruházások támogatása)		
3. Részmunkaidős foglalkoztatás		
4. Munkaviszonyban állók képzési támogatása		
5. Munkahelymegőrzés támogatása		
6. Munkába járáshoz kapcsolódó helyközi utazás támogatása		
7. Csoportos személyszállítás támogatása		
8. Rehabilitációs célú foglalkoztatás támogatása		
9. Csoportos létszámleépítés hátrányos következményeinek enyhítését célzó támogatás		
10. Távmunka támogatása		
11. Bármely START kártyával való foglalkoztatás		
12. Mikro-, kis-, és középvállalkozások valamint civil szervezetek által igényelhető járulékkedvezmény		

45. Köszönjük válaszait! Segítségét azzal is szeretnénk megköszönni, hogy ingyenesen megküldjük Önnek a felmérés értékelésének rövid összefoglalóját. Igényli ezt?

1 – nem 2 – igen